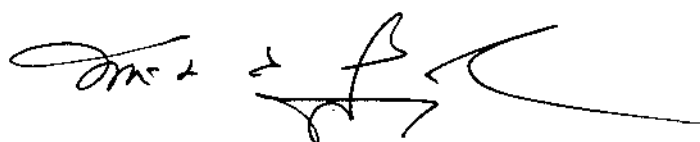

อนทินธรรมะ ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
และวัดธัมมาราม ชีคาโก สหรัฐอเมริกา
ร่วมจัดพิมพ์เป็นมูทิตาลักการะถวาย

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

รองอธิบดีการบดีฝ่ายวิชาการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
ในโอกาสรับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่

พระราชวรมนี

ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
เนื่องในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

๕ ธันวาคม ๒๕๓๙

อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน

รวบรวมและเรียบเรียง : พระราชวรมนี (ประยูร ฐมภูมิโต) และคณะ

ISBN 974-7890-75-5

บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
และวัดธัมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา

จัดพิมพ์

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด

๕๔/๘-๙ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒ ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ

โทร. ๘๖๔-๐๔๓๔-๕ โทรสาร ๔๑๒๓๐๘๗

มุทิตากถา

ยมปิ จณฺ ฌกตํ ตมปิ สุขํ

ปรารณาสังโศ ได้สิ่งนั้นสมปรารถนา ก็เป็นสุข

บัดนี้ สิ่งที่เราปรารถนา กันมาช้านาน ก็สมปรารถนาแล้วในคราวนี้

สิ่งใดที่ได้มาโดยง่าย ๆ หรือได้มาเร็ว ความดีใจก็มีน้อย ส่วนสิ่งใดที่ได้มา
แสนยากหรือได้มาช้า ความดีใจก็มีมากขึ้นเป็นทวีตริคูณ

เราเคยใช้สุภาสิตเก่าๆ มาเป็นเครื่องปลอบใจอยู่บ่อยๆ ว่า “ข้าๆ ได้พริ้ว
เล่มงาม” ถึงกระนั้น ก็ยังไม่สามารถที่จะรับ ยับยั้ง ความต้องการอันนั้นได้
เพราะใจมันอยากได้สิ่งนั้นเร็วๆ

ว่าถึงยศฐานบรรดาศักดิ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงสนับสนุน จะเห็นได้ว่าทรงแต่งตั้ง
พระสาวกไว้ในตำแหน่งต่างๆ มากมาย ตัวอย่างเช่น ทรงแต่งตั้งพระสารีบุตร
เป็นอัครสาวกเบื้องขวา เลิศทางปัญญา ทรงแต่งตั้งพระมหาโมคคัลลานะเป็นอัคร-
สาวกเบื้องซ้าย เลิศทางฤทธิ์ ข้อนี้นัยหมายความว่า พระองค์ไม่ทรงปฏิเสธเรื่อง
ยศ แต่ก็มิใช่อันมัว ให้พิจารณาว่า ยศนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยง เป็น
ทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริงอย่าให้มันครอบงำจิตใจได้

มีสุภาสิตอยู่บทหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“ได้ยศแล้วอย่าเฝ้าแต่เมาเมว ระเริงตัวลอยเลิศจนเหลิงลม”

และอีกบทหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นเครื่องชะลอความอยาก คือ

“บุญมาปรากฏยศก็บังเกิด แต่ถ้าบุญเลิศก็ไม่เกิดยศศักดิ์”

ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้สิ่งที่ปรารถนาในคราวนี้ และยังภูมิใจอยู่ตลอดเวลาว่าวัด
ประยูรวงศาवासของเรา มีพระที่มีความสามารถ คือ เก่งๆ อยู่หลายรูป ซึ่งท่าน
เหล่านั้นแต่ละรูปต่างก็ได้ช่วยกันจรรโลงส่งเสริมพระพุทธศาสนา เพราะทุกรูปต่าง
ก็ตระหนักดีว่า “ถิ่นใดมีธรรมอำไพ ถิ่นนั้นเลิศวิไลแน่นอน”

ท่านเจ้าคุณพระเมธีธรรมาภรณ์ ที่ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็น
พระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวรมุนี ในคราวนี้ นี้ก็เป็นรูปหนึ่งที่ได้สร้างชื่อเสียง
ให้แพร่หลายทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันเป็นเสมือนเพชรน้ำหนึ่ง
ล้ำค่า ทำหน้าที่ส่องแสงแวววาวสกาตา อยู่ในปัจจุบัน

ข้าพเจ้าในนามคณะสงฆ์วัดประยูรวงศาवास ขอภาวนาให้เพชรน้ำหนึ่งเม็ด
นี้ได้ทอแสงอันแวววาวสกาตา อยู่คู่กับวัดประยูรวงศาवासต่อไป ตลอดกาล

พระธรรมวิสุทธิธารย์
เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาवास

คำนำ

ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๓๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนสมณศักดิ์ พระเมธีธรรมาภรณ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชวรมนี เรื่องนี้ก่อให้เกิดปิติโสมนัสแก่บรรดาคณาจารย์และศิษยานุศิษย์ในบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นอย่างยิ่ง

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นพระเถระผู้มีคุณูปการต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอเนกประการ นับตั้งแต่ได้จัดทำโครงการเสนอจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย และดำเนินการร่างหลักสูตรระดับปริญญาโททั้ง ๔ สาขาวิชา คือ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาปรัชญา สาขาวิชาภาษาบาลี และสาขาวิชาศาสนา เสนอสภามหาวิทยาลัยเพื่ออนุมัติและสภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๑ เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๑ นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ลงนามประกาศมหาวิทยาลัย ที่ ๔/๒๕๓๑ ประกาศตั้งบัณฑิตวิทยาลัยตั้งแต่วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๓๑ บัณฑิตวิทยาลัยจึงเกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้

ต่อมาท่านได้รับแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยรูปแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๕ จึงได้มอบหมายให้ผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทนต่อไป ตลอดระยะเวลา ๕ ปี ท่านได้บุกเบิกงานสร้างสรรค์บัณฑิตวิทยาลัยอย่างแท้จริง ท่านได้สร้างห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย จัดสร้างห้องพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ เรียกว่าห้อง SAC (Self Access Centre) และหากองทุนการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ผู้สำเร็จการศึกษาไปต่อระดับปริญญาเอกในต่างประเทศอีก นอกจากนั้น ยังได้จัดหาผู้อุปถัมภ์วัสดุอุปกรณ์สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่อง

ปรับอากาศ วิดีทัศน์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องขยายเสียง

ในด้านการเรียนการสอนท่านเจ้าคุณได้ให้โอกาสพวกเราเสมอ ด้วยการให้ความรู้แก่พระนิสิต ในวิชาการทางพระพุทธศาสนาและปรัชญา และยังได้รับเป็นองค์ปาฐกในการปาฐกถาพิเศษของบัณฑิตวิทยาลัย ในโอกาสอันสำคัญเนื่อง ๆ

นับได้ว่า พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เป็นบุพพการีของ บัณฑิตวิทยาลัยโดยแท้

ในโอกาสได้รับพระราชทานพระสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะครั้งแรก ที่ พระเมธีธรรมาภรณ์ คณาจารย์และคณะนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยได้จัดพิมพ์ ปรัชญากรีกโบราณ แสดงมุขิตาจิต การที่ท่านได้รับเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวรมุนี ครั่งนี้ คณาจารย์และศิษย์บัณฑิต วิทยาลัยประสงค์จัดพิมพ์หนังสือ อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน ซึ่งคณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วยกันจัดทำ โดยมีท่านเจ้าคุณ พระราชวรมุนี เป็นประธาน เพื่อร่วมแสดงมุขิตาสักการะ

พร้อมกันนี้ พระเดชพระคุณพระเทพประสิทธิ์มณต์ คณะสงฆ์และ อุบาสกอุบาสิกา วัดธัมมาราม ชิดาโก สหรัฐอเมริกา ได้ร่วมแสดงมุขิตาเป็น เจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือครั้งนี้ด้วย

ขอคุณพระศรีรัตนตรัย และพลังความปรารถนาดี จากคณาจารย์และ ศิษย์บัณฑิตวิทยาลัยทั้งปวง จงเป็นพลวปัจจัยอุภิปาลปกป้องและรักษาให้ ท่านเจ้าคุณพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เจริญรุ่งเรืองในพระพุทธ ศาสนา มีความสุขสำราญ ยิ่งด้วยพลานามัย เป็นที่พึงทางวิชาการของ ศิษยานุศิษย์ตลอดไป

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๕ ธันวาคม ๒๕๓๕

คำปรารภ

หนังสืออนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน เล่มนี้เป็นผลจากความดำริริเริ่มและกุศลจิตของท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช ผู้มอบหมายให้ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียนมาอาราธนาข้าพเจ้าให้ช่วยจัดทำเพื่อจะได้พิมพ์เผยแพร่เป็นอนุสรณ์งานเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์ นายแพทย์กษาน จาติกวณิช และหนังสือนี้ได้รับการจัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในงานดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔

ในการจัดทำหนังสือนี้ ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจากคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันเป็นคณะผู้จัดทำ ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑. พระราชวรมณี (ประยูร ธมฺมจิตโต)
๒. พระเมธีรัตนดิลก (จรรยา ชินวโร)
๓. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ)
๔. พระมหาสมชัย กุศลจิตโต
๕. พระมหาต่วน สิริธมฺโม
๖. พระมหาสุพล สุจริโต
๗. พระมหาวิเชียร ปญฺญาวชิโร
๘. พระมหาไพเราะ จิตฺตโส
๙. พระมหาสุภาพ เขมวโร
๑๐. พระมหาเจิม สุวโจ
๑๑. พระมหาประสิทธิ์ พุทฺธมวโร

๑๒. พระมหากมล ถาวโร
๑๓. พระมหาพิสิษฐ์ ปากโร
๑๔. ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
๑๕. ดร.บัว พลรัมย์
๑๖. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
๑๗. คุณรังษี สุหนด
๑๘. พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ
๑๙. พระมหาไสว โชติโก
๒๐. คุณวัชรินทร์ จำปี
๒๑. คุณสว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน
๒๒. คุณแก้ว ชิตตะขบ

หนังสือนี้เป็นการรวบรวมหลักธรรมจากพระไตรปิฎกและอรรถกถารวมทั้งข้อคิดคติธรรมของนักปราชญ์ทั้งหลายซึ่งคณะผู้จัดทำได้นำมาเรียบเรียงไปตามลำดับวันในรอบปี โดยเลือกสรรประเด็นธรรมให้สอดคล้องกับวันสำคัญต่างๆ ซึ่งผู้อ่านอาจจะเลือกอ่านวันละเรื่องหรืออ่านตะลुยเรื่อยไปจนจบเล่มก็ได้

หลักธรรมและคติธรรมภายในเล่มนี้อาจจัดประเภทได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. พุทธภาษิตและพุทธศาสนสุภาษิตทั่วไปจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่เป็นคติสอนใจเนื่องในวันสำคัญของรอบปี ในกลุ่มนี้จะมีทั้งภาษาบาลีและคำแปลภาษาไทย

๒. คติธรรมคำคมของนักปราชญ์ที่สอดคล้องกับวันสำคัญหรือวันที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของท่านเหล่านั้น

๓. คติธรรมจรรโลงใจที่ได้มาจากพุทธภาษิตและพุทธศาสนสุภาษิตรวมทั้งคติธรรมทั่วไปสำหรับบรรจุไว้ในวันที่ไม่มีเหตุการณ์สำคัญ ในกลุ่มนี้ภาษาบาลีส่วนมากจะอ้างมาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาและมีภาษาบาลีบางส่วนที่อ้างมาจากธรรมนิตซึ่งเป็นคัมภีร์โบราณที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง สุภาษิตบางข้อในธรรมนิตนี้แม้จะไม่ใช่พุทธพจน์แต่ก็เป็นสันทนธรรม(ของเก่า)ที่ให้คติสอนใจได้เป็นอย่างดี

วิธีการและขั้นตอนในการจัดทำหนังสือนี้เป็นดังนี้

ในเบื้องต้น คณะผู้จัดทำได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวันสำคัญในรอบปี เนื่องจากมีวันสำคัญจำนวนมาก เราได้คัดเลือกวันสำคัญไว้เท่าที่ปรากฏภายในเล่มและตกลงแบ่งกลุ่มหลักกรรมและคติธรรมออกเป็นสามกลุ่มดังกล่าวมาแล้วเพื่อเพิ่มความหลากหลายและให้สีสันที่น่าสนใจ จากนั้น คณะผู้จัดทำได้แยกย้ายกันไปค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหลักกรรมและคติธรรมทั้งสามกลุ่ม เมื่อได้ข้อมูลจำนวนมาก คณะผู้จัดทำได้ประชุมกันกลั่นกรองหลักกรรมและคติธรรมแล้วเลือกไว้จำนวนหนึ่ง

ข้าพเจ้าในฐานะประธานคณะผู้จัดทำได้เลือกคัดจัดสรรหลักกรรมและคติธรรมเหล่านั้นในขั้นสุดท้ายและเป็นผู้ตัดสินใจว่าธรรมภาษิตข้อใดสอดคล้องกับวันสำคัญใดในรอบปี ในกรณีที่วันใดไม่ใช่วันสำคัญ ข้าพเจ้าก็พยายามค้นคว้าและจัดหาธรรมภาษิตสำหรับวันนั้นเฉพาะที่มีความสัมพันธ์หรือช่วยขยายความให้กับธรรมภาษิตประจำวันสำคัญที่อยู่ใกล้กัน เช่น ในช่วงใกล้วันปีใหม่มักจะเลือกธรรมภาษิตที่ว่าด้วยการเริ่มต้นชีวิตใหม่ การรู้ค่าของเวลาและการรู้จักให้อภัยกัน ที่ทำเช่นนั้นก็เพื่อช่วยให้กระแสดวงความคิดของผู้อ่านเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการจัดหมวดหลักกรรมประเภทเดียวกันไว้ด้วยกันอันจะช่วยเสริมความหมายของกันและกันให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อนึ่ง หนังสือ อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีเนื้อหาเพิ่มขึ้นกว่า ๓๐ หน้าและมีดรรชนีค้นคำท้ายเล่มที่ละเอียดมากขึ้น ท่านผู้ช่วยทำดรรชนีครั้งนี้ก็คือ พระมหาวิเชียร ปญฺญาวชิโร พระมหาประสิทธิ์ พุทฺธมวสี พระมหาไสว โชติโก พระมหากมล ถาวโร พระมหาสุเชษฐ์ สุขญฺโธ พระมหาไพฑูรย์ พุยาทสฺสวโร พระมหาสาคร อธิปญฺโญ พระมหานิล นิลโย พระมหาสุกวี สุจิตฺโต และพระสุเทพ สุเทโว

การจัดทำหนังสือนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะความเสียสละช่วยเหลือของหลายฝ่าย จึงขอขอบคุณและอนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่กล่าวนามมาและผู้มีส่วนช่วยให้หนังสือนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

วัดประยูรวงศาวาส

ประวัติและผลงาน
พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

๑. ชื่อ-ที่อยู่

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต มีฤกษ์)

วัดประยูรวงศาวาส แขวงกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒. บรรพชา

วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ณ วัดสามจันทน์ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี

พระอุปัชฌาย์ : พระครูศรีคณานุรักษ์ วัดดอนบุปผาราม อำเภอสรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี

๓. อุปสมบท

วันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระอุปัชฌาย์ : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร)

วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร

พระกรรมวาจาจารย์ : พระธรรมวโรดม (นิยม จานิสฺสโร) วัดชนะสงคราม
กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระมหาธีรราชจารย์)

พระอนุสาวนาจารย์ : พระธรรมปัญญาบดี (ช่วง วรบุญโณ) วัดปากน้ำ
กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระมหาธีรราชวังคณาจารย์)

๔. วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๑๒ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดสุวรรณภูมิ อำเภอเมือง
จังหวัดสุพรรณบุรี

- พ.ศ. ๒๕๑๓ สอบได้ ป.ธ. ๓ สำนักเรียนคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
พ.ศ. ๒๕๑๔ สอบได้ ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส
พ.ศ. ๒๕๒๐ สอบได้ประโยศครูพิเศษมัธยม (พ.ม.)
พ.ศ. ๒๕๒๑ สำเร็จปริญญาตรี พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาปรัชญา
จากมหาวิทยาลัยเกรรราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. ๒๕๒๓ สำเร็จปริญญาโท (M.A.) สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยเดลี
(University of Delhi)
พ.ศ. ๒๕๒๕ สำเร็จ M.Phil.สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยเดลี
พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้ประกาศนียบัตรภาษาฝรั่งเศส (Dip. in French)
จากมหาวิทยาลัยเดลี
พ.ศ. ๒๕๒๘ สำเร็จปริญญาเอก(Ph.D.) สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยเดลี

๖. งานปกครอง

๖.๑. ตำแหน่ง

- พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดประยุรวงศาวาส
พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นเจ้าคณะ ๔ วัดประยุรวงศาวาส

๖.๒. จำนวนภิกษุ สามเณรและศิษย์วัดประยุรวงศาวาส ใน ๓ พ.ศ.ที่ผ่านมา คือ

- พ.ศ. ๒๕๓๖ ภิกษุ ๑๑๐ รูป สามเณร ๓๖ รูป ศิษย์วัด ๗๓ คน
พ.ศ. ๒๕๓๗ ภิกษุ ๑๑๗ รูป สามเณร ๓๕ รูป ศิษย์วัด ๖๗ คน
พ.ศ. ๒๕๓๘ ภิกษุ ๑๐๘ รูป สามเณร ๒๕ รูป ศิษย์วัด ๖๔ คน

๗. งานศึกษา

๗.๑. ตำแหน่งและกรรมการ

- พ.ศ. ๒๕๑๔ - เป็นครูสอน ร.ร.พุทธศาสนาวันอาทิตย์
พ.ศ. ๒๕๒๐ - เป็นครูสอนบาลีชั้น ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส
- เป็นกรรมการตรวจบาลีสถนามหลวง
พ.ศ. ๒๕๒๔ - เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง
- เป็นกรรมการสังคายนาพระธรรมวินัย ตรวจชำระพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา
พ.ศ. ๒๕๓๒ - เป็นรองอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส

- เป็นรองผู้อำนวยการ ร.ร.พุทธศาสนาวินวาทิตย์
วัดประยุรวงศาวาส

๗.๒. สถิตินักเรียนสอบบาลี สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส พ.ศ. ๒๕๓๘

ป.ธ. ๑-๒	เข้าสอบ ๔ รูป	สอบได้ ๑ รูป
ป.ธ. ๓	เข้าสอบ ๔ รูป	สอบได้ ๑ รูป
ป.ธ. ๔	เข้าสอบ ๑๐ รูป	สอบได้ ๒ รูป
ป.ธ. ๕	เข้าสอบ ๖ รูป	สอบได้ ๑ รูป
ป.ธ. ๖	เข้าสอบ ๘ รูป	สอบได้ ๓ รูป
ป.ธ. ๗	เข้าสอบ ๑๒ รูป	สอบได้ ๘ รูป
ป.ธ. ๘	เข้าสอบ ๙ รูป	สอบได้ ๑ รูป
ป.ธ. ๙	เข้าสอบ ๕ รูป	สอบได้ ๓ รูป
รวมเข้าสอบ ๕๘ รูป		สอบได้ ๒๐ รูป

๗.๓. งานพิเศษด้านการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๒ - เป็นอนุกรรมการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและปรับปรุงหลักสูตร
การฝึกหัดครูสอนพระปริยัติธรรม

- เป็นกรรมการยกร่างโครงการและหลักสูตรฝึกอบรมพระ
สังฆาธิการ

พ.ศ. ๒๕๓๕ - เป็นอนุกรรมการในคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๓๖ - เป็นกรรมการการศึกษาพุทธศาสนาวินวาทิตย์แห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นกรรมการดำเนินการงานโครงการพัฒนาการศึกษาสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๓๘ - เป็นอนุกรรมการของคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์
เพื่อยกร่างหลักเกณฑ์การตั้งวิทยาเขต

๗.๔. งานสอนและบรรยายพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๒๘ - ปัจจุบัน สอนประจำวิชาปรัชญาตะวันตก ภาควิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยเกรงราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๒ - ปัจจุบัน สอนประจำวิชาพุทธปรัชญาชั้นปริญญาโท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาย

พ.ศ. ๒๕๓๓ - เป็นอาจารย์พิเศษสอนประจำวิชาพุทธปรัชญา

ระดับปริญญาโท-เอก บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๒ - ปัจจุบัน เป็นอาจารย์บรรยายพิเศษบรรยายเป็นครั้งคราว
ในชั้นปริญญาตรี-โท-เอก ในมหาวิทยาลัยต่อไปนี้

คณะครุศาสตร์และคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะศิลปศาสตร์และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บัณฑิตวิทยาลัย มศว. ประสานมิตรฯ

พ.ศ. ๒๕๓๒ - เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และกรรมการตรวจ
วิทยานิพนธ์ทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นกรรมการประเมินผลงานทางวิชาการของผู้ขอเลื่อน
เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์

พ.ศ. ๒๕๓๘ - เป็นกรรมการประเมินผลงานทางวิชาการของผู้ขอเลื่อน
เป็นรองศาสตราจารย์

- เป็นกรรมการประเมินผลงานทางวิชาการของผู้ขอเลื่อน
เป็นข้าราชการระดับ ๔

๗.๕. งานจัดการศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นอาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๓๒ เป็นผู้อำนวยการกองวิชาการ

พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๖ เป็นคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ เป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

พ.ศ. ๒๕๓๕-ปัจจุบัน เป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พ.ศ. ๒๕๒๙ - ได้ยกร่างหลักสูตรปริญญาโทและทำโครงการขอจัดตั้งบัณฑิต
วิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยอนุมัติการจัดบัณฑิตวิทยาลัยใน

พ.ศ. ๒๕๓๐

- พ.ศ. ๒๕๓๔ - เป็นประธานจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะ ๕ ปี
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕-๒๕๓๙)
- พ.ศ. ๒๕๓๕ - เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานพิธีสมโภชพระ
ไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เป็นประธานกรรมการจัดทำหนังสือสรุปผลการจัดงาน
สัปดาห์สมโภชพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับมหาจุฬาย
 - เป็นประธานคณะกรรมการจัดพิมพ์ซ้ำพระไตรปิฎก
ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - เป็นประธานกรรมการจัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง
“หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตกับโครงสร้างที่เหมาะสมในอนาคต”
เพื่อปรับปรุงและยกย่องหลักสูตรใหม่
 - เป็นประธานกรรมการจัดสัมมนาการปฏิบัติการตามแผน
พัฒนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๓๖ - เป็นประธานโครงการปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตและ
ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทุกวิชาเอกในทุกคณะจน
แล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๓๘
- เป็นผู้ดำเนินการโครงการแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก
ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รัฐบาลสนับสนุน
งบประมาณให้โครงการนี้เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น
๓๕,๕๒๗,๐๒๐ บาท
- พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นประธานกรรมการดำเนินงานจัดงานพิธีเปิดประชุมการแปล
พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๓๘ - เป็นประธานอำนวยการดำเนินการรายการธรรมที่วิทยุเพื่อการ
ศึกษา
- เป็นประธานคณะบรรณาธิการพระไตรปิฎกภาษาไทย
ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - เป็นรองประธานกรรมการอำนวยการโครงการฝึกอบรม
พระธรรมทูตสายต่างประเทศ

- เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนา
มหาวิทยาลัยฯ ระยะเวลาที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔)

๘. งานการเผยแผ่

๘.๑. เป็นกรรมการคณะต่าง ๆ เช่น

- พ.ศ. ๒๕๒๐ - เป็นเลขานุการองค์การเผยแผ่ วัดประยุรวงศาวาส
- พ.ศ. ๒๕๒๔ - เป็นประธานองค์การเผยแผ่ วัดประยุรวงศาวาส
- พ.ศ. ๒๕๒๔ - มหาเถรสมาคมอนุมัติให้ไปเป็นพระธรรมทูตประจำ
วัดธัมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา และไปบรรยายธรรม
ที่สหรัฐอเมริกาเป็นประจำทุกปี
- พ.ศ. ๒๕๓๓ - เป็นผู้พิจารณานโยบายและมาตรการในการพัฒนาครู และ
บุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน
- พ.ศ.๒๕๓๔ - เป็นกรรมการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- เป็นกรรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ
ศาสนาของกรมวิชาการ
- เป็นอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหนังสือ "คำถาม-คำตอบ
เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา" ของสำนักงานคณะกรรมการ
เอกลักษณ์แห่งชาติ
- พ.ศ. ๒๕๓๕ - เป็นกรรมการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
- เป็นกรรมการและผู้เชี่ยวชาญในคณะกรรมการพัฒนารูปแบบ
และวิชาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาใน
โรงเรียนเอกชนของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- เป็นกรรมการจัดทำคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาของ
ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ
- เป็นกรรมการพิจารณากรอบความคิดเรื่องวัฒนธรรมกับการ
พัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ

- เป็นกรรมการที่ปรึกษาของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. ๒๕๓๖ - เป็นประธานคณะกรรมการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจัดทำเอกสารเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๖ วัน และจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นทำเป็นเอกสารเผยแพร่ในปี่รณรังค์วัฒนธรรมไทย
- เป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการผลิตสื่อชุดวิชาจริยศึกษาขั้นประถมศึกษา ปีที่ ๓ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- เป็นกรรมการจัดตั้งศูนย์พุทธศาสน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เป็นคณะกรรมการโครงการพัฒนาการปฏิบัติตนตามคุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพครู คุรุสภา
- เป็นกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาใช้หลักสูตรและส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- เป็นกรรมการตรวจต้นฉบับหนังสือแบบเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษา กรมวิชาการ
- พ.ศ. ๒๕๓๗ - เป็นกรรมการร่างหลักสูตรปริญญาโท สาขาปรัชญามหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เป็นที่ปรึกษาการจัดทำรายวิชาพระพุทธศาสนากับพัฒนามนุษย์ หลักสูตรปริญญาเอกสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
- เป็นอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมเนื่องในปี่รณรังค์วัฒนธรรมไทย ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- พ.ศ. ๒๕๓๘ - เป็นกรรมการร่างหลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- เป็นประธานคณะกรรมการประชุมสัมมนานานาชาติที่ร่วมจัดโดยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย องค์การยูนิเซฟ องค์การยูนิเฟม ชุมชนบาไฮนานาชาติ และเสถียรธรรมสถาน เรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์และแม่ชีในการพัฒนาเด็กและสตรี : ทิศทางและอนาคต"

- เป็นประธานคณะกรรมการงานยกร่างแผนพัฒนาจิตใจที่มีหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกันจัดทำเพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘

- เป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการประสานงานและส่งเสริม เร่งรัดโครงการพัฒนากระบวนการฝึกหัดครูโดยใช้มิติทางพุทธธรรมของคณะกรรมการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๓๘ - เป็นที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร

๘.๒. งานบรรยาย เทศนาและปาฐกถาธรรม

พ.ศ. ๒๕๑๘ - ปัจจุบัน บรรยายธรรมและแสดงพระธรรมเทศนาทางสถานีวิทยุโทรทัศน์

พ.ศ. ๒๕๓๑ - ปัจจุบัน แสดงพระธรรมเทศนาเป็นปูจฉา-วิสัชนาเป็นประจำทุกเดือนให้กับสภาพระธรรมกลีภิก

พ.ศ. ๒๕๓๑ - ปัจจุบันแสดงพระธรรมเทศนาและปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ปัจจุบัน เป็นวิทยากรบรรยายให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมการศาสนา กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา สำนักงาน ก.พ สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ สถาบันพัฒนาข้าราชการอัยการ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย สมาคมส่งเสริมสุขภาพจิต สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย กองอนุศาสนาจารย์ การเคหะแห่งชาติ กรมการแพทย์ กรมประกันภัย สถาบันการต่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศ การไฟฟ้านครหลวง ฯลฯ

พ.ศ. ๒๕๓๙ แสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง "อิทธิบาทกถา" ในการบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

๘.๓. ผลงานระดับนานาชาติ

พ.ศ. ๒๕๓๑ แสดงปาฐกถาธรรมเรื่อง "พุทธวิธีเพื่อสันติภาพ" (A Buddhist Approach to Peace) ในที่ประชุมใหญ่ องค์การยูเนสโกสันนิบาตสัมพันธ์แห่งโลก ณ ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๓๒ ไปร่วมประชุมศาสนาเพื่อสันติภาพ(World Conference on Religion and Peace) ที่นครเมลเบิร์น ออสเตรเลีย

พ.ศ. ๒๕๓๓ แสดงปาฐกถาธรรมเรื่อง "เอกภาพในพหุภาพ"(Unity in Diversity) ในที่ประชุมใหญ่องค์การยูเนสโกสันนิบาตสัมพันธ์แห่งโลก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

พ.ศ. ๒๕๓๖ เสนอบทความทางวิชาการเรื่อง "จริยธรรมสากลของพระพุทธศาสนา" (Universal Morality of Buddhism) ในการสัมมนานานาชาติ จัดโดยองค์การยูเนสโกสันนิบาตสัมพันธ์แห่งโลก เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

พ.ศ. ๒๕๓๗ เสนอบทความทางวิชาการเรื่อง "พุทธจริยธรรมกับภาวะผู้นำ" (Buddhist Ethics of Leadership) ในที่ประชุมสัมมนานานาชาติครั้งที่ ๔ ว่าด้วยจริยธรรมกับการบริการประชาชน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน

- เสนอบทความทางวิชาการเรื่อง "พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน" (Buddhism and Sustainable Development) ในที่ประชุมสัมมนาผู้นำทางศาสนาที่จัดเนื่องในการประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติเรื่องประชากรกับการพัฒนา เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ณ กรุงโคโรอียิปต์

- เป็นผู้แทนประเทศไทยเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง "ลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนา"(Prominent Facets of

Buddhism) ในที่ประชุมใหญ่ขององค์การพุทธศาสนิก
สัมพันธ์แห่งโลกครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน
ที่กรุงเทพฯ

๔.๕. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือ

- พ.ศ. ๒๕๒๖ ๑. เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาดาร์ (พิมพ์ ๔ ครั้ง)
พ.ศ. ๒๕๓๐ ๒. พระพุทธประวัติ (พิมพ์ ๕ ครั้ง)
พ.ศ. ๒๕๓๑ ๓. Sartre's Existentialism and Early Buddhism (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
พ.ศ. ๒๕๓๒ ๔. A Buddhist Approach to Peace (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๕. ไตรลักษณ์ในชีวิตประจำวัน (พิมพ์ ๓ ครั้ง)
พ.ศ. ๒๕๓๓ ๖. พุทธศาสนากับปรัชญา (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๗. ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย (พิมพ์ ๑๐ ครั้ง)
๘. ปรัชญากรีกโบราณ
พ.ศ. ๒๕๓๔ ๙. พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม (พิมพ์ ๓ ครั้ง)
๑๐. พรใดก็ไร้ค่าถ้าไม่ทำ
พ.ศ. ๒๕๓๕ ๑๑. ด้วยความหวังและกำลังใจ
๑๒. กรรม การเวียนว่ายตายเกิด (พิมพ์ ๔ ครั้ง)
๑๓. ธรรมานุสรณ์วีรชนประชาธิปไตย
พ.ศ. ๒๕๓๖ ๑๔. คุณธรรมสำหรับนักบริหาร (พิมพ์ ๖ ครั้ง)
๑๕. ทางแห่งความสำเร็จ (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๑๖. ปรัชญาแก้แค้นและสร้างสุข
๑๗. ทำความดีมีความสุข (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๑๘. ธรรมเพื่อชีวิตใหม่
๑๙. มองสังคมไทย (พิมพ์ ๓ ครั้ง)
พ.ศ. ๒๕๓๗ ๒๐. ปรัชญากรีก
๒๑. ความรักในหน้าที่
๒๒. อภิธรรมาวตาร (ประธานคณะผู้ปริวรรต)
๒๓. อยู่อย่างไรให้เป็นสุข
๒๔. Buddhist Morality

- พ.ศ. ๒๕๓๘ ๒๕. สุขภาพใจ (พิมพ์ ๘ ครั้ง)
๒๖. สติในชีวิตประจำวัน
๒๗. วิมุตติมรรค (ประธานคณะผู้แปล) (พิมพ์ ๓ ครั้ง)
๒๘. สร้างฝันให้เป็นจริง
๒๙. ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๓๐. จรรยาบรรณของข้าราชการ (พิมพ์ ๒ ครั้ง)
๓๑. การควบคุมสัญญาตญาณ
พ.ศ. ๒๕๓๙ ๓๒. มรุตตปกาลินี นาม มลีนหทยภูฏิกา (ประธานปริวรรต)
๓๓. การบำเพ็ญและสร้างสมบารมี
๓๔. พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์
๓๕. ธรรมมงคลแห่งชีวิต
๓๖. อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน (พิมพ์ ๒ ครั้ง)

๙. รางวัลที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับรางวัลคนดีศรีสังคม จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับรางวัลเสาเสมอธรรมจักรทองคำ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑๐. สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระเมธีธรรมาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวรมุนี ศรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี

รายนามเจ้าภาพที่ร่วมสมทบทุนพิมพ์หนังสืออนุทินธรรมะ
และร่วมถวายมูทิตาสักการะ
ในนามบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
และวัดธัมมาราม ชีคาโก สหรัฐอเมริกา

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

วัดธัมมาราม ชีคาโก

๑. พระเทพประสิทธิ์มณฑ (ประสิทธิ์ เขมจุกโร)
๒. พระศรีธีรวงศ์ (พรหมา สุปญโญ)
๓. คณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาวัดธัมมาราม

บัณฑิตวิทยาลัย

๑. พระราชสุธรรมเมธี (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)	จำนวน	๑๐,๐๐๐ บาท
๒. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (ณรงค์ จิตฺตโสภณ)	จำนวน	๕,๐๐๐ บาท
๓. พระครูประคุณสรกิจ (สุชาติ ชีโนโร)	จำนวน	๕,๐๐๐ บาท
๔. พระนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย มจร. รุ่นที่ ๗	จำนวน	๒,๑๐๐ บาท
๕. พระมหาไพเราะ จิตสโร	จำนวน	๑,๕๐๐ บาท
๖. พระมหาไสว โชติโก	จำนวน	๑,๕๐๐ บาท
๗. พระมหาวิชาว์ ญาณาวชิโร	จำนวน	๑,๓๐๐ บาท
๘. พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๙. พระสุวรรณ กิตติชัย	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๐. พระมหาเจิม สุวโจ	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๑. พระมหาประสิทธิ์ สิริปญโญ	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๒. พระมหากมล ถาวโร	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท

๑๓. พระมหาสังเวช ฐมมเนตติโก	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๔. พระมหาณรงค์ จิตฺตสวโร	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๕. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๖. พระมหาสุเทพ กิตฺติภทฺโท	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๗. พระมหาธวัช เหมธโช	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๘. พระมหาอุไร อาตาปโก	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๑๙. พระมหาวิศิษฐ์ อาจารย์สมปโนโน	จำนวน	๑,๐๐๐ บาท
๒๐. พระมหาอำนวย อังสุการี	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๑. พระนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย มจร. รุ่นที่ ๖	จำนวน	๖๐๐ บาท
๒๒. พระปลัดชัยสิทธิพงษ์ ฐมมสโร	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๓. พระนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย มจร. รุ่นที่ ๘	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๔. พระปลัดสุบิน วชิรปญฺโญ	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๕. พระมหาวรชัย จิตฺตเทโว	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๖. พระมหาปรีชา มโหสถโก	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๗. พระมหาจรรณฺญ ปญฺญาวโร	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๘. พระสมพงษ์ ติคุนธมฺโม	จำนวน	๕๐๐ บาท
๒๙. พระมหาขวัญชัย กิตฺติปาโล	จำนวน	๕๐๐ บาท
๓๐. พระมหาพิรพล วิโรจโน	จำนวน	๕๐๐ บาท
๓๑. พระมหาบัวสาย ปญฺญาวชิโร	จำนวน	๕๐๐ บาท
๓๒. พระมหาเกษม หาสจิตฺโต	จำนวน	๕๐๐ บาท
๓๓. พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ	จำนวน	๓๐๐ บาท
๓๔. พระมหาสำรวย จารุวณฺโณ	จำนวน	๓๐๐ บาท
๓๕. ดร.บัว พลรัมย์	จำนวน	๓๐๐ บาท
๓๖. พระมหานิยม สีลสวโร	จำนวน	๓๐๐ บาท
๓๗. พระมหาสุเรช สุรสกฺโก	จำนวน	๓๐๐ บาท

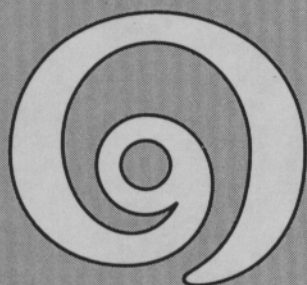
๓๘. พระมหามนตรี สุปภาโส	จำนวน	๒๐๐ บาท
๓๙. พระมหาศิริศักดิ์ ทอดสิริ	จำนวน	๒๐๐ บาท
๔๐. พระมหาธีรวุฒิ ธีรธมฺโม	จำนวน	๒๐๐ บาท
๔๑. คุณศิริพรรณ ปุณณภุม	จำนวน	๒๐๐ บาท
๔๒. คุณไพโรจน์ แสงแก้ว	จำนวน	๒๐๐ บาท
๔๓. พระนิเทศ ญาณวีโร	จำนวน	๑๖๐ บาท
๔๔. พระมหาพินัย กลยาณเมธี	จำนวน	๑๕๐ บาท
๔๕. พระมหานันทชาติ นนฺทจิตโต	จำนวน	๑๐๐ บาท

สารบัญ

มุทิตากถา	(๓)
คำนำ	(๕)
คำปรารภ	(๗)
ประวัติและผลงาน	(๑๐)
สารบัญ	

๑ มกราคม	๑
๒ กุมภาพันธ์	๑๙
๓ มีนาคม	๓๕
๔ เมษายน	๕๔
๕ พฤษภาคม	๗๔
๖ มิถุนายน	๙๓
๗ กรกฎาคม	๑๑๐
๘ สิงหาคม	๑๒๘
๙ กันยายน	๑๔๖
๑๐ ตุลาคม	๑๖๔
๑๑ พฤศจิกายน	๑๘๒
๑๒ ธันวาคม	๑๙๘

คำย่อชื่อคัมภีร์	๒๑๙
ดรชนีคำบาลี	๒๒๐
ดรชนีคำไทย	๒๔๐
ดรชนีวันสำคัญ	๒๖๙

UNSIAN

๑ มกราคม

วันขึ้นปีใหม่

เย ภิกขเว สัตตา ปุพฺพสมฺมยํ...มชฺฌนตฺกสมฺมยํ...สายนฺตสมฺมยํ กาเยน
สุจฺริตํ จรณฺติ วาจาเย สุจฺริตํ จรณฺติ มนสา สุจฺริตํ จรณฺติ สุตายณฺโห ภิกขเว เตสํ
สत्ตตานํ

สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลาเช้า นั้น
ย่อมเป็นเช้าที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลากลางวัน
นั้นย่อมเป็นกลางวันที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

สัตว์เหล่าใดประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลาเย็น นั้น
ย่อมเป็นเย็นที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

(อ.จ.ติก. ๒๐/๕๔๕/๓๗๔)

๒ มกราคม

ธรรมมงคล

สุนกฺขตฺตํ สุมงฺคตํ	สุปภาตํ สุทฺทจิตํ
สุขโณ สุมุทุตโต จ	สุยฺยจํ พุทฺทมจาวริสุ
ปทกฺขิณํ กายกมฺมํ	วาจากรรมํ ปทกฺขิณํ
ปทกฺขิณํ มโนกรรมํ	ปณฺธิเต ปทกฺขิณํ

บุคคลประพฤติชอบเวลาใด เวลานั้นได้ชื่อว่า เป็นฤกษ์ดี มงคลดี
เข้าดี อรุณดี ขณะดี ยามดี และเป็นอันได้ทำบูชาดีแล้ว ในท่านผู้
ประพฤติพรหมจรรย์ทั้งหลาย แม้กายกรรมของเขาก็เป็นสิทธิโชค วชิ
กรรมก็เป็นสิทธิโชค มโนกรรมก็เป็นสิทธิโชค ปณิธานของเขาก็เป็น
สิทธิโชค

(อ.จ.ติก. ๒๐/๕๔๕/๓๗๔)

๓ มกราคม

อยู่กับปัจจุบัน

อดีต นานวาคเมขุย	นปปฏิกกงเข อนาคต
ยทตติมบุพหินนุต	อปรตตณจ อนาคต
ปัจจุปปนณณจ โย ธมม	ตตถ ตตถ วิปัสสติ
อสิหิร อตงกุปปี	ต วิทธา มนุพพุทเท

ไม่ควรทวนละท้อยหาสิ่งที่เป็นอดีต ไม่เพ้อฝันถึงอนาคต สิ่งใด
เป็นอดีต สิ่งนั้นผ่านไปแล้ว สิ่งใดเป็นอนาคต สิ่งนั้นยังไม่มาถึง ส่วนผู้
ใดเห็นประจักษ์ชัดสิ่งที่เป็นปัจจุบัน อันเป็นของแน่นอนไม่คลอนแคลน
ขอให้ผู้นั้นครั้นเข้าใจชัดแล้ว พึงเร่งชวนชวายปฏิบัติให้ลุล่วงไปในที่นั้น ๆ

(ม.อ. ๓๔/๕๒๘/๓๔๘)

๔ มกราคม

ค่าของเวลา

โย ทนุธกาเล ทนุธติ	ตรณียะ จ ตารเย
โยนิโสสวัธานเนน	สุข ปุโปติ ปณฺธิโต

ผู้ใดเข้าไปในกาลที่ควรช้า และด่วนในกาลที่ควรด่วน ผู้นั้น
เป็นผู้ฉลาด ย่อมประสบสุข เพราะจัดการโดยแยบคาย

(ขุ.เกร. ๒๖/๓๒๘/๓๑๓)

เวลาและวารี	มิได้มีที่คอยใคร
เรือเมล์และรถไฟ	ก็ต้องไปตามเวลา
ไอ้แฉะและอีตอาด	มักจะพลาดปรารถนา
พลาดแล้วจะไต่กา	อนิจจาเราช้าเอง

๕ มกราคม

เตือนตน

อดตนา โจทยตฺตานํ

จงเตือนตนด้วยตน

(พ.ร. ๒๕/๓๕/๖๖)

บึงปลาหมองอแล้วกลับนี้คำขำ
เจ็บแล้วจำใส่กระบาลนี้ขานไข
ผิดแล้วกลับตัวเปลี่ยนหัวใจ
จะมีใครมาอนไม่สอนตน

(พระศาสนโศภน จตุตสสสเถร)

๖ มกราคม

ค่าของเวลา

อโมฆํ ทิวส์ กยิรา อปุเปณ พทุเกณ วา

เวลาแต่ละวัน อย่าให้ผ่านไปเปล่า
จะน้อยหรือมากก็ให้ได้อะไรบ้าง

(พ.เถร. ๒๖/๓๕๙/๓๓๕)

อันเงินทองหล่นหายย้อนไปหา
ยังมีทำหวังพบประสบสม
แต่วันคืนผ่านไปไม่ปรารมภ์
จะนิยมย้อนหลังอย่าหวังเลย

๗ มกราคม ทุกวันสำคัญเท่ากัน

ชีวิต อดทนภาโว จ สุขทุกข์ จ เวลา

เอกจิตตสมายุตฺตา ลหุโส วุตตติภฺชโณ

ชีวิต อดทนภาพ และสุขทุกข์ทั้งมวล

ล้วนประกอบกันเสมอด้วยจิตดวงเดียว

แต่ละขณะย่อมล่องลอยไปพลัน

(พ.มทพ.๒๗/๑๘/๒๕๓๑)

วันไหนไหนไม่สำคัญเท่าวันนี้

เป็นวันที่สำคัญกว่าวันไหน

วันและคืนก่อนนี้ดีอย่างไร

ก็ยังไม่สำคัญเท่าวันนี้

เวลาที่สำคัญที่สุดคือปัจจุบันขณะ ที่วันนี้สำคัญที่สุดไม่ใช่เพราะอยู่ในช่วงขึ้นปีใหม่ เราควรถือทุกวันเป็นวันสำคัญเท่ากัน การยิ้มแย้มทักทายกันในวันขึ้นปีใหม่เพียงวันเดียวยังไม่พอ เราต้องยิ้มแย้มเป็นมิตรกันทุกวัน พบใครตอนไหน เขาก็สำคัญที่สุดสำหรับเราต่อนั้น คนที่อยู่ใกล้ชิดท่านเช่นคนในบ้านของท่าน ควรได้รับการเอาใจใส่ให้มากที่สุด

(พระเมธีธรรมาภรณ์ ธมฺมจิตฺโต)

๘ มกราคม

อภัยทาน

เย จ ตํ อนุญหนฺติ ป เวรํ เตสุปสมฺมตฺติ

เวรของผู้ไม่จงใจข่มระจับ

(พ.ธ. ๒๕/๑๑/๑๕)

มองโลกด้านดีมีผล	เห็นคนอื่นดีมีค่า
ปลูกใจให้เกิดศรัทธา	ตั้งหน้าทำดีมีคุณ
มองโลกด้านร้ายกลายกลับ	ใจรับแต่เรื่องเคืองชून
เหนื่อยหน่ายเลิกสร้างทางบุญ	ชีพวนวายแท้นั่นเอย

(พระพิจิตรธรรมพาที ธมฺมวฑฺฒโน)

๙ มกราคม

อย่าผัดวันประกันพรุ่ง

ทฺยโยติ ทฺยฺยติ โปโส ปเรติ ปริหายติ

คนที่ผัดวันประกันพรุ่งมีแต่ความเสื่อม

(พ.ชา. ๒๗/๒๒๕๒/๔๖๖)

ชีวิตนั้นน้อยนักอย่าชักช้า
รีบศึกษาทำงานทำจำเริญศรี
มัวผัดวันรื้ออกัทมคติ
เกิดมาที่ไร้คุณค่าก็น่าอาย

(กฤษณาวตฺติ)

๑๐ มกราคม

วันประสูติของพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์(น.ม.ส.)

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔

อุปมาโท อมตฺ ปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

อุปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา

ความไม่ประมาทเป็นทางไปสู่อมตะ

ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย

ผู้ไม่ประมาท ไม่มีวันตาย

ผู้ประมาท (ถึงมีชีวิตอยู่) ก็เหมือนคนตายแล้ว

(พ.ป. ๒๔/๑๒/๑๔)

ใครจะไว้ใจอะไรตามใจเกิด

แต่อย่าเกิดไว้ใจในสิ่งห้า

หนึ่งอย่าไว้ใจทะเลทุกเวลา

สองสัตว์เขียวเลื้อยงายอย่าวางใจ

สามผู้ถืออาวุธสุดจกร้าย

สี่ผู้หญิงทั้งหลายอย่ากรายใกล้

ห้ามหากษัตริย์ทรงฉัตรชัย

ถ้าแม้ใครประมาทอาจตายเอย

(น.ม.ส.)

๑๑ มกราคม

วันเด็กแห่งชาติ : วันเสาร์ที่ ๒ ของเดือนมกราคม

อติชาต อนุชาต ปุตุตมิจฺจนฺติ ปณฺหิตา

อวชาต น อิจฺจนฺติ โย โหติ กุลคนฺธโน

บัณฑิตย่อมปรารธนาบุตรที่เป็นอภิชาตบุตร (ดีกว่าพ่อแม่) หรืออนุชาตบุตร (เสมอพ่อแม่) ย่อมไม่ปรารธนาอวชาตบุตร (เลวกว่าพ่อแม่)

(เพราะ) อวชาตบุตรเป็นผู้ทำลายตระกูล

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๕๒/๒๘๐)

๑๒ มกราคม

ศัตรูในเรือน

มาตา เวรํ ปีตา สตฺต พาลกาเล น ลิกฺขิโต

น โสภติ สภามชฺเช หัสมชฺเช พโก ยถา

เมื่อยามลูกยังเด็ก ไม่ให้ลูกศึกษาเล่าเรียน มารดาก็ชื่อว่าเป็นโพรปีตาก็ชื่อว่าเป็นศัตรู (เพราะ) ลูกไม่สง่าผ่าเผยเมื่ออยู่ในที่ประชุม ดุจดังนกยางที่อยู่ในท่ามกลางฝูงหงส์ ฉะนั้น

(ธรรมนิทัศน์ ข้อย ๒๔)

๑๓ มกราคม

ความหวังของพ่อแม่

ปุตตา วตถุ มนุสฺसानํ ภริยา ปรมา สขา

บุตรเป็นที่พึงของมนุษย์ในวัยชรา ภรรยาเป็นยอดสหาย

(ส.ส. ๑๕/๑๖๕/๕๑)

ยามแก่เฒ่าหวังเจ้าเฝ้ารับใช้
 ยามป่วยไข้หมายเจ้าเฝ้ารักษา
 ครั้นเมื่อถึงวันตายวายชีวา
 หวังลูกช่วยปิดตาเมื่อสิ้นใจ

๑๔ มกราคม

อย่าดูหมิ่นคน

ทึนปุตโต ราชมจฺโจ

พาลปุตโต จ ปญฺหิโต

อธนฺตสฺส ธนํ มุหุํ

ปฺริสํ ญ น มณฺยถ

บุตรคนต่ำศักดิ์ก็อาจเป็นอำมาตย์ของพระราชาได้

บุตรคนโง่ก็อาจเป็นบัณฑิตได้
 บุตรคนจนก็อาจเป็นเศรษฐีได้
 เพราะฉะนั้นจงอย่าดูหมิ่นคน

(ธรรมนิตี ๒๗)

๑๕ มกราคม

เตรียมพร้อม

ปจฺมํ น ปราชิตํ ติปิ	หุติยํ น ปราชิตํ ธนํ
ตติยํ น ปราชิตํ ธมฺมํ	จตุตถํ ก็ กวิสุตติ

(โลกนิติ)

ปางน้อยสำเหนียกรู้	เรียนคุณ
ครั้นใหญ่ย่อมหาทุน	ทรัพย์ไว้
เมื่อกลางแก่แสงวงบุญ	ธรรมชอบ
ยามห่อหมทำได้ได้	แต่ล้วนอนิจจัง

(สมเด็จพระมหาพรยาธราชดิศ)

๑๖ มกราคม

วันครู : จัดครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

ปิโย จ ครู ภาวนีโย	วตฺตา จ วจนุชโม
คณภิรณฺจ กณํ กตฺตา	โน จฺญจฺจเน นีโยชเย

กัลยาณธรรม ๗ ประการสำหรับครูผู้เป็นกัลยาณมิตร คือ :-

๑. น่ารัก	๒. น่าเคารพ
๓. อบรมตน	๔. พุดให้ได้ผล
๕. ทนต่อถ้อยคำ	๖. แฉลงเรื่องลึกล้ำได้
๗. ไม่แนะนำในทางที่ผิด	

(อภฺ.สคฺตฺก. ๒๓/๓๔/๓๓)

๑๗ มกราคม

หน้าที่ของครู

อาจารย์ ปจฺจุปฏฺจिता อิมฺหิ ปณฺจทฺธิ จาเนทฺธิ อนุเตวาลี อนุกฺมฺปนฺติ สุวีนิตํ
วินเนนฺติ สุกฺกิตํ คาทาเปนฺติ สทฺทลปิเปสฺสุ ตํ สมกฺขายีโน ภวณฺติ มิตฺตามจฺเจสฺสุ
ปฏฺกเวเทนฺติ ทิสาสฺส ปรีตฺตาณํ กโรนฺติ.

ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้ :-

- (๑) ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี (๒) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
- (๓) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง (๔) ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ
- (๕) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ

(ที.ป.า. ๑๑/๒๐๐/๒๐๔)

๑๘ มกราคม

หน้าที่ของศิษย์

ปณฺจทฺธิ โช คหปติปฺปุตฺต จาเนทฺธิ อนุเตวาลีนา ทกฺขิณา ทิสฺสา อาจารย์ยา
ปจฺจุปฏฺจาทพฺพา อฏฺฐจาเนน อูปฏฺฐจาเนน สุตฺตสฺสาย ปาริจฺฉิยาย สกฺกจฺจํ ลิปฺปิ
ปฏฺกคฺคเณน

ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ ดังนี้ :-

- (๑) ลูกต้อนรับ (๒) เข้าไปหา
- (๓) ใฝ่ใจเรียน (๔) ประณินบัติ ช่วยบริการ
- (๕) เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

(ที.ป.า. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓)

๑๙ มกราคม

ทัฬหีไม่วรรณ

ยวธิ์มปิ เจ พาโล

น โส ธมฺม วิชานาติ

ปณฺธิตฺ ปยฺริปาสติ

ทพฺพิ สุปรสฺ ยถา

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๕/๒๓)

คนพาลผู้บาปแท้

ไปสู่หาบัณฑิต

ฟังธรรมอยู่เนื่องนิตย์

คือจวกดักข้าว

ทุจริต

ค้าเช่า

บ่ทราบ ใจนา

ห่อนรู้รสแกง

(สมเด็จพระมหาเจดาศรี)

๒๐ มกราคม

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เสด็จไปทรงหล่อยอดขององค์พระปฐมเจดีย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑

เย ธมฺมา เหตุปฺภว

เตสฺสญ โย นิโรโธ

เตสฺ เหตุํ ตถาคโต (อาท)

เอวํวาทิ มหาสมโณ

ธรรมเหล่านี้เกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าตรัสเหตุแห่งธรรม
เหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติ
สอนอย่างนี้

(วิ.ม.พ. ๔/๖๕/๗๕)

๒๑ มกราคม

มีเหมือนไม่มี

ไปฏฺเฐสุ จ ยํ สิปปิ

ปรตฺเตสุ ยํ ธนํ

ยถา กิจฺเจ สมนุปฺปนเน

น ตํ สิปปิ น ตํ ธนํ

มีความรู้อยู่ในตำรา ๑ มีทรัพย์อยู่ในมือผู้อื่น ๑ เมื่อถึงคราว
ต้องการใช้ ทั้งความรู้และทรัพย์นั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร

(กรรมนิติ ๓๘๘)

มีเงินให้ท่านกู้

ไปนา

ศิลปศาสตร์ฤๅศึกษา

เล่าไว้

มีเมียอยู่เคหา

ไกลย่าน

สามลักษณะนี้ใกล้

ไกลแสนไปมี

(สมเด็จพระนเรศวรมหาราช)

๒๒ มกราคม

รัฐบาลไทยมีประกาศให้คนไทยหักทลายกันด้วยคำว่า “สวัสดิ์”

นายณตฺร โฟฏณฺจคตปสา

นายณตฺร อินทฺริยสํวรา

นายณตฺร สทฺพนิสฺสคคา

โสตฺถิ ปสฺสามิ ปาณินํ

เรา(ตถาคต)ไม่เห็นความสวัสดิ์ของสัตว์ทั้งหลาย นอกจาก
มีองค์แห่งปัญญา ๑ ความเพียร ๑ ความสำรวมอินทรีย์ ๑ และ
ความเสียสละสิ่งทั้งปวง ๑

(ส.ส. ๑๕/๒๖๕/๗๕)

๒๓ มกราคม

วิถีนักปราชญ์

สงฺกฤษฎฺย สงฺกิตฺตพฺพานิ

รทฺธเยยฺยานาคตํ ภยํ

อนาคตภยา ฮีโร

อุโก โลเก อเวกฺษติ

พึงระวังสิ่งที่ควรระวัง
พึงป้องกันภัยที่ยังมาไม่ถึง
นักปราชญ์ตรวจตราโลกทั้งสอง
เพราะระวังภัยที่ยังมาไม่ถึง

(ฐ.ชา. ๒๗/๕๔๕/๑๓๖)

๒๔ มกราคม

ร้อนร้อนไม่เรียบร้อย

อสเมกฺขิตกมฺมุนตํ

ตฺริตาภินิปาตินํ

คานิ กมฺมภานิ ตปฺเปนฺติ

อุณฺหํ วชฺโณหิตํ มุเช

ผู้ทำงานลวกๆ โดยมีได้พิจารณาใคร่ครวญให้ดี เอา
แต่ร้อนร้อนพรวดพรวดจะให้สำเร็จ การงานเหล่านั้นจะก่อความ
เดือดร้อนให้ เหมือนตักอาหารที่ยังร้อนใส่ปาก

(ฐ.ชา. ๒๗/๕๔๓/๕๐)

๒๕ มกราคม

วันกองทัพไทย : สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงทำยุทธหัตถี
ชนะพระมหาอุปราชา เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕

โย สทสุส สทสุเสน	สงคาม มานุเส ชิน
เอกญจ เขยุมมุตตาน	ส เว สงคามชุตตโม
อดดา ทเว ชิต์ เดยโย	ยา จาย อิตรา ปชา
อดตทนต์สุส โปสสุส	นิจจ สญตจจารโน
เนว เทโว น คนธพูโ	น มาโร สท พุทมนา

ชนะตนเองดีกว่าชนะข้าศึกเป็นพัน ๆ ในสงคราม
คนเช่นนี้ นับว่าเป็นยอดขุนพลแท้
ชนะตนนั้นแหละประเสริฐกว่า
ผู้ที่ฝึกตนได้ ะมัดระวังอยู่เป็นนิตย์
ถึงเทวดา คนธรรพ์ มาร พรหม ก็เอาชนะเขาไม่ได้

(พ.ป. ๒๕/๑๘/๒๘)

ชนะใครทั่วไปจบไตรจักร	ไม่แน่วนักอาจพ่ายในภายหลัง
ชนะตนนั้นแหละดีเลิศจริง	ไม่กลับพียงพ่ายแพ้เป็นแน่นอน
หวังชนะต้องสละละกิเลส	อันเป็นเหตุเลวร้ายเร่งถ้ายถอน
ย่อมชนะแม่นยำทุกชั้นตอน	กายนกรรมเย็นเป็นสุขตาม

(พระราชวิสุทธิญาณ)

๒๖ มกราคม

ตื่นตัวอยู่เสมอ

อุปมตฺโต ปมตเตสุ สุตเตสุ พุทฺธชาโคร
อพลลฺลสฺสํ สิมฺลฺลสฺสํ หิตฺวา ยาคี สุเมธสฺสํ
เมื่อคนทั้งหลายประมาทมัวเมา จงอย่าประมาท
เมื่อคนทั้งหลายพากันหลับใหล จงตื่นอยู่เสมอ
ผู้มีปัญญาดีย่อมนำหน้าผู้มีปัญญาทึบไป
เหมือนม้าฝีเท้าดี นำหน้าม้าฝีเท้าทึบไป ฉะนั้น

(พ.ป. ๒๕/๑๒/๑๘)

๒๗ มกราคม

อย่าหยุดความเพียร

วายเมเถว ปุริสํ ยาว อตฺถสฺสํ นิปปทา
เกิดเป็นคนควรพยายามร่ำไป จนกว่าจะได้สิ่งที่ปรารถนา

(ส.ป. ๑๕/๘๘๑/๓๓๐)

เกิดเป็นคนควรหวังอย่ายังหยุด
มีรู้สุดสิ้นหวังตั้งมาดหมาย
หวังไว้เกิดหวังยังยืนมีคณินคลาย
ปราชญ์ทั้งหลายสมหวังเพราะตั้งใจ

๒๘ มกราคม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ

ทรงให้คนไทยแสดงความดีใจด้วยการไชโยให้สามลา

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖

น ต์ ชิต์ สาธุ ชิต์

ย ชิต์ อวชิยุยติ

ต โย ชิต์ สาธุ ชิต์

ย ชิต์ นาวชิยุยติ

ชัยชนะใดกลับแพ้ได้ ชัยชนะนั้นไม่ตี ชัยชนะใดไม่กลับแพ้
ชัยชนะนั้นแลเป็นชัยชนะที่ดี

(บุ.ชา. ๒๗/๗๐/๒๒)

๒๙ มกราคม

จริงใจให้สำเร็จ

กยิรา เจ กยิราณัน

ทหุทเมณ ปรรทุกเม

ถ้าจะทำอะไรก็ควรทำให้จริง ควรมุ่งมั่นเรื่องนั้นสม่ำเสมอ

(ส.ส. ๓๕/๒๓๗/๖๗)

จับให้มั่นคั่นหมายให้วายวอด

ช่วยให้รอดรักให้ชิดพิสมัย

ตัดให้ขาดปรารภนาหาลังใด

เพียรจงได้ดังประสงค์ที่ตรงดี

(สุนทรภู่)

๓๐ มกราคม

มหาตมะ คานธี ถึงแก่กรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑

น อุตตเหตุ น ปรสุต เหตุ
น ปุตตมิจเจ น ธนํ น ฏฐํ
น อิจฺเจยฺย อธมฺเมว สมิตฺถิมตฺตโน
ส สีลวา ปญฺญา ธมฺมิโก ลีลา

บัณฑิตย่อมไม่ทำบาปเพราะปรารถนาตนหรือผู้อื่น ย่อมไม่
ปรารถนาบุตร ทรัพย์ และแวนแคว้น ราชอาณาจักร ไม่ปรารถนา
ความสำเร็จของตนโดยไม่ชอบธรรม บัณฑิตนั้นพึงเป็นผู้มีศีล มี
ปัญญาและยึดหลักธรรม

(พ.ศ. ๒๔/๑๖/๒๖)

เล่นการเมืองโดยไม่มีหลักการ
หาความสุขสำราญโดยไม่ยั้งคิด
ร่ำรวยเป็นอภิชนโดยไม่ต้องทำงาน
มีความรู้มหาศาลแต่ความประพฤติไม่ดี
ค้าขายโดยไม่มีหลักศีลธรรม
วิทยาศาสตร์เลิศล้ำแต่ไม่มีธรรมแห่งมนุษย์
บูชาสูงสุดแต่ไม่มีความเสียสละ

(มหาตมะ คานธี)

๓๑ มกราคม

คุณธรรมบัณฑิต

ปรทวฺ ชนตตีว

เลททวฺ ปรสนตกํ

อดตาว สพฺพสตุตตานํ

โย ปสฺสตี ส ปณฺธิโต

ผู้ใดเห็นภรรยาผู้อื่นเหมือนแม่ของตน

เห็นสมบัติผู้อื่นเหมือนก้อนดิน

เห็นสรรพสัตว์เหมือนตัวเอง

ผู้นั้นแลชื่อว่า บัณฑิต

(ธรรมนิติ ๖๐)

เมียทานพิศพางเพียง

มารดา

ทรัพย์ทานคืออิฐผา

กระเบื้อง

กลัดว้ออื่นอาดมา

เทียมเท่า กันแฮ

รวงดั่งนี้จักเปลื้อง

ปลดพันสงสาร

(สมเด็จพระมหาพรยาเจชาติศร)

២

កុមារាធិបតី

๑ กุณภาพันธ์

มนุษย์ธรรม

อาหารนิททา ภยเมถุนนฺจ

สามณฺณเมตมฺปสุกฺกิ นรานํ

ธมฺโม หิ เตสํ อธิโก วิเสโส

ธมฺเมเน ทินา ปสุกฺกิ สมานา

การกิน การนอน การกลัวภัย และการสืบทอด
ทั้งสี่อย่างนี้มีเสมอกันในมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน
ธรรมเท่านั้นที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน
เมื่อปราศจากธรรม มนุษย์ก็เสมอกับสัตว์เดรัจฉาน

(ทีโตปเทศ ๒๔)

โกชนํ เมถุนํ นิททา

คาเว โปเส จ วิชฺชติ

วิชฺชา วิเสโส โปสสุส

ตํ ทิโน โคสโม ภเว

ใคร่กับคนต่างก็มีการกิน การสืบทอด และการนอนเช่นเดียวกัน
แต่วิชาความรู้เท่านั้นที่เป็นลักษณะพิเศษของคน
คนที่ไม่มีความรู้ก็ไม่ต่างอะไรกับโค

(ธรรมนินติ ๒๕)

อาหารการหลับแล้

เสฬกาม

มีแก่ชายโคณาม

นัปผู้

ชายไววิทฺยางาม

เห็นแปลก ไตแฮ

แม้บ่มิคิดปู้

เลื่อมร้ายราวโค

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๒ กุมภาพันธ์

คนหรือมนุษย์

มนัส อุตุนนตย มนัสสา

ชื่อว่ามนุษย์เพราะมีใจสูง

(ขุ.ขุ.อ. ๒/๑๐๗)

เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง

เหมือนหนึ่งยุงมีติที่แววขน

ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน

ย่อมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา

ใจสะอาดใจสว่างใจสงบ

ถ้ามีครบควรเรียกมนุสสา

เพราะทำถูกพูดถูกทุกเวลา

เปรมปรีดา दिनวันสุขสันต์จริง

(พุทธทาสภิกขุ)

๓ กุมภาพันธ์

วันทหารผ่านศึก

จเช ธนํ องคฺวรสฺส เหตุ
องคํ จเช ชีวิตํ รกฺขมาโน
องคํ ธนํ ชีวิตญฺจาปี สพฺพํ
จเช นโร ธมฺมมนุสฺสสรฺนโต
นรชนฺคฺวรสฺสละทฺรพฺยํเพื่อรักษาอวัยวะ
คฺวรสฺสละอวัยวะเมื่อรักษาชีวิต
คฺวรสฺสละทฺรพฺยํ อวัยวะและชีวิต
เมื่อระลึกถึงธรรม

(ขุ.ชา. ๒๘/๓๘๒/๑๔๗)

๔ กุมภาพันธ์

ไม่เห็นแก่ตัว

มตฺตาสฺสขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
จเช มตฺตาสฺสขํ อีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขํ
ถ้าเห็นว่าจะได้สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละสุขที่เล็กน้อย คนที่
มีปัญญาควรจะสละสุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่สุขที่ยิ่งใหญ่

(ขุ.ขุ. ๒๕/๘/๙)

๕ กุมภาพันธ์

ถ้อยที่ถ้อยอาศัย

บุษโก ลมเต ปุช

วนทโก ปฏินทณ

ยโสภิตติณจ ปุโปติ

โย มิตตาน น ทุพทติ

ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ

ผู้ไหว้เขา ย่อมได้รับการไหว้ตอบ

ผู้ไม่ประทุษร้ายมิตร ย่อมได้รับเกียรติยศ

(พ.ชา. ๒๘/๔๐๑/๑๕๔)

๖ กุมภาพันธ์

ให้สิ่งใดได้สิ่งนั้น

มณฑปทายี ลมเต มณฑป

อศุคสุส ทาดา ลมเต ปุณคค

วรสุส ทาดา วรลภี จ โหติ

เสฏฐนทโท เสฏฐนุเปติ จาน

ผู้ให้ของน่าพอใจ ย่อมได้รับของน่าพอใจ

ผู้ให้ของเลิศ ย่อมได้รับของเลิศ

ผู้ให้พร ย่อมได้รับพร

ผู้ให้สิ่งประเสริฐ ย่อมได้รับสิ่งประเสริฐ

(อจ.ปญจก. ๒๒/๔๔/๕๖)

๗ กุณฑลพัณณ์

ติตฺตอติ

สกุณฑลา สกุณฑโต โหติ ครุ โหติ สคารโว

ผู้สักการะเขา ย่อมได้รับการสักการะตอบ

ผู้เคารพเขา ย่อมได้รับการเคารพตอบ

(ฐ.ชา. ๒๘/๔๐๑/๑๕๔)

ให้ท่านท่านจักให้ ตอบสนอง

นบท่านท่านจักปอง นอบไหว้

รักท่านท่านควรครอง ความรัก เรานา

สามสิ่งนี้เว้นไว้ แต่ผู้ทรชน

(สมเด็จพระมหาปาเตชาติศฺร)

๘ กุณฑลพัณณ์

น้ำใจ

ททมาโน ปิโย โหติ

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

(อง.ปญจก. ๒๒/๓๕/๔๔)

บริวารมาเพราะน้ำใจมี

บริวารหนีเพราะน้ำใจหด

บริวารลดเพราะน้ำใจแห้ง

๙ กุมภาพันธ์

ยอดแห่งทาน

สัพพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
 สัพพทสฺส ธมฺมรโส ชินาติ
 สัพพทตฺติ ธมฺมรตฺติ ชินาติ
 ตณฺหทุกฺโข สัพพทุกฺโข ชินาติ

การให้ธรรมชนะการให้ทั้งปวง
 รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง
 ความยินดีในธรรมชนะความยินดีทั้งปวง
 ความสิ้นตัณหาชนะทุกข์ทั้งปวง

(พ.ธ. ๒๕/๓๔/๖๓)

๑๐ กุมภาพันธ์

ความรัก

อดีตจิรํ นินวเสน ปิโย ภวติ อปฺปิโย

คนรัก เมื่ออยู่ร่วมกันนานเกินไป ก็กลายเป็นคนไม่รักกันได้

(พ.ชา. ๒๓/๑๓๖๑/๓๔๗)

คือน้ำผึ้ง	คือน้ำตา	คือยาพิษ
คือหยาดน้ำ	อมฤต	อันขึ้นชุ่ม
คือเกสร	ดอกไม้	คือไฟรุม
คือความกลุ้ม	คือความฝัน	นั่นแหละรัก

๑๑ กุมภาพันธุ์

รักไม่เคยอ้อม

กาเมหิ โลกมุหิ นหตถิ ติตฺติ
ความอ้อมในกามไม่มีในโลก

(ม.ม. ๑๓/๔๕๑/๔๑๒)

อันเรื่องราวตณฺหาณีส่าหฺส
ถ้าใครตดลงได้จันให้ถอง
สู้อุตสาห์เรียนวิชาหาเงินทอง
ก็เพราะของสิ่งเดียวมันเกี่ยวกวน

๑๒ กุมภาพันธุ์

เหตุแห่งรัก

บุพเพว สนฺนิวาเสน
ปัจจุปปนฺนทิตฺเตน วา
เอวํนฺตํ ชายเต เปมํ

ความรักเกิดเพราะเหตุสองประการ คือ
เพราะอยู่ร่วมกันในชาติปางก่อน (บุพเพสันนิวาส)
และเพราะเกื้อกูลกันในปัจจุบัน

(บุ.ชา. ๒๗/๓๒๔/๔๑)

๑๓ กุณภาพันธุ์ ความรักทำให้ตาบอด

ปียาน์ อทสุสน์ ทุกข์
การไม่ได้พบหน้าคนรัก เป็นทุกข์

(พ.ศ. ๒๕/๒๖/๔๓)

ความรักเหมือนโรค	กำบังตาให้มีตม
ไม่ยินและไม่ยล	อุปสัคคะใดใด
ความรักเหมือนโคถึก	กำลังศึกผิ่วขังไว้
ก็โลดจากคอกไป	มียอมอยู่ ณ ที่ขัง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๑๔ กุณภาพันธุ์ รักเป็นพิษ

เปมโต ชายตี โสโก	เปมโต ชายตี ภย
เปมโต วิบุปุตตสส	นตถิ โสโก กุโต ภย

ที่ได้มีความรัก ที่นั่นมีโสภ ที่ใดมีความรัก ที่นั่นมีภัย
เมื่อไม่มีความรักเสียแล้ว โสภและภัยก็ไม่มี

(พ.ศ. ๒๕/๒๖/๔๓)

จะหักอื่นขึ้นหักก็หักได้	หักอาลัยนี้ไม่หลุดสุดจะหัก
สารพัดตัดขาดประหลาดนัก	แต่ตัดรักนี้ไม่ขาดประหลาดใจ

(สุนทรภู่)

๑๕ กุณภาพันธุ์

คู่สร้างคู่สม

อากงเขยฺยฺ เจ คหปตโย อุโก ชานปตโย ทิฏฺเฐ เจว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตฺตุํ
อภิสฺมปฺรายญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสฺสิตฺตุํ อุโกว อสฺสุ สมสฺสทฺธา สมสึลลา สมจาคา
สมปญฺญา เต ทิฏฺเฐ เจว ธมฺเม อญฺญมญฺญํ ปสฺสณฺติ อภิสฺมปฺรายญฺจ อญฺญมญฺญํ
ปสฺสณฺติ

ถ้าภรรยาและสามีหวังที่จะได้พบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ทั้งคู่
พึงมีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน
พวกเขาจะย่อมจะได้พบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

(อภ.จตุกก. ๒๓/๕๕/๘๐-๘๑)

๑๖ กุณภาพันธุ์

ด้วยปีกแห่งรัก

ยสฺมี มโน นวิสฺติ

อวิทุเร สทาปิ โส

ใจจดจ่ออยู่กับคนใด แม้เขาอยู่ไกล ก็เหมือนอยู่ใกล้

(ขุ.ชา. ๒๗/๑๗๕/๘/๓๔๗)

รักกันอยู่ขอบฟ้า

เขาเขียว

เสมออยู่หอแห่งเดียว

ร่วมห้อง

ซังกันบ่แลเหลียว

ตาต่อ กันนา

เหมือนขอบฟ้ามาป้อง

ป่าไผ่มาบัง

(สมเด็จพระกรมพระยาเดชาดิศร)

๑๗ กุมภาพันธ์

รัชกาลที่ ๑ ทรงมีชัยชนะเหนือพม่าในสงครามเก้าทัพ ณ พุ่งลาดหญ้า

จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘

โย สหตุสฺ สหตุเสน

สงคาม มาบุเส ชินะ

เอกญจ เขยุมตตานํ

ส เว สงคามชุตตโม

ผู้ชนะข้าศึกเป็นพันๆ คนในสงคราม หาใช่ผู้ชนะที่ยอด
เยี่ยมไม่ ผู้ที่ชนะตนเพียงคนเดียว ชื่อว่าเป็นผู้ชนะที่ยอดเยี่ยม

(ข.ธ. ๒๕/๑๘/๒๘)

๑๘ กุมภาพันธ์

ยามจำเป็น

อุกกุญฺเจ สุรมิจฺจนฺติ

มนฺตีสฺส อุกฺกุทฺทํ

ปิยญฺจ อนฺนป่านฺนํ

อตฺเต ชาเต จ ปณฺทิตํ

เมื่อเกิดเหตุร้ายแรง ย่อมต้องการคนกล้าหาญ

เมื่อเกิดข้าวติ่นเต็น ย่อมต้องการคนหนักแน่น

เมื่อมีข้าวน้ำสมบุรณ์ ย่อมต้องการคนรัก

เมื่อเกิดเรื่องราวลึกซึ้ง ย่อมต้องการบัณฑิต

(ข.ชา. ๒๗/๔๒/๓๐)

๑๙ กุมภาพันธุ์

พระพุทธเจ้าเคารพพระธรรม

ตถาคโต อรหํ สมมาสมุพฺพุโต ธมฺมิกโก ธมฺมราชา ธมฺมญฺเอย นิสุสาย ธมฺมํ
สกุโกโรนฺโต ธมฺมํ ครุกโรนฺโต ธมฺมํ อปจายมาโน ธมฺมทฺธโช ธมฺมเกตุ ธมฺมาธิป
เตยฺโย

ตถาคตอรหํตสฺสมาสฺมิมฺพุทฺธเจ้า เป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา
อาศัยธรรมนั่นเอง ทรงสักการะ ทรงเคารพ นอบน้อมธรรม มีธรรมเป็น
ธงชัย มีธรรมเป็นตราชู เป็นธรรมาธิปไตย.

(อภ.ปญฺจก. ๒๒/๓๓๓/๑๖๙)

๒๐ กุมภาพันธุ์

วันทนายความ

วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา

อวิวาทญฺจ เขมโต

สมคคา สขิลลา โทถ

เอสสา พุทฺธานุสาสนี

ท่านทั้งหลาย จงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่
วิวาทโดยความปลอดภัย จงมีความพร้อมเพรียงกัน มีความประนี
ประนอม นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า

(ขุ.อป. ๓๒/๑/๙)

๒๑ กุมภาพันธ์ (๒๕๔๐)

วันมาฆบูชา : เป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

สัพพปาปัสส อกรรม กุสลสุสสมุปพา
สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทธาณ สาสนํ

การไม่ทำความชั่วทั้งปวง
การทำความดีให้ถึงพร้อม
การชำระจิตของตนให้ผ่องใส
นั่นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

(ขุ.ธ. ๒๔/๒๔/๓๔-๔๐)

๒๒ กุมภาพันธ์

โอวาทปาติโมกข์ (ต่อ)

ขณฺธิ ปรมํ ตโป ตีติกขา นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา

น ทิ ปุพฺเพโก ปุณฺณมาสี สมโณ โทติ ปวํ วิหะณฺนโต

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง
พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม
ผู้มาผู้อื่นหาใช่บรรพชิตไม่
ผู้เบียดเบียนคนอื่น ก็มีไข้สมณะ

(ขุ.ธ. ๒๔/๒๔/๔๐)

๒๓ กุมภาพันธ์ โอวาทปาติโมกข์ (ต่อ)

อนุปวาโท อนุปมาโต	ปาติโมกฺเข จ สํวโร
มตฺตณฺณคา จ ภคฺตสฺสึ	ปฺนตฺตญฺจ สยนาสนํ
อธิจิตฺเต จ อาโยโค	เอตํ พุทฺธาน สาสนํ

การไม่ด่าว่า การไม่เบียดเบียน
การสำรวมระวังในระเบียบวินัย
การรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร
การนั่งนอนในที่อันสงัด
การฝึกสมาธิอยู่เสมอ
นั่นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๔/๔๐)

๒๔ กุมภาพันธ์

วันศิลปินแห่งชาติ : เป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

สิปฺปสมํ ธนํ นตฺถิ	สิปฺปิ โจรา น คณฺหนฺติ
อิธ โลกํ สิปฺปิ มิตฺตํ	ปรโลเก สุขาวหํ

ไม่มีทรัพย์ใดเทียบเท่าศิลปะ ศิลปะนั้นใจรักไปไม่ได้ ศิลปะเป็น
มิตรในโลกนี้ นำสุขมาให้ในโลกหน้า

(ธรรมনীติ ๕๑)

๒๕ กุมภาพันธ์

วันก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓

เทวเม ภิกขเว ปจฺจยา สมฺมาทิจฺฉิยา อูปปาทย. กตเม เทว? ปรีโต
จ โยนิโส มนสิกาโร.

(อง.พ.ก. ๒๐/๓๗๓/๑๓๐)

องค์ประกอบหลักของการศึกษา ๒ ประการ คือ

- ๑) องค์ประกอบภายนอกได้แก่ ปรีโตโมสะ แปลว่าเสียงจากผู้อื่น
ข่าวสารแหล่งความรู้ หรืออิทธิพลจากภายนอก
- ๒) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ โยนิโสมนสิการ แปลว่าการ
พิจารณาโดยแยบคาย ความคิดตลอดสาย หรือคิดสืบค้นถึง
ต้นเค้า ความรู้จักคิด อย่างที่เราพูดกันในสมัยนี้ว่า คิดเป็น

(พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต)

๒๖ กุมภาพันธ์

กัลยาณมิตร

สกลเมว ทิทฺถํ อานนฺท พุรหมจฺจริยํ ยทิตฺถํ กุลฺยาณมิตฺตตฺตา กุลฺยาณ

สหายตฺตา กุลฺยาณสมุปฺปวฺกตฺตา

ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีพวกดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว

(ส.ส. ๑๕/๓๘๒/๑๒๗)

อยู่ที่ไหนได้มิตรดีนี้สมหมาย

ได้สหายและพวกดีมีกุศล

ช่วยแนะนำช่วยทำที่มงคล

ก็จักพ้นทุกข์ไคล้หมดโรคภัย

(กฤษณาวตฺ)

๒๗ กุมภาพันธุ์

สำรวจตน

ปฏิมัสเตมตตนา

จงตรวจสอบตนด้วยตนเอง

(พ.ธ. ๒๕/๓๕/๖๖)

พูดไปเขาไม่รู้กลับชู้เขา
ว่าโจ่งเง่างมเงอะเซอะนักหนา
ตัวของตัวทำไมไม่โกรธา
ว่าพูดจาให้เขาไม่เข้าใจ

(พระศาสนโศภน จตตสลลเถร)

๒๘ กุมภาพันธุ์

คมในฝัก

ปณฺธิโต อปฺภูโจ เภรี

ปชฺชุนฺโน โหติ ปุจฺฉิโต

พาโล ปุญฺโง อปฺภูโจปิ

พหุํปิ ภณฺเต สทา

ไม่มีใครถาม บัณฑิตไม่พูด เหมือนกลองย่อมไม่ดังเอง แต่
เมื่อถูกถามก็เปรียบเหมือนฟ้าคำราม ส่วนคนพาลจะพูดมาก
ตลอดเวลา แม้คนจะถามหรือไม่ถามก็ตาม

(ภวรมณี ๕๑)

๒๙ กุมภาพันธ์

รอบคอบไว้ก่อน

นิสมม กรณฺ์ เสขุโย

ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ ดีกว่า

(สมเด็จพระบรมศาสดาสภากอปร)

ไม่ถูกถามอย่าตะกลามตะกละกล่าว

ไก่อสามหาวมิใช่ยามตะกลามขัน

กลัวไว้หน้ากล้าไว้หลังระวังทัน

คนทุกวันแปดเหลี่ยมและแปดคม

(สุนทรภู่)

៣

ប័ណ្ណាគម

๑ มีนาคม

รัชกาลที่ ๕ ทรงประกาศการสร้างทางรถไฟ
สายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓

จรรยาเจ นาธิคุญเฉย

เสยย์ สทิสมุตตโน

เอกจริยํ ทพฺพํ กยิรา

นตฺถิ พาเล สหายตา

หากแสงหาไม่พบเพื่อนที่ดีกว่าตนหรือเสมอกับตน
ก็ควรเที่ยวไปคนเดียว เพราะมิตรภาพไม่มีในหมู่คนพาล

(ร.ธ. ๒๕/๑๕/๒๓)

๒ มีนาคม

ยามไหนก็ได้

อนุปทา วิมูจฺจุนฺติ

บัณฑิตย่อมหลุดพ้นเพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น

(ม.อ. ๑๔/๕๒๖/๓๔๖)

ยามจะได้

ได้ให้เป็น

ไม่เป็นทุกข์

ยามจะเป็น

เป็นให้ถูก

ตามวิถี

ยามจะตาย

ตายให้เป็น

เห็นสุดดี

ถ้าอย่างนี้

ไม่มีทุกข์

ทุกวันเอย

(พุทธทาสภิกขุ)

๓ มีนาคม

เวลานานสำหรับคนพาล

ทิวา ชาครโต รตติ

ทิวี่ สุนตสุส โยชนั

ทิวี่ พาลาน สัสาโร

สัทธมมํ อวิชานตํ

ราตรีนานสำหรับคนนอนไม่หลับ ระยะทางโยชน์หนึ่งไกล
 สำหรับผู้ล่าแล้ว สังสารวิญญาวนานสำหรับคนพาล ผู้ไม่รู้แจ้งพระ
 สัจธรรม

(พ.ศ. ๒๕/๑๕/๒๓)

คนตื่นคืนหนึ่งช้า

จริงเจียว

มลัวิถิโยชน์เดียว

ดูจรัอย

สังสารหมู่พาลเทียว

ทางเนิ่น นานนา

เพราะบ่เห็นธรรมน้อย

หนึ่งให้เป็นคุณ

(สมเด็จพระมหาเจติยาคาสิป)

๕ มีนาคม

คนเลี้ยงโคกับเจ้าของโค

พหุပ္ปี เจ สหิตฺ ภาสมาโน
น ตกฺกวโร โหติ นโร ปมตฺโต
โคโปว คาโว คณยํ ปเรสํ
น ภาควา สามณฺณสุสฺส โหติ.
อปฺปมฺปิ เจ สหิตฺ ภาสมาโน
ธมฺมสุสฺส โหติ อนฺนธมฺมจาริ
ราคณฺจ โทสณฺจ ปทาย โมหํ
สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต
อนฺนปาทิยาโน อธิ วา หุรํ วา
ส ภาควา สามณฺณสุสฺส โหติ.

คนที่พูดถ้อยคำมีประโยชน์แม้มาก แต่เป็นผู้ประมาทไม่ทำตนตามถ้อยคำนั้น ผู้นั้นย่อมไม่ได้ส่วนแห่งคุณธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ เหมือนคนเลี้ยงโค นับโคให้ผู้อื่น แต่ไม่มีส่วนแห่งน้ำมันโค ฉะนั้น

คนที่พูดถ้อยคำมีประโยชน์ แม้น้อย แต่ประพฤติตามธรรม ละราคะ โทสะ และโมหะได้ โดยชอบ มีจิตหลุดพ้นแล้วด้วยดี ไม่ถือมั่นในโลกนี้ หรือโลกอื่น ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ

(พ.ป. ๒๕/๑๑/๑๓)

๕ มีนาคม

วันนักขัต : ตั้งสมาคมนักขัตแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘

ย้ ตถาคโต วาจํ ชานาติ อภูตํ อตฺตจํ อนตฺตสณฺหิตํ, สว จ ปเรสํ อปฺปิยา
อมนาปา, น ตํ ตถาคโต วาจํ ภาสติ...ยญฺจ โช ตถาคโต วาจํ ชานาติ ภูตํ ตจฺจํ
อตฺตสณฺหิตํ, สว จ ปเรสํ ปิยา มนาปา, ตตฺร กาลณญฺ ตถาคโต โหติ ตสฺสว วาจา
พฺยากรณาย..ตถาคตสฺส สตฺเตสฺส อญฺกมฺปา.

วาจาใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น
ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น....

วาจาใดจริงแท้ มีประโยชน์ แต่ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคต
รู้จักเลือกเวลากล่าววาจานั้น

วาจาใดจริงแท้ มีประโยชน์ ทั้งเป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตก็
รู้จักเลือกเวลากล่าววาจานั้น เพื่ออนุเคราะห์คนทั้งหลาย

(ม.ม. ๑๓/๔๔/๔๑)

๖ มีนาคม

รู้จักประมาณในการพูด

นาติเวลํ ปภาเสยฺย

น ตฺถนฺทํ สพฺพทา สียา

อวิกฺกณฺ มิตํ วาจํ

ปตฺเต กาเล อุทฺริเย

ไม่ฟังพูดมากเกินไป แต่ก็ไม่ฟังนั่งเงียบตลอดเวลา เมื่อถึง
เวลาที่สมควรจะพูด ก็ฟังพูดพอประมาณ อย่าพูดให้มากเกินไป

(วิ.ชา. ๒๘/๔๖๖/๓๓๘)

๗ มีนาคม

รู้จักตัวเอง

สภาวะสทิส วาญญ์

สภาวะสทิส ปิย

สภาวะสทิส โกธ

โย ชานาติ ส ปณฺธิโต

ผู้ใดรู้จักพูดให้พอเหมาะกับภาวะของตน รู้จักรักให้พอ
เหมาะแก่ภาวะของตน รู้จักโกรธให้พอเหมาะกับภาวะของตน ผู้
นั้นเชื่อว่าเป็นบัณฑิต

(ธรรมนิตติ ๓๘)

๘ มีนาคม

วันสตรีสากล

อิตถิภาโว กิ กยิรา

จิตตมุทิต สุตมาทิตโต

ภวณฺมุทิต วุตตมานุมุทิต

สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสุตโต

เมื่อจิตตั้งมั่น ปัญญาญาณเป็นไปอยู่ สำหรับผู้เห็นแจ้ง
ธรรมโดยชอบ แม้เพศแห่งหญิงจะเป็นอุปสรรคอะไร

(ส.ส. ๑๕/๕/๒๗/๑๙๙๐)

๔ มีนาคม

รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ชุดคลองรังสิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓

อุทกณัติ นยนิติ เนตติกา อสุการา นมยนิติ เตชนั
ทาร์ นมยนิติ ตจฉกา อุตตานั ทมยนิติ ปณทิตา

ชวนา ย่อมไขน้ำเข้านา
ช่างศร ย่อมตัดลูกศร
ช่างไม้ ย่อมถากไม้
บัณฑิต ย่อมฝึกตนเอง

(พ.ป. ๒๕/๑๖/๒๕)

๑๐ มีนาคม

วันสถาปนากระทรวงสาธารณสุข

อายุเภสศโด ทกโช สฟเพส ปียทลสิโน
เสฏฐลิลคฺโณเปโต เอโส เวชโช ปสฺสโต

รู้คัมภีร์แพทย์ที่ทำให้เจริญอายุ ๑
เป็นที่รักใคร่ต้องใจของคนทั้งปวง ๑
ประกอบด้วยคุณคือศีลอันประเสริฐ ๑
ผู้นี้ ควรยกย่องให้เป็นแพทย์

(ราชันติ)

๑๑ มีนาคม

ปฏิรูปเทศ

ธนา ไสยติโย ราชานันท์ เวชโช ตกา อิม

ปณฺจ ยตถ น วิชฺชนฺติ น ตตฺถ ทิวสํ วส

ณ ที่ใดไม่มีเศรษฐี นักปราชญ์ พระราชา (ผู้ปกครอง) แม่น้ำ
และแพทย์ ณ ที่นั้นไม่ควรอยู่ข้ามวันเลย

(ธรรมนิตี ๘๕)

แดนดินใดกันดารท้นเศรษฐี

และไม่มีนักปราชญ์ฉลาดอาศัย

ไม่มีแพทย์ พระราชาชลาสัย

แดนนั้นไซ้ไม่ควรอยู่ข้ามวันคืน

(กฤษณาวตี)

๑๒ มีนาคม

ที่พึ่งอาศัย

คุณ สพพญญตุโยปิ

สีทตฺตเยโก อนิสฺสโย

อนคฺมํ รตนํ มณิ

เหมํ นิสฺสาย โสภเต

แม้มีคุณสมบัติเสมอด้วยพระลัทธิปัญญา แต่ลำพังตัวคนเดียว
ไร้ผู้อุ้มชูย่อมไม่รุ่งเรือง ดังรัตนมณีที่ล้ำค่าก็ยังต้องอาศัยเรือนทอง
รองรับจึงจะงาม

(ธรรมนิตี ๙๒)

๑๓ มีนาคม

อัญเชิญพระแก้วมรกตจากวัดอรุณฯ มาประดิษฐานที่วัดพระแก้ว

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘

ย้ กัญจิ วิตุตฺ อธิ วา หุรี วา

สกุเศสุ วา ย้ รตนํ ปณิตํ

น โน สมํ อตุถิ ตถาคเตน

อิทมปิ พุทธเ รตนํ ปณิตํ

ทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในโลกนี้หรือโลกอื่น

หรือว่ารัตนะ(แก้ว)อันประณีตในสวรรค์

ทรัพย์และรัตนะนั้นที่เสมอด้วยทางตถาคตไม่มีเลย

นี่แหละเป็นพุทธรัตนะอันประณีต

(พ.ธ. ๒๔/๗/๕)

พุทธรูปคู่บ้าน

คู่เมือง

คือพระแก้วมรกตเรื่อง

จรัสแพรว

พุทธลักษณะล้งเมลิอง

เขียวพิศุทธิ์

ศรีล้งม้งเมืองแก้ว

ปกเกล้าชาวไทย

พักตร์วิไลเลิศล้ำวน

ชวนชม

อุมอัมเอิบอ่องกลม

เพริศพร้อย

พระหนุเป็นปม

งามแปลก

นาสิกโด่งกรรณน้อย

โอษฐ์แย้มประทานพร

๑๔ มีนาคม

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

นาห์ ภิกขเว โลเกน วัทธัมม. โลโก จ โย ภิกขเว มยา วัทธติ. น ภิกขเว
ธมฺมวาที เกนจิ โลกสมิ วัทธติ. ย ภิกขเว นตฺถิสฺสมมตฺ โลเก ปณฺหิตานํ อหิปิ ตํ นตฺถิติ
วาทมิ. ย ภิกขเว อตฺถิสฺสมมตฺ โลเก ปณฺหิตานํ อหิปิ ตํ อตฺถิติ วาทมิ.

ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวขัดแย้งกับชาวโลก แต่ชาวโลกกล่าว
ขัดแย้งกับเรา ผู้กล่าวเป็นธรรมจะไม่กล่าวขัดแย้งกับใคร ๆ ในโลก สิ่งใด
ที่บัณฑิตรับรองว่าไม่มี เราก็ก้าวสิ่งนั้นว่าไม่มี สิ่งใดที่บัณฑิตรับรองว่ามี
เราก็ก้าวสิ่งนั้นว่ามี

(ส.บ. ๑๗/๒๓๘/๑๖๘)

ศาสนาในอนาคตจะเป็นศาสนาสากลที่ข้ามพ้นเรื่องพระผู้เป็นเจ้า
ทั้งไม่ยึดติดคัมภีร์และเทววิทยา เป็นศาสนาที่รวมเอาเรื่องธรรมชาติ
และจิตวิญญาณไว้ด้วยกัน และตั้งอยู่บนจิตสำนึกทางศาสนาที่เกิดจาก
ประสบการณ์ซึ่งยังเห็นสรรพสิ่งที่ เป็นธรรมชาติและจิตวิญญาณว่า
เป็นเอกภาพเปี่ยมความหมาย พระพุทธศาสนาเพียบพร้อมด้วยลักษณะ
ดังกล่าวมา ถ้าจะมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการของ
นักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ ศาสนานั้นได้แก่พระพุทธศาสนา

(อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์)

๑๕ มีนาคม

พุทธรัศมี

ยทา จ พุทธา โลกสุมี

อุปปุชฺชนฺติ ปภงฺกวา

เต อิมํ ธมฺมํ ปกาเสณฺติ

ทุกฺขุปสมคามินิ

เมื่อพระพุทธเจ้าผู้ทำความสว่างเกิดขึ้นในโลก พระองค์
 ย่อมประกาศธรรมสำหรับดับทุกข์นี้

(จุ.ปฎิ. ๓๑/๕๒๖/๔๐๘)

๑๖ มีนาคม

ราวฟ้ากับดิน

นภณฺจ ทูเร ปฐวี จ ทูเร

ปาริ สมุทฺทสฺส ตทาหุ ทูเร

ตโต หเว ทูรตฺร วนฺตติ

สตนฺจ ธมฺโม อสตนฺจ ราช

เขากล่าวว่า ฟ้ากับดินไกลกัน

และฝั่งทะเลก็ไกลกัน

แต่ธรรมของสัตบุรุษกับของอสัตบุรุษไกลกันยิ่งกว่านั้น

(จุ.ชา. ๒๘/๓๔๒/๑๓๖-๑๓๗)

๑๗ มีนาคม

นักมวยไทยชื่อนายขนมต้มมีชัยชนะเหนือนักมวยพม่า ๑๐ คน

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๗

อกุโกเรน ชิน โธ	อสาธุ สาธุนา ชิน
ชิน กทริย์ ทาเนน	สัจเจนาลิกวาทิน
ฟังเอาชนะความโกรธ	ด้วยการไม่โกรธตอบ
ฟังเอาชนะความขี้	ด้วยความดี
ฟังเอาชนะความตระหนี่	ด้วยการให้
ฟังเอาชนะคนพูดพล่อย	ด้วยคำสัตย์

(พ.ร. ๒๕/๒๗/๔๕)

ผจญคนมักโกรธด้วย	ไมตรี
ผจญหมู่ทรชนดี	ต่อยัง
ผจญคนจิตโลภมี	ทรัพย์เพื่อ แผลนา
ผจญอัสติย์ไต่ยัง	หยุดด้วยสัตย์

(สมเด็จพระมหาพรยาเขตชาติตา)

๑๘ มีนาคม

ดับโกรธด้วยเมตตา

โกธโน ทุพฺพณฺโณ โหติ อโก ทุภฺขมฺปิ เสติ โส
 คนโกรธมีผิวพรรณเศร้าหมอง และอยู่เป็นทุกข์

(อภ.สตุตทก. ๒๓/๖๑/๘๘)

โกรธเขาเราก็รู้ยู่ว่าร้อน
 จะนั่งนอนก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส
 แล้วยังดื้อด้านโกรธจะโทษใคร
 นำแค้นใจจริงหนาไม่น่าชม

(พระศาสนโศภน จตุตสจุลเถร)

๑๙ มีนาคม

สันติภาพดับความร้อน

นตฺถิ ราศสโม อคฺคิ นตฺถิ โทสสโม กลิ
 นตฺถิ ชนฺธสฺมา ทฺวฺชา นตฺถิ สนฺติปฺรํ สุขํ

ไม่มีไฟใดเสมอด้วยราคะ
 ไม่มีโทษใดเสมอด้วยโทสะ
 ไม่มีทุกข์ใดเสมอด้วยเบญจันธ์
 ไม่มีสุขใดเสมอด้วยความสงบ

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๕/๔๒)

๒๐ มีนาคม

วันอาสาฬหบูชาสารณสุข

ปณฺจหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมฺมุนาคโต คิลานุปฺภวโก อลํ คิลานํ อุปฺภวตุ
 กตเมหิ ปณฺจหิ ปฏฺิพโล โหติ เกสขุํ สวฺธิตุํ สปปายาสปปายํ ชานาติ อสปปายํ
 อปนาเมติ สปปายํ อุปนาเมติ เมตฺตจิตฺโต คิลานํ อุปฺภวติ โน อามิสฺสนฺตโร อเชฺคุจฺฉิ
 โหติ อูจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา วนฺตํ วา เซหํ วา นีหริตุํ ปฏฺิพโล โหติ คิลานํ กาเลน กาลํ
 ธมฺมียา กถาย สนฺทสฺสตุํ สฺมาทเปตุํ สฺมุตเตเชตุํ สฺมปทฺสตุํ.

คนพยาบาลไข้ที่ประกอบด้วยธรรม ๕ อย่างควรที่จะพยาบาลคนไข้ คือ

๑. สามารถที่จะจัดยา
๒. รู้ของควร ของแฉลง นำของแฉลงออก นำของควรเข้าไปให้
๓. มีเมตตาจิตพยาบาลคนไข้ ไม่มุ่งของตอบแทน
๔. ไม่รังเกียจที่จะนำซึ่งอุจจาระปัสสาวะอาเจียนหรือน้ำลายไปเททิ้ง
๕. เป็นผู้สามารถที่จะชี้แจง ชักชวน ปลุกใจ ปลอบใจคนไข้ด้วย
 ธรรมิกถาเป็นครั้งคราว

(อง.ปญจก. ๒๒/๑๒๔/๑๖๓)

๒๑ มีนาคม

ชาติตระกูลไม่สำคัญ

เห็นชจใจปี เจ โทติ ฤๅจาดา อติมา นโร

อาจารย์ลสมุปนโน นิเส อคฺคิ ว ภาสติ

บุคคลแม้จะเกิดในตระกูลที่ต่ำต้อย

หากมีความขยันหมั่นเพียรมีสติปัญญา

มีกิริยามารยาทและความประพฤติที่ดีงาม

ก็รุ่งเรืองได้ดูจไฟที่ส่องสว่างในเวลากลางคืน ฉะนั้น

(ธรรมนิติ ๔๒๕)

๒๒ มีนาคม

วันตราพระราชบัญญัตินามสกุลเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๕

น ชจจา วสโล โทติ น ชจจา โทติ พราหมโณ

กมฺมุนา วสโล โทติ กมฺมุนา โทติ พราหมโณ

ใคร ๆ จะเป็นคนเลวเพราะชาติตระกูล ก็หาไม่

ใคร ๆ จะเป็นคนประเสริฐเพราะชาติตระกูล ก็หาไม่

คนจะเลว ก็เพราะการกระทำ ความประพฤติ

คนจะประเสริฐ ก็เพราะการกระทำ ความประพฤติ

(ม.ม.๑๓/๗๐๗/๖๔๘)

๒๓ มีนาคม

กฎธรรมชาติ

อนุปาทา วา ตถาคตานุ อนุปาทา วา ตถาคตานุ จิตาว สา ธาตุ ธมฺมจิตตา
ธมฺมนิยามตา อิทูปฺปจฺยตา ตํ ตถาคโต อภิสมฺพุชฺชติ อภิสเมติ อภิสมฺพุชฺชติว
อภิสเมตฺวา อาจิกฺขติ เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺฐเปติ วิวรติ วิภชติ อุตฺตานิโกโรติ
ปฺลสฺสกาติ อาท.

ตถาคตทั้งหลายจะปฏิบัติหรือไม่ก็ตาม หลักนั้นก็ยังคงมีอยู่ เป็น
ธรรมจฺฐิติ เป็นกฎธรรมชาติ คือ หลักอิทัปปิจฺจยตา

ตถาคตตรัสรู้ เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอก แสดง วางเป็นแบบ
ตั้งเป็นหลัก เปิดเผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่าย และจึงตรัสว่าจงดูสิ

(ส.นิ. ๓๖/๖๓/๓๐)

๒๔ มีนาคม

วันสถาปนากระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

อิมฺสฺมี สติ อิทํ โหติ

อิมฺสฺสุปาทา อิทํ อฺปปุชฺชติ

อิมฺสฺมี อสติ อิทํ น โหติ

อิมฺสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺชติ

เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี

เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น

เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี

เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้ก็ดับ

(ส.นิ. ๓๖/๖๔/๓๓)

๒๕ มีนาคม

วันสถาปนากระทรวงยุติธรรม

น เตน โทติ ธมฺมฏโจ

เยนตถํ สทสา นเย

โย จ อตถํ อนตถณฺจ

อุโก นิจฺเจยฺย ปณฺหิโต

อสาทเสน ธมฺเมน

สเมน นยตี ปเร

ธมฺมุตฺส คฺคฺคโต เมธาวี

ธมฺมฏโจติ ปุจฺจติ

ผู้ที่ตัดสินคดีโดยสะเพร่า ไม่จัดเป็นผู้เที่ยงธรรม ส่วนผู้ที่
ฉลาดวินิจฉัยรอบคอบทั้งฝ่ายถูกและฝ่ายผิด (จึงเป็นผู้เที่ยงธรรม)
บัณฑิตผู้ตัดสินผู้อื่นโดยไม่สะเพร่า โดยเที่ยงธรรมสม่ำเสมอ
ถือกฎหมายเป็นใหญ่ ผู้นี้ได้สมญาว่าผู้เที่ยงธรรม

(ข.ธ. ๒๕/๒๙/๔๙)

๒๖ มีนาคม

ตราพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖

พระพุทธเจ้าตรัสสอนการแบ่งโภคทรัพย์ออกเป็น ๔ ส่วนคือ

เอเกน โภเค ญญฺเขยฺย

หนึ่งส่วนใช้จ่ายเลี้ยงตน

ทฺวี่ท กมฺมํ ปโยชเย

สองส่วนใช้ลงทุนประกอบการงาน

จตุตถณฺจ นิชาเปยฺย

อีกหนึ่งส่วนเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

(ที.ป. ๑๑/๑๔๗/๒๐๒)

ทรัพย์มีสี่ส่วนไซ้

ปูนปั้น

ภาคหนึ่งพึงเกียจกัน

เก็บไว้

สองส่วนเบ็ดเสร็จสรรพ

การกิจ วัณนา

ยังอีกส่วนควรให้

จ่ายเลี้ยงตัวตน

(สมเด็จพระมหาเจดีย์)

๒๗ มีนาคม

อริยทรัพย์

สัทธานํ สิลธนํ	หิริ โอตตปฺปิยํ ธนํ
สุตฺตธนญจ จาโค ๑	ปญญา เว สุตฺตมํ ธนํ
ศรัทธา	(ความเชื่อที่ถูกต้อง)
ศีล	(การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย)
หิริ	(ความละอายใจ)
โอตตปปะ	(ความกลัวบาป)
สุตะ	(ความคงแก่เรียน)
จาคะ	(ความเสียสละ) และ
ปัญญา	(ความรอบรู้)
ทั้ง ๗ ประการนี้ เป็นทรัพย์อันประเสริฐ	

(อญ.สตุตทก. ๒๓/๕/๔)

๒๘ มีนาคม

หัวใจเศรษฐี

ธรรม ๔ ประการย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขใน
ชาติปัจจุบันของกุลบุตร คือ

๑. อุฏฺฐานสมฺปทา	ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร
๒. อารกฺขสมฺปทา	ถึงพร้อมด้วยการรักษา
๓. กุลยาณมิตฺตตา	คบคนดีเป็นมิตร
๔. สมชีวิตา	เลี้ยงชีวิตแต่พอดี

(อญ.อุฎฺฐก. ๒๓/๑๔๔/๒๘๘)

๒๙ มีนาคม

ความสุขของคฤหัสถ์

มีความสุข ๔ ประการที่คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนควรมี คือ

๑. อตฺถิสุขํ สุขเกิดจากความมีทรัพย์
๒. โภคสุขํ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์
๓. ยนณสุขํ สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้
๔. อนนฺยสุขํ สุขเกิดจากความประพฤติที่ไม่มีโทษ

(อง.จตุกก. ๒๓/๖๒/๔๐)

๓๐ มีนาคม

วันประสูติสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ(ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราช

พ.ศ. ๒๕๓๔

ธมฺมญฺจเร สุจฺริตํ	น ตํ ทุจฺจริตํ จเร
ธมฺมจาวี สุขํ เสดติ	อสุมฺมํ โลกเ ปรมฺหิ จ

พึงประพฤดิธรรมให้สุจจริต
อย่าประพฤตีสั่งที่ทุจจริต
เพราะผู้ประพฤดิธรรมย่อมอยู่เป็นสุข
ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

(ขุ.อป. ๓๓/๑๖๘/๓๖๖)

๓๑ มีนาคม

วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ

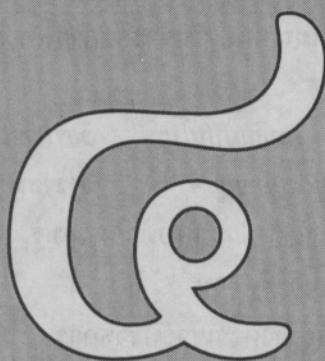
ติณฺณมานิ ภิกฺขเว ปณฺหิตสฺส ปณฺหิตลฺกฺขณานิ ปณฺหิตนินฺมิตฺตานิ ปณฺหิตาป
ทานานิ กตฺมานิ ตินฺนํ อิทฺ ภิกฺขเว ปณฺหิตโต สุจฺฉินฺติตฺตจฺฉินฺตํ จ โหติ สุภาสิตภาสี จ
สฺสูกตกนฺนุมนการี จ.

ภิกษุทั้งหลาย ลักษณะเครื่องหมาย อุปนิสัยของบัณฑิต ๓ ประการ
คือ บัณฑิตในโลกนี้คิดแต่เรื่องดี พูดแต่คำที่ดี และทำแต่กรรมดี

(ม.อ.๑๔/๔๘๔/๓๒๑)

ด้วยก่อนเก่าเหล่าลูกตระกูลปราชญ์	ทั้งเชื้อชาติชนผู้ดีมียศศักดิ์
ย่อมหัดฝึกศึกษาข้างอาลักษณ์	ล้วนรู้หลักพากย์พจนานุกรมกลอน
ทุกวันนี้มีแต่พาลสันดานหยาบ	ประพฤติบาปไปเสียสิ้นแผ่นดินกระฉ่อน
จะหาปราชญ์เจียนจะขาดพระนคร	จึงขอพรพุทธานุไทรยาคุณ
อันกุลบุตรจะสืบสายไปภายหน้า	จงปรีชาเข้มแข็งทุกหมื่นขุน
ให้ฝึกฝนในกุศลผลบุญ	อย่ามัวมุ่นฝันผาสุราบาน
พึงส้องเสพสัพบุรุษสุจริต	รู้ชั่วชอบประกอบกิจเป็นแก่นสาร
สดับเรื่องเรื่องปัญญาปรีชาชาญ	สุภาสิตพิศดารหมั่นอ่านเขียน

(พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ)

INSTRUMENTI

๑ เมษายน

วันสถาปนากระทรวงศึกษาธิการ, มหาดไทย, เกษตรและสหกรณ์,
คมนาคม, วันข้าราชการพลเรือน

ปญญา พุทธิสมปญโน วิธานวิธิโกวิท

กาลณญ สมยณญ จ ส ราชสวัสดิ์ วเส

คนมีปัญญา ประกอบด้วยความรู้

ฉลาดในวิธีจัดงาน รู้จักกาล

รู้จักสมัย จึงควรเข้ารับราชการ

อโกธโน อสมญญ โสจ สณโท อเปสฺสโน

สมณ คิร น กาเสยย ส ราชสวัสดิ์ วเส

ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่พูดเสียดสี

พูดแต่คำสัตย์จริง คำสุภาพอ่อนโยน

ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ

ผู้นั้นจึงควรเข้ารับราชการ

(พ.ช.า. ๒๘/๙๕.๘-๖๘/๓๓๘-๙)

๒ เมษายน

วันอนุรักษ์มรดกไทย :วันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

ยานิกานิจิ ภิกขเว กุลานิ โกเคสุมหุตต์ ปตตานิ จิรฐจิติกานิ ภวนติ สหพานิ
ตานิ จตุหิ จาเนหิ เอเตสํ วา อญฺญตเรน กตเมหิ จตุหิ นญฺจํ คเวสนติ ชินฺณํ
ปฏิสงฺขโรนติ ปริมิตปานโกชนา โทนติ สลฺวณฺตํ อิตถิ วา ปุริสํ วา อาธิปฺเจจ จเปนติ
เหตุ ๔ ประการทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน คือ

- (๑) ของหายของหมดรู้จักหามาไว้
- (๒) ของเก่าของชำรุดรู้จักบูรณะซ่อมแซม
- (๓) รู้จักประมาณในการกินการใช้
- (๔) ตั้งหญิงหรือชายที่มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้าน แม่เรือน

(อญ.จตุกก. ๒๓/๒๕๘/๓๓๖—๓๓๗)

การล้มล้างของเก่าเพื่อสร้างของใหม่นั้น อาจทำให้สิ่งดีที่มีอยู่แล้ว
ต้องทำลายไปด้วย และทำให้ความเจริญต่างๆ ต้องหยุดชะงักลง การ
สร้างสรรค์ ควรจะกระทำได้ด้วยวิธีการที่แยบคายกว่านั้น โดยร่วมกันคิด
แก้ไขปรับปรุงสิ่งที่มีแล้วให้ดีขึ้น และสร้างสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้นมา

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช)

๓ เมษายน

ผลประโยชน์

เทวต ตาต ปทกานี ยตถ สพฺพํ ปตฺติภูจิตํ
 อลฺลทฺธสฺส จ โย ลาโภ ลทฺธสฺส จานุรทฺทนา
 ผลประโยชน์ทั้งปวง ตั้งอยู่ที่หลัก ๒ ประการ คือ
 การได้สิ่งที่ยังไม่ได้
 และการรักษาสิ่งที่ได้แล้ว

(พ.ช.า. ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑)

๔ เมษายน

สันติวัน

อารามเจตฺยา วณเจตฺยา โปกฺขรณฺดา สุนิมิตฺตา
 มนุสฺสสฺราวมณฺเฑยฺยสฺส กลํ นาคุมนฺติ โสฬสํ
 คาเม วา ยถิ วารณฺเณ นินฺเน วา ยถิ วา ถเล
 ยตถ อรหฺนโต วิหรณฺติ ตํ ภูมิจฺจมณฺเฑยฺยกํ

อารามอันวิจิตร ป่าอันวิจิตร สระโบกขรณีที่สร้างอย่างดี ย่อมไม่
 ถึงเลี้ยวที่ ๑๖ อันแบ่งออก ๑๖ ครั้งแห่งภูมิสถานอันน่ารื่นรมย์ของมนุษย์
 พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด เป็นบ้านหรือป่าก็ตาม เป็นที่ลุ่มหรือที่
 ดอนก็ตาม ที่นั้นเป็นภูมิสถานอันน่ารื่นรมย์

(ส.ส. ๑๕/๔๒๑/๓๔๑)

๕ เมษายน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯทรงเปิดใช้สะพานพุทธฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

อารามโรปา วนโรปา

เย ชนา เสตุการกา

ปปัญจ อุตปานญจ

เย ททนต์ติ อุปัสสย

เตส ทิวา จ รตุโต จ

สทา ปุญญ ปวตฺตมติ

ชนเหล่าใดสร้างอาราม ปลุกหมู่ไม้ สร้างสะพาน สร้างโรงน้ำเป็น
ทาน และบ่อน้ำรวมทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้น ย่อมมีบุญเจริญใน
กาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน

(ส.ส. ๑๕/๑๔๖/๔๖)

อันความดีที่ทำได้กับใครนั้น

ไม่มีวันลับหายในภายหน้า

กายอาจเลือนลับหายจากสายตา

ดีไม่ลาลับหายจากสายใจ

(ของเก่า)

๖ เมษายน

วันจักรี : พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ได้ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕

มาตา ปิตา จ อุตฺตม

นิจฺจํ รกฺขนฺติ ปุตฺตกํ

เอวํ ธมฺเมน ราชาโน

ปชํ รกฺขนฺตุ สหฺพทา

มารดาบิดา ย่อมรักษาเลี้ยงดูบุตรน้อยที่เกิดจากตน เนื่อง
 นิตย์ ฉันทใด แม้พระธรรมมิกราชก็ทรงปกป้องรักษาหมู่ประชาให้
 ปลอดภัย ตลอดกาลทุกเมื่อฉันทนั้น

(สุขาภิยาจนคาถา)

ตั้งใจจะอุปถัมภ์

ยอยกพระพุทธศาสนา

จะป้องกันขอบเขตเสีมา

รักษาประชาชนและมนตริ

(พระราชนิพนธ์นิราศท่าดินแดง)

๗ เมษายน

วันอนามัยโลก

เทวเม ภิกขเว โรคา. กตเม เทว? กายโก จ โรโค เจตสิโก จ โรโค. ทิสฺสนฺติ ภิกขเว สุตตา กายิเกน โรเคน เอกปี วสฺสํ อโรคํ ปุชฺชานมามา..วสฺสสฺสตี ภิกฺขุโยปี อโรคํ ปุชฺชานมามา. เต ภิกขเว สุตตา ทุตฺตภา โลกสฺมี, เจตสิเกน โรเคน มุหุตฺตมปี อโรคํ ปุชฺชานนฺติ, อญฺญตร ชีณาสเวหิ.

ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายผู้พิจารณาความไม่มีโรคด้วยโรคทางกายตลอดปีหนึ่งก็พอมิปรากฏ ผู้พิจารณาความไม่มีโรคตลอด ๒ ปีบ้าง ๓ ปีบ้าง ๔ ปีบ้าง....๕๐ ปีบ้าง ผู้พิจารณาความไม่มีโรคแม้ยิ่งกว่า ๑๐๐ ปีบ้างก็พอมิปรากฏอยู่ ภิกษุทั้งหลาย สัตว์เหล่าใดพิจารณาความไม่มีโรคทางใจแม้ครู่หนึ่ง สัตว์เหล่านั้นหาได้ยากในโลก ยกเว้นพระชินาสพผู้สิ้นกิเลส

(อง. จตุกก. ๒๑/๑๕๗/๑๙๑-๑๙๒)

๘ เมษายน

วันสถาปนากระทรวงกลาโหม

ตีหิ ภิกขเว อญฺเฑสิ สมฺมณาคโต โยธาชีโว ราชารโห ฑิทธิ ราชโกโค รมฺโณ อญฺคนฺเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ. กตเมหิ ตีหิ? อธิ ภิกขเว โยธาชีโว ทูเรปาทิ จ ฑิทธิ อกฺขณเวธี จ มหโต โยธาชีโว จ กายสฺส ปทาเลตา.

นักรบอาชีพประกอบด้วยองค์ ๓ ประการ ย่อมคู่ควรแก่พระราชอาหะณะแก่พระราชอา ถึงการนับว่าเป็นราชองครักษ์ องค์ ๓ ประการอะไร บ้าง คือ ๑) ยิ่งลูกศรได้ไกล ๒) ยิ่งไม่พลาด ๓) ทำลายข้าศึกใหญ่ได้

(อง. ทิก. ๒๐/๕๗๓/๓๖๖)

๔ เมษายน

คาถากาสลัก

จข ทุชชนสัสคัค	ภข สาทุสวาคม
กร ปุณณบโหระต	สว นิจุจบนิจุจ
หลีกเลียงคนพาล	สังสรรค์บัณฑิต
ทำดีเป็นนิจ	คิดถึงอนิจจัง

(พระรัตนปัญญาเถระ)

อย่าคบคนหมูร้าย	ทรชน
คบแต่บัณฑิตคน	ปราชญ์แท้
วันคืนรวดเร็วดล	บุญเร่ง ทำนา
เห็นอนิจนั้นแล	ล่องพ้นสงสาร

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๑๐ เมษายน

คนอกัตถุญ

อกตญญุตส ไปสตุส	นิจุจ วิวรทสุลิโน
สพพญเจ ปจวี ทชชา	เนว น อภิราชเย

สำหรับคนอกัตถุญ ผู้ชอบจับผิดคนอื่นตลอดเวลา
แม้จะยกพื้นปฐพีทั้งสิ้นให้เขา ก็หาทำให้เขาพอใจไม่

(บุ.ชา. ๒๗/๗๒/๒๓)

๑๑ เมษายน

ต้องทำใจ

ทูลดโก อังคสมฺปนฺโน

คนที่มีคุณสมบัติพร้อมทุกอย่าง หาได้ยาก

(ขุ.ชา. ๒๗/๓๐๐/๘๕)

จะหาใครเหมาะใจที่ไหนเล่า

ตัวของเรายังไม่เหมาะใจหนา

อนิจจังทุกขังอนัตตา

รู้ล่วงหน้าเสียก่อนไม่ร้อนใจ

(พระศาสนโศภน จตฺตสลฺลเกร)

๑๒ เมษายน

สัตบุรุษ

โย เว กตญญู กตเวที ธีโร

กถยาณมิตฺโต ทพฺพหคฺคิ จ โหติ

ทุกฺขิตฺตสฺส สกฺกจฺจ กโรติ กิจฺจํ

คทาวิธํ สปุริสํ วทนฺติ

ผู้ใดเป็นธีรชน เป็นคนกตัญญูกตเวที คบหากัลยาณมิตร มีความภักดีมั่น กระทำกิจเพื่อผู้ตกทุกข์ด้วยตั้งใจจริง คนอย่างนั้น ท่านเรียกว่าสัตบุรุษ

(ขุ.ชา. ๒๗/๒๔๖๖/๕๔๑)

๑๓ เมษายน

พระคุณเหนือพระคุณ

มาตริ ปิตริ วาปี	อโธ เขมฺภุมฺหิ ภาดริ
อาจารย์เจ จตุตถมุนี	เตสฺ อสฺส สคารโว
ตบฺยสฺส อปจิตา อสฺส	เต จสฺส สาธุ ปุชิตา

ไม่ควรทำมานะในมารดา บิดา พี่ชาย และในอาจารย์เป็นที่ ๕
 พึงมีความเคารพในบุคคลเหล่านั้น พึงยำเกรงบุคคลเหล่านั้น
 บูชาบุคคลเหล่านั้นด้วยดีแล้วจึงเป็นการดี

(ส.ส. ๑๕/๖๔๘/๒๖๒)

คุณแม่หนาหนักเพียง	พลฺลธา
คุณบิดรดุจอา-	ภาคักว้าง
คุณพี่ฟ้างศิขรา	เมรุมาศ
คุณพระอาจารย์อ้าง	อาจสู้สาคร

(สมเด็จพระนเรศวรมหาราช)

๑๔ เมษายน

วันสถาปนากระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงการคลัง

อภฺชที ภิกฺขเว ธมฺเมที สมฺมุนาคโต สารีปุตฺโต ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหติ. กตเมหิ
อภฺชที ? อิตฺถ ภิกฺขเว สารีปุตฺโต โสตา จ โทติ สวาเวตา จ อุคฺคเหตา จ ธาเวตา จ
วิญญาตา จ วิญญาเปตา จ กุสโล จ สหิตาสหิตสุสฺส โน จ กลหการโก.

ผู้ประกอบด้วยความธรรม ๘ ประการสมควรไปเป็นทูต ได้แก่

- (๑) รู้จักฟัง
- (๒) สามารถให้ผู้อื่นฟัง(คำของตน)
- (๓) ศึกษาด้วยตนเอง
- (๔) ทรงจำดี
- (๕) เข้าใจเรื่องแจ่มแจ้ง
- (๖) อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง
- (๗) ฉลาดเลือกถ้อยคำที่เข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น และ
- (๘) ไม่ชวนทะเลาะ

(อภฺ.อภฺชก. ๒๓/๑๐๖/๑๙๙)

๑๕ เมษายน

กรรมสนอง

ลภติ หนูตา หนูตาว์	เซตวาร์ ลภเต ชยั
อกโกสโก จ อกโกสั	โรเสตารณจ โรสโก
อก กมนววิฏฏณ	โส วิตุตโต วิตุมปติ

ผู้ม่ายย่อมได้รับการมาตอบ ผู้ชานะย่อมได้รับการชนะตอบ
ผู้ต่ำย่อมได้รับการต่ำตอบ และผู้ซึ่งเคยด้อย่อมได้รับความซึ่งเคยด
ตอบ ฉะนั้น เพราะความหมุนกลับแห่งกรรม ผู้แย้งซึ่งนั้น ย่อมถูก
เขาแย้งซึ่ง

(ส.ส. ๑๕/๓๗๕/๑๒๔)

๑๖ เมษายน

วันนักกีฬายอดเยี่ยม

สุสุชั วต ชีวาม	เวรินสุ อเวรีโน
เวรินสุ มนุสเสสุ	วิหราม อเวรีโน
สุสุชั วต ชีวาม	อุสุสุเกสุ อนุสุสุกา
อุสุสุเกสุ มนุสเสสุ	วิหราม อนุสุสุกา.

เมื่อคนทั้งหลายมีเวรกัน พวกเราไม่มีเวรกัน อยู่สบายดีหนอ
พวกมนุษย์มีเวรกัน พวกเราอยู่อย่างไม่มีเวร เมื่อคนทั้งหลายชิงดี
ชิงเด่นกัน พวกเราไม่ชิงดีชิงเด่นกัน อยู่สบายดีหนอ เมื่อคนทั้ง
หลายชิงดีชิงเด่นกัน พวกเราอยู่อย่างไม่ชิงดีชิงเด่น

(ป.ป. ๒๕/๒๕/๔๑)

๑๗ เมษายน

วันเกิดของสมเด็จพระพุทธาจารย์(โต พรหมรังษี) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๑

สพฺพตฺถ เว สปุริสา จษฺนฺติ

น กามกามา ลปยฺนฺติ สฺนฺโต

สุเชน ผุฏฺฐา อทฺวา ทุกฺเชน

น อูจฺจวจํ ปณฺหิตา ทสฺสยฺนฺติ.

สัตบุรุษ(คนดี)ย่อมเสียสละได้ทุกอย่างทุกอย่าง ไม่มัวพัว
เพื่อแต่เรื่องกามคุณ ไม่ว่าได้รับสุขหรือทุกข์ บัณฑิตไม่แสดง
อาการขึ้นลง

(ขุ.ธ. ๒๔/๑๖/๒๖)

๑๘ เมษายน

ธรรมของสัตบุรุษ

สฺตฺต สปุริสธมฺมา อิทาวุโส ภิกฺขุ ธมฺมณฺญ จ โทติ อุตฺตณฺญ จ
อฺตฺตณฺญ จ มตฺตณฺญ จ กาลณฺญ จ ปริสณฺญ จ ปุคฺคณฺญ จ

สัตบุรุษ (คนดี) มีธรรม ๗ ประการ คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้
ประมาณ รู้กาล รู้วิธีทำ รู้บุคคล

(ที.ปา. ๑๓/๓๓๑/๒๖๔)

๑๙ เมษายน

ดาวหางฮัลเลย์โคจรเข้ามาใกล้โลกจนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนใน
ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓

นภขตุต์ ปฏิมาเนนตํ อดุโก พาลํ อุปัจจคา
อดุโก อดุตตสฺส นภขตุตํ ก็ กริสฺสนติ ตารกา
ประโยชน์ได้ลวงเลยคนโง่ผู้มีวโรภักษ์ยามอยู่
ประโยชน์เป็นภักษ์ยามอยู่ในตัว
ดวงดาวทั้งหลายจักทำอะไรได้

(พ.ช. ๒๗/๔๔/๑๖)

๒๐ เมษายน

เสริมสวยด้วยศีลธรรม

สุขี ยาว ขวา สิ้น
ศีลนำสุขมาให้จนกระทั่งชรา

(พ.ธ. ๒๕/๓๓/๕๔)

อันสวยกายแม้แสนจะเก๋ มีเสน่ห์ให้ผู้คนเรียกหา
ต่อเนื้อหนังยังตึงจึงต้องนัยน์ตา เมื่อร่างชราใครเล่าจะแล
ควรจะเสริมสวยให้ดวงใจ ซึ่งเป็นโฉมในนั้นแหละสวยแน่
เสริมศีลเสริมธรรมเสริมแล้วงามแท้ ถึงจะแก่ก็คงแก่เพียงกาย

(หลวงตา-แพรว เยื่อไม้)

๒๑ เมษายน

ลงทุนก่อน

ยถา ยถา ยตุถ ลมถ อตุถ

ตถา ตถา ตตุถ ปรกฏเมยฺย

พึงได้ประโยชน์ในที่สุด ด้วยประการใด ๆ

ควรบากบั่นในที่นั้น ด้วยประการนั้น ๆ

(อภ.ปญจก. ๒๒/๔๘/๖๓)

จะเป็นสุขก็ต้องทุกซ่ลงทุนก่อน

จะเป็นก้อนที่ละน้อยค่อยประสม

จะเป็นพระก็ต้องละการมณ

จะเป็นพรหมก็ต้องเพียรเรียนทำมาน

(พระศาสนโศภน จตุตสสเถร)

๒๒ เมษายน

เมตตาจิต

อจฺจราสฺสฺมาตมตฺตปิ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขู เมตฺตจิตฺตํ อาเสวติ อโย วุจฺจติ ภิกฺขเว
ภิกฺขู อริตฺตพฺพาโน วิหริติ สตฺถุสาสนกโร โอวาทปฏิกโร อโมฆํ ญฺญูปิณฺท์ ญฺญุชฺชติ
โก ปน วาโท เย นํ พหุลิกโรนฺติ

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสั่งเสีย เจริญ ทำในใจ ซึ่งเมตตาจิต แม้ชั่ว
เวลาสักว่าลัดนิ้วมือเดียว เราย่อมกล่าวว่า เธอผู้นี้ อยู่อย่างไม่วางจาก
ฉาน เป็นผู้ทำตามคำสอนของศาสดา ผู้ปฏิบัติตามโอวาท ไม่ฉันอาหาร
ของราษฎรไปเปล่า ๆ จะกล่าวไย ถึงข้อที่ภิกษุจะทำเมตตาจิตนั้นให้
มากเล่า

(อภ.เอภ. ๒๐/๕๓/๔)

๒๓ เมษายน

ยามมี ยามจน

ย่ กิจฺจ สมฺมทฺยธมฺมํ สหฺพพณฺตํ นโรธมฺมํ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา

สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับเป็นธรรมดา

(วิ.มทา.๔/๑๖/๒๒)

ยามที่มีมันก็มีมีเหลือล้น

แล้วกลับจนมันก็จนจนจริงหนา

อนิจจังตั้งนี้ไม่ตina

ต้องขอลาอนิจจังตั้งนี้แล

ยามจนมันก็จนจนเต็มที

แล้วกลับมีมันก็มีมีหนักหนา

อนิจจังตั้งนี้ตina

ไม่ขอลาอนิจจังตั้งนี้เลย

(พระศาสนโศภน จตุตสสุตเถร)

๒๔ เมษายน
เกลือกษัตริย์

รทเชษฐ อดุลโน สารุ
ฉนวน โฉมดี ยถา
พึงรักษาความดีของตนไว้
เสมือนเกลือกษัตริย์

(สมเด็จพระสังฆราช สว)

พึงรักษาความดีที่ก่อเกิด
ให้เหมือนเกลือกษัตริย์เต็มคุณค่า
ดีที่ทำนุบำรุงทุกเวลา
ทั้งชาตินี้ชาติหน้าผาสุกจริง

(กฤษณาวต)

๒๕ เมษายน

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ องค์ปฐมบรมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง
ประกาศสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๑๗๘๑

ราชา ราชสุต ปณณานิ

พระราชเป็นศรีสง่าของประเทศ

(ส.ส. ๑๕/๒๐๑/๕๗)

กษัตริย์ดี เป็นศรี สง่านัก

ทวยราษฎร์รัก ร่วมเห็น เป็นมิ่งขวัญ

แม้ราษฎร์ดี ก็เป็นศรี แก่ราชันย์

ย่อมเป็นขวัญ ของรัฐ สวัสดิ์

(พระพิมลธรรม อนุจารีเถร)

๒๖ เมษายน

สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ถึงแก่พิราลัย
เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘

อชเชว กิจจมาต/ปี

โก ชกญา มรณ สุเว

น ทิ โน สงครนุเดน

มทาเสเนน มจจุนา

ควรริบทำความเพียรเสียแต่วันนี้

ใครเล่าจะรู้ว่าความตายจะมาถึงในวันพรุ่งนี้

เพราะว่าความผิดเพี้ยนต่อพระยามัจจุราช

ผู้มีเสนาใหญ่ ย่อมไม่มี

(ม.อ. ๑๔/๕/๒๗/๓๘๘)

๒๗ เมษายน

ความไม่เที่ยง

ปฐสามิ โวห์ ทหฺ	อมมตาด วทนฺนรํ
กัจฉาลทฺธํ ปิยํ ปุตุตฺ	อปตฺวาว ชรํ มตฺ.
ปฐสามิ โวห์ ทหฺ	กุมาริ จารุทสฺสนิ
นววิสกสิรวํ	ปุตฺตํ ชีวิตกฺขยํ.
ทหฺราปี ทิ มียนฺติ	นรา จ อถ นาริโย
ตตฺถ โก วิสฺสเส โปโส	ททโรมหิตี ชีวเต.
ยสฺส รตฺยา วิวสาเน	อายุ อปฺปตฺรํ ลียา
อปฺโปทเกว มจฺฉานํ	กิณฺณุ โภมารกํ ตทิ.

ข้าพเจ้าเห็นเด็กชายของท่านทั้งหลายเรียกขานว่าแม่จะพ่อเจ้า เป็นบุตรรักที่ได้มาโดยยาก แต่ยังไม่ทันแก่ก็ตายเสียแล้ว ข้าพเจ้า เห็นเด็กหญิงของท่านทั้งหลาย เป็นรุ่นสาวสวยงามน่าชม แต่ก็มา ลั่นชีวิตไปเสีย เหมือนหน่อไม้ไผ่ที่ยังอ่อนถูกถอนเอาไป แท้จริง ชายหรือหญิงก็ตาม ถึงยังหนุ่มยังสาวก็ตายได้ ใครเล่าจะพึงวาง ใจในชีวิตว่า เรายังหนุ่มยังสาวอยู่ วันคืนเคลื่อนคล้อย อายุก็น้อย เข้าทุกที เหมือนอายุของฝูงปลาในน้ำที่เป็นโคลนตม

(พ.ช.า. ๒๘/๔๓๗/๑๖๓)

๒๘ เมษายน

เหนือความคาดหวัง

ชีวิต พยาธิ กาโล จ เทพนิภเชปนํ คติ
 ปัญเจเต ชิวโลกสุมี อนิมิตตา น ฌายเร

เรื่องที่เราล่วงหน้าไม่ได้ ๕ ประการคือ

ความยืนยาวของชีวิต ๑

โรคที่ทำให้สิ้นชีวิต ๑

เวลาสิ้นชีวิต ๑

สถานที่ตาย ๑

คติที่ไปเกิดใหม่ ๑

(ชา.อ. ๓/๓๕)

เห็นหน้าอยู่เมื่อเช้า	ส่ายตาย
ส่ายอยู่สุขสบาย	บ้ายม้วย
บ้ายสดชื่นรื่นราย	เย็นดับ ชีพแอส
เย็นอยู่หยอกลูกด้วย	คำม้วยอาลัย

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ)

๒๙ เมษายน

วันตั้งกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

กมุทุปมํ กายมิมิ วิทิตวา
นครูปมํ จิตฺตมิมิ ฅเกตุวา
โยเฮถ มารํ ปญฺญาวุเธน
ชิตฺตญจ รกฺขเ อนิเวสโน สียา

เมื่อทราบว่าร่างกายนี้เปรียบเหมือนกระบอกน้ำแล้วควร
รักษาจิตนี้เหมือนรักษาบานเมือง จงใช้ปัญญาเป็นอาวุธรบกับมาร
คือกิเลส พึงรักษาเขตแดนที่ตนชนะเอาไว้

(พ.ศ. ๒๕/๑๓/๒๐)

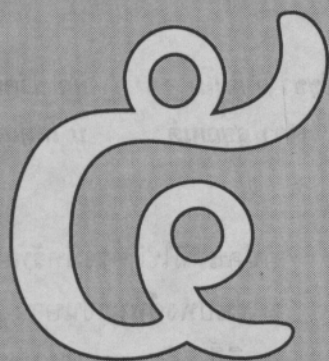
๓๐ เมษายน

ควบคุมจิต

ทฺฐนํคฺคหสฺส ลหุโน ยตถกามนิปาติโน
จิตฺตสฺส ทบโถ สาสฺว จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ

จิตควบคุมยาก เปลี่ยนแปลงเร็ว
ไผ่ในอารมณ์ตามที่ใคร่
ฝึกจิตเช่นนั้นได้เป็นการดี
เพราะจิตที่ฝึกได้แล้ว นำสุขมาให้

(พ.ศ. ๒๕/๑๓/๑๔)

מחשבות

๑ พฤษภาคม

วันแรงงานแห่งชาติ

กมม วิสุชา จ ธมโม จ สัตถ์ ชีวิตมุตตมัม
 เอเตน มจจา สุขณนติ น โคตเตน ธเนน วา

(ส.ส. ๑๕/๑๔๗/๔๖)

อันคนดีมิใช่ดีตรงมีทรัพย์
 มิใช่นับพงศ์พันธุ์ชั้นชา
 คนดีนี้ ดีด้วยการทำงานนานา
 อภิวิชา ศิลธรรม นำให้ดี

(พระพิมลธรรม อนุจารีเถร)

๒ พฤษภาคม

สูตรแห่งความสำเร็จ

ปฏิรูปการี ฐรวา ญฺจาสตา วินทเต ธนัม
 สจฺเจน กิตติ ปโปปติ ททํ มิตฺตานิ คนฺถติ

ผู้ประกอบกิจสมควร ขยันขันแข็ง เอาการเอางาน ย่อมหา
 ทรัพย์ได้ บุคคลย่อมได้รับเกียรติ ด้วยความสัตย์ ผู้ให้ย่อมผูก
 (น้ำใจ) มิตรไว้ได้

(พ.ร. ๒๕/๓๑๑/๓๖๑)

๓ พฤษภาคม

วันตั้งกรมโขนนาการหรือกรมประชาสัมพันธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

อตฺรมาโนว ภาสเยยฺ โน ตฺรมาโนติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ...ตฺตฺร ภิกฺขเว อ
 ตฺรมาณสฺส ภาสโต กาโยปิ น กิลมติ, จิตฺตมฺปิ น อุปฺทณฺณติ, สโรปิ น อุปฺทณฺณติ,
 กณฺโญปิ น อาศฺรียติ, วิสฺฐมฺปิ โหติ วิญญฺเยยฺ อตฺรมาณสฺส ภาสิตํ.

ข้อที่เรา(ตถาคต)กล่าวตั้งนี้ว่าพึงเป็นผู้ไม่ริบดวงพุด อย่าพุดริบ
 ดวงนั้น เราอาศัยอะไรกล่าวแล้ว ในประการแรกนั้น เมื่อริบดวงพุด
 กายก็ลำบาก จิตก็แวงว้าง เสียงก็พร่า คอก็เครือ แม้คำพุดของผู้ที่ริบดวง
 พุด ก็ไม่สละสลวย ไม่เป็นที่เข้าใจ ในประการหลังนั้น เมื่อไม่ริบดวงพุด
 กายก็ไม่ลำบาก จิตก็ไม่แวงว้าง เสียงก็ไม่พร่า คอก็ไม่เครือ แม้คำพุดของ
 ผู้ที่ไม่ริบดวงพุด ก็สละสลวย เป็นที่เข้าใจได้

(ม.อ. ๑๔/๖๖๑/๔/๒๔)

๔ พฤษภาคม

ไม่ลำเอียง

อนฺทา โทสา ภยา โมหา โย ธมฺมํ นาติวตฺตติ

อาปฺรติ ตสฺส ยโส สุกกปฺกเชว จุนฺทิมวา

ผู้ใดไม่ลำเอียงเพราะรัก ชัง กลัว หลง ยศของผู้นั้น

ย่อมบริบูรณ์ เหมือนพระจันทร์ในคืนข้างขึ้น

(ที.ปา. ๑๑/๑๗๗/๑๔๖)

๕ พฤษภาคม

วันฉัตรมงคล : สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ทรงได้รับพระบรมราชาภิเษก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓

เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

(พระปฐมบรมราชโองการ)

ทาน์ สิลป์ ปริจจาค์

อาชุขว์ มทุทว์ ดบิ

อภโกธ อวิหิตญจ

ชนติญจ อวิโรธน

ให้ปันช่วยประชา(ทาน) รักษาความสุจริต(ศีล) บำเพ็ญกิจด้วย
เสียสละ(บริจาค) ปฏิบัติการโดยซื่อตรง(อาชวะ) ทรงความอ่อนโยน
เข้าถึงคน(มัทวะ) พันมัวเมาด้วยเผากิเลส(ตบะ) ถือเหตุผลไม่โกรธา
(อโกธะ) มือหึงส่านำร่มเย็น(อวิหิงสา) ชนะทุกซ์เชิญด้วยขันติ(ขันติ)มี
ปฏิบัติคลาดจากธรรม(อวิโรธนะ)

(ขุ.ชา. ๒๘/๒๔๐/๘๖)

๖ พฤษภาคม

ราชภัฏ

กุลิโน สุจิโน สุรา

สุตวนโตติปิยตา

นิติสตภาติปิยตตา

สชีวา อสส มทีปติ

พระเจ้าแผ่นดิน ควรมีข้าราชการร่วมชีพ ซึ่งเป็นคนมีสกุล มีการ
งานสะอาด แก้วกล้า คงแก่เรียน มีความจงรักภักดียิ่งนัก รู้ชำนาญใน
นิติศาสตร์โดยแท้

(ราชนิติ)

๗ พฤษภาคม

บัณฑิตรู้ดี-รู้ชั่ว

น ปณฺธิตา อุตฺตสุซฺสฺส เหตุ
ปาปานิ กมฺมานิ สฺมาจรนฺติ
ทุกฺเชน ผฺฏฺจา ชลิตาปี สฺนฺดา
ณฺทา จ โทสา น ชนฺติ สฺมมํ

บัณฑิต ย่อมไม่ประพฤติบาปกรรม เพราะเหตุแห่งสุขเพื่อตน
สัตบุรุษ อันทุกข์ถูกต้อง แม้พลั้งพลาดไป
ก็ไม่ยอมละกรรมเพราะฉันทาคติและโทสาคติ

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๔๖๗/๒๔๗)

๘ พฤษภาคม

วันกาชาดสากล

มหาปริสทาวุตฺส ลกฺขณํ กรุณาสฺโ

ความทนดูดาวยไม่ได้เพราะกรุณา เป็นลักษณะของมหาบุรุษ

(สมเด็จพระยามหาวชิราวุฒาจารย์)

อันความกรุณาปรานี
จะมีใครบังคับก็หาไม่
หลังมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ
จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๘ พฤษภาคม (๒๕๔๐)

วันพืชมงคล

สทุธา พืช ดโป รุญจิ	ปณญา เม บุคนนุคค
หิริ อีสมา มโน โยตุค	สติ เม ผาลปาจน
เอวเมสา กสิ กุญา	สา โหติ อมตปุผลา

ศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นฝน

ปัญญาเป็นแอกและไถ

หิริเป็นนอนไถ ใจเป็นเชือก

สติเป็นผาลไถและปฏิัก

ทำนาอย่างนี้ย่อมได้ผลิตผลอมตะ

(ส.ส. ๑๕/๖๗๔/๒๕๔)

๑๐ พฤษภาคม

บุคคลหาได้ยาก

หิเตสึโน สุมิตโต จ	วิญญู จ ทูลลโก ชโน
ยโกสธญจ สาทุญจ	โรคหารี จ สุขุชโน

บุคคลที่ขอบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูล ๑ เมตรที่ดี ๑ ปราชญ์ ๑
ล้วนเป็นบุคคลที่หาได้ยาก ทำนองเดียวกับยาที่มีรสอร่อยและคน
ดีที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ย่อมหาได้ยากเช่นกัน

(ธรรมนิติ ๑๐๓)

๑๑ พฤษภาคม

วันวางศิลาฤกษ์โรงพยาบาลสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

นตฺถิ โว ภิกฺขเว มาตา นตฺถิ ปิตา ยะ โว อุပ္ภฺรุษะยฺหํ ตุมฺเห เจ
ภิกฺขเว อญฺณมญฺญํ น อุပ္ภฺรุษิสฺส กถา โภ จรฺทิ อุပ္ภฺรุษิสฺส ติ โย ภิกฺขเว
มํ อุပ္ภฺรุษะยฺหิ สฺส คิลานํ อุပ္ภฺรุษะยฺหิ.

พวกเธอไม่มีบิดามารดาที่จะพยาบาล หากพวกเธอไม่
พยาบาลกันและกัน ใครเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ผู้ใดจะพยาบาล
เราดเถาคิด ผู้นั้นพึงพยาบาลภิกษุไข้เถิด

(วิ.ม.พ. ๕/๑๖๖/๒๒๗)

๑๒ พฤษภาคม

มองคนละมุม

กมฺมํ สุตเต วิชชติ ยทฺทํ หีนํ ปณฺธิตตาย

กรรมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีต

(ม.อ. ๑๔/๔๘๑/๓๗๖)

หมอแพทย์ทายว่าไข้	ลมคุม
โหรว่าเคราะห์แรงรุม	โทษให้
แม่มดว่าผิูกุม	ทำโทษ
ปราชญ์ว่ากรรมเองไซ้	ก่อสร้างมาเอง

(สมเด็จพระยาเศวตฉัตร)

๑๓ พฤษภาคม

กรรมทายาท

กมมุตสโกมฺหิ กมมทายาทิ กมมโยนิ กมมพณฺธุ กมมปฏิสรโณ

เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มี
กรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย

(อง. ปญจก. ๒๒/๕๗/๘๔)

อย่าโทษไท้ท้าวท่วย	เทวา
อย่าโทษสถานภุฉา	ย่านกว้าง
อย่าโทษหมู่วงศ์	มิตรญาติ
โทษแต่กรรมเองสร้าง	ส่งให้เป็นเอง

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๑๔ พฤษภาคม

ญาติทางธรรม

ทิตฺถกาโร ปโร พณฺธุ	พณฺธุปิ อธิโต ปโร
อธิโต เททโธ พยาธิ	ทิตฺตมารณฺณโมสธํ

คนอื่นทำประโยชน์ ชื่อว่าเป็นญาติ ญาติที่ไม่ทำประโยชน์
ชื่อว่าคนอื่น โรคเกิดในร่างกายไม่ทำประโยชน์ ยาเกิดในปากทำ
ประโยชน์

(ธรรมนิติ ๑๒๕)

๑๕ พฤษภาคม

รักบริสุทธิ์

มาตา ยถา นิยํ ปุตุตํ

อายุสา เอกปุตุตมบุรุษเ

เอวมปิ สหพภูเตสุ

มานสนภาวเย อปริมาณํ

มารดาร์กบุตรน้อยคนเดียวมากกว่าตัวเอง ฉันใด

ท่านทั้งหลายจงแผ่เมตตาอันไม่มีขอบเขตจำกัดไปยัง

สรรพสัตว์ ฉะนั้น

(ท.พ. ๒๕/๑๐/๑๓)

อย่าค่อนข้างเคียดแค้นมิตร

ถ้าผิดช่วยเตือนตอบ

ถ้าชอบช่วยยกยอ

อย่าขอของรักเพื่อน

(สุภาษิตพระร่วง)

๑๖ พฤษภาคม

ยิ้มได้เมื่อภัยมา ไม่โศกกาเมื่อภัยมี

บุญรสุต โลกชนเมที จิตต์ ยสุต น กมุปติ
 อโสภี วรชฺ เชนํ เอตมฺมงฺคลุตฺตมํ
 จิตของผู้ถูกโลกธรรมกระทบ ไม่หวั่นไหว
 ไม่โศก ปลอดภัยเลสดังฐลี เกษม
 นี่เป็นมงคลอย่างสูงสุด

(ข.ข. ๒๕/๖/๔)

เป็นการง่ายยิ้มได้ไม่ต้องฝืน
 เมื่อชีพขึ้นเหมือนบรรเลงเพลงสวรรค์
 แต่คนที่ควรชมนิยมกัน
 ต้องใจมั่นยิ้มได้เมื่อภัยมา

(หลวงวิจิตรวาทการ)

๑๗ พฤษภาคม ทำอะไรได้อย่างนั้น

ยาหิสี วปเต พีชี ตาหิสี ลภเต ผล์
กดูยานการี กดูยาน์ ปาปการี จ ปาปกั
บุคคลหว่านพีชชนิดใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

(ส.ส. ๑๕/๔๐๓/๓๓๓)

ฝึกแพงแดงเต้าถั่ว งามยล
หว่านสิ่งใดเป็นผล สิ่งนั้น
ทำทานหว่านกุศล สิบสิ่ง ดีแถม
ทำบาปบาปกระชั้น ชั่วร้ายตามตน

(โคลงโลกนิติ)

๑๘ พฤษภาคม เสียประโยชน์

อดีตีตํ อดีณฺหํ อดีตายมิตํ อหุ
ภิตติ วิสสุทฺธกมฺมุนเต อดฺดา อจฺเจนฺติ มาณเว
ประโยชน์ทั้งหลาย ย่อมล่วงเลยคนผู้ทอดทิ้งการงาน
ด้วยอ้างว่าหนานัก ร้อนนัก เย็นเสียแล้ว

(ที.ปาฎิ. ๑๑/๑๘๕/๑๙๔)

๑๔ พฤษภาคม

วันท้าวเทพกษัตรีท้าวศรีสุนทร

น หิ สหุเพสุ จาเนสุ บุริโส โหติ ปณฺทิตโ
 อิตฺถิปี ปณฺทิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจฺจขณา
 บุรุษไขว่ว่าจะเป็นบัณฑิตในทุกที่ก็หาไม่
 สตรีผู้มีปัญญาพิจารณาในเรื่องนั้น ๆ ก็เป็นบัณฑิตได้

(ขุ.อป.๓๓/๑๖/๓๒๘)

เปล็กีไกว	ดาบก็แกว่ง	แข็งหรือไม่
ไม่อวดหยิ่ง	หญิงไทย	มิใช่ชั่ว
ไหนเถ่ถาก	ดรากรั่ว	ไหนทำครัว
ใช้รู้จัก	แต่จะยั่ว	ผิวเมื่อไร
แรงเหมือนมด	อดเหมือนกา	กล้าเหมือนหญิง
นี้จะจริง	เหมือนว่า	หรือหาไม่
เมืองกลาง	ปางจะจอด	รอดเพราะใคร
เพราะหญิงไทย	ไล่ฆ่า	พม่าแพ้

(พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

๒๐ พฤษภาคม (๒๕๔๐)

วันวิสาขบูชา : วันต้นไม้แห่งชาติ

ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย

นีสึเทยฺย สยฺยฺย วา

น ตสฺส สาขํ ภณฺเชยฺย

มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโก

บุคคลนั่งหรือนอนได้ร่มเงาต้นไม้ใด ไม่พึงหักรานกิ่งต้นไม้
นั้น เพราะผู้ประทุษร้ายมิตรคือคนแล้ว

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๔๖๘/๒๙๗)

๒๑ พฤษภาคม

อาสาฬหบูชา

อคฺโคทฺทสมฺม โลกสฺส เชฏฺโฐทฺทสมฺม โลกสฺส เสฏฺโฐทฺทสมฺม โลกสฺส
อยมนฺตฺติมา ชาติ นตฺติทาณิ ปุณฺพุกโว

เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดแห่งโลก เราเป็น
ผู้ประเสริฐที่สุดแห่งโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ย่อม
ไม่มี

(ม.ญ. ๑๔/๓๓๗๓/๒๕๓)

๒๒ พฤษภาคม

บัวพันน้ำ

ยถาปี อุทเทก ชาตํ	บุณฺทริกํ ปวทุณฺติ
น อุปลิมุปติ โตเยน	สุจิตฺตํ มโนรมํ
ตเถว โลเก สุชาโต	พทุธฺโต โลเก วิหริติ
น อุปลิมุปติ โลเกน	โตเยน ปทุมํ ยถา

ดอกบัวเกิดและเจริญงอกงามในน้ำ แต่ไม่ติดน้ำ ทั้งส่งกลิ่น
หอมชื่นใจให้รั้นรมย์ ฉันทใด พระพุทธเจ้าทรงอุบัติในโลกและอยู่
ในโลก แต่ไม่ติดโลก เหมือนบัวไม่ติดน้ำ ฉันทนั้น

(อจ.ฉก.ก. ๒๒/๓๑๔/๓๘๗)

หนึ่งในพระทัยท่าน	ก็เบิกบานคือดอกบัว
ราติ บ พันพัว	ส่วคนรกำจร

๒๓ พฤษภาคม

วันบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่พระบรมมหาราชวังหรือภูเขาทอง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒

หนุททานิ ภิกษเว อามนุตยามี โว วยธมฺมา สงฺขารว อปฺปมาเทน
สนฺปาเทถาคิ

อยํ ตถาคตฺตสฺส ปจฺฉิมา วาจา

ภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความ
เสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำกิจของตนให้สำเร็จด้วยความไม่
ประมาท

นี้เป็นปัจฉิมวาจาของพระตถาคต

(ที.ม. ๓๐/๓๐๗/๑๔๑)

๒๔ พฤษภาคม

พระพุทธคุณ

พุทฺธโธปี พุทฺธสฺส ภณฺเษย วณฺณํ

กปฺปมฺปิ เจ อญฺญมภาสฺมาโน

ชียฺเถ กปฺโป จิรทิมฺมุนฺตเว

วณฺโณ น ชียฺเถ ตถาคตฺตสฺส

แม้ว่าพระพุทธองค์จะทรงสรรเสริญพระองค์เองโดย ไม่
ตรัสเรื่องอื่นตลอดกัปป์ เวลา ๑ กัปป์ ก็จะมีทั้งหมดสิ้นไปในช่วง
เวลานานแสนนาน แต่พระพุทธคุณที่จะพึงสรรเสริญ ย่อมไม่
หมดสิ้นไป

(ที.อ. ๑/๓๐๘/๒๕๔)

๒๕ พฤษภาคม

วันจัดตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ส.ล.)

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓

จรถ ภิกษเว จาริกํ พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย
หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์
เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อ
อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่
เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(วิ.มหา. ๔/๓๒/๓๙)

๒๖ พฤษภาคม

ความน่าเชื่อถือ

สทุธาเปเมสุ สมนฺเตสุ น คณ มาสกํ สติ

สทุธาเปเมสุวสนฺเตสุ มาสกํปิ สติ คณ

เมื่อมีความเชื่อถือกันและรักกัน

เงินตั้ง ๑๐๐ มาสก ไม่ต้องนับก็ได้

แต่เมื่อไม่มีความเชื่อถือกันและรักกัน

เงินแม้เพียงมาสกเดียวกันนับตั้ง ๑๐๐ ครั้ง

(ธรรมนิติ ๒๐๔)

๒๗ พฤษภาคม

วันเกิดพุทธทาสภิกขุ สวนโมกขพลาราม ไชยา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔

ยสฺมา จ โข อานนฺท สฺญญํ อุตฺเตน วา อุตฺตนิเยน วา ตสฺมา สฺญญโม
โลโกติ วุจฺจติ

อานนท์ เพราะคำว่าว่าง หมายถึงว่างจากตัวตนและของ
ของตน ฉะนั้น เราจึงกล่าวว่าโลกว่าง

(ส.สพ. ๑๘/๑๐๒/๖๗)

จงทำงาน	ทุกชนิด	ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน	ให้ความว่าง	ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร	ของความว่าง	อย่างพระกิน
ตายเสร็จสิ้น	แล้วในตัว	แต่หัวใจ
ท่านผู้ใด	ว่างได้	ดังว่ามา
ไม่มีท่า	ทุกข์ทน	หม่นหมองศรี
ศิลปะ	ในชีวิต	ชนิดนี้
เป็นเคล็ดที่	ใครคิดได้	สบายเอย

(พุทธทาสภิกขุ)

๒๘ พฤษภาคม (๒๕๕๐)

วันอัฐมีบูชา

อิตถียา วา ปุริเสน วา คหฺกุเจเน วา ปทุพฺพิเตเน วา
มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตฺตีโตติ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ
สตรียหรือบุรุษ คฤหัสถ์หรือบรรพชิต ควรพิจารณาเนืองๆ ว่า
เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

(อภ.ปญจก. ๒๒/๕๗/๘๒)

ระลึกถึงความตายสบายนัก
มันหักรหักทลงในสงสาร
บรรเทามีดไมหั่นตัดอันตราย
ทำให้หาญหายสะดุ้งไม่ยุ่งใจ

(พระศาสนโศภน จตุตสสฺสเถว)

อภัยสลาภหาบไปไม่ได้แน่
คงเหลือแต่ต้นทุนบุญกุศล
ของทุกสิ่งทั้งไว้ในสกล
ร่างของตนเขายังเอาไปเผาไฟ
เมื่อเจ้ามามีอะไรมาด้วยเจ้า
แล้วจะเอาแต่สุขสนุกใจ
มามีมือเปล่าแล้วเจ้าจะเอาอะไร
เจ้าก็ไปมือเปล่าเหมือนเจ้ามา

(ของเก่า)

๒๙ พฤษภาคม

มองแต่แง่ดี

โทสปี สดฺธเม ทิสฺวา

คุณวาทิ วทนต์ น

น โลโก วิชฺชมานนฺปิ

จนฺเท ปสฺสตี ฉนฺจนํ

ในความดีแม้จะมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง
คนที่สอนเรื่องความดีก็ไม่น่าพูดถึง
เช่นเดียวกับในดวงจันทร์ แม้จะมีตำหนิ
แต่ชาวโลกก็ไม่ใส่ใจ

(ธรรมนิติ ๕๘)

เขามีส่วน	เลวบ้าง	ช่างหัวเขา
จงเลือกเอา	ส่วนที่ดี	เขามีอยู่
เป็นประโยชน์	โลกบ้าง	ยังน่าดู
ส่วนที่ชั่ว	อย่าไปรู้	ของเขาเลย
จะหาคน	มีดี	โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว	ค้นหา	สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา	หนวดเต่า	ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย	มองแต่ดี	มีคุณจริง

(พุทธทาสภิกขุ)

๓๐ พฤษภาคม

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เปิดบริการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗

อาโรคยปรมา ลาภา

สมุทฺตญฺจีปรมํ ธนํ

วิสุทฺธาสปรมา ภาติ

นิพพานํ ปรมํ สุขํ

ความไม่มีโรค

เป็นลาภอย่างยิ่ง

ความรู้จักพอ

เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

ความคุ้นเคย

เป็นญาติอย่างยิ่ง

พระนิพพาน

เป็นสุขอย่างยิ่ง

(พ.ร. ๒๕/๒๕/๔๒)

๓๑ พฤษภาคม

วันงดสูบบุหรี่โลก

อุปปมาทรา โทถ

สัจจิตตมบุรุษถ

ทุกคา อุตฺตรถตฺตานํ

ปงฺเก สมนว กุณฺชโร

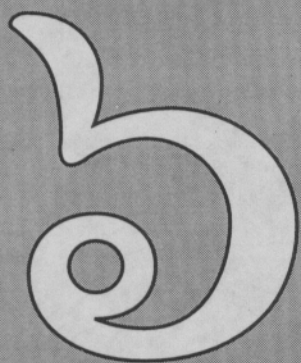
ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท

คอยรักษาจิตของตน

จงถอนตนขึ้นจากหล่ม

เหมือนช้างที่ติดหล่ม ถอนตนขึ้น ฉะนั้น

(พ.ร. ๒๕/๓๓ /๕๘)

มิดุมาเยน

๑ มิถุนายน

ทางก้าวหน้า

อารตี วิรตี ปาปา มนุชปานา จ สญญโม

อปปมาโท จ ธมฺเมสุ เอตมฺมงฺคณุตตมํ

การงดเว้นจากความชั่ว

การสละรวมจากการติ่มน้ำเมา

และความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

นี้เป็นมงคลสูงสุด

(ข.ข. ๒๕/๖/๔)

๒ มิถุนายน

ทางแห่งความเสื่อม

จตุตถาริ อปายมุขานิ ; อิตถิสฺสโต สุราธฺสโต อภฺษธฺสโต ปาปมิตฺโต
ปาปสทาโย ปาปสมฺปวฺงโก

ทางแห่งความเสื่อม(อปายมุข) มี ๔ ประการคือ เป็น
นักเลงหญิง นักเลงสุรา นักเลงการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร

(อัง.อญฺจก. ๒๓/๑๔/๒๔๒)

สุรา สุรา ไม่ใช่วิชาพิเศษ

สุรา สุรา พาให้เกิดวิบัติ

เพิ่มกองกิเลสทำคนให้เป็นบ้า

ความชั่วสสารพัด เกิดวิบัติเพราะสุรา

(พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ วิโรจนเถร)

๓ มิถุนายน

เผาศีและเผาศพ

อดิ เชวส พราหมณ์ ปรียาโย, เยน มั ปรียาเยน สมมา วทมาโน วเทยฺย 'ตปสี สมโณ โคตโมติ; ตปนียาหํ พราหมณ ปาปก อกุสเล ธมฺเม วทามิ กายทฺวจจริตํ วจิตฺตจจริตํ มโนทฺวจจริตํ; ยสฺส โข พราหมณ ตปนียา ปาปกอ อกุสลา ธมฺมา ปทีนา อฺจุณฺณมฺมลา ตาลาวตฺถกฺตา อนภาวํ กตา อายตี อฺนุปาทธมฺมา, ตมห์ 'ตปสีติ วทามิ.

ข้อที่ท่านดำเรตถาคดว่า “พระสมณโคตม เป็นผู้เผาผลาญ” นั้น ก็ถูกโดยปริยาย ดูก่อนพราหมณ์ เรากล่าวว่า บาปอกุศลคือทุจริตทาง กาย ทุจริตทางวาจา ทุจริตทางใจ เป็นสิ่งที่ควรเผาผลาญ พราหมณ์ เพราะบาปอกุศลธรรม ที่ควรเผาผลาญ เราทำให้สิ้นไปแล้ว มีรากขาด แล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีต่อไป ไม่เกิดขึ้นต่อไป ดังนั้น เราจึงมีนามว่าตปสี ผู้เผาผลาญบาป.

(วินัย.มหา. ๑/๙/๔) ..

ในการเผาศพ เราควรจะมาเผาอะไร ๆ เสียด้วย เผาสสิ่งชั่วสิ่งร้าย ที่มีอยู่ในใจเรานั้นแหละ ที่เขาพูดกันง่าย ๆ ว่าไปเผาผี นั้นแหละ ศพ ไม่ใช่ผี แต่ผิวนั้นคือความชั่วที่อยู่ในตัวเรา ผีเหล่านี้ก็เป็นสิ่งชั่ว ผีการพนัน ผีขี้เกียจ ผีเที่ยวกลางคืน ผีใช้จ่ายทรัพย์สุรุ่ยสุร่าย ผีไม่เอางานเอาการ เหล่านี้เราเอามาพิจารณาขณะนั่งรอเผาศพ

(พระธรรมโกศาจารย์ ญาณานนทิกุญ)

๕ มิถุนายน

ผ้อบายมุข ๖ ตัว

กตมานิ ฉ โภคานํ อปายมุขานิ น เสวติ สุราเมรยมชฺชุปมาทฏฺฐานานา-
นุโยโค ... วิกาลวิชิชาจริยานุโยโค ... สมชฺชาภิจรณํ ... ชุตุปฺปมาทฏฺฐานานุโยโค ...
ปาปมิตฺตานุโยโค ... อาตตฺสานุโยโค โภคานํ อปายมุขํ

(ที.ปา. ๑๑/๑๗๘/๑๙๖)

ผีหนึ่งชอบดื่มสุราเป็นอาฉิน	ไม่ชอบกินข้าวปลาเป็นอาหาร
ผีสองชอบท่องเที่ยวยามวิกาล	ไม่รักลูกรักบ้านของตน
ผีสามชอบเที่ยวดูการเล่น	ไม่ละเว้นบาร์คลับละครโขน
ผีสี่ชอบคบคนชั่วมั่วกับโจร	หนีไม่พ้นอาญาตราแผ่นดิน
ผีห้าชอบเล่นไฟเล่นมั่วก็ฟ้าบตร	ส่าระพัดถั่วใบไฮโลลั่น
ผีหกชอบเกียจคร้านการหากิน	มีทั้งลั่นทมผ้อปรี๊ดเอ๋ย

๕ มิถุนายน

วันสิ่งแวดล้อมโลก

จตุตถาริมานิ ภิกขเว จกฺกานิ เยหิ สมฺมุนาคตานิ เทวมนุสฺसानํ จตุจกฺกํ
ปวตฺตติ เยหิ สมฺมุนาคตา เทวมนุสฺसानจิริสฺเสว มหนตตฺตํ เวปุลลตตฺตํ ปาปฺพนฺนติ
โกเคสุ กตมานิ จตุตฺตาริ ปฏฺวิรูปเทสวาโส สปปฺริสุปฺปสฺสโย อตฺตสฺสุมายานิ ปุพฺเพ จ
กตปฺปญฺญตา

จักร คือล้อที่หมุนพาไปสู่ความเจริญ มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม
๒. สماعคมกับสัตบุรุษ
๓. ตั้งตนไว้ชอบ
๔. มีพื้นเดิมดี ความเป็นผู้ทำความดีไว้ในชาติปางก่อน

(อง.จตุกก. ๒๑/๓๗/๔๑ ; ที.ปา. ๑๑/๔๐๐/๒๙๓)

๖ มิถุนายน

ป่ากิเลส

วัน ดินทก มา รุกข์ วันโต ชายเต ภย
เจตวา วณฺณจ วณฺณจฺญจ นิพฺพนา โทก ภิกฺขโว

จงตัดป่าคือกิเลส แต่อย่าตัดต้นไม้จริง

เพราะภัยเกิดจากป่า

ครั้นตัดป่าและหมู่ไม้แล้ว

ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีป่ารกคือกิเลสเกิด

(พ.ธ. ๒๔/๓๐/๕๒)

๗ มิถุนายน

ประสานสามัคคี

เอโส ทิ อุตฺตริตโร ภาวราโห อุนฺนโร

โย ปเรสาธิปุนานํ สยํ สนาตุมรหติ

ผู้ใด เมื่อคนเหล่าอื่นขัดแย้งกันอยู่
ตนเองกลับประสานให้พวกเขาคืนดีกัน
ผู้นั้นชื่อว่าเป็นคนมีความรับผิดชอบ
เป็นผู้จัดฐานะที่ยอดเยี่ยม

(ขุ.ชา. ๒๗/๕๔๔/๑๓๖-๑๓๗)

๘ มิถุนายน

ฟังตน ฟังธรรม

เอวํ โข อานนฺท ภิกฺขุ อุตฺตทีโป วิหริติ อุตฺตสโรณํ อนนฺยสโรณํ
ธมฺมทีโป ธมฺมสโรณํ อนนฺยสโรณํ

อานนท ภิกษุยอมอยู่อย่างฟังตน อาศัยตน ไม่อาศัยสิ่งอื่น
ฟังธรรม อาศัยธรรม ไม่อาศัยสิ่งอื่น

(ที.ม. ๓๐/๕๓/๑๑๕)

ยามเข้าป่า เสกคาถา กันข้างไร่
ขึ้นต้นไม้ อีกด้วย ช่วยคาถา
เห็นน้ำแกง จวนหมด รสโอชา
เติมน้ำปลา อีกด้วย ช่วยน้ำแกง

๙ มิถุนายน

วันกาญจนาภิเษกของสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

คุณนงเจ ตรมานาน	อุรุ คุจนติ ปุณโคโว
สหพา ตา อุรุ คุจนติ	เนตเต อุรุ คุเต สติ
เอวเมว มนุสเสสุ	โย โหติ เสฏฐสมมโต
โส เจ ธมม จรติ	ปเคว อิตรา ปชา
สหพ วัฏฐ์ สุข สติ	ราชา เจ โหติ ธมมโก

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามแม่น้ำไป โคหัวหน้าฝูงว่ายข้ามตรง โคทั้งหมด
ย่อมว่ายไปตรงตามกัน ในหมู่มนุษย์ก็เช่นกัน ผู้ใดได้รับยกย่องให้เป็น
ใหญ่ เป็นผู้นำ ถ้าผู้นำนั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ก็ย่อมประพฤติ
ธรรมไปตามผู้นำโดยแท้

ถ้าพระราชาตั้งอยู่ในธรรม รัฐก็ย่อมเป็นสุขโดยทั่วกัน

(อภ. จตุกก. ๒๑/๗๐/๔๔)

๑๐ มิถุนายน

ไร่เทียมทาน

นตถิ วิชชาสม มิตฺตํ	นตถิ พยาธิสโม ธิป
นตถิ อุตฺตสม เปม	นตถิ กมฺมสม พล

(ธรรมนิติ ๑๕)

ไม่มีมิตรใดเทียบเปรียบความรู้
หาศัตรูใดเทียบเปรียบเจ็บไข้
รักตัวเองเหนือกว่ารักใดใด
แรงอะไรไม่เข้มแข็งเท่าแรงกรรม

(กฤษณาวิจิ)

๑๑ มิถุนายน

วันเกิดครูบาศรีวิชัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑

ยมปิ ภิกขเว ภิกขุ ยานี ตานี สพรหมจารีนิ อัจจาวจานิ ก็ ภรณียานิ
ตตถ ทกฺโข โหติ อนนฺตโส ตตฺรปายาย วิมฺสาเย สมฺมุนาคโต อลฺ กาคฺ อลฺ
สฺวิธาตุํ อยฺมปิ ธมฺโม นาถกรโณ

ภิกษุทั้งหลาย กิจการน้อยใหญ่เหล่านั้นใด ของเพื่อน
สพรหมจารีทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการเหล่านั้น
นั้น ประกอบด้วยปัญญา พิจารณาเห็นอุปายในกิจการนั้น อาจ
กระทำได้ อาจจัดให้ผู้อื่นทำ ธรรมแม้นี้ ก็กระทำที่พึงได้

(อภ. ทสก. ๒๔/๑๗/๒๖)

๑๒ มิถุนายน

งานคือหน้าที่

น ปเรส วิโณมานิ

น ปเรส กตาคตํ

อตุตฺโท ว อเวกฺเขยฺเย

กตานิ อกตานิ จ

ไม่ควรใส่ใจถึงคำเสียดสีของผู้อื่น ไม่ควรคอยดูการทำงานที่
ทำแล้วและยังไม่ได้ทำของผู้อื่น ควรพิจารณาแต่การทำงานที่ทำ
แล้วและยังไม่ได้กระทำของตนเท่านั้น

(ขุ.ธ. ๒๔/๑๔/๒๑)

๑๓ มิถุนายน

คนขาดปัญญา

รชชุตติ วา อุกกเม กณฺหสฺสํปิ

อนฺโธ ยถา โชติมนฺธิญฺจเหฺมย

คนขาดปัญญาเปรียบเหมือนคนที่เหยียบบงเห่าเพราะเข้าใจ
ว่าเป็นเข็อกหรือเปรียบเหมือนคนตาบอดที่เหยียบไปได้แม้บน
ไฟที่ส่องทาง

(พ.ช.า.๒๗/๑๗๓๔/๓๔๓)

หากคิดว่าบิดาเราฉลาดงน

เราเป็นคนมีปัญญากจะหาไหน

บุตรของเราตจจริงยิ่งขึ้นไป

จิตใจเขาคงคิดเหมือนบิดา

๑๔ มิถุนายน

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯเยือน ๑๕ ประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓

สทฺธฺ สึเลน สมฺปนฺโน

ยโสโกศสมฺปติโต

ยํ ยํ ปเทสํ ภาติ

ตตฺถ ตตฺถเว ปุชฺชิตอ

ผู้มีศรัทธาสมบูรณ์ด้วยศีลเพียบพร้อมด้วยยศและโภคทรัพย์
ไปประเทศใด ๆ ย่อมได้รับความนับถือในประเทศนั้น ๆ

(พ.ร. ๒๔/๓๑/๕๕)

๑๕ มิถุนายน

สังคมที่ควรหลีกเลี่ยง

ยตุถ อตฺตโส จ ทกุโย จ

สุโร ภีรํ จ ปุณฺธิยา

น ตตฺถ สมนฺโต วสฺนติ

อวิเสสฺสเกว นเค

สังคมใดที่คนเกียจคร้านกับคนขยันคนกล้าหาญกับคนขลาด
ได้รับการยกย่องเท่าเทียมกัน บัณฑิตไม่พอใจอยู่ในสังคมนั้น

(บุ.ชา. ๒๗/๘๕๓/๑๘๑)

ปลาใหญ่ต้องอาศัยอยู่น้ำลึก

มิตรคมต้องพินึกอยู่ในฝัก

คนดีต้องถนอมให้อย่างนัก

คนรักต้องอย่าให้อยู่ไกลตา

(กฤษณาวตฺติ)

๑๖ มิถุนายน

อ่อนน้อมถ่อมตน

เย วุฑฺฒมปจายนฺติ

นรา ธมฺมสุส โกวิทา

ทิฏฺเฐ ธมฺเม จ ปาสฺสา

สมฺปราโย จ สุกคฺติ

คนรู้จักขนบธรรมเนียม ย่อมยำเกรงผู้เฒ่าผู้แก่ ในชาตินี้
ก็มีผู้สรรเสริญ ชาติหน้าก็ไปดี

(บุ.ชา. ๒๗/๓๓๗/๑๒)

๑๗ มิถุนายน

เทวธรรม

หิริโอตตปัสสพณนา

สุกกกมมสมาทิตา

สนฺโต สปปุริสา โลกเ

เทวธมฺมาติ วุจฺจเร

ลัทธิบุรุษผู้สงบระงับ ประกอบด้วยหิริและโอตตปัสสะ ตั้งมั่น
อยู่ในธรรมอันขาว ท่านเรียกว่าผู้มีธรรมของเทวดาในโลก.

(ขุ.ชา. ๒๗/๖/๓)

๑๘ มิถุนายน

เพื่อนแท้

มาตา มิตฺตํ สเก ยเร

มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน

(ส.ส. ๑๕/๕๐/๑๖๓)

มีเพื่อนดีเพียงหนึ่งถึงจะน้อย

ดีกว่าร้อยเพื่อนคิดริษยา

เหมือนมีเกลือนิดหน้อยน้อยราคา

ยังดีกว่าน้ำเค็มเต็มทะเล

๑๙ มิถุนายน

ลักษณะคนฉลาด

คฺมุภีรปฺภทฺ มนสํภิจินฺตยํ
นจฺจาหิตํ กมฺม กโรติ ลุฑฺฑํ
กาลาคตํ อตฺตปทํ น วิญฺจติ
ตถาวีรํ ปญฺญวณฺตํ วทนฺติ

ผู้ขบคิดปัญหาอันลึกซึ้งด้วยใจ ไม่ทำกรรมชั่วอันไม่เป็น
ประโยชน์เกื้อกูลเลย ไม่ละทางแห่งประโยชน์ที่มาถึงตามเวลา
บัณฑิตทั้งหลายเรียกคนอย่างนั้นว่าผู้มีปัญญา

(พ.ช. ๒๗/๒๔๖๖/๕๔๐-๕๔๑)

๒๐ มิถุนายน

เก็บความลับ

คฺยุทฺสสฺส ทิ คฺยุทฺเมว สํว
น ทิ คฺยุทฺสสฺส ปสฺตถมวภิกรรมํ
อนิปุณฺนตฺตาย สหฺยฺย อีโร
นิปุณฺนตฺโต ว ยถาสฺสํ ภณฺยฺย

การปกปิดความลับไว้นั้นแหละเป็นความดี
บัณฑิตไม่สรรเสริญการเปิดเผยความลับ
เมื่อทำงานยังไม่เสร็จ นักปราชญ์ย่อมอดกลั้นไว้
จะกล่าวเปิดเผยก็ต่อเมื่องานสำเร็จแล้ว

(พ.ช. ๒๗/๒๒๓๕/๔๖๓)

๒๑ มิถุนายน

วันประสูติสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕

อุฏจานวโต สติมโต

สุจิตมมุตส นิสมมการิโน

สญญตสฺส จ ธมฺมชีโว

อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิตฺตมฺมิ

ยศย์อมเจริญ แก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด

ใคร่ครวญแล้วจึงทำ ระวังดีแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๔)

เข้าเขียนเป็นวิทยาทาน คำต้องหาความรู้ต่อ มิฉะนั้นมันจะหมด
คนที่นึกว่าตัวรู้พอแล้วนั้นเป็นคนตายแล้วทั้งเป็น เพราะโลกหมุนอยู่ทุก
นาที เราต้องเรียนตามมันไป จึงจะอยู่กับโลกโดยไม่โง่ได้

(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ)

๒๒ มิถุนายน

ผูกไมตรี

สพฺภิ กุพฺเพถ สฺนถวํ

ควรผูกไมตรีกับคนดี

(ถ.ธ. ๑๕/๗๗/๒๔)

ผูกสนิทชิดเชื่อนี้เหลือยาก

ถึงเหล็กฟากรัดไว้ก็ไม่มัน

จะผูกด้วยมนต์เสกเลขยันต์

ไม่มันเหมือนผูกไว้ด้วยไมตรี

๒๓ มิถุนายน

รู้จักประมาณ

เนกนตมุตฺตนา สกฺกา

เอกนตติยิณฺณ วา

มหตฺเต จเปตฺ อตฺตํ

ตสฺมา อุกฺขมาจเว

อ่อนแอเกินไปก็เป็นที่ใหญ่ไม่ได้

หรือแข็งกร้าวเกินไปก็เป็นที่ใหญ่ไม่ได้

เพราะฉะนั้น ผู้เป็นที่ใหญ่พึงรู้จักวางตนให้พอเหมาะพอดี

(ธรรมনীติ ๒๙๖)

ถ้าแคบนักมักคับขยี้ยาก

ถ้ากว้างมากไม่มีอะไรจะใส่สม

ถ้าสูงนักมักจะลอยไปตามลม

ถ้าต่ำนักมักจะจมลงบาตาล

(ของเก่า)

๒๔ มิถุนายน

วันเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

ยาวกัณฐก อานนท วุชชี อภินิหารนิปาตา ... สมคคา สนิปปฏิสนธิ
 สมคคา ภูจฺหิสนฺธิสมคคา วุชชีกรณียานิกิสนฺธิ... อปฺปณฺณตตฺตํ ปณฺณเปตฺตสนฺธิ
 ปณฺณตตฺตํ น สมฺมจฺฉินฺทิสฺสนฺธิ ยถาปณฺณตเต โปราณ วุชชีรเม สมายาย วตฺติสฺ
 สนฺธิ ... เข เต วุชชีนํ วุชชีมฺหุลลกา เต สกฺกริสนฺธิ เตสฺสจฺจ โสตพฺพํ มณฺณิสนฺธิ
 ... ยา ตา กุณฺติถิโย กุลกฺกมวโร ตา น โอกฺกสฺส ปสฺสย วาเสสนฺธิ ... ยานิ ตานิ
 วุชชีนํ วุชชีเจตฺตานิ อพฺภนฺตานิ เจว พาทิรานิ จ ตานิ สกฺกริสนฺธิ ... วุชชีนํ
 อรฺหณฺเตสฺส ธมฺมิการฺกษาวรรณคฺคตฺติ สฺสวฺวิทฺตา ภวิสฺสติ

อภิธานียธรรม หมายถึง ธรรมป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ
 และผู้ปกครองบ้านเมือง ๗ ประการ คือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อม
 เพรียงกันทำงาน
๓. ไม่บัญญัติกฎหมายที่ยังไม่บัญญัติ (อันไม่ดี) จักไม่เพิกถอน
 กฎหมาย (ที่ดี) ซึ่งบัญญัติไว้แล้ว จักถือปฏิบัติตามธรรมเนียม
 โบราณ
๔. เคารพเชื่อฟังคำของผู้ใหญ่ในบ้านเมือง
๕. ปกป้องคุ้มครองสิทธิสตรี
๖. เคารพนับถือบูชาปูชนียสถานและอนุสาวรีย์ประจำชาติ
๗. อารักขาคัมภีร์พระอรหันต์ทั้งหลาย

(อง. สดศก. ๒๓/๒๐/๑๘)

๒๕ มิถุนายน

ไม่เกินความสามารถ

กวาดิภาโร สมตฺถานํ ก็ ทูโร พุทธทารินํ

โก วิเทโส สุวิสุขานํ โก ปโร ปิยวาทินํ

สำหรับคนที่มีความสามารถ ภาระใดเล่าจะหนัก

สำหรับขโมยที่วิ่งหนีเขา ทางไหนเล่าจะไกล

สำหรับคนที่มีวิชาความรู้ดี ประเทศไหนเล่าจะแปลก

สำหรับคนที่พูดจาไพเราะ ใครเล่าจะเห็นเป็นคนอื่น

(ธรรมนิติ ๓๔๗)

๒๖ มิถุนายน

วันเกิดของพระสุนทรโวหาร(สุนทรภู่) เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘

โมกฺโข กลฺยาณียา สาธุ มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิกํ

การพูดคำไพเราะ ทำให้สำเร็จดังปรารถนา คนพูดชั่ว ย่อม
ทำตัวให้เดือดร้อนเท่านั้น

(ขุ.ชา. ๒๗/๔๘/๒๘)

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์

มีคนรักสรรถ้อยอรร้อยจิต

แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร

จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา

(สุนทรภู่)

๒๗ มิถุนายน

บ่งบอก

ชลุปปรมาณ กุมพนาฬิ กุลปปรมาณ กรณกมฺ

ปณฺณปปรมาณ กถิตวากุญฺญํ กุมฺปิปปรมาณ ตินมิลาดํ

ก้านบัวบอกความลึกต้นของน้ำ การทำงานบอกถึงตระกูล
ถ้อยจาบอกถึงสติปัญญาของผู้พูด หล้าเหี่ยวแห้ง บอกถึง
สภาพดิน

(ธรรมนิติ ๒๖๘)

ก้านบัวบอกลึกต้น

ชลธาร

มารยาทส่อสันดาน

ชาติเชื้อ

โศดฉลาดเพราะคำขาน

ควรทราบ

หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเร็ว

บอกร้ายแผลงดิน

(สมเด็จพระมหาเจษฎาธิศ)

๒๘ มิถุนายน

รู้จักประมาณ

สลาภ นาทิมญฺเญย

ไม่ควรดูหมิ่นรายได้ของตน

(พ.ธ. ๒๕/๓๕/๖๕)

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท

อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์

จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง

อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

ไม่ควรซื้ออย่าไปพิไรซื้อ

ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งควหาวน

เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล

จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ

(สุนทรภู่)

๒๙ มิถุนายน

ใจให้เป็น

โย พาโล มณฺญตี พาลุยฺ ปณฺธิโต วาปี เตน โส

พาโล จ ปณฺธิตมานี ส เว พาโลติ วุจฺจติ

คนโง่ รู้ตัวว่าโง่ ยังมีทางเป็นบัณฑิตได้บ้าง แต่โง่แล้วอวด
ฉลาด นั้นแหละเรียกว่า คนโง่แท้

(พ.ธ. ๒๕/๑๕/๒๓)

ใจไม่เป็นเป็นใหญ่ยากฝากให้คิด

ทางชีวิตจะรุ่งโรจน์โสดาภิผล

ต้องรู้โง่รู้ฉลาดปราดเปรื่องตน

โง่สับสนดีกว่าแบ่งเก่งเดียวเดียว

(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ติสฺสมหาเถร)

๓๐ มิถุนายน

กาลาลคน้ำหนัก

มณฺษสฺส สทา สคฺคิมโต

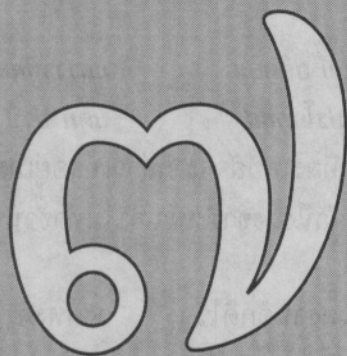
มตฺตํ ชานโต ลทฺธโกชเน

ตณฺหสฺส ภวนฺติ เวทนา

สณฺนิกํ ชีรติ อายุ ปาลยฺ

มนุษย์ผู้ใดมีสติรู้ตัวตลอดเวลา รู้ประมาณในโภชนะที่ได้มา
รับประทาน ผู้นั้นจะมีเวทนาเบาบาง เขาจะแก่ช้าและมีอายุยืน

(ส.ส. ๑๕/๓๖๕/๑๑๙)

NSKQJAN

๑ กรกฏาคม

วันลูกเสือแห่งชาติ

เอก์ ธมฺมํ อติตฺตสฺส มุสสาวาทิสฺส ชนฺตฺโน
 วิติญฺณปรโลกสฺส นตฺถิ ปาปํ อการิยํ
 คนทีละเลยสัจจะ กล่าวเท็จอยู่เสมอ
 ไม่คำนึงถึงชาติหน้า จะไม่ทำชั่วนั้นเป็นไม่มี

(พ.ร. ๒๕/๒๓/๓๘)

เสียสินสงวนศักดิ์ไว้ วงศ์หงส์
 เสียศักดิ์สู่ประสงค์ สิ่งรู้
 เสียรู้เร่งดำรง ความสัตย์ ไฉน
 เสียสัตย์อย่าเสียสู้ ชีพม้วยมรณา

(สมเด็จพระมหาเจติยาคาเร)

๒ กรกฏาคม

สามัคคีคือพลัง

พหุํ อปฺปสํวํ สามคฺคิยาติทุชฺชโย
 ติเณน วฏฺฏเต รชฺชํ เตน นาโคปิ พชฺชติ
 คนมีกำลังน้อย แต่มีจำนวนมาก หากมีความสามัคคีกัน ก็
 ยากที่ผู้อื่นจะเอาชนะได้ ดูแต่เชือกหย้าก็ยังใช้ล่ามช้างได้

(ธรรมนิตติ ๒๓๕)

๓ กรกฏาคม

วิธีชนะ

อุตุตมํ ปณิปาเตน สุวํ เกเทน วิชเย
หิมนนุปปทาเนน วิกกเมน สมํ ชเย
พึงเอาชนะคนสูงศักดิ์ด้วยการกราบไหว้
พึงเอาชนะคนกล้าด้วยการทำให้แตกสามัคคี
พึงเอาชนะคนดื้อด้อยด้วยการให้บ่อยๆ
พึงเอาชนะคนเสมอกันด้วยความกล้าแข็ง

(ธรรมนิติ ๒๔๑)

๔ กรกฏาคม

พูดเป็น

นามบุญญ์ กุทาจนํ

ในกาลไหน ๆ ก็ไม่ควรกล่าววาจาไม่น่าพอใจ

(ขุ.ชา. ๒๗/๒๔/๑๐)

อ่อนหวานมานมิตรลัน เหลือหลาย
หยาบบ่มีเกลอกราบ เกลืออันไกล
ดุจดวงศศิฉาย ดาวดารา ประดับนา
สุริยะส่องดาราไว้ เมื่อร้อนแรงแสง

(สมเด็จพระมหาพรยาเดชาดิตร)

๕ กรรณาคม

ความรู้ต้องคู่คุณธรรม

ยาวเทว อนาคตาย ญตุต์ พาลสุส ซายติ
 หนติ พาลสุส สุกกัสมิ มุทุธมสุส วิปาคย
 คนพาลได้ความรู้มาเพื่อการทำลายถ้อยเดียว
 ความรู้นั้น ย่อมทำลายคุณความดี
 และสติปัญญาของเขาให้ตกต่ำไป

(พ.ธ. ๒๔/๒๔)

เด็กที่จะรู้วิชาดี ย่อมอยู่แก่การสั่งสอนของครูในโรงเรียน แต่ที่จะให้เป็นคนดี ย่อมอยู่แก่การปกครองของผู้ใหญ่ เด็กจึงจะเป็นผู้ประพฤติดี มีธรรมาศัยเป็นอันดี

มีความรู้กิจการที่พบเห็นอยู่รอบ ๆ ตัว เป็นผู้มีความคิดกว้างขวาง เป็นผู้มิไหวพริบ รู้ผิดชอบชั่วดี รู้ที่ควรและไม่ควร รู้หนักเบาต่ำสูง เหล่านี้ย่อมนับว่าเป็นข้อสำคัญที่จะฝึกหัดเด็กยิ่งกว่าในส่วที่จะให้รู้วิชา

(สมเด็จพระยาวชิรญาณวโรรส)

๖ กรกฏาคม

เปิดโรงเรียนวัดหัวราชอาณาจักรสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘

สุจิตฺตวินมุตโต

ภคฺ โส ปญฺทิตฺโต ภเว

สุจิตฺตสุสมปนฺโน

ปญฺทิตฺตํ ปุจฺจติ

(โลกนิตฺ)

เว้นวิจารณ์ว่างเว้น

สดับฟัง

เว้นที่ถามอันยัง

ไปรู้

เว้นเล่าลือขิตลึง-

เกตว่าง เว้นนา

เวנדั่งกล่าวว่ามี

ปราชญ์ได้ฤา

(สมเด็จพระยาเดชาติศฺร)

วิชาหนังสือเป็นวิชาที่นับถือ แลเป็นที่สรรเสริญแต่โบราณว่า เป็นวิชาอย่างประเสริฐ ซึ่งผู้ที่เป็นใหญ่ยิ่งนับแต่พระมหากษัตริย์ เป็นต้นจนตลอดราษฎร พลเมืองสมควรแลจำเป็นต้องรู้เพราะเป็นวิชาที่อาจทำให้การทั้งปวงสำเร็จไปได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ... เพราะฉะนั้น ฉันจึงได้มีความมุ่งหมายตั้งใจที่จะจัดการเล่าเรียนทั่วไปทั้งบ้านทั้งเมืองให้เป็นการรุ่งเรืองเจริญขึ้นโดยเร็ว

เจ้านายราชตระกูลตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นลงไป ตลอดถึงราษฎรที่ต่ำที่สุด จะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้าว่าขุนนางว่าไพร่ เพราะฉะนั้นจึงขอบอกได้ว่า การเล่าเรียนในบ้านเมืองเรานี้จะเปนข้อสำคัญที่หนึ่งซึ่งฉันจะอุสาห์จัดให้เจริญขึ้นจงได้

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ)

๗ กรกฏาคม

การบรรเลงเพลงชาติเป็นครั้งแรกที่สวนดุสิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

จเซ เอก์ กุดตุสตุถ์

คามตุสตุถ์ กุล จเซ

คาม์ ชนปทุสตุถ์

อดตุตตุถ์ ปจวี จเซ

บุคคลพึงสละคนคนเดียวเพื่อประโยชน์แห่งตระกูล พึงสละ
ตระกูลเพื่อประโยชน์แห่งหมู่บ้าน พึงสละหมู่บ้านเพื่อประโยชน์
แห่งประเทศ พึงสละโลกเพื่อประโยชน์แห่งตน

(ธรรมนิตี ๒๒๔)

๘ กรกฏาคม

ญาคิตทางธรรม

สาธุ สมพหุลา ภาตี

อปี รุกขา อรณยชา

วาโต วหติ เอกภุจ

พรทนต์มปี วณปติ

มีญาคิตมากเป็นความดี อนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดในป่าหลายต้นเป็น
การดี ต้นไม้ที่เกิดขึ้นโดดเดี่ยว ถึงจะเป็นต้นไม้งอกงามใหญ่โต
สักปานใด ลมก็ย่อมพัดให้ล้มลงได้

(ป.ชา. ๒๗/๗๔/๒๓-๔)

๙ กรกฏาคม

คนดีไม่มีเวร

สเจปี สนโต วิทนต์

ชิปปิ สนุธิยเร ปุน

พาลา ปตตาว ภิชฺชุนฺติ

น เต สมณชฺชนฺตุ

ถ้าแม่สัดบุรุษวิวาทกัน ก็กลับเชื่อมกันได้สำเร็จโดยเร็ว
ส่วนคนพาลทั้งหลายย่อมแตกกันเหมือนภาชนะดิน เขาย่อมไม่ได้
ความสงบแหวกันเลย

(ป.ชา. ๒๗/๕๔๗/๑๓๖)

๑๐ กรกฏาคม

ชนะความโกรธ

โกธํ ทเมน อัจฉินฺเต

พึงตัดความโกรธด้วยความข่มใจ

(ป.ชา. ๒๗/๒๓๑/๖๔)

มีสมภารวัดหนึ่งลึกซึ้งมาก

ถูกลมปากถากถางอย่างเสียหาย

ท่านไม่ได้ตอบคำทำวุ่นวาย

คิดอุบายผันผ่อนสอนใจตัว

เอาตาซึ่งตั้งหลายอยู่น้ำกุฎี

แล้วก็ขุดมันวางข้างละหัว

ใครมาเห็นออกปากทักกันนัว

ท่านเจ้าขรัว “ซึ้งมัน” เสียยันเต

(พระพรหมจริยาจารย์ ราชวณฺณ)

๑๑ กรกฏาคม

วันประชากรโลก

โย จ วสุสสฺสํ ชีเว

กุสฺสิดํ หินวรีโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย

วรียํ อารภโต ทพฺพํ

ผู้เกียจคร้าน หย่อนความเพียร ถึงจะมีชีวิตอยู่ได้ร้อยปี
ก็ไม่ดีอะไร ชีวิตของผู้เพียรพยายาม จริงจัง มั่นคง เพียงวันเดียว
ยังประเสริฐกว่า

(พ.ธ. ๒๕/๑๘/๓๐)

๑๒ กรกฏาคม

ธรรมของผู้ครองเรือน

ยสฺสเสเต จตุโร ธมฺมา

สทฺธสฺส ภรเมสิโน

สจฺจํ ทโม ธิติ จาโค

สเว เปจฺจ น โสจติ

ผู้ครองเรือนที่มีศรัทธา(ในศาสนา) มีธรรม ๔ ประการนี้คือ
ความสัตย์ ความข่มใจ ความอดทน และความเสียสละ เมื่อละโลก
นี้ไปแล้ว ก็ไม่เศร้าโศก

(พ.ธ. ๒๕/๓๑๑/๓๖๑)

๑๓ กรกฏาคม

วันก่อตั้งการประปาในกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

มวมนุญเณร ปุณฺณสุส	น มตุตฺ อาคมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน	อุทกฺกมฺโกลิ ปุริติ
อาปุริติ อีโร ปุณฺณสุส	โกลํ โกลปิ อาจัน

อย่าดูหมิ่นบุญว่า นิดหน่อยแล้วจักไม่ให้ผล หม่อน้ำ ย่อม
เต็มด้วยน้ำที่ตกลงทีละหยาด ฉันใด คนมีปัญญาสั่งสมบุญทีละ
น้อย ก็เต็มด้วยบุญ ฉันนั้น

(ป.ธ. ๒๕/๑๒๒/๓๑)

๑๔ กรกฏาคม

ฉลาดแสวงหา

วิสฺนุทามตฺมาเทยฺย	อสุทฺถมฺหาปี กณฺจน
นีจฺมหาปุยุตฺตมา วิชฺชา	รตนถีปี ทุกฺกุลา

บุคคลอาจแสวงหาน้ำอมฤตจากยาพิษได้
อาจแสวงหาทองคำจากของโลโครกได้
อาจแสวงหาศิลปวิทยาอันสูงส่งจากคนต่ำศักดิ์ได้
อาจแสวงหานางแก้วจากตระกูลที่ขัดสนได้

(ธรรมนิตี ๒๑๖)

๑๕ กรกฎาคม

วันเปิดอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

พล์ จันทิ พล์ สุริโย

พล์ สมณพราหมณา

พล์ เวลา สมุททตส์

พลาคิพลมิตติโย

พระจันทร์ก็มีพลัง

พระอาทิตย์ก็มีพลัง

สมณพราหมณ์ก็มีพลัง

ฝั่งทะเลก็มีพลัง

แต่พลังของหญิงมีมากกว่าพลังเหล่านี้

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๒๗๐/๒๖๑)

๑๖ กรกฎาคม

ธาตุแท้

ชานะยฺย เปสเน ภจจํ

พนุธวํ ปิ ภยาคเม

พยสเน จ ตถา มิตตํ

ทรรณฺจ วิภาทฺษเย

จะรู้ว่าเป็นบ่าวดีก็ในยามรับใช้

จะรู้ว่าเป็นพวกพ้องดีก็ในยามภัยมาถึง

จะรู้ว่าเป็นเพื่อนดีก็ในยามวิบัติ

จะรู้ว่าเป็นภรรยาก็ในยามสิ้นเนื้อประดาตัว

(ธรรมนิตติ ๒๗๐)

๑๗ กรกฏาคม

มีการตราพระราชบัญญัติเรื่องทำสำมะโนครัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

สีลวา วุตตสมฺปนฺโน อปฺปมตฺโต วิจฺยโณ
นิวาทวุตฺติ อุตฺตทฺโธ สุวโต สยฺโธ มุทุ
ผู้ครองเรือนพึงเป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยจริยาวัตร
ไม่ประมาท มีวิจารณ์ญาณ
มีความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนไม่กระด้าง
สงบเสงี่ยม พุดจาไพเราะ มีธรรมาศัยอ่อนโยน

(ธรรมนิตี ๒๐๘)

๑๘ กรกฏาคม

ธรรมกำมือเดียว

ปฺพุเพ จาหํ อนุวาท เอตฺรหิ จ ทฺวขณฺเจว ปณฺณเปมิ ทฺวขสฺส จ นิโรธํ
อนุวาทะ ทั้งก่อนหน้านี้อันและบัดนี้ เราสอนแต่เรื่องทุกข์และวิธีดับ
ทุกข์เท่านั้น

(ส.บ. ๑๓/๒๑๔/๑๑๔)

สัพพัญญูรู้ทั่วไป เปรียบใบไม้หมดทั้งป่า
แต่เลือกคัดเอามา สอนขึ้นำมือเดียว

(พุทธทาสภิกขุ)

๑๙ กรกฎาคม (๒๕๕๐)

วันอาสาฬหบูชา : วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

กตมา จ สา ภิกขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภรณิ
ภานภรณิ อุปลมย อภิญญาย สมฺโพธาย นิพพานาย สวตฺตติ. อยเมว อริโย
อญฺจุคฺคิโก มคฺโค, เสยฺยถิทํ สมฺมาทิจฺฉิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวจา สมฺมากมฺมุนโต
สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ

ภิกษุทั้งหลาย ทางสายกลางที่ตถาคต ตรัสรู้ ทำให้ชัด ทำให้แจ้ง
ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อรู้อย่าง เพื่อความรู้แจ้ง หรือดับทุกข์ คือ
อะไร ? คือ ทางประกอบด้วยองค์ ๘ อันประเสริฐ นี้เอง ได้แก่ ความ
เห็นชอบ ความดำริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ อาชีพชอบ ความ
พยายามชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งใจมั่นชอบ

(วิ.มหา. ๔/๑๓/๑๗)

๒๐ กรกฎาคม (๒๕๕๐)

วันเข้าพรรษา

อนุชานามิ ภิกขเว ราชัน อนุวตฺตติ

ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามบ้านเมือง

(วิ. มหา. ๔/๑๘๖/ ๒๐๕)

จตุราธิฏฺฐาโน อโย ภิกฺขุ ... ปญฺญํ นนฺตมชฺเชยฺย สจฺจมนุรทฺเตยฺย
จาคมนฺนุรทฺเตยฺย สนฺติเมว โส สิกฺขะยฺย

ภิกษุควรรมีอิฐฐานธรรม ๔ ประการ คือ ไม่ประมาทปัญญา ตาม
รักษาลัจจะ เพิ่มพูนจาคะ ศึกษาสันติ

(ม.ญ. ๑๔/๖๘๒-๖๘๓/๔๓๗)

๒๑ กรกฏาคม

คุณค่าชีวิต

ยถาปิ ปุพฺผราสีมฺหา

กริยา มาลาคุเพ พหุ

เอว ชาเตน มจฺเจน

กตฺตพฺพํ กุสฺลํ พหุ

ดอกไม้ที่สุมกันอยู่เป็นกองนี้ นายช่างที่ชาญฉลาดสามารถนำมา
ร้อยกรองเป็นพวงมาลัยได้ ฉันใด ชีวิตคนเราที่เกิดขึ้นนี้ ก็ควรใช้
ประกอบกุศลกรรมความดีให้มาก ฉันนั้น

(พ.ศ.ศ. ๒๕/๑๔/๒๒)

๒๒ กรกฏาคม

ปล่อยวาง

สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสยา

ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น

(ส.สพ. ๑๘/๘๖/๖๒)

ทุกข์มีเพราะยึด

ทุกข์ยึดเพราะอยาก

ทุกข์มากเพราะพลอย

ทุกข์น้อยเพราะหยุด

ทุกข์หลุดเพราะปล่อย

(พระโพธิญาณเถร สุภทฺโท)

๒๓ กรกฎาคม

รัชกาลที่ ๖ ทรงตั้งวรรณคดีสโมสร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗

ดุษฎีมานิ สดุด รตนานิ อเหตุ เสขยถิทำ จกกรตน์ หตถิรตน์ อสุสรตน์
มณิรตน์ อิตถิรตน์ คหปติรตน์ ปริณายกตณเมว สดุดม โส อิมิ ปจวิ สาครปริยนต์
อทณูเทเน อสตุเถเน ธมฺเมเน สมนเน อภิวิชัย อชุนาวลี

พระเจ้าจักรพรรดิมีรัตนะ(แก้ว)เจ็ดประการคือ

จักรรัตนะ(จักรแก้ว) หัตถิรัตนะ(ช้างแก้ว) อัศวรัตนะ(ม้าแก้ว)
มณิรัตนะ (มณีแก้ว) อิตถิรัตนะ(นางแก้ว) คหปติรัตนะ(ขุนคลังแก้ว)
และปริณายกรัตนะ (ขุนพลแก้ว)

พระองค์ทรงมีชัยชนะครอบครองปรปฐพินิมมหาสมุทรล้อมรอบด้วย
ธรรมสม้าเสมอ โดยไม่ลงอาญาไม่ใช้ศัสตราวุธ

(ที.ปา. ๑๑/๓๔/๖๒)

เมืองใดไม่มีทหารหาญ	เมืองนั้นไม่นานเป็นข้า
เมืองใดไร้จอมพารา	เมืองนั้นไม่เข้าอัปจน
เมืองใดไม่มีพาณิขเลิศ	เมืองนั้นย่อมเกิดขัดสน
เมืองใดไร้ศิลปโสภณ	เมืองนั้นไม่พ้นเสื่อมทราหม
เมืองใดไม่มีกวีแก้ว	เมืองนั้นไม่แคล้วคนหยาม
เมืองใดไร้นาริงาม	เมืองนั้นหมดความภูมิใจ
เมืองใดไม่มีดนตรีเลิศ	เมืองนั้นไม่เพร็ดพิศมัย
เมืองใดไร้ธรรมอำไพ	เมืองนั้นบวรล้นแน่นอน

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๒๔ กรกฎาคม

หมั่นฝึกฝน

ปญฺจรตฺยา สฺคนุรทฺพา สดฺตรตฺยา ธนฺนุคฺหา
เอกฺมาสา สุภรียา อหฺตมฺมาสา ลิตฺสา มลา
ตนฺตริเวณฺติตฺตํ ๕ วัน กัลฺมสิเลือน
นักมฺเณธฺนเวณฺติตฺตํ ๗ วัน กัไม่มฺเณธฺยา
ภรรยาทีตฺจากไปเตือนเตียวกัเป็นอื่น
นักรเรียนเวณการเรียนกัถึงเตือนกัลฺมสิวิชา

(ธรรมนิตี ๔๐๐)

ห้าวันเวณติตตํ ตนฺตริ เลียนา
เจ็ดรติอักษรหนี ที่ต้อง
เตือนหนึ่งจากเมียมี่ ใจอื่น นะพ้อ
ถึงมาสราศครูสร้อง ศิษย์เศร้าวทยา

(โคลงโลกนิติ)

เจ็ดวันเวณติตตํ ตนฺตริ
อักษรห้าวันหนี เน้นข้า
สามวันจากนารี เป็นอื่น
วันหนึ่งเวณล้างหน้า อับเศร้าวหมองศรี

(โคลงโลกนิติ)

๒๕ กรกฏาคม

เอาใจใส่

อสขุณายมลา มนดา

อนุญจนมลา มรา

มล วนุณสุส โกสขุช

ปมาโท รกษโต มล

ความเลื่อมของมนตรา อยู่ที่ไม่การไม่หมั่นทบทวน

ความเลื่อมของบ้านเรือน อยู่ที่ไม่รู้จักซ่อมแซม

ความเลื่อมของผิวพรรณ อยู่ที่ไม่ความเกียจคร้านตกแต่ง

ความเลื่อมของคนยาม อยู่ที่ไม่ความประมาทเลินเล่อ

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๘/๔๗)

๒๖ กรกฏาคม

เกื้อกูลกันและกัน

สมัคคานํ ตโป สุโข

ความเพียรของผู้พร้อมเพรียงกัน ให้เกิดสุข

(ขุ.ธ. ๒๕/๔๑)

เลื่อพิเพราะปาปก

และปารกเพราะเลื่อยัง

ดินเย็นเพราะหญ้าบัง

และหญ้ายังเพราะดินดี

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๒๗ กรกฏาคม

อย่าทงตน

ยตุก ไปสํ น ชานนติ ขาดียา วินเขน วา

น ตตุถ มานํ กยิราถ วสมณฺเณตเก ชเน

เมื่ออยู่ที่ซึ่งไม่มีใครรู้จัก

ก็ไม่พึงถือเนื้อถือตัว

ว่าตนมีชาติกำเนิดสูงกว่าเขา

หรือมีการศึกษาสูงกว่าเขา

(ธรรมনীติ ๒๖๓)

๒๘ กรกฏาคม

ดี-เด่น-ดัง

อรติ โลกนาสิกา

ความริษยาทำให้โลกพินาศ

(สมเด็จพระกรมพระยาวชิรญาณวโรรส)

อันที่จริงคนเขาอยากให้เราดี

แต่ถ้าเด่นขึ้นทุกทีเขาหมั่นไส้

จงทำดีแต่อย่าเด่นจะเป็นภัย

ไม่มีใครเขาอยากเห็นเราเด่นเกิน

(หลวงวิจิตรวาทการ)

๒๙ กรกฏาคม

โลกธรรม

นตฺถิ โลก อนินฺนทฺโต

คนไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก

(พ.ศ. ๒๕/๒๗/๔๕)

ห้ามเพ่งเล็งไว้อย่าให้	มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์	ส่องไซ้
ห้ามอายุให้หัน	คืนเล่า
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้	จึงทำนินทา

(โคลงโลกนิติ)

๓๐ กรกฏาคม

นินทา-สรรเสริญ

น จาทุ น จ ภวิสฺสติ

น เจตฺรหิ วิชฺชติ

เอกนฺตํ นินฺนทฺโต โปโส

เอกนฺตํ วา ปสฺสลิโต

ทั้งในอดีต ทั้งในอนาคต และแม้ในปัจจุบัน ก็ไม่มีใครเลย
ที่จะถูกนินทาอย่างเดียว หรือได้รับการสรรเสริญอย่างเดียว

(พ.ศ. ๒๕/๒๗/๔๕)

๓๑ กรรณาคม

จิตใสสะอาด

เสวยธำปิ ภิกขเว อุทกหโท อจโณ วิปัสสนโน อนาวีโล ตตถ จกฺขมา
 ปุริโส เตเร จิโต ปสฺเสยฺย สิปฺปสมฺพุทฺถมฺปิ สกฺขรกถลมฺปิ มจฺจคฺคฺมพฺมปิ จรณคฺคฺมปิ
 ติฏฺฐจฺนคฺคฺมปิ. ตํ กิสุสฺส เหตุ ? อนาวีลตฺตา ภิกขเว อุทกสฺส เอวเมว โข ภิกขเว โส วต
 ภิกฺขุ อนาวีเลน จิตฺเตน อตฺตตฺถํ วา ฅสฺสตี ปฺรตฺถํ วา ฅสฺสตี อุกฺกยตฺถํ วา ฅสฺสตี
 อุตฺตรํ วา มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียฅณทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกริสุสตีติ จานเมตํ วิชฺชตี.
 ตํ กิสุสฺส เหตุ ? อนาวีลตฺตา ภิกขเว จิตฺตสุสฺ.

ห้วงน้ำที่ไม่ขุ่นมัว ใสสะอาด บุคคลผู้มีตาดี ยืนอยู่บนฝั่ง พึงมอง
 เห็นหอยโข่งและหอยกาบบ้าง ก้อนกรวดและกระเบื้องถ้วยบ้าง ฟุ้งปลา
 ที่ว่ายไปและหยุดอยู่บ้าง ในห้วงน้ำนั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะน้ำไม่
 ขุ่นมัว แม้ฉันทใด ผู้เห็นภายในวัฏสงสารนั้นจักรู้ประโยชน์ตน รู้ประโยชน์
 ผู้อื่น รู้ประโยชน์ทั้งสองหรือจักทำให้แจ้งซึ่งญาณทัสสนะอันประเสริฐ
 อย่างสามารถ อันวิเศษยิ่งกว่าธรรมของมนุษย์ ด้วยจิตที่ไม่ขุ่นมัว ข้อนี
 เป็นฐานะที่จะมีได้ ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะจิตไม่ขุ่นมัว ฉะนั้น
 เหมือนกัน

สิงหาคม

๑ สิงหาคม

พิธีเปิดวัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๕๐๙

อนุนโท พลโท โหติ	วตถโท โหติ วณฺณโท
ยานโท สุขโท โหติ	ทีปโท โหติ จกฺขุโท
โส จ สหฺพทโท โหติ	โย ททาติ อุปฺปสฺสยํ
อมตบุทโท จ โส โหติ	โย ธมฺมมนุสฺสสาสติ

บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้ผิวพรรณ ให้
ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับโคนไฟชื่อว่าให้ดวงตา
ให้ที่พักอาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอนธรรมชื่อว่า
ให้อมฤตธรรม

(ส.ส. ๑๕/๑๓๘/๔๔)

๒ สิงหาคม

พอแล้วรวบ

ยํ ลทฺธํ เตนฺ ตฺถุจพฺพํ
ได้สิ่งใด ควรพอใจสิ่งนั้น

(ป.ชา. ๒๓/๑๓๖/๔๔)

ความไม่พอใจจนเป็นคนเข็ญ
พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล
จนทั้งนอกทั้งในไม่ได้รับการ
ต้องคิดอ่านแก่งจนเป็นคนมี

(พระศาสนโศภน จตุตสสฤณเถร)

๓ สิงหาคม

ละครชีวิต

เอก ปุสฺสณิม์ โลกั

จิตต์ ราชธูปมัม

ยตุถ พาลา วิสัณฑติ

นตถิ สงฺโค วิชานตัม

สู่เจ้าทั้งหลายจงมาดูโลกนี้

อันตรายการตาดุจรถ

ที่พวกคนเขลาพากันหมกมุ่นอยู่

แต่ผู้รู้หาติดข้องอยู่ไม่

(พ.ร. ๒๕/๒๓/๓๘)

โลกนี้เหมือนโรงละคร

ปวงนิกรเราท่านเกิดมา

ต่างร้ายรำทำทีท่า

ตามลีลาของบทละคร

บางครั้งก็เศร้าบางครั้งราวก็สุข

บางทีก็ทุกข์ หัวอกสะทอน

มีร้างมีรักมีจากมีจร

พอจบละคร ชีวิตก็ลา

(หลวงตา-แพร เขื่อนไผ่)

๔ สิงหาคม

ใกล้เกินไปมองไม่เห็น

อนุธูโต อยู่ โลโก ตनुเกตุก วิปัสสติ
 สกุนโต ชาลมุตโตว อปุโป สคคาย คจจติ
 โลกนี้มีตมมน้อยคนจักเห็นแจ้ง น้อยคนจะไปสวรรค์
 เหมือนนกติดขายนายพราน น้อยตัวจะหลุดรอดไปได้

(ขุ.ขุ. ๒๕/๒๓/๓๘)

หมูนกจ้องมองเท่าไรไม่เห็นฟ้า
 ถึงฝูงปลาก็ไม่เห็นน้ำเย็นใส
 ไล่เตือมองไม่เห็นดินที่กินไป
 หนอนกก็ไม่มองเห็นคุณที่ดูตกิน
 คนทั่วไปก็ไม่มองเห็นโลก
 ต้องทุกข์โศกหงุดหงิดอยู่เนืองนิจ
 ส่วนชาวพุทธประยูกต์ธรรมตามระบิล
 เห็นหมดสิ้นทุกสิ่งตามจริงเอย

(พุทธทาสภิกขุ)

๕ สิงหาคม

แมลงเมาเข้ากองไฟ

โก นู ทาโส กิमानนุโท นิจุํ ปุชฺชลิเต สติ

อนุธกาเรน โอนทฺฐา ปทีปํ น คเวสถ

จะมัวว่าเริง สนุกสนานกันทำไม

ในเมื่อโลกกำลังลุกเป็นไฟอยู่เนืองนิตย์

พวกเธอถูกความมืดมืดปิดบังอยู่เช่นนี้

ไยไม่แสวงหาแสงสว่างกันเล่า

(พ.ธ. ๒๕/๒๓/๓๕/)

๖ สิงหาคม

วันทิ้งระเบิดปรมาณูครั้งแรกที่เมืองฮิโรชิมา ประเทศญี่ปุ่น

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

สพฺเพ ตสฺสนฺติ ทณฺทสฺส สพฺเพ ภายนฺติ มจฺจุโน

อุตฺตานํ อุปํ กตฺวา น หนฺเขยฺย น มาตฺเตย

สัตว์ทั้งหมดย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญากรรมด้วยกันทั้งนั้น
บุคคลเอาตนเข้าไปเปรียบเทียบอย่างนี้แล้ว ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควร
ใช้ผู้อื่นให้ฆ่า

(พ.ธ. ๒๕/๒๐/๓๒)

๗ สิงหาคม

วันพี : วันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

ตุลา ยถา ปคุคหิตา

สมทณฺหา สุธาวิตา

สพฺพานิ อภิสมฺโภโกโต

ส ราชวสตี วเส

บุคคลพึงตั้งใจทำการทุกอย่าง ให้เสมอต้นเสมอปลาย
เหมือนตราฐที่บุคคลประคองให้มีคั่นเสมอเที่ยงตรงดี บุคคลนั้น
พึงเข้ารับราชการได้

(ป.ชา. ๒๘/๔๕๙/๓๓๕)

๘ สิงหาคม

ก่อตั้งสมาคมอาเซีย ณ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐

สุชา สงฺขสุส สามคฺคี

สมคฺคาณญจนุคฺคโท

สมคฺครโต ธมฺมฏฺโฐ

โยคฺกเชมา น ธัสสิ

ความสามัคคีของหมู่คณะนำสุขมาให้ การสนับสนุนคนที่
สามัคคีกันก็นำความสุขมาให้ ผู้ที่ยินดีในคนผู้สามัคคีกัน มั่นคง
อยู่ในธรรม ย่อมไม่เสื่อมจากธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะ

(ป.อิติ. ๒๕/๑๔๗/๒๓๘)

๙ สิงหาคม

คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว

นิตฺยติ ปุริโส นิตินเสวี

น จ หาเขต กทาจิ ตฺถยเสวี

เสฏฺฐมฺปนฺนํ อุตฺตติ ชิปปิ

ตสฺมา อุตฺตโน อุตฺตริ ภเชถ

ทุกยุคทุกสมัยมา ผู้คบกับคนเลว ย่อมเลวตาม คบกับคน
เสมอกัน ย่อมไม่เสียหาย คบกับคนที่ดี ย่อมเด่นขึ้นทันใด เพราะ
ฉะนั้น พึงคบกับคนที่ดีกว่าตัว

(อง.ติก. ๒๐/๔๖๕/๑๕๘)

๑๐ สิงหาคม

วันก้านผู้ใหญ่บ้าน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒

ปณฺณวา อนฺนรุตโต จ

สุโว มนฺตฺติคุณฺ ยฺโตะ

ยสฺส ภโฏ นรธาโป

ตสฺส สพฺพํ สมฺมชฺเณติ

ข้าราชการของท้าวพระยาองค์ใด มีปัญญา เอาใจใส่ แก้ว
กล้า สามารถ กอปรด้วยคุณลักษณะแห่งมนตรี กิจการทุกอย่าง
ของท้าวพระยาองค์นั้น ย่อมสำเร็จหมด

(ธรรมนิตฺติ)

๑๑ สิงหาคม

คนเนรคุณ

ปทุมจิตตสฺส น ผาติ โทติ
 น จาปี น เทวตา ปุชฺชนติ
 โย ภাত্র เปตติกํ สาปเตยฺย
 อวณฺจยิ ทุกฺกฏกฺกมฺมการิ

ผู้ใดทำความชั่วล่อลวงเอาทรัพย์สมบัติพี่น้อง ของพ่อ ของแม่ ผู้นั้นจัดว่าเป็นผู้ มีจิตใจชั่วร้าย ย่อมไม่มีความเจริญ แม้เทวดาก็ไม่นับถือเขา

(พ.ช.า. ๒๗/๔๖๕/๑๒๐)

๑๒ สิงหาคม

วันแม่แห่งชาติ : เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของ
 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พรหมาคี มาตาปิตโร ปุพฺพาวจรียาติ วุจฺจเว
 อาหุเนยฺยา จ ปุตฺตานํ ปชาย อนุภุมฺปกา

มารดาบิดาเป็นผู้อนุเคราะห์บุตร พระพุทธเจ้าตรัสเรียก
 มารดาบิดาว่าเป็นพระพรหมของลูก เป็นเทวดาของลูก เป็นครูคน
 แรกของลูก เป็นพระอรหันต์ของลูก

(อง.ติก. ๒๐/๔๗๐/๑๖๔)

เปรียบดังพรหมดังพระเทพเจ้า เปรียบครูเฝ้าอบรมบ่มนิสัย
 เปรียบดังพระอรหันต์อันนิตย์ พุทธองค์เปรียบไว้คือแม่เรา

(กฤษณาวต)

๑๓ สิงหาคม

ตัวอย่างที่เลว

มารดาหีนสุส ทพฺภาสา

บิดาหีนสุส ทฺภริยา

อุโฆ มาตราบิดา หินา

ทพฺภาสา จ ทฺภกิริยา

หากมารดาเป็นคนเลว ลูกก็จะพูดจาหยาบค้าย หากบิดาเป็นคนเลว ลูกก็จะทำสิ่งที่หยาบช้า หากทั้งมารดาและบิดาเป็นคนเลวทั้งคู่ ลูกก็จะพูดจาหยาบค้ายและทำสิ่งที่หยาบช้า

(ธรรมนิตี ๒๖๔)

๑๔ สิงหาคม

ตัวอย่างที่ดี

มารดาเสฏฺฐสุส สุภาสา

บิดาเสฏฺฐสุส สุภริยา

อุโฆ มาตราบิดา เสฏฺฐา

สุภาสา จ สุภกิริยา

หากมารดาเป็นคนดี ลูกก็จะพูดจาสุภาพ หากบิดาเป็นคนดี ลูกก็จะทำสิ่งที่ดีงาม หากทั้งมารดาและบิดาเป็นคนดีทั้งคู่ ลูกก็จะพูดจาสุภาพและทำสิ่งที่ดีงาม

(ธรรมนิตี ๒๖๕)

๑๕ สิงหาคม

วันสันติภาพโลก

อจุเจณฺติ กาลา ตรยฺญติ รตฺติโย

วโยคฺฉา อนุพุทฺธํ ชนฺตติ

เอตํ ภยํ มรณํ เปกฺขมาโน

โลกามิสํ ปชฺเช สฺสนฺติเปกฺโข

กาลเวลาก็อล้งไป คินวันก็ผ่านไป ชันแห่งวัยก็ละล้าดับ
เรื่อยไป เมื่อมองเห็นภัยในมรณะอยู่ฉะนี้ พึงละอาภิสในโลกเสีย
มุ่งสันติเกิด

(ส.ส. ๑๕/๑๐/๔)

๑๖ สิงหาคม

เพื่อนร่วมทาง

มิตฺโต หเว สฺตฺตปฺเพน โทติ

สหาโย ปน ทฺวาทสฺสเกน โทติ

มาสทฺตฺตมาเสณ จ ภาติ โทติ

ตตฺตตฺตริ อตฺตสโมปิ โทติ

เดินร่วมกัน ๗ ก้าว ก็นับว่าเป็นมิตร เดินร่วมกัน ๑๒ ก้าว
ก็นับว่าเป็นสหาย อยู่ร่วมกันสักเดือนหนึ่ง หรือกึ่งเดือน ก็นับว่า
เป็นญาติ ถ้านานเกินกว่านั้นไป ก็เหมือนกับเป็นตัวเอง

(จุ.ชา. ๒๗/๘๓/๒๗)

๑๗ สิงหาคม

สมมติสังจะ

ยดา หิ อญคสมภารา

โหติ สหุโท รโถ อิติ

เอวฺ ชนธสุ สนฺเตสุ

โหติ สตุโตติ สมฺมตติ

เพราะขึ้นส่วนทั้งหลายถูกยึดตรึงกันไว้ จึงมีเสียงเรียกว่า
รถ ฉันทิ เมื่อขึ้นรถทั้งหลายยังคุมติดกันอยู่ ย่อมมีสมมติว่า
สัตว์ ฉันทัน

(ส.ส. ๑๕/๕๕๔/๑๔๘)

๑๘ สิงหาคม

วันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ

นยิทํ ปกตํ พิมพํ

นยิทํ ปกตํ อมํ

เหตุํ ปฏิจจ สมนฺตํ

เหตุภงคา นิรุชฌติ

รูปนี้ไม่มีใครสร้าง อัดภาพนี้ไม่มีใครก่อ รูปเกิดขึ้นเพราะ
อาศัยเหตุ ดับไปเพราะเหตุดับ

(ส.ส. ๑๕/๕๕๑/๑๔๗)

๑๙ สิงหาคม

คบคนที่เขาคบเรา

นเม นมนุตสส ภเช ภษนุติ

กิจจานุกุพพสส ภเรยฺย กิจจํ

นानตถกามสส ภเรยฺย อตถํ

อสมฺภษนุตฺตมปี น สมฺภเชยฺย

พึงอ่อนน้อมต่อผู้ที่อ่อนน้อม พึงคบกับผู้ที่เต็มใจจะคบ
 พึงทำกิจแก่ผู้ที่ช่วยทำกิจ อย่าทำประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ไม่ต้องการ
 ประโยชน์ อย่าสมาคมกับผู้ที่ไม่เต็มใจจะสมาคมด้วย

(พ.ชา. ๒๓/๒๔๕/๘๔)

เพื่อนกิน ล้นทรัพย์แล้ว

แห่งหนนี้

ทาง่าย หลายหมื่นมี

มากได้

เพื่อนตาย ถ้ายแทนชีวา-

อาตม์

หายาก ฝากผีไว้

ยากแท้จักหา

(โคลงโลกนิติ)

๒๐ สิงหาคม

วันสถาปนากระทรวงพาณิชย์

ตีตี ภิกขเว อญฺเฐติ สมฺมณาคโต ปาปณิกो นจิรสฺสเว มหฺนตฺตตํ เวปุลลตฺตํ
ปาปฺณาคิ โภเคสุ กตฺเมหิ ตีหิ ? อธิ ภิกขเว ปาปณิกो จกฺขมา จ โหติ วิธุโร จ
นิสฺสยสมฺปนฺโน จ.

พ่อค้าที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๓ อย่าง ย่อมถึงความยิ่งใหญ่
ไพบุลย์ ในโลกทรพย์ในเวลาไม่นาน คุณสมบัติ ๓ อย่าง คือ

๑. จักขมา	มีสายตายาวไกล
๒. วิธุระ	จัดการธุระได้ดี
๓. นิสัยสัมปันนะ	มีคนให้พึ่งพาอาศัย

(อญฺ.ติก. ๒๐/๔๕๙/๑๔๖)

แม้จะเรียนวิชาทางค้าขาย
จึงซื้อขายขายดีมีกำไร

อย่าปากร้ายพูดจาอหังการ
ด้วยเขาไม่เคืองจิตคิดระอา

(สุนทรภู่)

๒๑ สิงหาคม

อย่าเดินทางคนเดียว

วินา สดถ์ น คงเจย

สุโร สงคามภูมิย์

ปณิติตวทุค วณิโย

วิเทศมน โตถา

นักรบที่ปราศจากอาวุธ ไม่ควรเข้าสู่สมรภูมิ จันใด พ่อค้า
ฉลาดที่ต้องเดินทางไกลไปค้าต่างแดนเป็นประจำ ถ้าปราศจาก
พวกพ้องก็ไม่ควรไป จันนั้น

(ธรรมนิติ ๒๕๔)

๒๒ สิงหาคม

ไม่มีใครอยู่คำฟ้า

อุปมัท ภิกขเว มนุสสาน์ อายุ คมนิโย สมปราโย กตตพพ กุสล์
จริตพพ พุทธมจริย นตถิ ชาตสส อมรณ โย ภิกขเว จิร ชีวติ โส วสสสत् อุปปี
วา ภิกขโย

ภิกษุทั้งหลาย อายุของมนุษย์ทั้งหลายนี้น้อยนัก จำต้องไปสู่
สัมปรายภพ ควรทำกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ สัตว์ผู้เกิดมาแล้ว
จะไม่ตายไม่มี ภิกษุทั้งหลาย คนที่มีชีวิตอยู่นาน ย่อมอยู่ได้เพียง ๑๐๐ ปี
หรือจะอยู่เกินไปบ้างก็มีน้อย

(ส.ส. ๑๔/๔๔๓/๑๕๔)

๒๓ สิงหาคม

วันก่อตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖

อสาธารณมณเณส

อโอรหโรณ นิธิ

ภยิราถ ธีโร ปุณณานิ

โย นิธิ อนุคามโก

บุญนิธิคือขุมทรัพย์ ไม่สาธารณะแก่ชนเหล่าอื่น โจรก็ลักไป
ไม่ได้ บุญนิธิอันใด ติดตามตนไปได้ ปราชญ์พึงทำบุญนิธิอันนั้น

(พ.ป. ๒๕/๙/๑๒)

๒๔ สิงหาคม

บุญญานุภาพ

ปุณณเมว โส สิทธิเชยฺย

อายตคคํ สุขุทฺธยํ

ทานญจ สมจฺริยญจ

เมตฺตจิตฺตญจ ภาวเย

บุคคลควรศึกษาบุญอันสูงสุด ซึ่งมีสุขเป็นผล ๓ ประการ
คือทาน ๑ สมจริยา ความประพฤตีสมาเสมอ ๑ เมตตาคจิต ๑

(พ.ธิตี. ๒๕/๒๐๐/๒๔๑)

๒๕ สิงหาคม

กงกรรมกงเกวียน

กมฺมุนา วตฺตตี โลโก

กมฺมุนา วตฺตตี ปชา

กมฺมนิพฺพณฺนา สุตฺตา

รตฺตสํสณฺนิว ยายโต

สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม ปวงประชาก็เป็นไปตามกรรม
 สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน เหมือนหมุดที่ตรึงรถที่
 กำลังแล่นไปได้ ฉะนั้น

(พ.ศ. ๒๕/๓๘๒/๔๕๗)

๒๖ สิงหาคม

บาปกรรม

น ตํ กมฺมํ กตํ สาธุ

ยํ กตฺวา อนุตฺตปฺปติ

ยสฺส อสฺสํมุโข โรหิ

วิปากํ ปฏิเสวติ

กรรมใดทำแล้ว ย่อมเดือดร้อนภายหลัง มีหนานองน้ำตา
 ร้องไห้อยู่ เสวยผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้ว ไม่ติเลย

(ส.ส. ๑๕/๒๘๑/๘๑)

๒๗ สิงหาคม

กรรมานุภาพ

ตณฺจ กมฺมํ กตํ สาธุ

ยํ กตฺวา นานุตฺตปตฺติ

ยสฺส ปิตฺติโต สุมโน

วิปากํ ปฏฺวิเสวติ

กรรมใดทำแล้ว ไม่ทำให้เดือดร้อนภายหลัง มีหัวใจเข้มแข็ง
เบิกบาน เสวยผลแห่งกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วดี

(ส.ส. ๑๕/๒๘๓/๘๑)

๒๘ สิงหาคม

สำคัญที่ใจ

มโนปุพฺพงคมา ธมฺมา

มโนเสฏฺฐา มโนมยา

มนสา เจ ปสฺนเนน

ภาสติ วา กโรติ วา

ตโต นํ สุขมฺนเวติ

ฉายาว อนุปายินี

ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นประธาน มีใจเป็นใหญ่ เกิดขึ้นจากใจ
หากมีใจผ่องใส คนจะพูดหรือทำอะไรก็ตาม ความสุขย่อมตามเขา
ไป เหมือนเงาที่ตามตัวไป ฉะนั้น

(ภ.ธ. ๒๕/๑๑/๑๕)

๒๙ สิงหาคม

อำนาจจิต

จิตเตน นียติ โลโก

จิตเตน ปริกฤษติ

จิตตสฺส เอกธมฺมสฺส

สพฺเพว วสฺมนวคฺ

โลกอันจิตนำไป อันจิตย่อมเลือกไล่ไป โลกทั้งหมดเป็นไป
ตามอำนาจของธรรมอย่างเดียว คือจิต

(ส.ส. ๑๕/๖๒/๕๑)

๓๐ สิงหาคม

คนมีตบอด

มุทุโท อตุถํ น ชานาติ

มุทุโท ธมฺมํ น ปสฺสติ

อนุธตฺมํ ตทา โหติ

ยํ โมโห สหเต นรํ

คนหลงย่อมไม่รู้สรรพ คนหลงย่อมไม่รู้ธรรม

เมื่อใดความหลงครอบงำผู้ใด

เมื่อนั้น ผู้นั้นย่อมมีแต่ความมีตบอด

(ท.อิตติ. ๒๕/๒๖๘/๒๙๖)

๓๑ สิงหาคม

มองแต่ไม่เห็น

ยํ ปสฺสตี น ตํ ทิฏฺฐํ

ยํ ทิฏฺฐํ ตํ น ปสฺสตี

อปสฺสํ พชฺชเต มุหุโ

พชฺชมาโน น มุจฺจตี

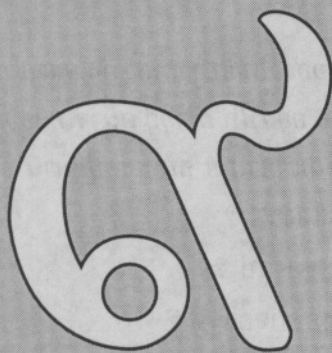
มองสิ่งใดไม่เห็นสิ่งนั้น

เห็นสิ่งใดไม่มองสิ่งนั้น

เมื่อมองไม่เห็นจึงหลงยึดติด

เมื่อหลงยึดติดจึงไม่หลุดพ้น

(ที.อ. ๒/๓๗๓/๓๗๑)

กัณยายม

๒ กัณยายน

อุปมาแห่งอายตนะ

เสขยณปิ ภิกฺขเว ญฺปฺปณฺณกา นานาวิสฺยา นานาโคจฺรา สกํ สกํ โคจฺรวิสยํ
 อาริณฺณเจษฺยุํ อหิ ... สฺสุมาริ ... กุกฺกุโร ... ลิกาโล ... มกฺกโก ... เอวเมว โข ภิกฺขเว
 ยสฺส กสฺสจฺจิ ภิกฺขุโน กายคตาสติ ภาวิตา พหุลิกฺตา ตํ จกฺขุ นาวินฺนติ มนapiเยสุ
 รุเปสุ อมนapiยา รูปา น ปฏิภูตา โทหนฺติ ... มโน นาวินฺนติ มนapiเยสุ ธมฺเมสุ
 อมนapiยา ธมฺมา น ปฏิภูตา โทหนฺติ.

ตา	เป็นเหมือน	งู
หู	เป็นเหมือน	จระเข้
จมูก	เป็นเหมือน	นก
ลิ้น	เป็นเหมือน	สุนัขบ้าน
กาย	เป็นเหมือน	สุนัขจิ้งจอก
ใจ	เป็นเหมือน	ลิง

พึงผูกสัตว์เหล่านี้ไว้กับเสา คือ กายคตาสติ

(ส.สพ. ๑๘/๓๕๐/๒๔๘)

๓ กัณยานน

ปิดหูปิดตา

จกขุนา ส่วโร สาธุ

มาเตน ส่วโร สาธุ

กาเยน ส่วโร สาธุ

มนสา ส่วโร สาธุ

สหพุดถ ส่วโร ภิภช

สาธุ โสเตน ส่วโร

สาธุ ชิวหาย ส่วโร

สาธุ วาจา ส่วโร

สาธุ สหพุดถ ส่วโร

สหพทุกษา ปมจจติ

การสำรวมตา เป็นการดี การสำรวมหู ... การสำรวมจมูก ...
การสำรวมลิ้น ... การสำรวมกาย ... การสำรวมวาจา ... การสำรวมใจ ...
การสำรวมทวารทั้งปวงเป็นการดี ภิกษุผู้สำรวมทวารทั้งหมด ย่อมพ้น
จากทุกข์ทั้งปวง

(ป.ธ. ๒๕/๓๔/๖๔)

สำรวมกายวาจามาถึงจิต

ห้ามมารร้ายฝายต่ำเข้าย่ำยี

ผู้มีความตามระวังมิพลั้งพลาด

ไม่มีความทรมานต่ำช้าดวงมาน

มิให้ผิดทุกสถานงานหน้าที่

สติมีทุกขณะระยะกาล

ย่อมสามารถมีสุขทุกถิ่นฐาน

พระโปรดปรานว่าดีตั้งนี้แล

(พระราชวิสสุทธานน)

๔ กัณยาน

สติกำกับใจ

คุดตทวารโธติ ภวํ กจจาโน อาท กิตตาวตธา นุ โห โภ กจจาณ คุดตทวารโ
โธตีติ. อธิ พุราหมณ ภิกขุ จกขุณา รูปี ทิสวา ปิยรูปเป รูปเ นานธิมุจติ อปฺปิยรูป
รูปเ น พุยาปชฺชติ อฺปฺปฏิจาย สติยาว วิหริติ อฺปฺปมาณเจตโส ตณฺจ เจโตวิมุตตี
ปณฺณาวิมุตตี ยถาภูตํ ปชานาติ. ยตตสฺส เต อฺปฺปนฺนา ปาปกา อกฺขสลา ธมฺมา
อปริเสสา นีรुชฺชนฺติ

ด้วยเหตุเพียงไร บุคคลถือว่าเป็นผู้คุ้มครองทวาร ? ภาิกษุเห็นรูป
ด้วยตา แล้วย่อมไม่น้อมรักปักใจในรูปที่น่ารัก ไม่เช่นเคื่องขัดใจในรูปที่
ไม่น่ารัก มีสติกำกับใจ เป็นอยู่อย่างผู้มีจิตกว้างขวาง ไม่มีประมาณ เข้า
ใจตามเป็นจริงซึ่งความหลุดรอดปลอดพ้นของจิต และความหลุดรอด
ปลอดพ้นด้วยปัญญาที่จะทำให้บาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วแก้ตัวเขา
ดับไปได้โดยไม่เหลือ

(ส.สพ. ๑๘/๒๐๗-๘/๑๕๐-๑)

สติคือธรรมะความระลึก
ระลึกถึงซึ่งการงานที่ทำ
ทั้งอดีตเฉพาะหน้าอนาคต
เป็นเครื่องปลุกให้ตื่นใจขึ้นบาน

สำหรับตริกีนิกไว้ให้คมขำ
และถ้อยคำที่กล่าวแม้ยาวนาน
นิกทั้งหมดแม้ทำก็มีภูฐาน
สุขสำราญชานไปในโลกา

(พระราชวิสุทธิญาณ)

๕ กัณยานน

สติสัมปชัญญะ

สติ จ สมฺปชณฺณญจ. อิม เทว ธมฺมา พหุการา

สติ ๑ สัมปชัญญะ ๑ ธรรมทั้ง ๒ นี้ มีอุปการะมาก

(ที.ปา. ๑๑/๓๗๘/๒๕๐)

สติ เป็นตัวระลึก สัมปชัญญะ เป็นตัวรู้

ขาดสติแล้วก็ลืม สืบว่าเรากำลังทำอะไรอยู่

ขาดสัมปชัญญะแล้วก็หลง ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรอยู่ในปัจจุบัน

มีประโยชน์หรือไม่ ควรเจริญหรือควรละ

(ชยสาโรภิกขุ)

๖ กัณยานน

พุทธรำพึง

เอตทโทสิ อธิคโต โข มุขายํ ธมฺโม คมฺภีโร ทุกฺทโส ทฺรฺนุโพโธ

สนฺโต ปณฺนิโต อตฺถกาวจโร นินฺนุโย ปณฺทิตเวทนีโย

พระพุทธเจ้าได้มีความดำริเกิดขึ้นว่า

“ธรรมที่เราได้บรรลุแล้วนี้ เป็นของลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบระงับ ประณีต คำนวณด้วยตรรกไม่ได้ ละเอียด อันบัณฑิตพึงรู้ได้”

(ม.ญ. ๑๒/๓๒๑/๓๒๓)

๗ กัณยานน

นอกเหตุเหนือผล

โน เจตํ ภิกขเว อภิวัสส อชาตํ กภูตํ อภตํ อสงฺขตํ นยิสฺส ชาตสฺส ภูตสฺส กตสฺส
สงฺขตสฺส นิสฺสรณํ ปญญาเขถ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ อชาตํ อภูตํ อภตํ กสงฺขตํ
ตสฺมา ชาตสฺส ภูตสฺส กตสฺส สงฺขตสฺส นิสฺสรณํ ปญญายตฺติติ.

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าธรรมชาติที่ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่ถูกทำขึ้น ไม่ถูกปรุง
แต่ง นี้จักมิได้มีไซ้ การสลัดออกซึ่งธรรมชาติที่เกิดขึ้น ที่เกิด ที่ถูกทำขึ้น
ที่ถูกปรุงแต่งก็จะไม่พึงปรากฏในโลกนี้เลย แต่เพราะธรรมชาติที่ไม่เกิด
ไม่เป็น ไม่ถูกทำขึ้น ไม่ถูกปรุงแต่งมีอยู่ ฉะนั้น การสลัดออกซึ่งธรรมชาติ
ที่เกิดขึ้น ที่เกิด ที่ถูกทำขึ้น ที่ถูกปรุงแต่งจึงปรากฏ

(ข.อุ. ๒๕/๒๐๗)

อันความงามมีอยู่ตามหมู่ซากผี
อันความดีอยู่ที่ละสละยัง
ความเป็นพระอยู่ที่เพียรบวชเรียนจริง
นิพพานตั้งอยู่ที่ตายก่อนตายเอย

(พุทธทาสภิกขุ)

ในทางพระพุทธศาสนา ให้ทำเพื่อไม่ต้องการอะไร ถ้ามีเพื่ออะไร
มันไม่หมด ทางโลกเขาทำอะไรเรียกว่ามันมีเหตุผล พระพุทธองค์ท่าน
สอนว่าให้ “นอกเหตุ เหนือผล” ไม่ว่าจะทำอะไร ปัญหาของท่านให้นอก
เหตุเหนือผล ให้นอกเกิดเหนือตาย นอกสุข เหนือทุกข์

(พระโพธิญาณเถร สุภทฺโท)

๘ กันยายน

วันการศึกษาออกโรงเรียน

สพหฺ สุตมธีเยถ	หีนมุกกฏจุมขณิมี
สพหฺส อตถํ ชานนญย	น จ สพหฺ ปโยชเย
โหติ ตาทิสโก กาโล	ยตถ อตถาวทํ สุตํ

อันวิชาความรู้ควรเรียนทุกอย่าง
ไม่ว่าจะเป็นวิชาชั้นต่ำชั้นสูงหรือปานกลาง
ควรรู้ประโยชน์ของวิชาการศึกษาที่เรียนทุกอย่าง
แต่ไม่ควรนำมาใช้ทั้งหมด
ศิลปะที่ศึกษาถึงที่แล้ว
ย่อมนำประโยชน์มาให้ไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง

(พ.ช.า. ๒๗/๘๑๗/๑๘๔)

ปลูกไม้หมั่นรดน้ำ	จำเริญ
ดักลอบอย่าเหมิดเมิน	หมั่นกั
เกี่ยวขู้ชอบเพียรเดิน	สารลื้อ
เรียนสิ่งใดใครรู้	เร่งให้มิเพียร

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๘ กันยายน

วันก่อตั้งสภาสตรีแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙

ปณฺจทิ ภิกฺขเว อญฺเฐ สมนฺนาคโต มาตุคฺคาโม เอกนุตมฺนาโป โหติ ปุริสสุสฺส.
กตเมหิ ปณฺจทิ ? รูปรวา จ โหติ โภควา จ โหติ สีลวา จ โหติ ทกฺโข จ โหติ อนนฺลโส
ปชณฺจ สภติ

ภิกษุทั้งหลาย สตรีผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ย่อมเป็นที่สนใจของ
บุรุษอย่างยิ่ง คือ มีรูปสวย รวยทรัพย์ มีศีล มีความขยัน ไม่เกียจคร้าน
และมีบุตรได้

(ส.สพ. ๑๘/๒๘๐/๒๑๘)

๑๐ กันยายน

ธรรมวิชัย

อสาธํ สาธุนา ชินเ
พียงชนะความชั่วด้วยความดี

(ขุ.ธ. ๒๔/๒๗/๑๔๕)

ความร้ายในโลกล้วน

เหลือหลาย

รุมรอบรบปฏิกาย

เกลื่อนแท้

สิ่งอื่นจักหักหาย

หาห่อน มีฤฯ

เว้นแต่ความดีแท้

กลับร้ายกลายเป็นดี

(สมเด็จพระพุทธอาจารย์ อาสภมหาเถร)

๑๑ กันยายน

ฝึกตนก่อนจึงสอนผู้อื่น

อดทนจนเจ ตถา กยิรา ยถณณมนุสาสติ
 สุกนโต วัต ทเมถ อดตา ทิ กิร ทุกทโม
 บุคคลสอนผู้อื่นอย่างไร ก็ควรทำตนอย่างนั้น
 ผู้ที่ฝึกตนดีแล้วจึงควรฝึก(ผู้อื่น)
 เพราะตนเองฝึกตนเองได้ยากยิ่ง

(พ.ศ. ๒๕/๒๒/๓๖)

๑๒ กันยายน

รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการจัดการศึกษาแก่สตรี
 โดยจัดตั้งโรงเรียนบำรุงสตรีวิชา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕

ปณณชวี ชีวิตมาหุ เสฏฐ

บัณฑิตกล่าวว่า ชีวิตที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นชีวิตที่ประเสริฐที่สุด

(ส.ส. ๑๕/๘๔๑/๓๑๕)

ปัญญาเป็นทรัพย์ล้ำ	เลอเลิศ
เป็นลิ่งอันประเสริฐ	ยิ่งล้ำ
อาจก่อเกียรติช่วยเข็ด	ชูชื่อ
รู้จักนำตนพ้น	จากห้วงทุกข์กรรม

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ)

๑๓ กัณยานน

วันสถาปนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙

ติวโธ สทุสมโม ปริยตติสทุสมโม ปฏิปตติสทุสมโม อธิคมสทุสมโมติ.

(อ.อ. ๓/๓๙๑)

พระลัทธิธรรมในพระพุทธศาสนา
เมื่อพระปริยัติลัทธิธรรมเจริญแพร่หลายอยู่
ย่อมมีเหตุปัจจัยอาศัยกันและกัน
พระปฏิบัติลัทธิธรรมจึงจะเจริญไพบูลย์
เมื่อพระปฏิบัติลัทธิธรรมไพบูลย์อยู่
พระปฏิเวธลัทธิธรรมจึงจะสมบูรณ์ได้
พระปริยัติลัทธิธรรมย่อมเป็นรากเหง้าเค้ามูลพระศาสนา
(พระราชปราชญ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ)

๑๔ กัณยานน

ฟังตนเอง

อุตตา ทิ อุตตโน นาโถ

ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

(พ.อ. ๒๕/๒๒/๓๖)

เกิดเป็นคนอย่าจนจิตคิดพึ่งเขา	ผิดแบบเค้าคำโบราณเรียนชานไซ
อันคนอื่นหมิ่นแสนในแดนไตร	พึ่งไม่ได้สักก็วันก็พลันมรณ
คิดตั้งตนของตนพึ่งตนเกิด	เป็นดีเลิศพุทธองค์ทรงสั่งสอน
เป็นที่พึ่งดำรงคงถาวร	และแน่อนอนพึ่งได้ตั้งใจปอง

(พระพิมลธรรม จานทตฺตเถร)

๑๕ กัณยานน

อย่าเอาเยี่ยงอย่าง

อุปัชฌายาจารย์ยานมฺจ

มาตาปิตูนเมว จ

สภกจฺจ โย นุปฺภราติ

สุโตปฺปํ ตสฺส ตาทีโส

ครูคนใดไม่ปรนนิบัติอุปัชฌาย์ อาจารย์ บิดาและมารดา
ด้วยความเคารพ ศิษย์ของครูคนนั้น ก็จะไม่อย่างครูนั้นด้วย

(ธรรมนิติ ๔)

๑๖ กัณยานน

ความฉลาด ๓ อย่าง

ติณฺณิ โกสฺสฺสฺสฺสฺส : อายโกสฺสฺสฺส อปายโกสฺสฺสฺส อูปายโกสฺสฺสฺส

ความฉลาดมี ๓ อย่าง คือ

อายโกสฺส ความฉลาดในเหตุแห่งความเจริญ ๑

อปายโกสฺส ความฉลาดในเหตุแห่งความเสื่อม ๑

อูปายโกสฺส ความฉลาดในอุบายเพื่อหลีกเลี่ยงทางเสื่อม
และเข้าหาทางเจริญ ๑

(ที.ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๓๑)

๑๗ กัณยาน

ลักษณะของบัณฑิต

ทัญญูเจ ธมเม จ โย อตุโก โย จตุโก สมุปรายิกโก

อตุกาภิสมยา อีโร ปญฺหิโต ปุจฺจติ

ผู้มีปัญญา ท่านเรียกว่าบัณฑิต เพราะยึดไว้ซึ่งประโยชน์
ทั้งสอง คือประโยชน์ในปัจจุบัน และประโยชน์ในภายหน้า

(ส.ส. ๑๕/๓๔๕/๑๓๐)

๑๘ กัณยาน

มณีแห่งปัญญา

ปญฺญา ทิ เสฏฺฐา กุสลา วทนฺติ

นกุชฺตตราชาวิว ตารกานํ

สีลํ สีริ จาปิ สตมฺภ ธมฺโม

อนฺวายิกา ปญฺญวโต ภวนฺติ

คนฉลาดกล่าวว่าปัญญาประเสริฐ เหมือนพระจันทร์
ประเสริฐกว่าดาวทั้งหลาย แม้ศีล คิริ และธรรมของลัตบุรุษ
ย่อมไปตามผู้มีปัญญา

(พ.ชา. ๒๗/๒๔๖๘/๕๔๑)

๑๙ กันยายน

เรียนดี มีวินัย

พาหุสัจจนุจ สิปุปญจ

วินโย จ สุลิกขิโต

สุภาสิตา จ ยา วาจา

เอตมมมงคลมุตตม

การศึกษาเล่าเรียนมาก การมีศีลปะ วินัยที่ศึกษาดี แล้ว
วาจาสุภาษิต ธรรมทั้งสี่อย่างนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

(ขุ.ขุ. ๒๕/๖/๔)

๒๐ กันยายน

วันเยาวชนแห่งชาติ

อจริตวา พรหมจรรย์

อลทฐา โยทุพเพ ธน

ชิลณโกณจาว ฉายนุติ

ชิลมจเฉว ปุลลเล

เมื่อยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว ไม่ทำตัวให้ดีและไม่หาทรัพย์ไว้
พอถึงวัยแก่เฒ่า พวกเขา่อมนั่งซบเซา เหมือนนกกระเรียน แก่
จับเจ้าอยู่ในเปือกตมที่ไร้ปลา

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๑/๓๖)

พ่อแม่หวังพึ่งพาเจ้า

ครูเล่าหวังให้สร้างชื่อ

ชาติหวังกำลังฝึกปรือ

เจ้าคือความหวังทั้งปวง

๒๑ กันยายน

การอบรมจิต

ปภสฺสรมิโท ภิกฺขเว จิตฺตํ ตณฺจ โข อากฺขนฺตเกหิ อุปฺภกฺกิลเสหิ อุปฺภกฺกิลฺภฺจํ ตํ
อสุสฺสวหา ปุณฺณชนโน ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺมา อสุสฺสวโต ปุณฺณชนสฺส จิตฺตภาวนา
นตฺถิตี วทามิ

ภิกษุทั้งหลาย จิตนี้ผ่องใส แต่ว่าจิตนั้นแลเศร้าหมองแล้วด้วย
อุปกิเลสที่จรมา ปุณฺณชนผู้มีได้สดับ ย่อมจะไม่ทราบจิตนั้นตามความเป็น
จริง ฉะนั้น เราจึงกล่าวว่า ปุณฺณชนผู้มีได้สดับ ย่อมไม่มีการอบรมจิต

(อญ.เอก. ๕๐/๑/๒๐)

๒๒ กันยายน

ต้องทำจึงสำเร็จ

อจินฺติตมฺปิ ภวติ

จินฺติตมฺปิ วินสฺสติ

น หิ จินฺตตามฺยา โภคา

อิตฺถิยา วา ปุริสสฺส วา

แม้สิ่งที่มีได้คิดไว้ ก็เกิดมีได้ สิ่งที่ได้คิดไว้แล้ว ก็สูญสลายไปได้

โภคะทั้งหลายของชายหญิง หาสำเร็จได้ด้วยความคิดไม่

(ขุ.ชา. ๒๘/๔๕๐/๑๖๗)

๒๓ กันยายน

วันสถาปนากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖

ยงฺกั กยิรา ตณฺหิ วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท

อกโรนฺตํ ภาสมานํ ปริชานนฺติ ปณฺหิตา

งานใด ควรทำ ฟังพูดถึงแต่งานนั้นเกิด

งานใดไม่ควรก็อย่าพูดถึงงานนั้นเลย

คนไม่ทำเอาแต่พูด บัณฑิตย่อมรู้ทัน

(ขุ.เถร. ๒๖/๓๐๘/๓๐๔-๕)

๒๔ กันยายน

วันมหิดล : เป็นวันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร

อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒

สปุริโส กุเล ชายมาโน พุโณ

ชนสุส อตถาย หิตาย สุขาย โหติ

ภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษเกิดมาในตระกูล

ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล

เพื่อความสุข แก่ชนจำนวนมาก

(อจ.อฎฐก. ๒๓/๑๒๘/๒๔๔)

๒๕ กันยายน

พระพุทธเจ้ามีองค์เดียว

อภูจันเมตฺ ภิกขเว อนวกาโส, ยํ เอกิสฺสา โลกธาคฺยา เทว อรหฺนโต
สมฺมาสมฺพุทฺธา อปฺพุทฺ อจรมิ อปฺปชฺเชยฺย, เนตฺ จานํ วิชฺชติ. จานญฺจ โข เอตํ
ภิกขเว วิชฺชติ, ยํ เอกิสฺสา โลกธาคฺยา เอโกว อรทํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อปฺปชฺเชยฺย
จันเมตฺ วิชฺชติ.

ข้อที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าสองพระองค์พึงเสด็จอุบัติพร้อม
กันในโลกธาตุเดียวกันนั้น มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะมีได้ แต่ข้อที่พระ
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวพึงเสด็จอุบัติในโลกธาตุเดียวนั้น
เป็นฐานะที่จะมีได้

(อง. เอกก ๒๐/๑๖๒/๓๖)

๒๖ กันยายน

พระมหากษัตริย์คุณ

พหุํ วต อตฺถาย อปฺปชฺชนฺติ ตถาคตา

อิตฺถินํ ปุริสานญฺจ เข เต สาสนการกา

พระตถาคตเจ้าทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นมา

ก็เพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก

ทั้งสตรีและบุรุษผู้ทำตามคำสั่งสอน

(จุ.เถร. ๒๖/๔๐๓/๔๓๗)

๒๗ กัณยายน เมื่อคนดีไม่เป็นที่ต้องการ

อมานนา ยตถ ลียา สุนตานํ วา วิมานนา
หีนสมมานนา วาปี น ตตถ วสตี วเส

ในที่ใด ไม่มีการนับถือคนดี มีแต่การดูถูกคนดี หรือมีแต่
การยกย่องคนเลว คนดีย่อมไม่อยู่ในที่นั้น และที่นั้น ใครๆ ก็ไม่
ควรอยู่

(ขุ.ชา. ๒๗/๘๕๒/๑๙๑)

๒๘ กัณยายน คนเหมือนกันแต่ไม่เหมือนกัน

ยถา น สกกา ปฐวี สมายํ
กตํ มนุสฺสเสน ตถา มนุสฺสสา

แผ่นดินนี้ ไม่อาจทำให้เรียบเสมอกันทั้งหมดได้ ฉะนั้นใด
มนุษย์ทั้งหลายจะทำให้เหมือนกันหมดทุกคนก็ไม่ได้ ฉะนั้นนั้น.

(ขุ.ชา ๒๗/๘๓๓/๑๗๐)

๒๙ กัณยาน

นानาจิตตัง

ปัจเจกจิตตา ปุญฺ สหุพฺสตุตา

บรรดาสัตว์ทั้งหลาย ต่างคนก็ต่างจิตต่างใจ

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๘๓๗/๓๕๔)

นานาทิฏฺฐิกะ นานยิสฺสลิ เต

มนุษย์ทั้งหลายมีความคิดเห็นต่างกัน

ท่านจะกำหนดให้คิดเห็นเหมือนกันหมด เป็นไปไม่ได้

(ฐ.ชา. ๒๗/๓๓๐/๑๗๐)

๓๐ กัณยาน

มองคนละมุม

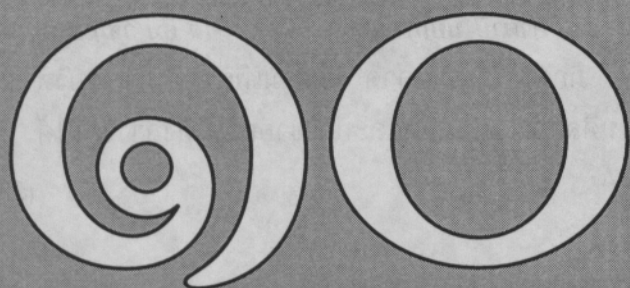
เยเนว เอโก ลกเต ปสฺสํ

เตเนว อญฺเญ ลกเต นินฺทิตาเร

เหตุอย่างหนึ่ง ทำให้คนหนึ่งได้รับการสรรเสริญ

เหตุอย่างเดียวกันนั้น ทำให้อีกคนหนึ่งได้รับการนิินทา

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๘๓๖/๓๕๔)

ตุลาการ

๑ ตุลาคม

วิสุทธิมรรค

สีเล ปติฏจาย นโร สปัญโญ จิตต์ ปญญนุจ กาวย

อาตปปี นปีโก ภิกขุ โส อิมํ วิชฺฌเย ชฏฺฐนติ

ภิกษุผู้เป็นคนฉลาด มีความเพียร มีปัญญาบริหารตน ตั้ง
อยู่ในศีลแล้ว อบรมจิตและปัญญาอยู่นั้น พึงทางขั้วนี้ได้

(ส.ส. ๑๕/๖๑/๒๐)

๒ ตุลาคม

วิมุตติมรรค

สีลํ สมาธิ ปญญา จ วิมุตติ จ อนุตตรา

อนุปุพฺผตา อิมเ ธมฺมา โคตเมน ยสฺสสันนา

พระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้ธรรมเหล่านี้ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา
และวิมุตติอันยอดเยี่ยม

(อง.จตุกก. ๒๑/๑/๒)

๓ ตุลาคม

วันคล้ายวันประสูติของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช

โย โทติ พุตุโต จ วิสารโท จ

พหุสุโต ธมฺมธโร จ โทติ

ธมฺมสุส โทติ อнуธมฺมจารี

ส ตาทีโส วุจฺจติ สงฺฆโสภณ

ผู้ใดฉลาด แก่ล้ากล้า คงแก่เรียน ทรงธรรม และประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้มีลักษณะเช่นนั้น เรียกว่า สังฆโสภณ (ผู้
ทำหมู่คณะให้งาม)

(อภ.จตุกก. ๒๑/๗/๑๐)

๔ ตุลาคม

ความหนักแน่น

เสโล ยถา เอกยโน

วาเตน น สมิริติ

เอวํ นินทาปัสสาสุ

น สมินฺชุนติ ปณฺหิตา

เพียงลมพัด ย่อมไม่ทำให้ภูเขาศิลาเอนเอียงไป ฉะนั้น
บัณฑิตย่อมไม่หวั่นไหวเพราะการนินทาและสรรเสริญ ฉะนั้น

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๖/๒๕)

๕ ตุลาคม

รักษาศีลยังชีวิต

กิกิ๋ว อนุท จมรวี วาลธี

ปิยัว ปุตุต นย่นว เอกกั

ตเถว สีสั อนุรุษมานกา

สุเปสลา โทถ สทา สคารวา

ผู้จะตามรักษาศีล จงเป็นผู้มีศีลเป็นที่รักด้วยดี มีความ
เคารพในศีลตลอดเวลา ดูจนกต้อยดีวิตรักษาฟองไข่ จามรีรักษา
ขนหาง มารดารักษาบุตรที่รักคนเดียว คนตาเดียวรักษานัยน์ตา
ข้างเดียว ฉะนั้น

(ที.ธ. ๑/๗/๕๕)

๖ ตุลาคม

แก่นสารของพระศาสนา

นยิห์ พุรหมจรรย์ ลากสกุการสิโลกานิสส์, น สีสสมุปทานิสส์, น สมาริ
สมุปทานิสส์, น ฌาณทสสนานิสส์; ยา จ โช อัย ภิกขเว อุกุปโป เจโตวิมุตติ,
เอตตตถมมิต ภิกขเว พุรหมจรรย์, เอต ส้าว, เอต เจโตวิมุตติ, เอตตตถมมิต ภิกขเว
พุรหมจรรย์, เอต ส้าว, เอต ปริโยสานิ.

พรหมจรรย์(ศาสนา)นี้ มิใช่มีลาภสักการะและเสียงสรรเสริญเป็น
อานิสงส์ มิใช่มีความถึงพร้อมแห่งศีลเป็นอานิสงส์ มิใช่มีความถึงพร้อม
แห่งสมาธิเป็นอานิสงส์ มิใช่มีความถึงพร้อมแห่งญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์

พรหมจรรย์นี้ มีเจโตวิมุตติ(ความหลุดพ้นแห่งจิต) อันไม่กำเริบ
เป็นประโยชน์ เจโตวิมุตตินั้นแหละเป็นแก่นสาร เป็นผลสุดท้ายของ
พรหมจรรย์

(ม.ม. ๑๒/๓๕๒/๓๗๓)

๗ ตุลาคม

รสพระธรรม

เสวยถาปี ปหาราท มหาสมุทรโท เอกรส โฉมรส, เอวเมว โข ปหาราท อย์
ธมมวินโย เอกรส วิมุตติรส.

มหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็ม ฉันทะ พระธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียว
คือวิมุตติรส (รสความหลุดพ้น) ฉันทะ

(อภ.อญจก. ๒๓/๑๐๘/๒๐๕)

๘ ตุลาคม

การศึกษาที่แท้

ศีลปริภาวิโต สมาธิ มหปุณโด โหติ มหานิสสโ, สมาธิปริภาวิตา ปญญา
มหปุณลา โหติ มหานิสสา, ปญญาปริภาวิโต จิตฺตํ สมุมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ
เสยฺยถิทํ กามาสวา ภวาสวา อวิชฺชาสวา.

สมาธิอันศีลอบรมแล้ว มีผลมาก มีอานิสงส์มาก

ปัญญาอันสมาธิอบรมแล้ว มีผลมาก มีอานิสงส์มาก

จิตอันปัญญาอบรมแล้ว ก็หลุดพ้นด้วยดีจากอาสวะทั้งหลาย
กล่าวคือ กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ

(ที.ม. ๑๐/๗๕/๕๕)

๙ ตุลาคม

สมณะคู่กับวิปัสสนา

สมาทิตฺตวา ยถา เจ วิปัสสตี

วิปัสสมาโน ตถา เจ สมาทเท

วิปัสสนา จ สมโถ จ ตทา อหุ

สมานภาคา ยุกนทุธา วุตตเว

ผู้มีจิตตั้งมั่นย่อมเห็นแจ้ง ผู้เห็นแจ้งก็มีจิตตั้งมั่น

ในขณะนั้น ทั้งสมณะและวิปัสสนา มีส่วนเท่าเทียมกัน

และดำเนินคู่กันไป

(ขุ.ป.ฎิ. ๓๓/๑๔๔/๑๐๑)

๑๐ ตุลาคม

ไตรสิกขาเกิดพร้อมกัน

โย วา ตถาภูตสฺส ส่วโร อยเมตฺถ อธิศีลสิกขา, โย ตถาภูตสฺส สมาธิ อโย
อธิจิตตสิกขา, ยา ตถาภูตสฺส ปญฺญา อโย อธิปญฺญาสิกขาติ อิมา ติสฺโส สิกขาโย
ตสฺมี อารมฺมณฺเ ตาย สติยา เตน มนสิกาเรน สิกขติ .

ความสำรวมของผู้เป็นอย่างนั้น(ผู้กำลังเจริญกรรมฐาน) จัดเป็น
อธิศีลสิกขา สมาธิของผู้เป็นอย่างนั้นจัดเป็นอธิจิตตสิกขา ปัญญาของผู้
เป็นอย่างนั้นจัดเป็นอธิปัญญาสิกขา ผู้กำลังปฏิบัติกรรมฐานชื่อว่ากำลัง
ศึกษาไตรสิกขาในอารมณ์กรรมฐานนั้น ด้วยสตินั้น ด้วยมนสิการนั้น

(วิสุทฺธิ. ๒/๖๒)

๑๓ ตุลาคม

รัตนะของนรชน

ปณฺณ นรานุ รตนํ

ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน

(ส.ส. ๑๔/๑๖๑/๕๐)

นานาประเทศล้วน	นับถือ
คนที่รู้หนังสือ	แต่งได้
ใครเกลียดอักษรคือ	คนป่า
ใครเอะกะกวีไซ้	แน่แท้คนดง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๑๔ ตุลาคม

มีวิชาเหมือนมีทรัพย์

สุทุโทติ นาทิมญญะ	วิสุทฺถ วา สิปปมถวา
เอกมฺปิ ปรีโยหาตํ	ชีวิตกปฺปการณํ

อย่าดูหมิ่นวิชาและศิลปะว่าน้อย
รู้เชี่ยวชาญแม้อย่างเดียวก็เป็นอุปการะต่อชีวิต

(โลกนิติ)

วิชาควรรักรู้	ฤชาต
อย่าหมิ่นศิลปศาสตร์	ว่าน้อย
รู้จริงสิ่งเดียวอาจ	มีมั่ง
เลี้ยงชีพค้าอยู่ร้อย	ชั่วลื้อเหลนหลาน

(สมเด็จพระมหาเจาเดชาดิตฺร)

๑๕ ตุลาคม

ปากเป็นเอก

โย สิตฺโส สิปฺปโณณ พหุ พหฺว คณฺหติ
มฺวโควฺ สุปฺนํ ปสฺส น สกฺกา กถิตฺ ปรํ
ศิษย์ที่มีความโลภในศิลปวิทยา
แม้จะเรียนศิลปวิทยาไว้มากมายเพียงใด
แต่ถ้าหากไม่สามารถอธิบายให้ใครเข้าใจได้
ก็เหมือนคนใบ้ที่ไม่สามารถบอกเล่าความฝันให้ใครฟังได้

(ธรรมนิตี ๒๖)

ปากเป็นเอกเลขเป็นโทโบราณว่า
หนังสือเป็นตรีมิวิชาไม่เสียหลาย
ถึงรู้มากไม่มีปากลำบากกาย
มีอุบายใช้ไม่เป็นเห็นป่วยการ
ถึงรู้ดีมิวิชาปัญญามาก
ไม่รู้จักใช้ปากให้จัดจ้าน
เหมือนเต่าฝังนั่งซื้ออ้อรำคาญ
วิชาชาญมากเปล่าไม่เข้าที่

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๑๖ ตุลาคม (๒๕๔๐)

วันมหาปวารณาออกพรรษา

สงฆ์ ภนฺเต ปวเรมิ ทิฏฺฐเณ วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วา วทนฺตุ มํ อาย
สมฺมุโต อนุกมปิ อุปาทย ปสฺสนฺโต ปฏิกิริตฺตสํมิ

ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอปวารณาต่อคณะสงฆ์ว่า จะด้วยได้เห็น ได้
ยิน หรือนึกสงสัย (ว่าข้าพเจ้าทำผิด) ก็ตาม ขอท่านทั้งหลาย ได้ช่วย
อนุเคราะห์ว่ากล่าวตักเตือนข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าทราบจักได้แก้ไขต่อไป

(วิ.มหา. ๔/๒๒๖/๓๑๔)

๑๗ ตุลาคม

เริ่มเทศกาลกฐิน

กาเล ทนฺติ สปุပ္พณา	วทณฺญ วิตมจฺจรา
กาเลน ทินฺนํ อริเยสุ	อุชฺฐุเตสฺ ตาทิสฺ ...
ปุณฺณานิ ปฺรโลกสฺมิ	ปตฺติจฺจา โทณฺติ ปาณินํ

ผู้มีปัญญา รู้ความประสงค์ ปราศจากความตระหนี่ ให้ท่านใน
กาลที่ควรให้ ผู้ให้ท่านในพระอริยเจ้า ผู้ซื้อตรงคงที่ มีจิตเลื่อมใส
ทักษิณาทาน ย่อมมีผลไพบูรณ์ ผู้อนุโมทนา ช่วยชวนชววยในทานนั้น
ทำให้ทักษิณาทานมีผลไม่บกพร่อง ย่อมได้รับส่วนบุญ เพราะฉะนั้น ผู้มี
จิตไม่ทอดถอย จึงควรให้ท่านในเขตที่มีบุญมาก บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่
พำนักของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

(อ.จ.ปญ.จก. ๒๒/๓๔/๔๔)

๑๘ ตุลาคม

จงฟังโทษตนเอง

สุทฺธสฺส วุชฺชมนฺเณสฺ

ปเรสฺ หิ โส วุชฺชานิ

อตุตฺตโน ปน ฉาเทติ

อตุตฺตโน ปน ทุทฺทสฺ

โอปนฺนาติ ยถา ภูสฺ

กลีวฺ กิตฺวา สโร

ความผิดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ความผิดของตนเห็นได้ยาก
คนเรามักเปิดเผยความผิดของคนอื่น เหมือนโปรยแกลบ แต่ปิดบัง
ความผิดของตนเอง เหมือนนักเลงสกาโกง ซ่อนลูกสกา ฉะนั้น

(พ.ธ. ๒๕/๒๘/๕๘)

โทษตนจําเริญไว้

โทษท่านเก็บมาแรง

ตัวเต่าสีตีนแฝง

หยิบกล้าวแด่โทษเหี้ย

ห่อนแกลง

ดูจเบี้ย

หัวหนึ่ง ซ่อนนา

มฺขเท้ารุงรัง

(สมเด็จพระมหาเจดีย์)

๑๙ ตุลาคม

ผู้ชุมนุมทรัพย์

นินฺนํ ปวตฺตารํ

ยํ ปสฺสเส วุชฺชทสฺสสินํ

นินฺคยฺหวาทิ เมธาวี

ตาทิสํ ปณฺทิตํ ภเช

ตาทิสํ ภขมานสฺส

เสยฺโย โหติ น ปาปิโย

บุคคลควรเห็นนักปราชญ์ที่คอยว่ากล่าวตักเตือนซึ่งข้อบกพร่อง
 เสมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้
 ควรคบหาบัณฑิตเช่นนั้น
 เพราะเมื่อคบหาคนเช่นนั้น จะมีแต่ความเจริญไม่มีความเสื่อม

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๖/๒๕)

๒๐ ตุลาคม

อย่าว่าแต่เขา

ยทตฺตครหิ ตทกฺขพฺพมาโน

ติดนเองเพราะเหตุใด ไม่ควรทำเช่นนั้น

(ขุ.สุ. ๒๕/๔๐๙/๔๘๖)

ติดนอยู่รู้เหตุพิเศษล้ำ

ไม่ทำซ้ำอีกทีเป็นดีแสน

รู้เหตุใดตกต่ำเป็นกรรมแกน

ตระหนักแน่นไม่ทำให้ซ้ำรอย

เหมือนบัณฑิตปิดเหตุกิเลสบาป

ละเอียดยาบละลดให้ถดถอย

ควบคุมจิตปิดบังระวังคอย

โทษใหญ่น้อยคลายเปลาะไม่เกาะกวน

(พระพิพัฒน์บริยัตยานุกุล)

๒๑ ตุลาคม

วันกรมประชาสงเคราะห์ :

วันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ทานญจ เปญวชฺชฌจ	อตถจริยา จ ยา อิธ
สมานตตตา จ ธมฺเมสุ	ตตถ ตตถ ยถาทํ
เอเต โข สุกฺกา โลเก	รทฺธสฺสํว ยายโต

ทาน คือการให้ ๑ ปิยวาจา คือวาจาเป็นที่รัก ๑ อตถจริยา คือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ๑ สมานตตตา คือการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ๑ ธรรม ๔ อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนเหมือนลิ่มสลักยึดรถให้วิ่งไปได้ ฉะนั้น

(อง.จตุกก. ๒๑/๓๒/๔๒)

๒๒ ตุลาคม

ความพอดี

สติ สัพพตถ ปตฺติยา

สติจำปรารภนาในที่ทั้งปวง

(สมเด็จพระยามหาราชวชิรญาณวโรส)

พลอดนํกัมภพลาดพลั้ง	พลันผิด
หาญนํกัมภชีวิต	มอดม้วย
ครองนํกัมภเสียดจิต	จักคลั่ง
รักนํกัมภหลงด้วย	เล่ห์หลินลมหญิงฯ

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๒๓ ตุลาคม

วันปิยมหาราช : วันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓

จิตตาริมนานิกฤษเว พลანი กตมานิ จิตตาริ? ปญญาพล วิริยพล อนวัชชพล
สังคหพล.

พละ คือกำลังภายใน ๔ ประการ ได้แก่

- (๑) ปัญญาพล กำลังความรู้หรือกำลังปัญญา
- (๒) วิริยพล กำลังความขยันหรือกำลังใจ
- (๓) อนวัชชพล กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
- (๔) สังคหพล กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

(อง.นวก. ๒๓/๒๐๘/๓๗๖)

ความรู้เปรียบคู่ด้วย
สุจริตคือเกราะบัง
ปัญญาประคองตั้ง
คุณสมบัติต่างโล่ห์ป้อง

กำลัง ภายเฮย
ศาสตร์พร้อม
อาวุธ
อาจแก้แค้นกลางสนาม

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ)

๒๔ ตุลาคม

วันสหประชาชาติ

สหพันธ์ สงฆมุนี

สามัคคี วุฒิสภา

ความพร้อมเพรียงของปวงชนผู้เป็นหมู่ ยังความเจริญให้สำเร็จ

(สมเด็จพระสังฆราชสา ปุสสเทว)

ความพร้อมเพรียงของหมู่พึงรู้ไว้

ประโยชน์ใหญ่ย่อมเกิดประเสริฐศรี

ยังแต่ความจำเริญเพล็นฤดี

ให้เกิดมีถ้วนทั่วทุกตัวคน

กิจการใดใหญ่ย่อมไม่ถอยหลัง

รวมกำลังก่อปรกิจประสิทธิ์ผล

เจริญสุขทุกกลุ่มประชุมชน

พร้อมมกลมไมตรีต่างบริดา

(พระพิพัฒน์ปริยคยานุกูล)

๒๕ ตุลาคม

รู้เขารู้เรา

เอเต ภิกขุ โส สมายนุติ

สนธิ เตสํ น ชีวติ

โย จาธิปนํ ชานาติ

โย จ ชานาติ เทสนํ

ผู้ใดรู้โทษที่ตนล่วงละเมิด ๑ ผู้ใดยอมรับรู้โทษที่เขามา
 สรรภาพ ๑ คนทั้ง ๒ นี้ ย่อมพร้อมเพรียงกันยิ่งขึ้น มิตรภาพของ
 เขาย่อมไม่เสื่อมคลาย

(พ.ชา. ๒๐๗/๕๔๘/๑๓๖)

๒๖ ตุลาคม

วาจาสุภาษิต

ตเมว วาจํ ภาเสยฺย

ยายตฺตานํ น ตาปเย

ปเร จ น วิหีเสยฺย

สา เว วาจา สุภาสิตา

บุคคลควรกล่าววาจาที่ไม่เป็นเหตุทำตนให้เดือดร้อน
 และไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น วาจานั้นแลเป็นสุภาษิต

(พ.สุ. ๒๕/๓๓๓/๔๑๑-๒)

๒๗ ตุลาคม

ผ่อนหนักผ่อนเบา

สนทฺ์ คิรฺ อุตฺถวดี ปมฺญเญ

ควรกล่าววาทาไพเราะที่มีประโยชน์

(ฐ.ชา. ๒๗/๑๗๘๓/๓๕๐)

เดินตามรอยผู้ใหญ่หมาไม่กัด

ไปพูดขัดเขาทำไมตามใจเขา

ถ้าเขาตึงเราต้องหย่อนค่อยผ่อนเบา

นักเลงเก่าเขาไม่หาญราญนักเลง

(พระองค์เจ้าอิศริยาภรณ์)

๒๘ ตุลาคม

วันรัฐพิธียกช่อฟ้าวัดไทยพุทธคยา อินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓

จตุตถาริมานิ อานนฺท สทฺธสฺส กุลปฺุตตสฺส ทสฺสนียานิ สํเวชนียานิ จานานิ
กตมานิ จตุตถาริ. อธิ ตถาคโค ชาโคติ ... อธิ ตถาคโค อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิํ
อภิสมฺพุทฺโธติ ... อธิ ตถาคเคน อนุตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติตนฺติ ... อธิ ตถาคโค
อนุปาทิเสสํ นิพฺพานธาดุยา ปรินิพฺพุโตติ อานนฺท สทฺธสฺส กุลปฺุตตสฺส ทสฺสนียํ
สํเวชนียํ จานํ

กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปชมสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ด้วยความเชื่อว่า
พระตถาคตประสูติในที่นี้ ตรัสรู้ในที่นี้ แสดงธรรมจักรในที่นี้ ปรินิพพาน
ในที่นี้

(ที.ม. ๑๐/๑๓๑/๑๖๓)

๒๙ ตุลาคม

ผู้เห็นธรรมคือเห็นพระพุทธเจ้า

อด้ วักกลิ ก็ เต อิมินา บุติกาเยน ทิฏฐเณ. โย โย วักกลิ ธมมํ ปสฺสตี โส
มํ ปสฺสตี โย มํ ปสฺสตี โส ธมมํ ปสฺสตี. ธมมํ ทิ วักกลิ ปสฺสนฺโต มํ ปสฺสตี มํ ปสฺสนฺโต
ธมมํ ปสฺสตี

อย่าเลย วักกลิ ร่างกายอันเน่าเปื่อยนี้ เธอเห็นไป จะมีประโยชน์
อะไร ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม
เมื่อเห็นธรรมนั้นแหละ จึงจะชื่อว่าเห็นเรา เมื่อเห็นเราก็คือเห็นธรรม

(ส.ป. ๑๗/๒๑๖/๑๔๖)

๓๐ ตุลาคม

เห็นปฏิจสุมุปาบทชื่อว่าเห็นธรรม

โย ปฏิจสุมุปาทํ ปสฺสตี โส ธมมํ ปสฺสตี

โย ธมมํ ปสฺสตี โส ปฏิจสุมุปาทํ ปสฺสตี

ผู้ใดเห็นปฏิจสุมุปาบท ผู้นั้นย่อมเห็นธรรม

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นย่อมเห็นปฏิจสุมุปาบท

(ม.ม. ๑๒/๓๔๖/๓๕๔)

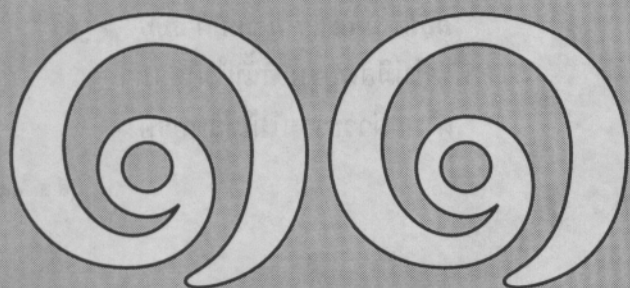
๓๑ ตุลาคม

ธรรมที่ลึกซึ้ง

คมกัโร จายํ อานนฺท ปฏิจฺจสมุปฺปาโท คมกัรราวภาโส จ, เอตสฺส อานนฺท
ธมฺมสฺส อญฺญาณา อนฺนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมยํ ปชา ตฺนตาทุลาชาตา
คุหิณฺณจิกฺขาตา มุณฺษปฺพทฺฆฏตา อปายํ ทฺวคฺคตี วินิปาตํ สํสํวํ นาติวตฺตติ.

ปฏิจจสมุปบาทนี้ เป็นธรรมลึกซึ้งและปรากฏเป็นของลึกซึ้ง
เพราะไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่แทงตลอดหลักธรรมข้อนี้แหละ
หมุ่สัตว์จึงวนวายเหมือนเส้นด้ายที่ขดกันยุ่ง
ขมวดเหมือนกลุ่มเส้นด้ายที่เป็นปม
เป็นเหมือนห่อผ้ามุงกระต่ายและห่อผ้าปล้อง
ผ่านพ้นอบาย ทฺวคฺคตี วินิปาตํ สํสํวํวิญญู ไปไม่ได้

(ส.นิ. ๑๖/๒๒๔-๕/๑๑๐-๑)

ພາຖຸຜີຈີກາຍນ

๑ พุทธจิกายน

วันเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกของไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

เนสา สภา ยตถ น สนฺติ สนฺโต
 สนฺโต น เต ये น วทन्ติ ธมฺมํ
 ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั้นไม่ใช่สภา
 ผู้ไม่กล่าวธรรมไม่ใช่สัตบุรุษ

(ส.ส. ๑๕/๗๒๕/๒๓๐)

๒ พุทธจิกายน

กบในกะลาครอบ

อุปฺปสฺสุโต สฺตํ อุปฺปิ พหุ มณฺญติ มานโว
 สทฺทุโตทกมปฺสสนฺโต กุเป โดยว มณฺฑโก

คนมีความรู้น้อย ย่อมสำคัญว่าความรู้น้อยนั้นเป็นความรู้มาก
 ดุจดังกบ ที่ไม่เคยเห็นน้ำทะเลก็สำคัญว่าน้ำในบ่อน้อยนั้นมากเหลือเกิน

(ธรรมนิตี ๖๖)

รู้น้อยว่ามากู้ เรืองใจ
 กลกบเกิดอยู่ใน สระจ้อย
 ไปเห็นชลไหล กลางสมุทร
 ชมว่าน้ำบ่อน้อย มากล้าลึกเหลือ

(สมเด็จพระมหาพรยาเขตชาติพร)

๓ พุทศจิกายน

กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทสิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๖

ปญฺจิเม ภิกฺขเว เสขเวสวารชฺชกรณมา ธมฺมา กตเม ปญฺจ ? อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สทุธฺโต โทติ สิวา โทติ พุทฺธสุโต โทติ อารทฺธวริโย โทติ ปญฺญวา โทติ.

ธรรมทำความกล้าหาญ ๕ ประการ คือ

๑. ศรัทธา (ความเชื่อที่มีเหตุผล)
๒. ศील (ความประพฤติถูกต้องดีงาม)
๓. พหุลัจจะ (ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก)
๔. วิริยารัมภะ (การปรารภความเพียร)
๕. ปัญญา (ความรู้รอบรู้)

(อง.ปญจก. ๒๒/๑๐๗/๑๔๕)

๔ พุทศจิกายน

มองทั้งข้อดีและข้อด้อย

ตเถเวกสุสฺส กถฺยานํ

ตเถเวกสุสฺส ปาปกํ

ตสุมา สพฺพํ น กถฺยานํ

สพฺพํ วาปี น ปาปกํ

สิ่งเดียวกันนั้นแหละ ดีสำหรับคนหนึ่ง แต่เสียสำหรับอีกคนหนึ่ง
เพราะฉะนั้นสิ่งใดก็มีใช้ว่าจะดีไปทั้งหมดและก็มีใช้จะเสียไปทั้งหมด

(ขุ.ชา. ๒๗/๑๒๖/๔๑)

มองอะไรมองให้เห็นเป็นครูสอน

มองไม้ขอนหรือมองคนถ้าค้นหา

มีสิ่งสอนเสมอกันมีปัญญา

จะพบว่าล้วนมีพิษอนิจจัง

(พุทธทาสภิกขุ)

๕ พุทธจิกายน

สุขทุกข์อยู่ที่อายตนะ

จกขุสมิ โข ภคินี สติ อรหนโต สุขทุกข์ํ ปณฺณเปณฺติ จกขุสมิ
อสติ อรหนโต สุขทุกข์ํ น ปณฺณเปณฺติ...มนฺสมิ อสติ อรหนโต สุขทุกข์ํ
น ปณฺณเปณฺติ

เมื่อตามีอยู่ พระอรหันต์ทั้งหลายจึงบัญญัติสุขทุกข์ เมื่อตาไม่มี
พระอรหันต์ทั้งหลายไม่บัญญัติสุขทุกข์ เมื่อหู...จมูก...ลิ้น...กาย...
เมื่อใจมีอยู่ พระอรหันต์ทั้งหลาย จึงบัญญัติสุขทุกข์ เมื่อหู...ใจไม่มี พระ
อรหันต์ทั้งหลายย่อมไม่บัญญัติสุขทุกข์

(ส.สพ. ๑๘/๒๑๒/๑๕๕)

๖ พุทธจิกายน

มองโลก

ปญฺญา โลกฺสมิ ปชฺโชโต
ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก

(ส.ส. ๑๕/๖๑)

ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ตัวโลกหรอก นั่นอยู่ที่ว่าเราจะเข้าไปรู้สึก
ต่อโลกอย่างไรต่างหาก ถ้าเราเห็นโลกแล้ว เราก็ดกนรก หากเราเห็นโลก
สวยงาม เราก็เหมือนได้ขึ้นวิมานสวรรค์ ฉะนั้น การปรับใจปลุกสร้าง
นิสัยอารมณ์ จึงสำคัญ

(หลวงตา-พร เยื่อไม้)

โลกภายนอกกว้างไกลใครใคร่รู้	โลกภายในลึกซึ่งอยู่รู้บ้างไหม
จะมองโลกภายนอกมองออกไป	จะมองโลกภายในให้มองตน

๗ พฤตจิกายน

หยุดปรุ้งแต่ง

ทัญเจ ทัญฆมตฺตํ ภวิสฺสตี สฺเต สฺตมตฺตํ ภวิสฺสตี
มุตเต มุตมตฺตํ ภวิสฺสตี วิณฺญาเต วิณฺญาคมตฺตํ ภวิสฺสตี
เมื่อเห็น ให้ลักแต่ว่าเห็น เมื่อได้ยิน ให้ลักแต่ว่าได้ยิน
เมื่อทราบ ให้ลักแต่ว่าทราบ เมื่อรู้ ให้ลักแต่ว่ารู้

(พ.ศ. ๒๕/๔๙/๘๓)

๘ พฤตจิกายน

ความเป็นกลาง

อุเปกฺขโก สทา สโต น โลเก มนฺญเต สมํ
น วิเสสี น นีเจยฺโย ตสฺส โน สนฺติ อุตฺตทา

ผู้ใดวางใจเป็นกลาง มีสติทุกเมื่อ ไม่สำคัญตัวเองว่าเสมอเขา
หรือว่าวิเศษกว่าเขา หรือว่าต่ำต้อยกว่าเขา ผู้นั้นย่อมจะไม่ มี
อาการพัวพันหรือยุบลง

(พ.ศ. ๒๕/๔๑๗/๕๐๑)

๙ พุทธจิตกายน

จตุรพิธพรชัย

อภิวาทนสีลิสฺส

นิจํ วุฑฒาปจายิน

จตุตาโร ธมฺมา วฑฺฒนติ

อายุ วญฺโณ สุขํ พลํ

ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่

บุคคลผู้มีปฏิกิราบไหว้ ผู้มีปกติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิจ

(ป.ธ. ๒๔/๑๔/๒๔)

๑๐ พุทธจิตกายน

ตั้งใจฟัง

สุสุสุสฺสํ ลกเต ปญญํ

อปฺปมตฺโต วิจกฺขโณ

ผู้ไม่ประมาท พินิจพิจารณา ตั้งใจฟัง ย่อมได้ปัญญา

(ส.ส.๑๕/๓๑๖)

เห็นใดจำได้ให้แน

นึกหมาย

ฟังใดอย่าฟังตาย

สดับหมั่น

ชนมฺยีนอย่าฟังวาย

ตรองตรึก ธรรมนา

สิ่งสดับทั้งนั้น

ผิดเพี้ยนเป็นครูฯ

(สมเด็จพระมหาพรหมเถร)

๑๑ พุทธจิกายน

โชคไม่ละผู้อาร์

สงฺคาหกํ สขิลํ สณฺทวํจํ

ศกาวธํ โน สิริ โน ชหาติ

ศิริโชคย่อมไม่ละผู้สงเคราะห์คนอื่น มีวาจาอ่อนหวาน สละสลวย

(บุ.ชา. ๒๗/๒๔๖๖/๕๔๑)

นาคิมิพิษเพียง

สุริโย

เลื้อยบ่ทำเดโช

แซมซ่า

พิษน้อยหยิ่งโยโส

แมลงป่อง

ชูแต่หางเองอ้า

อวดอ้างฤทธิ์

(สมเด็จพระมหาพรยาเถรชาติศร)

๑๒ พุทธจิกายน

รัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯให้ทำสังคายนาพระไตรปิฎก

ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑

โย โว อานนท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว

มมจฺเจยน สตุถา

อานนท์ ธรรมและวินัยใด ซึ่งเราได้แสดงไว้แล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไป

(ที.ม. ๑๐/๑๔๑/๑๗๘)

๑๓ พฤตจิกายน

อานิสงส์แห่งอักษร

เอกกษรณเลน หิ

ปิฏกตตยการโก

จตุราสีตีสทสุส

ลภติ ปวร สุข

ผู้โปรดให้ชำระพระไตรปิฎก ย่อมได้รับความสุขอัน
ประเสริฐแปดหมื่นสี่พันอย่างล้นเหลือ เพราะอานิสงส์แห่งอักษร
ตัวหนึ่ง ๆ

(ธรรมนิติ ๔๒๐)

๑๔ พฤตจิกายน (๒๕๔๐)

วันลอยกระทง : วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

พาหิตปาโป หิ พราหมณ สมนจริยา สมนโณติ วุจจติ

ปพพาชยมนตฺตโน มลํ ตสุมา ปพพชิตฺติ วุจจติ

ผู้ลอยบาปได้เรียกว่าพราหมณ์

ผู้สงบระงับกิเลสได้เรียกว่าสมณะ

ผู้กำจัดความเศร้าหมองของตนได้เรียกว่าบรรพชิต

(พ.ธ. ๒๔/๖๗)

๑๕ พุทธจิกายน

คุณของการบรรยายพระไตรปิฎก

อทฺถะ มหฺทฺธเน สํเเต

ชายเว กุลมุตฺตเม

อฺตฺตเมวเนว สํวาโส

ปิฎกตฺตยวาทโก

ผู้บรรยายพระไตรปิฎก ย่อมเกิดในตระกูลสูงที่มั่งคั่งอุดม
สมบูรณ์ มีเกียรติ มีชื่อเสียง และมีโอกาสที่จะคบค้าสมาคมกับ
ชนชั้นสูง

(ธรรมনীติ ๔๑๔)

๑๖ พุทธจิกายน

แทนกันไม่ได้

อฺตฺตนา ว กตํ ปาปํ

อฺตฺตนา สงฺกิลิสุสฺสตี

อฺตฺตนา อกตํ ปาปํ

อฺตฺตนา ว วิสุชฺฌมติ

สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ

นาณฺโณ อณฺณํ วิโสธเย

ตนทำบาปเอง ตนก็เศร้าหมองเอง ตนไม่ทำบาป ตนก็
บริสุทธิ์เอง ความบริสุทธิ์หรือเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตน คนอื่น
จะให้คนอื่นบริสุทธิ์แทนไม่ได้

(ขุ.ธ. ๒๔/๒๒/๓๗)

๑๗ พุทธจิกายน

กัณกระแส

ยานิ โสตานิ โลกสมิ

สติ เตสํ นิวารณํ

โสตานํ สํวรํ พุรมิ

ปญญาเยเต ปิถียเร

กระแสเหล่านใดมีอยู่ในโลก สติเป็นเครื่องกัณกระแสเหล่านั้น
เรากล่าวว่าสติเป็นเครื่องกัณกระแส กระแสเหล่านั้น อันบุคคลปิด
ได้ด้วยปัญญา

(พ.สุ. ๒๕/๔๒๕/๕๓๐)

๑๘ พุทธจิกายน

ยอดแห่งธรรม

เย เกจิ ภิกขเว ธมฺมา กุสลา กุสลาภิกขา กุสลปฏิกขา สหฺเพ เต
อูปฺปมาทมูลกา อูปฺปมาทสโมสรวณา อูปฺปมาโท เตสํ ธมฺมานํ อคฺคมกฺขายติ

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่าใดเหล่าหนึ่งที่เป็นกุศล เป็นฝ่ายดี นับ
อยู่ในกุศลธรรมเหล่านั้นทั้งหมด มีความไม่ประมาทเป็นรากเหง้า รวมลง
ในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท นับว่าเป็นยอดกว่าธรรมทั้งหลาย
เหล่านั้น

๑๙ พุทธจิกายน

ความลับไม่มีในโลก

นตฺถิ โลกํ รโห นาม

ปาปกมฺมํ ปกฺกพฺพโต

ปสฺสนตฺติ วนฺนุตฺตานิ

ตํ พฺวาโต มนฺยเต รโห

ชื่อว่าที่ลับของผู้ทำความชั่วไม่มีอยู่ในโลก คนทั้งหลาย
เห็นเป็นป่า แต่คนเขลาสำคัญว่าที่นั่นว่าเป็นที่ลับ

(จุ.ชา. ๒๗/๕๑๘/๑๓๑)

๒๐ พุทธจิกายน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ต้นราชสกุล วรวรรณ ประสูติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔

สํารญจ สํารโต ฅตฺวา

อสํารญจ อสํารโต

เต สํารํ อธิคฺจณฺตฺติ

สมฺมาสํกฺกปฺปโคจฺรา

ผู้เห็นสิ่งมีสาระว่ามีสาระ และเห็นสิ่งไร้สาระว่าไร้สาระ ชื่อว่า
มีความดำริชอบเป็นปกติ ย่อมจะพบสิ่งที่เป็นสาระได้

(จุ.ธ. ๒๕/๑๑/๑๖)

ดูหนึ่งดูละคร

แล้วย้อนดูตัว

ยิ้มเยาะเล่นหัว

เต้นยั่วเหมือนผีน

(กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

๒๑ พฤตจิกายน

ทางแห่งความบริสุทธิ์

สพเพ สงฺขารว อนิจฺจาติ... สพเพ สงฺขารว ทุกฺชาติ...

สพเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตี

อถ นิพฺพินฺนติ ทุกฺเช เอส มคฺโค วิสฺสุตฺติยา

“สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง... สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์... ธรรม
ทั้งปวงเป็นอนัตตา” เมื่อใดบุคคลเห็นแจ้งด้วยปัญญา ดังนี้
เมื่อนั้น เขาย่อมหน่ายในทุกข์ นี่เป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๐/๕๑)

๒๒ พฤตจิกายน

ภาษาธรรม

ทุกฺขเมว ทิ สมฺโภติ ทุกฺขํ ติฏฺฐติ เวติ จ

นาถฺยณฺตร ทุกฺขา สมฺโภติ นาถฺยณฺตร ทุกฺขา นิรุชฺฌติ

ทุกฺข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกฺข์เท่านั้นตั้งอยู่ ทุกฺข์เท่านั้นดับไป

นอกจากทุกฺข์ไม่มีอะไรเกิด นอกจากทุกฺข์ไม่มีอะไรดับ

(ส.ส. ๑๕/๕๕๔/๑๙๙)

๒๓ พุทฺธจิกายน

ภาษาพุทธปรัชญา

ทุกขเมว हि न गोจิ ทุกฺขิโต

การโก น กิริยาว วิชฺชติ

อดฺธิ นิพฺพุติ น นิพฺพุโต ปุมา

มคฺคมคฺคิ คมโก น วิชฺชติ

ทุกข์เท่านั้นมีอยู่ ผู้ส่วยทุกข์ไม่มี

การกระทำมีอยู่ ผู้กระทำไม่มี

นิพพานมีอยู่ ผู้นิพพานไม่มี

หนทางมีอยู่ ผู้เดินทางไม่มี

(วิสุทฺธิ. ๓/๑๐๑)

๒๔ พุทฺธจิกายน

โลกอยู่ที่นี้

อิมสฺมึเวย พฺยาสมคฺเต กเหวเร สสณฺณมฺหิ สมฺนเก โลกญฺจ ปณฺณเปมิ
โลกสมฺมทญฺจ โลกนิโรธญฺจ โลกนิโรธคามินิญฺจ ปฏิปํ

เราบัญญัติโลก เหตุเกิดของโลก ความดับของโลก ทางไปสู่
ความดับของโลก ในร่างกายที่ยาวหนึ่งวาหนาหนึ่งคืบ มีสัญญาและใจนี้

(ที.ส. ๑๕/๒๙๘/๘๔)

ตโย โลกา : สงฺขารโลโก สตฺตโลโก โอกาสโลโก

โลกมี ๓ ได้แก่ โลกคือสังขาร ๑ โลกคือหมู่สัตว์ ๑ โลกคือแผ่นดิน ๑

(วิ.อ. ๑/๑๒๔)

๒๕ พฤษจิกายน

วันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๔๖๘

น ปุณฺณคฺคฺนโร ปฏฺวาทเมติ

น จนฺทน์ ตคฺรรมตฺตลิกา วา

สตมฺจ คฺคฺนโร ปฏฺวาทเมติ

สพฺพหา ทิสฺสา สปุริโส ปวายติ

กลิ่นบุปผชาติหอมทวนลมไม่ได้

กลิ่นจันทน์ กฤษณา หรือดอกมะลิ

ก็หอมทวนลมไม่ได้

กลิ่นสัตบุรุษต่างหาก หอมทวนลมได้

สัตบุรุษ ย่อมหอมฟุ้งจรไปทั่วทุกทิศ

(พ.ศ. ๒๔/๑๔/๒๒)

ประวัติวีรบุรุษไซรั

เตือนใจ เรานา

ว่าอาจจะยังชนม์

เลิศได้

และยามจะบรรลัย

ทั้งซึ่ง

รอยบาทเหยียบแน่นไว้

แทบพื้นทรายสมัย

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ)

๒๖ พุทธจิกายน

ลักษณะผู้นำ

สดี จกขุ สดี กณณนา นายกสุส สดี สทา
ตถาปี อนธิพิริโร เอสา นายกธมมตา
ผู้นำย่อมเป็นผู้มีตาหุณับร้อย
จึงได้ทราบเรื่องราวอยู่ตลอดเวลา
แม้กระนั้นก็พึงทำเป็นคนตาบอดหูหนวกเสียบ้าง
นี่เป็นลักษณะของผู้นำ

(ธรรมনীติ ๒๓๔)

เจียมใจจักเท่าด้วย	เจียมตัว
รู้เท่าท่านทำกลัว	ซ่อนไว้
อย่ามีนมีดเหมายว	โมหะ
สูงนักมักเหมือนไม้	หักด้วยลมแรง

(สมเด็จพระยาเดชาดิศร)

๒๗ พุทธจิกายน

คู่สร้าง คู่สรรค์

นตฺถิ ฌานํ อปฺปณฺณสฺส นตฺถิ ปญฺญา อฌายีโน
ขมฺหิ ฌานณฺจ ปญฺญา จ ส เว นิพฺพานสฺส นตฺถิเก

ผู้ไม่มีปัญญาย่อมไม่มีสมาธิ
ผู้ไม่มีสมาธิย่อมไม่มีปัญญา
ผู้ใดมีทั้งสมาธิและปัญญา
ผู้นั้นชื่อว่าอยู่ใกล้พระนิพพาน

(ฐ.ธ. ๒๔/๓๔/๒๔)

๒๘ พุทธจิกายน

ธรรมส่องโลก

ทิวา ตปฺติ อาทิจฺโจ รตฺติมาภาติ จนฺทิมหา
สนฺนทฺโร ชตฺติโย ตปฺติ ฌายี ตปฺติ พฺราหฺมณเ
อถ สหฺพมโหโรตฺติ พุทฺโธ ตปฺติ เตชสา

พระอาทิตย์ส่องแสงในกลางวัน พระจันทร์ส่องสว่างใน
กลางคืน นักรบสง่างามเมื่อยามส่วมเกราะพร้อมรบ พราหมณ์
สง่างามเมื่อยามเข้ามานม แต่พระพุทธเจ้าสง่างามทั้งกลางวัน
และกลางคืน

(ฐ.ธ. ๒๕/๓๖/๓๖)

๒๙ พุทธจักกายน

พระพุทธเจ้าเจริญอานาปานสติ

อหฺมปิ สุทํ ภิกฺขเว ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสฺมฺพุทฺโธ โพธิสฺสโตว สฺมาโน
อิมินา วิหารเณ พหุลํ วิหารมํ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว อิมินา วิหารเณ พหุลํ วิหารโต
เนว กาโย กิลมตี น จกฺขุณี อนุปาทาย จ เม อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺจุจติ.

ภิกษุทั้งหลาย ดังที่เป็นมาเรานั้นก่อนบรรลุลัมโพธิเมื่อยังมิได้
ตรัสรู้ ยังเป็นโพธิสัตว์ ก็อยู่ด้วยวิหารธรรม(คืออานาปานสติสมาธิ)นี้
โดยมาก เมื่อเรานั้นเป็นอยู่อย่างนี้โดยมาก กายก็ไม่เมื่อย ตาก็ไม่ล้า
และจิตของเราก็กาลลดพ้นจากอาสวะทั้งหลายด้วยไม่ยึดมั่นถือมั่น

(ส.ม. ๑๘/๑๓๒๙/๕๐๑)

๓๐ พุทธจักกายน

ผู้ชี้ทาง

ตฺมเหติ ภิกฺข จํ อาตปฺปิ

อฺกฺขาตาโร ตถาคตา

ปฺริยฺพนฺนา ปโมกฺขนฺติ

ฉาโยโน มารพฺพธนา

พวกท่านต้องทำความเพียร พระตถาคตทั้งหลายเป็นเพียงผู้ชี้ทาง
ผู้บำเพ็ญภาวนาดำเนินตามทางนี้แล้วย่อมพ้นจากเครื่องพัวพันการ
ของมาร

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๐/๕๑)

ชี้ทางบรรเทาทุกข์

และชี้สู่เกษมศานต์

ชี้ทางพระนฤพาน

อันพ้นไศวกวโยคภัย

๑๒

รัตนวาณาน

๑ ธันวาคม

วันเอตสโลก

ตโยเม ภิกษเว คิลานา สมนโต สวิขมานา โลกสมิ ... เอกจโจ คิลานโ
 ลกนโต วา สปปายานิ โกชนานิ อลกนโต วา ... สปปายานิ เกสชชานิ ... ปฏีรูปิ
 อุปฏจากรัง เนว วุฏฐาติ ตมฺหา อาพาธา ... เอโก คิลานโ ลกนโต วา สปปายานิ
 โกชนานิ อลกนโต วา ... สปปายานิ เกสชชานิ ... ปฏีรูปิ อุปฏจากรัง วุฏฐาติ ตมฺหา
 อาพาธา ... เอโก คิลานโ ลกนโต สปปายานิ โกชนานิ โน อลกนโต ... สปปายานิ
 เกสชชานิ ... ลกนโต ปฏีรูปิ อุปฏจากรัง โน อลกนโต วุฏฐาติ ตมฺหา อาพาธาติ.

โรคมี ๓ ประเภท คือ:

๑. โรคบางประเภท ถึงได้อาหารที่สบาย ยารักษาโรคที่สบาย
 และผู้พยาบาลที่ฉลาด ก็ไม่หาย (รักษาไม่หาย)
๒. โรคบางประเภท ถ้าไม่ได้อาหารที่สบาย ยารักษาโรคที่สบาย
 และผู้รักษาพยาบาลที่ฉลาด ก็หาย (ไม่รักษาก็หาย)
๓. โรคบางประเภท เมื่อได้อาหารที่สบาย ยารักษาโรคที่สบาย
 และผู้พยาบาลที่ฉลาดจึงหาย ถ้าไม่ได้ก็ไม่หาย (รักษาจึง
 หาย ไม่รักษาไม่หาย)

(อภ.ติก. ๒๐/๔๑๖/๑๕๑)

๒ ธันวาคม

เห็นผิดเป็นชอบ

ปาโปปี ปุสฺสตี ภทฺรํ ยาว ปาปิ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปิ อถ ปาปานิ ปุสฺสตี

ตราบใดที่ความชั่วยังไม่ผลัดผล
ตราบนั่นคนชั่วย่อมเห็นว่าเป็นความดี
แต่เมื่อใดความชั่วผลัดผล
เมื่อนั้นคนชั่วจึงจะมองเห็นความชั่ว

(บุ.ธ. ๒๕/๓๐)

เบิกทรพยวันละบาทซื้อ มังสา
นายหนึ่งเลี้ยงพยัคฆมา ไปอ้วน
สองสามสีนายมา กำกับ กันแฮ
บังทรพยสี่ส่วนถ้วน บาทสิ้นเสื่อตาย

(โคลงโลกนิติ)

๓ ธันวาคม

ความเป็นใหญ่

อคคิหุต์ มุขา ยณณา	สาวิตติ ฉนุทโส มุข
ราชา มุข มนุสสาน	นทีน สาคโร มุข
นภยตตาน มุข จมูโท	อาทิจโจ ตปต์ มุข
ปุลณมากงขมานาน	สโม เว ยชต์ มุข

การบูชาไฟเป็นประมุขของการบูชาัญทั้งหลาย สาวิตรีจันท์เป็น
ประมุขของจันท์ทั้งหลาย พระราชาเป็นประมุขของมนุษย์ทั้งหลาย
ทะเลเป็นประมุขของแม่น้ำทั้งหลาย พระอาทิตย์เป็นประมุขของความ
ร้อนทั้งหลาย พระสงฆ์เป็นประมุขของคนบูชาผู้ปรารถนาบุญทั้งหลาย

(ขุ.ส. ๒๕/๓๗๘/๔๔๖)

๔ ธันวาคม

บุคลิภาพ

จตุตโร ชนา ชวมานา น โสภนติ : อภิสิตโต ราชา สหพาภณ-
ปฏิมณฺหิตโต..รณฺโณ มงฺคละหตฺถิ อลงฺกโต..ปพฺพชิตโต..อิตฺถิ ชวมานา
น โสภติ

ชน ๔ ประเภทวิ้งย่อมไม่งาม คือ :-

- (๑) พระราชที่อภิเษกแล้วประดับด้วยเครื่องอิสริยยศทุกอย่างวิ้ง
ย่อมไม่งาม
- (๒) ช้างมงคลของพระราชาวี้ง ย่อมไม่งาม
- (๓) บรรพชิตวิ้ง ย่อมไม่งาม
- (๔) สตรีวิ้ง ย่อมไม่งาม

(ธ.ธ. ๓/๕๑)

๕ ธันวาคม

วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
: วันพ่อแห่งชาติ

ยาตานุยายี จ ภวาทิ มาณว

จงเดินตามทางที่บุพการีชนดำเนินไปแล้ว

(ขุ.ชา. ๒๘/๘๙๔/๓๔๘)

ตามรอยเท้าพ่อ

ลูกเอ๋ย..ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนดอกที่มีความรื่นรมย์และความสบาย
สำหรับเจ้า

ทางของเรามีได้บุญด้วยดอกไม้ส่วยส่วย

จงไปเถิด... แม้ว่ามันจะบีบคั้นหัวใจเจ้า

เลือดของเจ้าเปรียบดังทับทิมบนใบหญ้าไถลน้ำ

น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องพุ่มไม้สีเขียว

เปรียบดังเพชรบนมรกตที่แสดงความงามเต็มที่

เพื่อมนุษยชาติ จงอย่าละความกล้า

เมื่อเผชิญกับความทุกข์ ให้อดทนและสุขุม

และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่า

ไปเถิด... ถ้าเจ้าต้องการเดินตามรอยเท้าพ่อ

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ)

๖ ธันวาคม

ธรรม

สุข รุกขสุต นายาว

คโต ภาติ มาตาปิตุ

คโต อาจารย์โย รมโย

คโต ชินสุต สาสนํ

ร่มเงาของตนไม้ย่อมอำนวยความสุขให้ได้

ร่มเงาแห่งญาติย่อมอำนวยความสุขให้ได้ยิ่งกว่าร่มเงาของตนไม้

ร่มเงาแห่งบิดามารดาย่อมอำนวยความสุขให้ได้ยิ่งกว่าร่มเงาแห่งญาติ

ร่มเงาแห่งอาจารย์ย่อมอำนวยความสุขให้ได้ยิ่งกว่าร่มเงาแห่งบิดามารดา

ร่มเงาแห่งพระราชาย่อมอำนวยความสุขให้ได้ยิ่งกว่าร่มเงาแห่งอาจารย์

แต่คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมอำนวยความสุขให้ได้ยิ่งกว่า

ร่มเงาทั้งมวล

(ธรรมนิติ ๙)

เย็นเงาพฤษภมิ้งไม้

สุขสบาย

เย็นญาติทุกษ์สำราย

กว่าไม้

เย็นครูยิ่งพันฉาย

กษัตริย์ยิ่ง ครุณา

เย็นร่มพระเจ้าให้

ร่มฟ้าดินบน

(สมเด็จพระมหาเจติยาคาสิท)

๗ ธันวาคม

ส่งเสริมคนดี

นิคุณเท นิคุณหารท์ ปศุคุณเท ปศุคุณหารท์

ชมคนที่ควรชม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง

(ขุ.ชา. ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๓)

ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้

(สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช)

๘ ธันวาคม

ยามนอน

เอกยาโม นราธิโป

ทวียาโม ปณฺธิโต นโร

ติยาโม จ มรราวาส

จตุยาโม จ ทุคฺคโต

พระมหากษัตริย์บรรทมเพียงยามเดียว

นักปราชญ์นอนเพียงสองยาม

ผู้ครองเรือนนอนเพียงสามยาม

แต่คนเขื่องใจนอนเต็มทั้งสี่ยาม

(ธรรมนิตี ๒๐๒)

๙ ธันวาคม

ผลกระทบ

ปุตโต ปาปี กโต มาตา สติโส ปาปี กโต ครู
 นาคเร ทิ กโต ราชา ราชา ปาปี ปุโรหิตโต

ลูกทำชั่วก็มีผลกระทบไปถึงพ่อแม่ ศิษย์ทำชั่วก็มีผลกระทบไปถึงครูอาจารย์ ชาวเมืองทำชั่วก็มีผลกระทบไปถึงผู้ปกครองบ้านเมือง ผู้ปกครองบ้านเมืองทำชั่วก็มีผลกระทบไปถึงปุโรหิตหรือที่ปรึกษา

(ธรรมนิติ ๒๙๙)

๑๐ ธันวาคม

วันรัฐธรรมนูญ : พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงพระราชทาน
 รัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกแก่ชาวไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

ตีณิมานิ ภิกขเว อธิปไตยยานิ. กตมานิ ตีณิ ? อุตตฺธาธิปไตยยํ
 โลกาธิปไตยยํ ธมฺมาธิปไตยยํ.

อธิปไตย ๓ อย่าง คือ :

๑. อุตตฺธาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่
๒. โลกาธิปไตย ถือชาวโลกเป็นใหญ่
๓. ธมฺมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่

(อง.ติก. ๒๐/๔๗๗/๑๘๖)

๑๑ ธันวาคม

วันสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

รูป ชีวติ มจฺจนํ

นามโคตฺตํ น ชีวติ

ร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมเสื่อมสลายไป
แต่ชื่อและนามสกุล หาเสื่อมสลายไปไม่

(ถ.ส. ๑๕/๒๑๐/๕๙)

พฤษภภาคร

อิกกุญฺชฺรอันปลดปลง

โททนต์เส่งคง

สำคัญหมายในกายมี

นรชาติวางวาย

มลายสิ้นทั้งอินทรีย์

สถิตยั่วแต่ชั่วติ

ประดับไว้ในโลกา

ความดีก็ปรากฏ

กฤตยศฤาชา

ความชั่วก็นิทา

ทวยศยินขจร

(สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส)

โคควายวายชีพได้

เขาหน้

เป็นสิ่งเป็นอันยัง

อยู่ไซ้

คนเด็ดดับสูญสัง-

ขารว่าง

เป็นชื่อเป็นเสียงได้

แต่ร้ายกับดี

(สมเด็จพระมหาเจษฏาธิศ)

๑๒ ธันวาคม

ลืมนและให้อภัย

อภยาปชฌ์ สุข โลก

ปาณกุเตสุ สณณโม

ความไม่เกลียดชังและการไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายเป็นสุขในโลก

(วิมพา. ๔/๕/๖)

บางคนมีความจำดี เรื่องที่ดีก็ไม่จำ ใครตำราอะไรจำได้แม่นยำที่จำได้เพราะจดใส่ไดอารี่ไว้ว่าวันที่เท่าไรนั้นเขาตำราว่าอย่างนั้น จดทุกคำเลย วันไหนมีเวลาว่างก็หยิบมาอ่าน อ่านไปก็ดพินไป พืมพำว่าบุญคุณต้องทดแทนความแค้นต้องชำระ ใครเป็นอย่างนี้ก็เหมือนกับคนที่เพื่อนบ้านปาเมล็ดตำแยเข้าในบ้าน แทนที่เขาจะปิดกวาดให้พ้นบ้านไป เขากลับบรรจุเก็บเมล็ดตำแยใส่ภาชนะถึงวันดีคืนดีเขาขุดดินเพาะเมล็ดตำแย รดน้ำพรุนดินจนตำแยงอกออกดอกออกเมล็ด ใครคันละทีนี้เขาค้นเองใช่ไหม

คำตำราของคนอื่นเหมือนเมล็ดตำแย เราควรปิดทั้งคือลืมนไปเสียเหมือนคนฉลาดปิดเมล็ดตำแยออกไปให้พ้นบ้าน

ถ้าไม่มีการให้อภัยผิด

และไม่คิดที่จะลืมนซึ่งความหลัง

จะหาสามัคคียากลำบากจัง

ความผิดพลั้งย่อมมีทั่วทุกตัวตน

(พระเมธีธรรมาภรณ์ ธมฺมจิตฺโต)

๑๓ ธันวาคม

จอมพล

พล่ ปกขึ้นมากาโส มจฉาน อุกท พล่

ทุพพลสุส พล่ ราชา กุมาราน รุท พล่

อากาศเป็นกำลังของนก

อุทก(น้ำ)เป็นกำลังของปลา

พระราชาเป็นกำลังของคนยากไร้

การร้องไห้เป็นกำลังของเด็ก

(ธรรมนิติ ๑๖๗)

๑๔ ธันวาคม

เก่งและดี

วิชาจรณสมปโน โส เสฏโฐ เทวานุเส

ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา(ความรู้)และจรณะ (ความประพฤติ)

ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

(ที.ปา. ๑๑/๗๒/๑๐๗)

ผู้ชนะกำเนิดคล้าย คลึงกัน

ใหญ่ย่อมแพ้ศิวพรณ แผกบ้าง

ความรู้อาจเวียนทัน กันหมด

เว้นแต่ชั่วติกระต่าง อ่อนแก่ฤาไหว

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ)

๑๕ ธันวาคม

เบญจกัลยาณี

ปณฺจ กุลยานานิ : เกสกกุลยานํ, มัสกกุลยานํ, อฏฺฐิกุลยานํ, จวิกุลยานํ
วยกกุลยานํ.

สตรีที่มีบุญมาก ย่อมมีความงาม ๕ อย่าง คือ :

- (๑) ผมงาม
- (๒) เนื้อริมฝีปากงาม
- (๓) กระตัก(ฟัน)งาม
- (๔) ผิวงาม
- (๕) วัยงาม(แม้จะมีบุตรธิดามากก็แลดูอ่อนวัย)

(ธ.ธ. ๓/๔๘)

๑๖ ธันวาคม

วันกีฬาแห่งชาติ

ชยฺ เวรํ ปสวติ

ทุกฺขํ เสติ ปราชิโต

อุปสนฺโต สฺยํ เสติ

ทิตฺวา ชยํ ปราชยํ

ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ ผู้ละความชนะ
และความแพ้ได้แล้ว มีใจสงบนั้นแหละอยู่เป็นสุข

(จุ.ธ. ๒๕/๒๔/๔๒)

ผู้ชนะย่อมถูกผูกอาฆาต

ผู้พ่ายแพ้นอนอนาถฤทัยถอน

ผู้สงบอยู่เป็นสุขไม่ทุกข์ร้อน

เพราะเพิกถอนเสียทั้งแพ้และชนะ

(พุทธทาสภิกขุ)

๑๗ ธันวาคม

เรื่องไม่ควรคิด

จตุตถาริมาณิ ภิกขเว อจินเตยฺยานิ น จินเตตฺตพฺพานิ ยานิ จินเตนฺโต
อุมฺมาทสฺส วิมาตสฺส ภาคิ อสฺส: พุทฺธวีสโย... ฌานวีสโย... กฺกมฺวิปาโก... โลกจินตา
ภิกขเว อจินเตยฺยา น จินเตตฺตพฺพา

เรื่องที่ไม่ควรคิดมี ๔ อย่าง ใครซนคิดคาดคะเนอาจเป็นบ้าได้ คือ :

- (๑) วิสัยของพระพุทธเจ้า
- (๒) วิสัยของผู้ได้ฌาน
- (๓) ผลของกรรม
- (๔) ความคาดคะเนเกี่ยวกับโลก

(อง. จตฺก. ๒๑/๗๗/๑๐๔)

๑๘ ธันวาคม

พรหมจรรย์-พรหมจारी

กตมํ นู โย อาวุโส พฺรหฺมจริยํ, กตโม พฺรหฺมจาริ, กตมํ พฺรหฺมจริย-
ปริยฺยसानนฺติ... รากฺขโย โทสฺสฺสโย โมทฺทโย, อิทํ พฺรหฺมจริยปริยฺยसानํ

อะไรคือพรหมจรรย์? ใครคือพรหมจारी? อะไรคือที่สุดของ
พรหมจรรย์?

อริยมรรคมีองค์ ๘ เรียกว่า พรหมจรรย์

ผู้ประกอบด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ ชื่อว่า พรหมจारी

ความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะนี่เป็นที่สุดของ
พรหมจรรย์

(ส.ม.ท. ๑๘/๒๐/๑๘)

๑๙ ธันวาคม

ทางสายเอก

เอกายโน อยํ ภิกขเว มคฺโค สุตตํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺถิกมฺยา
ทุกฺขโหมนฺสฺสานํ อตฺตงฺคมฺยา ฌายสฺส อธิคฺมฺยา นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาเย, ยทฺทํ
จตฺตาริ สติปฏฺฐานา.

ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นที่ไปอันเอกเพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์
ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกและความร่ำไร เพื่อความดับสูญแห่ง
ทุกข์และโหม่นัส เพื่อบรรลุถึงทางเดินที่ถูก เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง ทน
ทางนี้คือ สติปัฏฐาน ๔

(ส.ม.พ. ๑๒/๓๖๗/๒๒๘)

๒๐ ธันวาคม

สติปัฏฐาน

จตฺตุนํ โข อารุโส สติปฏฺฐานานํ อภาวิตตฺตา อพฺพลํกตฺตฺตา ตถาคเต
ปรีนํพุเต สทฺธมฺโม น จิรญฺจิตฺติโก โหติ, จตฺตุนํ จ โข อารุโส สติปฏฺฐานานํ
ภาวิตตฺตา พฺพลํกตฺตฺตา ตถาคเต ปรีนํพุเต สทฺธมฺโม จิรญฺจิตฺติโก โหติ.

เพราะบุคคลไม่ได้เจริญ ไม่ทำให้มากซึ่งสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้แล
พระสัทธรรมจึงตั้งอยู่ไม่ได้นาน

เพราะบุคคลได้เจริญ ทำให้มากซึ่งสติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้แล
พระสัทธรรม จึงตั้งอยู่ได้นาน ในเมื่อพระตถาคตปรินิพพานแล้ว

(ส.ม.พ. ๑๔/๓๗๒/๒๒๙)

๒๑ ธันวาคม

รักษาดน

อดุลานันท์ ภิกษุเว รกขิสฺสวามีติ สติปญฺจนํ เสวิตพฺพํ, ปรี รกขิสฺสวามีติ
สติปญฺจนํ เสวิตพฺพํ, อดุลานันท์ ภิกษุเว รกขณฺโตะ ปรี รกขติ, ปรี รกขณฺโตะ
อดุลานันท์ รกขติ.

ภิกษุทั้งหลาย เธอพึงเสกสติปัฏฐานด้วยคิดว่า เราจักรักษาดน
เธอพึงเสกสติปัฏฐานด้วยคิดว่า จักรักษาผู้อื่น บุคคลรักษาดนย่อมชื่อ
ว่ารักษาผู้อื่น บุคคลผู้รักษาผู้อื่นชื่อว่ารักษาดน

(ส.มท. ๑๙/๗๕๙/๒๒๕)

๒๒ ธันวาคม

อยู่อย่างมีสติ

สตฺติยา วีย โอมภุโจ

หยาหมาเนว มตฺถเก

สภกายทิจฺจิปฺพานาย

สโต ภิกฺขุ ปรีพฺพเช

ผู้เห็นภัยอยู่อย่างมีสติ เพื่อละความเห็นแก่ตัว เหมือนบุรุษถูก
ประหารด้วยหอก มุ่งถอนหอกเสีย และเหมือนบุรุษที่ถูกไฟไหม้บน
ศีรษะ มุ่งดับไฟฉะนั้น

(ส.มท. ๑๕/๕๗/๑๙)

๒๓ ธันวาคม

มรณสดี

น อนุตลิกเช น สมุททมชเณ

น ปพพตานิ วิวรํ ปวิสส

น วิชชตี โส ชคตูปปะโส

ยตฺรฏจิตํ นปฺปสเหยฺย มจฺจุ

ไม่ว่าบนท้องฟ้า ท่ามกลางสมุทร ในหุบเขา

ไม่มีแม้สักแห่งเดียว ที่คนเราอาศัยอยู่แล้ว

จะหนีพ้นความตายได้

(ขุ.ธ. ๒๕/๑๔/๓๒)

มรณสดีมี ๔ ประการ คือ

- (๑) การระลึกถึงความตายของบุตรอันเป็นที่รักของตนชื่อว่า
มรณสดีที่เกี่ยวข้องด้วยทุกข์กังวล
- (๒) การระลึกถึงความตายอย่างกระตั้นหันของบุตรอันเป็น
ที่รักของตน ชื่อว่ามรณสดีที่เกี่ยวข้องด้วยความกลัว
- (๓) การที่สัปเหร่อระลึกถึงความตาย ชื่อว่ามรณสดีที่เกี่ยวข้อง
เนื่องด้วยอุเบกขา
- (๔) การระลึกถึงธรรมดาของโลกที่มีการเกิดดับแล้วมีความ
เบื่อหน่าย นี้ชื่อว่ามรณสดีที่เกี่ยวข้องด้วยปัญญา

(วิมุตติมรรค)

๒๔ ธันวาคม

ความพอดี

มตฺตมฺญตา สทา สาธุ

ความรู้จักประมาณ ยังประโยชน์ให้สำเร็จทุกเมื่อ

(สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ)

สายชอดึงนักก็มักขาด

แต่หย่อนยานก็อาจไม่เป็นเสียด

ถ้าไม่หย่อนไม่ตึงจะพึงเพียง

เป็นสำเนียงตามทำนองที่ต้องการ

เหมือนความรักนักก็มักหน่าย

แต่รักน้อยก็จะคลายไม่แก่นสาร

ถ้ารักและรู้จักประมาณการ

ค่อยสมานรักแต่พอดีจะดีเอย

๒๕ ธันวาคม

ผลบุญ

บุญทานิ ปรโลกสุมี ปติฏฐา โทนติ ปาณินิ

บุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ในโลกหน้า

(ส.ส. ๓๕/๗๘/๒๖)

ใดใดในโลกล้วน

อนิจจัง

คงแต่บาปบุญยัง

เที่ยงแท้

คือเงาติดตัวตรึง

ตรึงแน่น อยู่หนา

ตามแต่บุญบาปแล้ว

ก่อก่อรักษา

(ลิลิตพระลอ)

๒๖ ธันวาคม

วันอนุรักษ์สัตว์ป่า

น เตน อริโย โทติ

เณ ปาณานิ ทิสติ

อหิสสา สพพปาณานิ

อริโยติ ปุจฺจติ

ผู้ยังเบียดเบียนสัตว์อยู่ ไม่นับว่าเป็นอารยชน

เพราะการไม่เบียดเบียนสรรพสัตว์ ท่านเรียกว่าอารยธรรม

(พ.ร. ๒๕/๒๙/๕๐)

๒๗ ธันวาคม

อยู่ที่ใจ

สพฺพปาทานภฺยยา นตฺถิ ทฺวํสุสฺส สมฺภโว

เพราะละความยึดมั่นถือมั่นได้ทั้งหมด ทุกข์จึงไม่เกิด

(ขุ.อ. ๒๕/๘๔/๑๒๒)

ทุกข์สุขอยู่ที่ใจมิใช่หรือ

ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส

ถ้าไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ

เราอยากได้ความทุกข์หรือสุขนา

(พระศาสนโศภน จตุตสฺสเถระ)

ยามสุขชมชื่นช้อย

สำราญ

คดข้าวเกลือใส่จาน

ส่งให้

บ่มีได้จะรำคาญ

เคืองชุ่น

ชมชื่นกลืนข้าวได้

ยิ่งชื่นปลาดี

(โคลงโลกนิติ)

๒๘ ธันวาคม

พระเจ้าตากสินมหาราช ทรงขึ้นครองราชย์ที่กรุงธนบุรี

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐

มหารุกขุปม รุกข์

ธมฺเมน โย ปสาสตี

รสญฺจสุส วิชานาตี

รสญฺจสุส น นสฺสตี

ประเทศชาติก็เหมือนต้นไม้ใหญ่

(ถ้า)ผู้ปกครองบริหารบ้านเมืองโดยชอบธรรม

ย่อมไม่ทำให้ประเทศชาติล่มจม

ทั้งยังทำให้ประเทศชาติมีความสุข ความเจริญอีกด้วย

(พ.ชา. ๒๘/๖๕/๒๔)

อันตัวพ่อชื่อว่าพระยาตาก

ทนทุกข์ยากกู้ชาติพระศาสนา

ถวายแผ่นดินให้เป็นพุทธบูชา

แต่พระศาสนาสมณะพระพุทธโคดม

ให้ยืนยงคงถวัลห้าพันปี

สมณะพราหมณ์ชื่ปฏิบัติให้พอสม

เจริญสมณะวิปัสสนาพ่อชื่นชม

ถวายบังคมรอยบาทพระศาสดา

คิดถึงพ่อพ่ออยู่คู่กับเจ้า

ชาติของเราคงอยู่คู่พระศาสนา

พุทธศาสนาอยู่ยงคู่องค์กษัตรา

พระศาสดาฝากไว้ให้คู่กัน

(จารึกศาลพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอรุณราชวราราม)

๒๔ ธันวาคม

ข้อควรคำนึง

กณฺมุคฺตสฺส เม รตฺติณฺทิวา วีตฺติปตฺนฺติ
วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

(อญ.ทสก. ๒๔/๔๗/๔๒)

ชโย โว มา อุปฺจจฺคา
อย่าปล่อยโอกาสให้ผ่านเลยไปเสีย

(ขุ.ธ. ๒๔/๓๒/๕๗)

ทรัพย์เสียไปแล้ว อาจหาได้ใหม่ด้วยความเพียร, ความรู้ที่เสื่อม
ไปแล้ว อาจบำรุงได้อีกด้วยการเล่าเรียน, ความสำราญ อันตรธานไป
แล้ว อาจทำให้เกิดได้อีกด้วยรู้ประมาณในการบริโภคแลกินยา; ส่วน
เวลาที่เสียไปแล้ว ล่วงไปเลย เรียกเอาคืนไม่ได้. คนผู้ไม่นำพากิจธุระ
มักพอใจพูดแก้ตัวว่าไม่มีเวลาจะทำ, อันที่จริงเขาอยากจะทำแต่ล่าเท่านั้น.
คนผู้ประพฤติเพื่อประโยชน์ดินแลประโยชน์ท่าน ย่อมเป็นคนขยันไม่
หยุดหย่อนตลอดปี คนเช่นนี้ถึงมีภาระธุระก็ยังสามารถจะหาช่องทำได้
อีก คนผู้ทำมางยังสามารจะทำได้อีกมากขึ้นไปอีกและทำได้ดีที่สุดในที่สุด

(สมเด็จพระยาวชิรญาณวโรรส)

๓๐ ธันวาคม

ลอยตัวเหนือสถานการณ์

นิราสตุติ อนาคต

อดีต นานุโสดิ

วิเวกตัสสิ ผสเสสุ

ทิจสิสุ จ น นิยุติ

ไม่คำนึงถึงสิ่งที่ยังไม่มาถึง

ไม่เศร้าโศกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว

หามุมสงบจากสิ่งที่มีมากกระทบ

เขาย่อมไม่ถูกชักนำไปตามทฤษฎีทั้งหลาย

(พ.ศ. ๒๕/๔๓๗/๕๐๐)

๓๑ ธันวาคม

ของเก่า ของใหม่

ปุราณ นากินนุเทย

นเว ชนุตี น กุพเพย

ทียขมานน น โสเจย

อากาส สิตโต ลียา

ไม่พึงผลิตเพลินของเก่า

ไม่พึงทำความพอใจในของใหม่

ไม่พึงเสียใจในเมื่อของเก่าและของใหม่นั้นเสื่อมสูญไป

และไม่พึงค้นหาความว่างเปล่า

(พ.ศ. ๒๕/๔๕๑/๕๖๑)

คำย่อชื่อคัมภีร์

(พระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐ = เล่ม/ข้อ/หน้า, คัมภีร์อื่น = เล่ม/หน้า)

อง.อญจก.	อังคุตตรนิกาย อญจกนิปาต	ขุ.ปฏี.	ขุททกนิกาย ปฏิสมภิทามคฺค
อง.เอก.	อังคุตตรนิกาย เอกกนิปาต	ขุ.สุ.	ขุททกนิกาย สุตตนิปาต
อง.จตุกก.	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิปาต	ชา.อ.	ชาตกภูจฺจกถา
อง.ฉกก.	อังคุตตรนิกาย ฉกกนิปาต	ที.ปา.	ทีฆนิกาย ปาฏิภวคฺค
อง.ติก.	อังคุตตรนิกาย ติกนิปาต	ที.ม.	ทีฆนิกาย มหาวคฺค
อง.ทสก.	อังคุตตรนิกาย ทสกนิปาต	ที.สี.	ทีฆนิกาย สีลขุขฺนธวคฺค
อง.ทุก.	อังคุตตรนิกาย ทุกนิปาต	ธ.อ.	ธมฺมปทภูจฺจกถา
อง.นวก.	อังคุตตรนิกาย นวกนิปาต	ม.อุ.	มชฺฌิมนิกาย
อง.ปญจก.	อังคุตตรนิกาย ปญจกนิปาต		อุปริปญฺณาสก
อง.สตตก.	อังคุตตรนิกาย สตตกนิปาต	ม.ม.	มชฺฌิมนิกาย
ขุ.อป.	ขุททกนิกาย อปทาน		มชฺฌิมนปญฺณาสก
ขุ.อิติ.	ขุททกนิกาย อิติวุตฺตก	ม.มู.	มชฺฌิมนิกาย มูสปญฺณาสก
ขุ.อุ.	ขุททกนิกาย อุทาน	วิ.มหา.	วินยปิฎก มหาวคฺค
ขุ.ซู.	ขุททกนิกาย ขุททกปาจ	วิสุทฺธิ.	วิสุทฺธิมคฺค
ขุ.จรียา.	ขุททกนิกาย จรียาปิฎก	สํ.นิ.	สํยุตฺตนิกาย นิทานวคฺค
ขุ.ชา.	ขุททกนิกาย ชาตก	สํ.ม.	สํยุตฺตนิกาย มหาวารวคฺค
ขุ.เถร.	ขุททกนิกาย เถรคาถา	สํ.ส.	สํยุตฺตนิกาย สคาถวคฺค
ขุ.ธ.	ขุททกนิกาย ธมฺมปท	สํ.สหา.	สํยุตฺตนิกาย สฬายตนวคฺค.

ดรรชนีคำบาลี

อกต	๑๕๑, ๑๘๔	อนณฺณสรโณ	๔๗
อกรรม	๑๔๐	อนตฺตา	๑๔๒
อกโรนฺต	๑๖๐	อนภิสฺมพฺพุโต	๑๔๗
อกุสลา	๙๔, ๑๔๔	อนลโส	๑๔๓
อกุสเล	๙๔	อนาคต	๒
อโกธโน	๕๔	อนาวีโล	๑๒๗
อโกธ	๗๖	อนิจฺจ	๑๕๖
อกุชณเวธ	๕๔	อนิจฺจา	๑๔๒
อจรม	๑๖๑	อนินฺทิต	๑๒๖
อจินฺติต	๑๕๔	อนิสฺสโย	๔๑
อจินฺเตยฺยานิ	๒๐๙	อนุกมฺปกา	๑๓๔
อโจราทรโณ	๑๔๑	อนุคามโก	๑๔๑
อชาติ	๑๕๑	อนุชาติ	๗
อณายโน	๑๔๖	อนุตฺตปฺติ	๑๔๒
อฏฺฐจฺจโก	๑๒๐	อนุปายิน	๑๔๓
อตฺถการวโร	๑๕๐	อนฺรตฺโต	๑๓๓
อตฺรมาโน	๗๕	อปณฺณสฺส	๑๔๖
อตฺธิชาติ	๗	อปสฺส	๑๔๕
อตฺต	๒, ๒๑๘	อปายโกสฺสล	๑๕๖
อธมฺเมณ	๑๗	อปายมฺข	๙๕
อธฺคจฺจนฺติ	๑๔๑	อปายมฺขานิ	๙๓, ๙๕
อธฺคโต	๑๕๐	อเปสฺสโน	๕๔
อธฺคฺมสทฺทมโม	๑๕๕	อพฺพุตฺตตฺตฺตา	๒๑๐
อธฺจิตฺตสิกฺขา	๑๖๘	อภิวาทนสฺสิสฺส	๑๘๖
อธฺปณฺณาสิกฺขา	๑๖๘	อภิสฺมพฺพุโต	๑๗๙
อธฺสีสฺสสิกฺขา	๑๖๘	อภิลิฺตฺโต	๒๐๐
อนคฺม	๔๑	อภฺต	๓๘

อมตัม	๖	อตตภาโว	๕
อมตุนทโท	๑๒๘	อตตสมัม	๙๘
อมนาปียา	๑๔๗	อตตสมมาปณิธิ	๙๖
อมรณัม	๑๔๐	อตตสโมปี	๑๓๖
อमानนา	๑๖๒	อตตสรโณ	๙๗
อรหัม	๑๖๑	อตตเหตุ	๑๗
อรหนเตสุ	๑๐๖	อตตา	๑๕๕, ๑๕๕
อรหนโต	๕๖, ๑๖๑	อตตานัม	๕๐, ๑๓๑, ๒๑๑
อโรคัม	๕๙	อตตาว	๑๘
อลงกโต	๒๐๐	อตตาทิปเตยฺยัม	๒๐๔
อลทฐา	๑๕๘	อตถัม	๕๐, ๑๓๘, ๑๕๕
อลโส	๑๐๑	อตถุญคฺมาย	๒๑๐
อวชาตัม	๗	อตถูปทัม	๑๐๓
อวิโรธณัม	๗๖	อตถุณากิสมยา	๑๕๗
อวิหีสญจ	๗๖	อตถุญาย	๑๖๐, ๑๖๑
อสงฺขตัม	๑๕๑	อตถุณาวหัม	๑๕๒
อสาธุม	๔๕, ๑๕๓	อตถิสฺสุม	๕๒
อसारญจ	๑๙๑	อตถเณ	๒๘
อสารโต	๑๙๑	อตถเณ	๑๕๗
อสุทฺธิ	๑๘๙	อตฺตารุ	๕๘
อภฺษตฺตโต	๙๓	อนนตฺติกุเข	๒๑๒
อภฺษตาโร	๑๙๗	อนนเตวาลินา	๑๐
อคฺคิพุตฺ	๒๐๐	อนนตมัม	๑๕๕
อคฺคิ	๔๘	อนนทฺโต	๑๓๐
อญฺคตสมุทฺทรา	๑๓๗	อนนทิพฺพิโร	๑๕๕
อจฺฉ	๑๒๗	อนนโท	๑๒๘
อญฺจิกุลฺยาณัม	๒๐๘	อปปปฏิเวธ	๑๘๑
อตฺตทฺธิโป	๙๗	อปปมตฺโต	๑๕, ๑๖๖
อตฺตโน	๙๙, ๑๓๓, ๑๕๕	อปปมณเจตโส	๑๔๙

อุปปมาทมูลกา	๑๙๐	อาสเวหิ	๑๖๗,๑๙๗
อุปปมาโท	๖,๙๓,๑๙๐	อาหารนันทา	๑๙
อุปปมาทสมสรณา	๑๙๐	อาหุเนยยา	๑๓๕
อุปปสสุโต	๑๘๒	อิติถิยา	๙๐,๑๕๙
อนุปิยา	๓๘	อิติถิ	๕๕,๕๕
อพฺยาปชฺฌ	๒๐๖	อิติถิ	๒๐๐
อวิชฺชาสวา	๑๖๗	อิติถิตฺตโต	๙๓
อสุสาโท	๑๕๖	อิติถิน	๑๖๑
อสุสมุโ	๑๕๒	อิติถิภาโว	๓๙
อากาส	๒๑๘	อิทฺตฺตฺตฺตฺต	๕๙
อาคนตฺตฺต	๑๕๙	อินฺทฺรียสํวรา	๑๒
อาจริยา	๑๐	อุกฺกฏ	๒๘
อาจริโย	๒๐๒	อุจฺจาว	๔๗
อาจารสํสฺมปฺนโน	๔๘	อุจฺจาวจาณี	๙๙
อาชฺชว	๗๖	อุจฺจาดา	๔๘,๗๔
อาตปฺป	๑๙๗	อุจฺจานวโต	๑๐๔
อาตปฺปิ	๑๖	อุจฺจานสมฺปทา	๕๑
อาทิจฺโจ	๑๙๖,๒๐๐	อุทก	๒๐๗
อาทินโว	๑๕๖	อุทกหโท	๑๒๗
อาธิปเตยฺยานิ	๒๐๔	อุปฺกฏิกิณฺฑ	๑๕๙
อาพาธา	๑๙๘	อุปฺจฺจคา	๒๑๗
อายโกสฺสฺล	๑๕๖	อุปฺกฏจก	๑๙๘
อายตคฺค	๑๕๑	อุปฺปาทา	๕๙
อายุ	๑๐๙,๑๔๐,๑๘๖	อุปฺสนโต	๒๐๘
อารกฺษสมฺปทา	๕๑	อุปฺสฺสย	๕๗,๑๒๘
อารตี	๙๓	อุปฺม	๑๓๑
อารทฺตฺตวิโร	๑๘๓	อุสฺสทา	๑๘๕
อารามเจตฺยา	๕๖	เอกฺกขรมเลน	๑๘๘
อารามโรปา	๕๗	เอกธมฺมสฺส	๑๔๔

เอกยาโม	๒๐๓	กมุขนา	๕๘,๑๕๒
เอกายโน	๒๑๐	กรรม	๓๕
เอตมมจุคตมุตตม	๙๓,๑๕๘	กรรมกมม	๑๐๘
โอกาสโลโก	๑๙๓	กรรมยานิ	๕๙
โอนทุธา	๑๓๑	กรณาสโห	๗๗
โอมภูโร	๒๑๑	กรโรติ	๑๔๓
กจฺจนาโน	๑๔๙	กยิราถ	๑๒๕,๑๔๑
กณฺณา	๑๙๕	กฤษยาณ	๘๓,๑๘๓
กฏฺฐา	๗๘	กฤษยาณการี	๘๓
กต	๑๔๒,๑๔๓,๑๘๙	กฤษยาณมิตฺตดา	๓๒
กตญญกตเวทิ	๖๑	กฤษยาณมิตฺโต	๖๑
กตปฺปญฺจตา	๕๖	กฤษยาณสหายตา	๓๒
กตาทก	๙๙	กฤษยาณสมปจฺจคตา	๓๒
กถมฺภูตสฺส	๒๑๗	กฤษยาณานิ	๒๐๘
กทริย	๕๕	กสิ	๗๘
กยิรา	๓,๑๖,๓๙, ๑๒๑,๑๕๕,๑๖๐	กามาสวา	๑๖๗
กฺวาติภาโร	๑๐๗	กามาเท	๒๕
กมุปติ	๘๒	กายกมม	๑
กมุมน	๕๐,๗๔,๗๙,๑๕๒,๑๕๓	กายคตาสติ	๑๕๗
กมุมนิพฺพุตฺตา	๑๕๒	กายทฺจฺจริต	๕๔
กมุมทายาโท	๘๐	กายสฺส	๕๕
กมุมปฏิสฺสโร	๘๐	กายิโก	๕๙
กมุมพฺพุตฺ	๘๐	กาเยน	๑,๑๕๘
กมุมโยนิ	๘๐	กาโย	๗๕
กมุมสฺสโกมฺหิ	๘๐	การโก	๑๙๓
กมุมวิปาโก	๒๐๙	กาล	๔๗
กมุมสม	๕๘	กาเล	๓๘,๑๗๒
กมุมานิ	๑๓,๗๗	กาโล	๗๒,๑๕๒
		กาลา	๑๓๖

กาลณณ	๓๘,๕๔	ขตติโย	๑๙๖
กาลิ	๕๔	ขุทโท	๑๗๐
กิจจ	๖๑,๑๓๘,๑๙๗	ขนตี	๒๑๘
กิจจมาตปปี	๗๐	ขนตี	๓๐
กิตติ	๗๔	ขนธสมา	๕๖
กิมานนุโท	๑๓๑	ขนธส	๑๓๗
กุฏกุโร	๑๔๗	ขลิตา	๗๗
กฤษโร	๙๒	ชินุปี	๑๑๕
กฐาจน	๑๑๑	ชีณมจเว	๑๕๘
กมุภม	๗๓	ชีณาสเวหิ	๙
กุมาราน	๒๐๗	เขม	๘๒
กุมาริ	๗๑	เขมโต	๒๙
กุล	๑๑๔	เขฬ	๔๗
กุลกุมาริโย	๑๐๖	คจณติ	๑๓๐
กุลสฺสตุถ	๑๑๔	คณหติ	๑๗๑
กุลาน	๕๕	คติ	๗๒
กุลิตติโย	๑๐๖	คณตุมหริ	๖๓
กุลิโน	๗๖	คณตติ	๗๔
กุลล	๑๒๑,๑๔๐	คณโต	๑๙๔
กุลลปภิกขา	๑๙๐	คณโก	๑๙๓
กุลลภาคิยา	๑๙๐	คณนิโย	๑๔๐
กุลลา	๑๕๗,๑๙๐	คณภิรปญห	๑๐๓
กุลโล	๖๓	คณภิรวภาโส	๑๘๑
กุลเป	๑๘๒	คณภิโร	๑๕๐,๑๘๑
เกสกลยาณ	๒๐๘	ครุโรนโต	๒๙
โกธ	๑๑๕	คเวสธ	๑๓๑
โกสช	๑๒๔	คหปตโย	๒๗
โกสสุลลน	๑๕๖	คาม	๑๑๔
ชโน	๒๑๗	คามสฺสตุถ	๑๑๔

คาม	๕๖	จกขุณิ	๑๙๗
คาโว	๓๗	จข	๖๐
คิรี	๕๔,๑๗๙	จเซ	๒๑,๑๑๔
คิธานิ	๔๗,๗๙	จตุราธิฎจาโน	๑๒๐
คิธานา	๑๙๘	จตุราสีตีสหสส์	๑๘๘
คิลาโน	๑๙๘	จนทน์	๑๙๔
คามิ	๑๑๔	จนทิม่า	๗๕
คุณวาทิ	๙๑	จนเท	๙๑
คามิ	๑๑๔	จนโท	๑๑๘,๒๐๐
คุตตทวาโร	๑๔๙	จรติ	๙๘
คุตโต	๕๐	จรนติ	๑
คุนุณญเจ	๙๘	จรนตมปิ	๑๒๗
โคจรวิสัย	๑๔๗	จเร	๕๒
โคตฺเตน	๗๔	จาโค	๕๑,๑๑๖
ขรเมสิโน	๑๑๖	จาริกิ	๘๘
ขร่า	๑๒๔	จิตฺตํ	๗๓,๘๒,๑๒๙
ฆาตเย	๑๓๑		,๑๕๙,๑๖๔,๑๖๗,๑๙๗
ฆาเตน	๑๔๘	จิตตมปิ	๗๕
จกฺกรตน์	๑๒๒	จิตตภาวนา	๑๕๙
จกฺกานิ	๙๖	จิตฺเตน	๑๔๔
จกฺขุ	๑๔๖	จินตามยา	๑๕๙
จกฺขุ	๑๔๗	จิรี	๑๔๐
จกฺขุกรณิ	๑๒๐	จิรวุจติกาณิ	๕๕
จกฺขุโท	๑๒๘	จิรวุจติโก	๒๑๐
จกฺขุณา	๑๔๘,๑๔๙	เจตสิโก	๕๙
จกฺขุมา	๑๒๗,๑๓๙	เจโตวิมุตติ	๑๖๖
จกฺขุสส	๑๔๖	เจโตวิมุตตี	๑๔๙
จกฺขุสฺมิ	๑๘๔	เจทยตฺตานํ	๓
จกฺขุ	๑๙๕	โจรา	๓๑

ฉนทราควินโย	๑๔๖	ชีวติ	๑๔๐
ฉนทโส	๒๐๐	ชีวติ	๔,๗๒,๑๑๖
ฉนทา	๗๕	ชีวติภุชย	๗๑
ฉนุปาณกา	๑๔๗	ชีวติมุตต์	๗๔
ฉวิกฤษยาโน	๒๐๘	ชีโว	๑๑๖
ฉาเทติ	๑๗๓	ฉานวิสโย	๒๐๙
ฉายาว	๑๔๓,๒๐๒	ฉาน	๑๙๖
ชคตูปุเทโส	๒๑๒	ฉาณนติ	๑๕๘
ชจจา	๔๘	ฉายิโน	๑๙๗
ชณฺณา	๗๐	ฉายี	๑๙๖
ชนา	๕๗,๒๐๐	ฉสฺสตี	๑๒๗
ชย	๖๔,๒๐๘	ฉาณกรณิ	๑๒๐
ชเย	๑๑๑	ฉาติ	๑๓๖
ชรี	๗๑	ฉาตี	๑๑๔
ชรา	๖๖	ฉาโต	๑๖๙
ชหาติ	๑๘๗	ฉาน	๑๖๑,๑๗๙
ชหนฺติ	๑๓๖	ฉาณญ	๑๖๑
ชาติ	๗๕	ฉาณานิ	๑๗๙
ชาเตน	๑๒๑	ศจฺจกา	๕๐
ชานนฺติ	๑๒๕	ตถาคตสฺส	๘๗
ชานาติ	๑๔๔,๑๖๔,๑๗๘	ตถาคตา	๑๖๑,๑๙๗
ชานะยฺย	๑๑๘	ตถาคเต	๒๑๐
ชายมาโน	๑๖๐	ตถาคเตน	๔๒,๑๒๐,๑๗๙
ชายเว	๑๘๙	ตถาคโต	๔๙,๑๗๙
ชิต	๑๖	ตปี	๗๖
ชินฺณ	๕๕	ตปติ	๑๙๖
ชิน	๑๔,๒๘,๔๕,๑๕๓	ตโป	๑๒๔
ชิวฺหาย	๑๔๘	ตสนฺติ	๑๓๑
ชีวติ	๒๐๕	ตาทิสฺ	๑๗๒

ติฎฐติ	๑๙๒	ทิวา	๕๗,๑๙๖
ติฎฐนตมปิ	๑๒๗	ทิมมา	๓๖
ติณณณ	๑๑๐	ทิปโท	๑๒๘
ติยาโม	๒๐๓	ทุกกกริยา	๑๓๕
ตีเร	๑๒๗	ทุกขั	๒๖,๑๔๖,๑๙๒,๒๐๘
ตุฎฐพพ	๑๒๘	ทุกขโหมนสุสาน	๒๑๐
ตุลา	๑๓๒	ทุกขเมว	๑๙๒,๑๙๓
เตชสา	๑๙๖	ทุกขมปิ	๕๖
โตก	๑๑๗	ทุกขสุต	๒๑๕
ทกกุลลา	๑๑๗	ทุกขา	๔๖,๑๙๒
ทกขั	๕๙	ทุกขิโต	๑๙๓
ทกขินา	๑๐	ทุกเข	๑๙๒
ทกโข	๔๐,๑๐๑,๑๕๓	ทุกเขน	๖๕
ทกนติ	๑๗๒	ทกคตตี	๑๘๑
ทกมาโม	๒๓	ทกคโต	๒๐๓
ทพพ	๑๑	ทิกขัง	๑๔๕
ทมยนติ	๔๐	ทิกขมตต	๑๘๕
ทเมถ	๑๕๔	ททุทโม	๑๕๔
ทโม	๑๑๖	ทุนนิคคหสุต	๗๓
ทวิยาโม	๒๐๓	ทพภาสา	๑๓๕
ทหราบิ	๗๑	ทรณโพโส	๑๕๐
ทณชาสุต	๑๓๑	ทุลลโก	๖๑
ทพพ	๓๕	เทวดา	๑๓๕
ทาดา	๒๒	เทวธมมา	๑๐๒
ทาน	๗๖	เทวมนุสุสาน	๙๖
ทานญจ	๑๔๑	เทวมนุสุเส	๒๐๗
ทาเนน	๔๕	เทโว	๑๔
ทการญจ	๑๑๘	เทสิโต	๑๘๗
ทิวส	๓	โทสกุขโย	๒๐๙

โทสณฺจ	๓๗	ธิตฺติ	๑๑๖
โทสา	๗๕	ธโร	๖๑, ๑๐๓,
ธัสสิ	๑๓๒		๑๑๗, ๑๔๑, ๑๕๗
ธัม	๙, ๑๒, ๕๑, ๗๕, ๑๕๘	นภฺษตฺตานํ	๒๐๐
ธนฺวา	๕๑	นตฺถิ	๑๑๐, ๑๒๙,
ธนฺคุคฺคา	๑๒๓		๑๔๐, ๑๙๑, ๑๙๖
ธเนน	๗๕	นทึ	๕๑
ธมฺมํ	๒, ๙, ๒๙, ๓๙, ๗๕, ๗๗, ๙๘, ๑๑๐, ๑๔๔, ๑๘๐, ๑๘๒	นทึนํ	๒๐๐
ธมฺมจกฺกํ	๑๗๙	นยตี	๕๐
ธมฺมชฺวีโน	๑๐๕	นรํ	๑๔๕
ธมฺมภูโจ	๑๓๒	นราธิป	๒๐๓
ธมฺมจิตฺตา	๕๙	นโร	๑๖๔, ๒๐๓
ธมฺมธโร	๑๖๕	นาคเร	๒๐๔
ธมฺมมนุสฺสาสติ	๑๒๘	นาโคปิ	๑๑๐
ธมฺมราชา	๒๙	นาโถ	๑๕๕
ธมฺมวาทิ	๕๓	นानตฺถกามสฺส	๑๓๘
ธมฺมวินโย	๑๖๗	นानาโคจรา	๑๔๗
ธมฺมา	๑๑, ๑๑๖, ๑๒๑, ๑๔๓, ๑๔๗, ๑๔๙, ๑๕๐, ๑๖๕ ๑๘๓, ๑๘๖, ๑๙๐, ๑๙๒	นानาภิภูจิกะ	๑๖๓
ธมฺมาธิปเตยฺยํ	๒๐๔	นानาวิสยา	๑๔๗
ธมฺมานํ	๑๙๐	นानตฺปปติ	๑๔๓
ธมฺเม	๒๗, ๙๔, ๑๐๑	นानุโสจติ	๒๑๘
ธมฺเมน	๑๙, ๕๐, ๕๘, ๑๒๒, ๒๑๖	นาภินนฺเตยฺย	๒๑๘
ธมฺเมสฺสุ	๑๔๗	นามโคตฺตํ	๒๐๕
ธมฺเมหิ	๕๗, ๖๓	นามนฺนุญญํ	๑๑๑
ธมฺโม	๑๙, ๔๔, ๗๔, ๙๙, ๑๕๐, ๑๕๗, ๑๘๗	นายกธมฺมตา	๑๙๕
		นายกสฺส	๑๙๕
		นาลิ	๑๒๑
		นิคฺคหฺรทํ	๒๐๓
		นิคฺคณฺเห	๒๐๓

นิคคยหาวาที	๑๗๔	ปคคณเห	๒๐๓
นิจจํ	๑๓๑	ปคคหารหํ	๒๐๓
นิธิ	๑๔๑	ปคคณญ	๖๕
นิธินว	๑๗๔	ปคคหิตา	๑๓๒
นิราสตุตี	๒๑๘	ปจฺจติ	๑๙๙
นิรุขณติ	๑๓๗	ปจฺจตุตํ	๑๘๙
นิรุขณนติ	๑๔๙	ปจฺจยา	๓๒
นิโรธา	๔๙	ปจฺจเวกขิตพฺพํ	๙๐
นินฺนิตารํ	๑๖๓	ปจฺจเจกจิตฺตา	๑๖๓
นินฺนิตโธ	๑๒๖	ปชฺชโธ	๑๘๔
นิปโก	๑๖๕	ปชฺ	๕๘
นิปปทา	๑๕	ปชา	๑๔, ๙๘, ๑๔๒
นิพฺพานสนฺติเก	๑๙๖	ปญฺญวนตํ	๑๐๓
นิพฺพานสฺส	๒๑๐	ปญฺญา	๕๔, ๑๓๓, ๑๘๓
นิพฺพานํ	๓๐	ปญฺญํ	๑๒๐
นิพฺพินฺนทติ	๑๙๒	ปญฺญตฺตํ	๑๐๖
นิพฺพุติ	๑๙๓	ปญฺญตฺโต	๑๘๗
นิพฺพุโต	๑๙๓	ปญฺญเปฺนติ	๑๘๕
นियฺยติ	๒๑๘	ปญฺญวโต	๑๕๗
นิวารณํ	๑๙๐	ปญฺญา	๕๑, ๑๕๗, ๑๖๕, ๑๖๗, ๑๖๘, ๑๗๐, ๑๘๔, ๑๙๖
นิสฺสม	๓๕		
นิสฺสมการิโน	๑๐๔	ปญฺญาชีวี	๑๕๔
นิสฺสยสฺสมฺปนฺโน	๑๓๙	ปญฺญาพลํ	๑๗๖
นิสฺสรณํ	๑๖๕	ปญฺญเปมิ	๑๑๙, ๑๙๓
นียติ	๑๔๔	ปญฺญาย	๑๙๒
เนกนฺตมฺพฺพนา	๑๐๕	ปญฺญาเยถ	๑๕๑
เนตฺติกา	๔๐	ปญฺญาวิมฺตฺตี	๑๔๙
ปกคํ	๑๓๗	ปญฺญาเยเต	๑๙๐
ปฏฺชีนฺนมากาโส	๒๐๗	ปฏฺธิกฺกริสฺสามิ	๑๗๒

ปฏิกูลา	๑๔๗	ปมฺจุจติ	๑๔๘
ปฏิจจสมุปปาทำ	๑๘๐	ปมฺกฺขนฺติ	๑๔๗
ปฏิจจสมุปปาโท	๑๘๑	ปโยชเย	๑๕๒
ปฏิปทำ	๑๙๓	ปรโลกสุมี	๒๑๔
ปฏิปทา	๑๒๐	ปราชยํ	๒๐๘
ปฏิปนฺนา	๑๙๗	ปราชิโต	๒๐๘
ปฏิพล	๔๗	ปริจุจาคํ	๗๖
ปฏิมํเสตมตฺตนา	๓๓	ปรินิพฺพุเต	๒๑๐
ปฏิมณฺชิโต	๒๐๐	ปรินิพฺพุโต	๑๗๙
ปฏีรूप	๑๙๘	ปริพฺพเช	๒๑๑
ปฏีรูปการี	๗๔	ปริยตฺติสทฺธมโม	๑๕๕
ปฏีรूपเทสวาโส	๙๖	ปริโยสํ	๑๖๖
ปฏินุทน์	๒๒	ปวรํ	๑๘๘
ปฏีวาทเมติ	๑๙๔	ปวาเรมิ	๑๗๒
ปฏีเสวติ	๑๔๒, ๑๔๓	ปวฺจุจติ	๑๕๗, ๒๑๔
ปจฺวี	๕๔, ๖๐	ปสํสํ	๑๖๓
ปจฺวี	๑๑๔, ๑๒๒	ปสํสํโต	๔๐, ๑๒๖
ปณฺตี	๔๒	ปสวติ	๒๐๘
ปณฺตีโต	๑๕๐	ปสาสตี	๒๑๖
ปทํปิ	๑๓๑	ปสฺสตี	๑๔๔, ๑๔๕,
ปทฺถจฺจิตฺตสฺส	๑๓๔		๑๘๐, ๑๙๒, ๑๙๔
ปทฺมํ	๘๖	ปสฺสถิมํ	๑๒๙
ปเทสํ	๑๐๐	ปสฺสทวํ	๔๗
ปพฺพชิตฺต	๙๐	ปสฺสทามิ	๗๑
ปพฺพชิต	๓๐, ๑๘๘, ๒๐๐	ปสฺสเส	๑๗๔
ปพฺพทานํ	๒๑๒	ปสฺสเสยฺย	๑๒๗
ปลฺลเส	๑๕๘	ปหีนํ	๙๔
ปภสฺสรมิทํ	๑๕๙	ปณฺชิตมามิ	๑๐๙
ปมาโท	๖, ๑๒๔	ปณฺชิตลกฺขณามิ	๕๓

ปณชิตวาทุคฺค	๑๕๐	ปิศา	๕๘
ปณชิตเวทนีโย	๑๕๐	ปิศาหีนสุส	๑๓๕
ปณชิตัม	๑๗๔	ปิยทสุสิโน	๔๐
ปณชิตา	๗,๗๗,๑๖๐,๑๖๕	ปิโย	๙,๒๓,๒๔
ปณชิตานัม	๔๓	ปิตโต	๑๔๓
ปณชิตโต	๒,๘,๑๘,๓๓, ๕๐,๕๓,๑๐๙,๑๑๓, ๑๔๘,๑๕๗,๒๐๓	ปิตฺติยเร	๑๙๐
ปาณานิ	๒๑๔	ปุคฺคสฺส	๖๕
ปาณินัม	๑๗๒,๒๑๔	ปุณณานิ	๑๔๑,๒๑๔
ปาติโมกฺเข	๓๑	ปุณฺฑริกัม	๘๖
ปาปกัม	๘๓,๑๘๓	ปุตฺตัม	๑๖๖
ปาปกา	๙๔,๑๔๔	ปุตฺตา	๘
ปาปการี	๘๓	ปุตฺโต	๒๐๔
ปาปเก	๙๔	ปุณฺฑริโน	๑๕๙
ปาปโก	๘๕	ปุปฺพคนฺโธ	๑๙๔
ปาปณฺโณ	๑๓๙	ปุปฺพพราสฺมิหา	๑๒๑
ปาปมิตฺตานุโยโค	๙๕	ปุพฺพพาริยา	๑๓๔
ปาปมิตฺโต	๙๓	ปุราณัม	๒๑๘
ปาปสมฺปวงฺโก	๙๓	ปุริสสุส	๑๕๓,๑๕๙
ปาปสหาโย	๙๓	ปุริสสานญฺจ	๑๖๑
ปาปิ	๑๑๐,๑๘๙,๑๙๙,๒๐๔	ปุริโส	๑๕,๘๕,๑๒๗,๑๓๓
ปาปา	๙๓	ปุโรหิตโต	๒๐๔
ปาปานิ	๗๗,๑๙๙	ปุชฺชิตโต	๑๐๐
ปาปิกัม	๑๐๗	เปมัม	๙๘
ปาปิโย	๑๗๔	เปมโต	๒๖
ปาโป	๑๙๙	โปสํ	๑๒๕
ปิฎกตฺตยการโก	๑๘๘	โปโส	๕,๗๑,๑๒๖
ปิฎกตฺตยวาทโก	๑๘๙	ผาคี	๑๓๕
		ผิเต	๑๘๙

ผูกษา	๖๕	พุกุเธ	๔๒
พชฌเต	๑๔๕	พุกุโธ	๘๗, ๑๔๖
พชฌมาโน	๑๔๕	โพชฌงคตปสา	๑๒
พหุหมจิริย	๓๒, ๑๕๐, ๑๕๘, ๑๖๖, ๒๐๙	โพธิสตุโต	๑๔๗
พหุหมจาริ	๒๐๙	ภจจ	๑๑๘
พหุหมโณ	๔๘, ๑๔๖	ภชติ	๑๐๐
พหุมา	๑๓๔	ภเช	๑๓๔, ๑๗๕
พหุมนา	๑๔	ภเชณ	๑๓๓
พนุธว	๑๑๘	ภโฏ	๑๓๓
พล	๑๘๖, ๒๐๗	ภย	๒๖, ๙๖, ๑๓๖
พลโก	๑๒๘	ภยเมถุนญจ	๑๔
พลานิ	๑๗๖	ภยโต	๒๙
พหุการา	๑๕๐	ภยาคเม	๑๑๘
พหุชนสุชย	๘๘	ภริยา	๘
พหุชนหิตาย	๘๘	ภวาสวา	๑๖๗
พาลกาเล	๗	ภวิสสติ	๑๘๕
พาลปุตโต	๘	ภควา	๓๗
พาล	๖๖	ภาคี	๒๐๙
พาลา	๑๒๙	ภাত্র	๑๓๔
พาละ	๓๕	ภาราวโ	๙๗
พาลิ	๑๑, ๓๓, ๑๐๙, ๑๙๑	ภาวนีโย	๙
พาลิตปาโป	๑๘๘	ภาวิตา	๑๔๗
พาลุสจจญจ	๑๕๘	ภาวิตตตทา	๒๑๐
พิมพ์	๑๓๗	ภาสมาโน	๓๗
พุกุธวิสัย	๒๐๙	ภาสติ	๑๔๓
พุกุธา	๓๐, ๔๔	ภิกขุ	๑๔๘, ๑๖๔, ๒๑๑
พุกุธานุสาสนี	๒๙	ภิกขุโย	๑๔๐, ๑๖๗
พุกุธิสมนุโน	๕๔	ภีรุ	๑๐๑
		เภสชชานี	๑๙๘

โกศสุขั	๕๒	มนุสฺसानั	๑๔๐, ๒๐๐
โกศา	๑๕๙	มโน	๒๗
โกศานั	๙๕	มโนกมุขั	๑
โกเศสุ	๙๖	มโนทุจริตั	๙๔
โกชนานั	๑๙๘	มโนปุพฺพจุคฺมา	๑๔๓
มกฺกโณ	๑๔๗	มโนมยา	๑๔๓
มจฺจลหตฺถิ	๒๐๐	มโนรมั	๘๖
มคฺคมตฺถิ	๑๙๓	มรณั	๗๐
มคฺโค	๑๒๐, ๑๙๒, ๒๑๐	มลั	๑๒๔, ๑๘๘
มจฺจา	๗๔	มหทฺถเน	๑๘๙
มจฺจุ	๒๑๒	มหาปุริสภาวสุเส	๗๗
มจฺจุนา	๗๐	มหาภูทกฺขุบมั	๒๑๖
มจฺจุนอ	๖, ๑๓๑	มหาสมโณ	๑๑
มจฺจานั	๒๐๕	มหาสมุทฺโท	๑๖๗
มจฺจณฺคฺมพฺพนติ	๑๒๗	มัสกฺกุยาณั	๒๐๘
มจฺจณานั	๒๐๗	มนฺดา	๑๒๔
มชฺชปานา	๙๓	มาตริ	๖๒
มณฺณตติ	๑๘๒	มาตา	๗, ๗๙, ๘๑, ๑๐๒, ๒๐๔
มณิ	๕๑	มาตาปิตรอ	๑๓๔
มณฺฑุโก	๑๘๒	มาตาปิตา	๑๓๕
มตฺตณฺณดา	๒๑๓	มาตาปิตุ	๒๐๒
มตฺถเก	๒๑๑	มาตาปิตุณเมว	๑๕๖
มทฺทว	๗๖	มาตาหีนสุส	๑๓๕
มนสา	๑, ๑๔๓, ๑๔๘	มานโว	๑๘๒
มนาปทายิ	๒๒	มารั	๗๓
มนาปิ	๒๒	มิตฺตั	๑๐๒, ๑๑๘
มนาปา	๓๘	มารพฺนธนา	๑๙๗
มนุสฺสธมฺมา	๑๒๗	มิตฺตทฺพโก	๘๕
มนุสฺสา	๒๐, ๑๖๒	มิตฺตานั	๒๒

มิตตานิ	๗๔	รุษโต	๑๒๔
มิตโต	๑๓๖	รุษนโต	๒๑๑
มุขั	๒๐๐	รุษิสฺสามิ	๒๑๑
มุจฺจติ	๑๔๕	รชฺช	๑๑๐
มุสสาวาทิสฺส	๑๑๐	รชฺชติ	๑๐๐
มุหฺโห	๑๔๔, ๑๔๕	รณฺโณ	๕๙, ๒๐๐, ๒๐๒
เมตฺตจิตฺตญฺจ	๑๔๑	รณฺจํ	๑๗, ๙๘, ๒๑๖
เมตฺตจิตฺโต	๔๗	รตฺตินทิวา	๒๑๗
เมธาวี	๕๐	รตฺติโย	๑๓๖
เมธาวี	๑๗๔	รตนํ	๑๗๐
โมกฺโข	๑๐๗	รโห	๑๙๑
โมหํ	๓๗	ราคกฺขโย	๒๐๙
โมหกฺขโย	๒๐๙	ราชรณฺูปมํ	๑๒๙
โมหา	๗๕	ราชา	๙๘, ๒๐๐, ๒๐๔, ๒๐๗
โมโห	๑๔๔	ราชูนํ	๑๒๐
ยชตํ	๒๐๐	รูกฺขสฺส	๘๕, ๒๐๒
ยญฺณา	๒๐๐	รูกฺขา	๑๑๔
ยโส	๗๕	รูปํ	๑๔๙, ๒๐๕
ยโสภิวทฺตมฺติ	๑๐๔	รูปา	๑๔๗
ยาดานุยายี	๒๐๑	รูเปสฺสุ	๑๔๗
ยานโท	๑๒๘	โรคฺหารี	๗๘
ยายโต	๑๔๒	โรหํ	๑๔๒
ยุโต	๑๓๓	ลทฺธํ	๑๒๘
โยคกฺเขมา	๑๓๒	ลภติ	๖๔, ๑๕๓
โยธาสีโว	๕๙	ลภเต	๖๗, ๑๖๓, ๑๘๖
โยนิโสมนสิกาโร	๓๒	ลภนโต	๑๙๘
โยพฺพเน	๑๕๘	โลกจินฺดา	๒๐๙
รติมาภาติ	๑๙๖	โลกธาดฺยุยา	๑๖๑
รูกฺขติ	๒๑๑	โลกนาสิกฺกา	๑๒๕

โลกนิโรธคามินินฺจ	๑๙๓	วยกฺขยาณั	๒๐๘
โลกสมุทฺทญฺญ	๑๙๓	วยธมฺมา	๘๗
โลกสุมิ	๑๘๕	วโยคุณา	๑๓๖
โลกสุส	๘๕	วนต์	๕๗
โลกสุมี	๑๙๐, ๑๙๘	วนฺทโก	๒๒
โลกา	๑๙๓	วสุสสตี	๑๑๖, ๑๔๐
โลกาธิปเตยฺย	๒๐๕	วสนฺติ	๑๐๑
โลกานุกมฺปาย	๘๘	วเส	๑๖๒
โลกามิสฺ	๑๓๖	วาจา	๘๗, ๑๕๘, ๑๗๘
โลก	๕๒, ๘๖, ๑๒๖, ๑๘๕, ๒๐๖	วาจากมฺม	๑
โลโก	๘๙, ๙๑, ๑๓๐, ๑๔๒, ๑๕๕	วาจาย	๑, ๑๕๘
โลณตํ	๖๙	วาณิไซ	๑๕๐
โลณโรส	๑๖๗	วิภฺกฺษณา	๘๕
วฏฺกฺกิ	๑๘๐	วิภฺกฺขโน	๑๘๖
วจฺจุจฺจริตํ	๙๕	วิฆาตสุส	๒๐๙
วชฺชทสฺสิณํ	๑๗๕	วิชฺชา	๑๙, ๗๕, ๑๑๓
วชฺชานิ	๑๗๓	วิชฺชติ	๑๒๗, ๑๖๑, ๑๙๓, ๒๑๒
วชฺชธมฺเม	๑๐๖	วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน	๒๐๗
วชฺชมนฺติ	๑๘๖	วิชฺชาสมํ	๙๘
วณฺณ	๘๗	วิชฺขํ	๑๗๐
วณฺโณ	๑๘๖	วิณฺญาตมตฺตํ	๑๘๕
วตฺตตี	๑๔๒	วิณฺญ	๗๘
วตฺตา	๙	วิชานาติ	๒๑๖
วตฺถโก	๑๒๘	วิทฺสคมโน	๑๔๐
วทญฺญ	๑๗๒	วิทฺโส	๑๐๗
วทฺนฺติ	๕๕	วิธฺโร	๑๓๙
วทามิ	๔๓	วินเยน	๑๒๕
วณฺฏดาณิ	๑๙๑	วินโย	๕๘, ๑๕๘, ๑๘๗
วนํ	๙๖	วิปริณามธมฺม	๑๔๖

วิปัสสนิ	๒,๑๓๐,๑๖๘	เวชไช	๕๐,๕๑
วิปัสสนา	๑๖๘	เวทนา	๑๐๙
วิปาก	๑๔๒,๑๔๓	เวปุลลุตต	๙๖,๑๓๙
วิปุล	๒๑	เวร	๕,๒๐๘
วิมานนา	๑๖๒	เวรา	๑๑๘
วิมัจจติ	๑๖๗	เวรี	๗
วิมัจจุนติ	๓๕	สกุจฉ	๑๐
วิมุตตรโส	๑๖๗	สกุภยทิกุจิปปหานาย	๒๑๑
วิมุตติ	๑๖๕	สกุขรกลลุมปี	๑๒๗
วิรัช	๘๒	สโฆ	๒๐๐
วิรตี	๙๓	สัวร	๑๙๐
วิรยพล	๑๗๖	สัวโร	๓๑,๑๔๘,๑๖๘
วิรุตโต	๖๕	สัวาโส	๑๘๙
วิโลมานิ	๙๙	สัวุโต	๑๔๘
วิวตติ	๕๓	สัเวชนียานิ	๑๗๙
วิวทามิ	๕๓	สัสาโร	๓
วิวั	๒๑๒	สัฏกิลิสฺสติ	๑๘๙
วิวาท	๒๙	สัฆาโรโลโก	๑๙๓
วิเวกทสฺสี	๒๑๘	สัฆาราวา	๘๗,๑๔๒
วิสาร์โท	๑๖๕	สัโค	๑๒๙
วิสุขณติ	๑๘๙	สัคคาทก	๑๘๗
วิเสสี	๑๘๕	สัฆมโสภณ	๑๖๕
วิเสโส	๑๙	สัฆม	๑๗๒
วิโสธเย	๑๘๙	สัฆิ	๑๘๗
วิตมัจจวรา	๑๗๒	สัการโว	๒๓,๖๒
วิติปตฺนติ	๒๑๗	สัต	๑๙๕
วุจฺจติ	๑๖๕,๑๘๘	สัติ	๗๙,๑๕๐
วุทฺธมาปจายนฺติ	๑๐๑	สัติปฏฺฐาน	๒๑๑
วุทฺธมฺสาธิกา	๑๗๗	สัติปฏฺฐานา	๒๑๐

สติปัญญานาน	๒๑๐	สตฺต	๗
สโต	๑๘๕	สตฺเต	๗๙
สภา	๑๘๒	สตฺถา	๑๘๗
สภามชฺเช	๗	สทฺทา	๒๑๓
สมคฺคา	๒๙	สทฺโท	๑๓๗, ๑๘๓
สมคฺคานํ	๑๒๔	สทฺธมฺมํ	๓๖
สมจฺริยญฺจ	๑๔๑	สทฺธมฺโม	๑๕๕, ๒๑๐
สมจฺริยา	๑๘๘	สทฺธา	๗๘
สมจาคา	๒๗	สทฺธาเปเมสุ	๘๘
สมชีวิตา	๕๑	สนฺติเปกฺโข	๑๓๖
สมณพฺรหฺมณา	๑๑๘	สนฺติเมว	๑๒๐
สมโณ	๓๐, ๑๘๘	สนฺตานํ	๑๖๒
สมณมชฺฌคฺค	๑๑๕	สนฺตญฺจีปรมิ	๙๒
สมนฺนาคโต	๔๗, ๕๙, ๖๓, ๑๓๙, ๑๕๓	สนฺโต	๑๑๕, ๑๕๐, ๑๘๒
สมปฺญญา	๒๗	สนฺนทฺโร	๑๙๖
สมสทฺธา	๒๗	สนฺนิวาเสน	๒๕
สมสฺสตา	๒๗	สฺปฺปญฺญา	๑๗๒
สมาธิ	๑๖๔, ๑๖๗, ๑๖๘	สฺปฺปายํ	๔๗
สมาโน	๑๙๗	สฺปฺปายานํ	๑๙๘
สมุทฺทมชฺเช	๒๑๒	สฺปฺปฺริสฺสรมฺมา	๖๕
สจฺจํ	๑๑๖	สฺปฺปฺริสฺสํ	๖๑
สจฺจใจ	๕๔	สฺปฺปฺริสา	๖๕
สจฺจิกิริยาย	๒๑๐	สฺปฺปฺริโส	๑๖๑
สณฺณโม	๒๐๖	สพฺพทฺทานํ	๒๔
สณฺทฺวาทํ	๑๘๗	สพฺพทฺพานํ	๒๑๔
สตฺตโลโก	๑๙๓	สพฺพสตฺตา	๑๖๓
สตฺตดา	๑, ๕๙, ๑๔๒	สพฺพทฺพาทานกฺขยา	๒๑๕
สตฺตตานํ	๒๑๐	สพฺพทฺพารณปฏฺิมนฺทิต	๒๐๐
สตฺตติยา	๒๑๑	สฺมปชฺฌญฺจ	๑๕๐

สมปราชโย	๑๕๗	สาวิตติ	๒๐๐
สมปราชโย	๑๔๐	สาวธดา	๖๔
สมพหุลา	๑๑๔	สาสนการก	๑๖๑
สมโพธา	๑๙๗	สาสนี	๓๐,๓๑,๒๐๒
สมภโว	๒๑๕	สาส์	๕๕
สมโภติ	๑๙๒	สิกขติ	๑๖๘
สมมติ	๑๓๗	สิกขาโย	๑๖๘
สมมามกมมุนโต	๑๒๐	สิกขะย	๑๔๑
สมมาทิกุจิ	๑๒๐	สิคาโล	๑๔๗
สมมวาวาจา	๑๒๐	สิปโป	๙,๑๐,๑๒,๓๑
สมมวาวายาโม	๑๒๐	สิปปิสมพุกมปิ	๑๒๗
สมมาตงกปปโคจรา	๑๙๑	สิริ	๑๘๗
สมมาตงกปปโป	๑๒๐	สิรี	๑๕๕
สมมาสติ	๑๒๐	สิสุสา	๑๒๓
สมมาสมาธิ	๑๒๐	สิสุโส	๑๗๑,๒๐๔
สมมาสมพทุธา	๑๖๑	สิมสุโส	๑๕
สมมาสมพทุโธ	๒๙,๑๖๑	สิลวา	๑๗,๑๑๙,๑๕๓,๑๘๓
สมมาอาชีโว	๑๒๐	สิลี	๖๕,๗๔,๗๖,
สหสา	๕๐		๑๕๗,๑๖๔,๑๖๖
สหสุสั	๑๔,๒๘	สีเล	๑๖๔
สหยาต	๓๕	สุกุกัส	๑๑๒
สหโย	๑๓๖	สุกิริยา	๑๓๕
สาครโร	๒๐๐	สุทกขั	๑๘๔
สาธ	๑๖,๖๒,๑๑๔,	สุทกขา	๔
	๑๔๒,๑๔๓,๑๔๘,๒๑๓	สุทโท	๑๒๘
สามัคคิยาติทุชโย	๑๑๐	สุขั	๒,๕๙,๖๖,๑๔๖,๑๘๖,
สามัคคี	๑๓๒,๑๗๗		๑๘๘,๒๐๒,๒๐๖,๒๐๘
สารณ	๑๙๑	สุขา	๑๓๒
สารีปุตโต	๖๓	สุขาภิยาจนคาถา	๕๘

สุชาย	๘๘,๑๖๐	สุโร	๑๕๐
สุขาวหิ	๓๑,๗๓	เสขเวสารชุกรณา	๑๘๓
สุขุทริย์	๑๕๑	เสฏฐิ	๑๕๕
สุเขน	๖๕	เสฏฐโหมสมิ	๘๕
สุไซ	๑๒๔	เสติ	๒๐๘
สุจวิต	๑,๕๒	เสตุการกา	๕๗
สุจิคนธ	๘๖	เสยย์	๓๕
สุจินตติจินตี	๕๓	เสยโย	๑๔,๑๑๖,๑๗๔
สุจิโน	๗๖	เสวิตพุพ	๒๑๑
สุจิปลิวินิมุตโต	๑๑๓	โสภปริเทวาน	๒๑๐
สุณณ	๘๙	โสโก	๒๖
สุภเวริยา	๑๒๓	โสจติ	๑๑๖
สุสุมาโร	๑๔๗	โสเจยย	๒๑๘
สุสุสุ	๑๘๖	โสตา	๖๓
สุสุสุสา	๑๖๙	โสตานิ	๑๙๐
สุณโณ	๘๙	โสมนสุ	๑๔๖
สุตมถิเยถ	๑๕๒	หนุตตา	๖๔
สุทนต์	๑๕๔	หาโส	๑๓๑
สุทติ	๑๘๙	หิสติ	๒๑๔
สุภาสิตา	๑๕๘,๑๗๘	หิยมาเน	๒๑๘
สุภาสา	๑๓๕	หีนวิริโย	๑๑๖
สุมจคัล	๑	หีนสมมานนา	๑๖๒
สุริโย	๑๑๘	หีนา	๑๙,๑๓๕
สุสิกขิโต	๑๕๘	หิโน	๑๙
สุสุข	๖๔	เหตุ	๑๓๗
สุรา	๗๖	เหตุภุค	๑๓๗

กล่าวขัดแย้ง	๔๓	กายกรรม	๑
กล่าวตักเตือน	๑๗๔	กายเป็นบ่าว	๑๔๓
กล่าวเท็จ	๑๑๐	การกระทำ	๕๘,๑๙๓
กล่าวหาญ	๑๘๓	การกลัวภัย	๑๔
กลืน	๑๕๖	การกิน	๑๙
กลืนจันทน์	๑๙๕	การงดเว้น	๙๓
กลืนบุปผชาติ	๑๙๕	การงาน	๑๓,๕๐,๙๙
กวีแก้ว	๑๒๒	การตู่ถูกคนดี	๑๖๒
กษัตรา	๒๑๖	การนอน	๑๙
กษัตริย์	๖,๒๐๒,๒๐๓	การนับถือคนดี	๑๖๒
ก่อ	๑๓๗	การนำออก	๑๕๖
ก่อเกียรติ	๑๕๔	การนิทา	๑๖๓
ก่อตั้ง	๓๒	การบูชาไฟ	๒๐๐
ก่อเวร	๒๐๘	การบูชายัญ	๒๐๐
กองกิเลส	๙๓	การปกครอง	๑๐๖,๑๑๒
กองทัพไทย	๑๔	การประปา	๑๑๗
กองบัญชาการ ต.ช.ด.	๗๓	การเผาศพ	๙๔
ก้อนกรวด	๑๒๗	การพนัน	๙๕
กะลา	๑๘๒	การพิจารณา	๓๒
กันกระแสน	๑๙๐	การเมือง	๑๗
กันดาร	๕๑	การยกย่องคนเลว	๑๖๒
กัปปี	๘๗	การรักษา	๕๑,๕๖
กัมมัญฐาน	๑๔๙	การร้องไห้	๔๕,๒๐๗
กัลยาณมิตร	๓๒,๖๑	การเรียนรู้	๑๒๓
กาชาดสากล	๗๗	การเล่าเรียน	๒๑๗
กาญจนบุรี	๒๘	การศึกษา	๓๒,๑๒๕,๑๕๘,๑๖๙
กาญจนนาภิเษก	๙๘	การศึกษาที่แท้	๑๖๗
กามารมณ์	๖๗	การศึกษานอกโรงเรียน	๑๕๒
กาย	๗๕,๑๔๗,๑๘๔,๑๙๗	การศึกษาเล่าเรียน	๑๕๘

การสรรเสริญ	๑๖๓	เก่งและดี	๒๐๗
การสละต้ออก	๑๕๑	เก็บความลับ	๑๐๓
การสั่งสอน	๑๑๒	เกลียดชัง	๒๐๖
การสำรวจ	๙๓	เกลือ	๖๙, ๒๑๕
การสำรวจตา	๑๔๘	เกลียดรักษาความเค็ม	๖๙
การสืบพันธุ์	๑๙	เกิด	๑๕๑
การให้ธรรม	๒๔	เกิดใหม่	๕๒
กาลที่ควรช้า	๒	เกษม	๘๒
กาลเวลา	๑๓๖	เกษมศานดี	๑๙๗
กำลั่ง	๒๑๐	เกียจคร้าน	๙๕, ๙๙, ๑๑๖, ๑๒๔
กำกับใจ	๑๔๙	เกียรตินิยม	๒๒
กำนัน	๑๓๓	เกือกกลุส	๒๕, ๘๘, ๑๒๔, ๑๖๐
กำเนิด	๘๐	เกสร	๒๔
กำมือเดียว	๑๑๙	แก้เพียงกาย	๖๖
กำไร	๑๓๙	แก้จน	๑๒๘
กำลั่ง	๑๑๐, ๑๒๘, ๒๐๗	แก่นสาร	๑๖๖, ๒๑๓
กิจการ	๑๑๒, ๑๓๓	แก้ตัวกล้า	๑๓๓
กิจการน้อยใหญ่	๙๙	แก้ว	๑๒๒
กิจธุระ	๒๑๗	โกรธ	๙๖
กินยา	๒๑๗	โกรธา	๓๓, ๗๖
กิลเลส	๗๓, ๙๖, ๑๘๘	ใกล้เกินไป	๑๓๐
กีฬาบัตร	๙๕	ข่ม	๒๐๓
กีฬาแห่งชาติ	๒๐๘	ข่มใจ	๑๑๕
บุญพร	๒๐๕	ขยัน	๗๔, ๒๑๗
บุญบุตร	๕๓	ข้อควรคำนึง	๒๑๗
บุญส	๑๔๐, ๑๙๐	ข้อบกพร่อง	๑๗๔
บุญสกรรม	๑๒๑	ข้อสำคัญ	๑๑๒
บุญสบุญบุญ	๕๓	ของเก่า	๕๕, ๕๗, ๙๐, ๑๐๕, ๒๑๘
บุญชาติ	๒๑๖	ของโสโครก	๑๑๗

ของใหม่	๕๕,๒๑๘	คนเชื่อง	๑๒๘
ขัดใจ	๑๔๙	คนเชื่องใจ	๒๐๓
ขัดสน	๑๑๗,๑๒๒	คนเขลา	๑๙๑,๑๒๙
ขันธ	๑๓๗	คนโง่	๘,๑๐๙
ข้าราชการ	๑๓๓	คนจน	๘
ข้าราชการพลเรือน	๕๕	คนชั่ว	๙๕,๑๙๙
ชาย	๑๓๙	คนดี	๕๑,๗๕,๑๐๑,๑๐๕,๑๐๕,
ชาวต้นเต็น	๒๘		๑๓๓,๑๓๕,๑๖๒,๒๐๒,๒๐๓
ข้าว	๒๑๕	คนดีไม่มีเวร	๑๑๕
ข้าวน้ำสมบุรณ์	๒๘	คนตาบอด	๑๐๐,๑๙๕
ข้าศึก	๕๙	คนตาย	๑๐๕
ขึ้นปีใหม่	๑,๕	คนต่ำศักดิ์	๑๑๗
ขุนคลัง	๑๒๒	คนไทย	๑๒,๑๖
ขุนเคือง	๑๔๙	คนเนรคุณ	๑๓๕
ขุนมัว	๑๒๗	คนในบ้าน	๕
ขุนนาง	๑๑๓	คนพาล	๓๕,๑๑๒,๑๑๕
ขุนพล	๑๒๒	คนเลี้ยงโค	๓๗
ขุนทรัพย์	๑๗๔,๑๕๑	คนมีปัญญา	๑๐๐
เขตแดน	๗๓	คนมีตบอด	๑๔๕
เขาเขียว	๒๗	คนไม่ดี	๑๑๕,๒๐๓
เข้ามาน	๑๙๖	คนยาม	๑๒๕
เข้าพรรษา	๑๒๐	คนรัก	๒๔,๑๐๑
คติ	๗๒	คนเลว	๕๘,๑๓๓
คนกล้า	๑๑๑	คนเสมอกัน	๑๑๑,๑๓๓
คนกล้าหาญ	๑๐๑	คนหมู่มาก	๑๖๑
คนโกรธ	๕๖	คนหรือมนุษย์	๒๐
ค้นหา	๒๑๘	คนเหมือนกัน	๑๖๒
คนฉลาด	๑๐๑	คบคนชั่ว	๙๕
คนขาดปัญญา	๑๐๐	คบคนชั่วเป็นมิตร	๙๓

คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว	๑๓๓	ความคิด	๑๑๒, ๑๕๙
คบค้า	๑๘๙	ความคิดเห็น	๑๖๓
คบหา	๑๗๕	ความคุ้นเคย	๙๒
คมนาคม	๕๕	ความเค็ม	๖๙
คมในฝัก	๓๓	ความเคารพ	๖๒, ๑๕๖
ครบนบาท	๑๐๘	ความงาม	๑๕๑, ๒๐๑, ๒๐๗
ครองราชย์	๕๘, ๗๖, ๒๑๖	ความจำ	๒๐๖
ครองเรือน	๒๐๓	ความเจริญ	๕๕, ๒๑๖, ๑๕๖, ๑๗๕
ครอบครอง	๑๒๒	ความฉลาด	๑๕๖
ครู	๑๑๒, ๑๓๕, ๑๕๖, ๑๕๘, ๑๘๖, ๒๐๒	ความชั่ว	๕๕, ๙๔, ๑๙๙
ครูบาศรีวิชัย	๙๙	ความเชื่อ	๑๘๓
ครูสอน	๑๘๓	ความเชื่อถือ	๘๘
ครูอาจารย์	๒๐๕	ความดับของโลก	๑๙๓
คลองรังสิต	๔๐	ความดี	๕๕, ๕๗, ๖๙, ๙๖, ๑๑๔, ๑๒๑, ๑๕๑,
คล้อยตาม	๑๒๐		๑๕๓, ๒๐๕
ควบคุม	๒๐๓	ความดำริ	๑๕๐
ควบคุมยาก	๗๓	ความเดือดร้อน	๒๐๓
ควบคุมจิต	๗๓	ความตระหนี่	๕๕
ควารชม	๒๐๓	ความต้องการ	๕๓
ควรยกย่อง	๕๐	ความตาย	๖, ๗๐, ๒๑๒
ควรรละ	๑๕๐	ความทุกข์	๒๐๑, ๒๑๕
ควรวัง	๑๕	ความน่าเชื่อถือ	๘๘
ความกลัว	๒๑๒	ความบริสุทธิ์	๑๘๙, ๒๑๐
ความกล้า	๒๐๑	ความเปื้อนหนาย	๒๑๒
ความกำหนดยืนดี	๑๕๖	ความประพฤติ	๕๘, ๕๒, ๑๑๙,
ความโกรธ	๕๕, ๑๑๕		๑๔๑, ๑๘๓, ๒๐๗
ความขยัน	๑๕๓	ความเป็นกลาง	๑๘๕
ความขยันหมั่นเพียร	๕๑	ความเป็นจริง	๑๕๙

ความเป็นใหญ่	๒๐๐	ความโศก	๒๑๐
ความผิดเพี้ยน	๗๐	ความสงบ	๕๖,๑๒๐
ความพอใจ	๒๑๘	ความสบาย	๒๐๑
ความพอดี	๒๑๓	ความสวัสดี	๑๒
ความเพียร	๑๒,๑๕,๗๐, ๑๑๖,๑๒๔,๑๘๓,๑๙๗,๒๑๗	ความสว่าง	๔๔
ความภักดี	๖๑	ความสัตย์	๗๔,๑๑๐,๑๑๖
ความมิดมิด	๑๓๑	ความสามัคคี	๑๓๒
ความไม่เที่ยง	๗๑	ความสำคัญ	๑๘๔
ความไม่ประมาท	๖,๙๒,๙๓,๑๙๐	ความสำราญ	๒๑๗
ความไม่มีโรค	๕๙,๙๒	ความสำเร็จ	๗๔
ความยิ่งใหญ่ไพญลย์	๑๓๙	ความสันตันทา	๒๔
ความยินดี	๒๔	ความสิ้นราคา	๒๐๙
ความร้อน	๔๖,๒๐๐	ความสุข	๕๑,๕๒,๑๒๘,๑๓๒, ๑๔๓,๑๕๖,๑๖๐,๑๘๘, ๒๐๑,๒๐๒,๒๑๖
ความรอบรู้	๑๘๓	ความสุขของศฤหัตถ์	๕๒
ความระลึก	๑๔๙	ความเสื่อม	๙๓,๑๐๖,๑๒๔
ความรัก	๒๔,๒๖	ความหนักแน่น	๑๖๕
ความรับผิดชอบ	๙๗	ความหลัง	๒๐๖
ความร้าย	๑๕๓	ความหลุดพ้น	๑๖๗
ความรำไร	๒๑๐	ความหวัง	๑๕๘
ความรื่นรมย์	๒๐๑	ความหวังของพ่อแม่	๘
ความรู้	๑๒,๑๐๔,๑๑๒,๑๕๒,๑๘๒	ความเห็นแก่ตัว	๒๑๑
ความรู้จักประมาณ	๒๑๓	คหบดีรัตนะ	๑๒๒
ความลับไม่มีในโลก	๑๙๑	ค่าของเวลา	๒
ความลึกต้นของน้ำ	๑๐๘	คำขาย	๑๓๙
ความว่าง	๘๙	คาดคะเน	๒๐๙
ความว่างเปล่า	๒๑๘	คาดหมาย	๗๒
ความวิเวก	๒๙	คาถากาสลัก	๖๐
ความเศร้าหมอง	๑๘๘		

กาลาดน้าหนัก	๑๐๙	โคลงโลกนิติ	๘๓, ๑๒๓, ๑๒๖,
ควาหวาน	๑๐๘		๑๓๘, ๑๙๙, ๒๑๕
คำสอน	๖๗	ไคร่ครวญ	๑๓
คำสั่งสอน	๑๖๑, ๒๐๒	ฆ่า	๑๓๑
คำสัตย์	๕๔	งศ	๙๒
คำสุภาพ	๕๔	งาน	๑๔๙, ๑๖๐
คำเสียดสี	๙๙	งานคือหน้าที่	๙๙
คุณ	๑๔๖, ๑๘๔	งู	๑๔๗
คุณของญาติ	๑๑๔	เงา	๑๔๓
คุณความดี	๑๑๒	เงินทอง	๓
คุณค่า	๕, ๑๒๑	โง่งง	๓๓
คุณคือศีล	๕๐	โง่ให้เป็น	๑๐๙
คุณธรรม	๖๓	จงรักภักดี	๗๖
คุณธรรมบัณฑิต	๑๘	จตุรพิธพรชัย	๑๘๖
คุณปิตร	๖๒	จรรยา	๒๐๗
คุณลักษณะ	๑๓๓	จรมมา	๑๕๙
คุณสมบัติ	๔๑, ๖๑, ๑๓๙	จุมูก	๑๘๔
คุ้มครองทวาร	๑๔๙	จริงใจให้สำเร็จ	๑๖
คุณ	๑๓๐	จริยาวัตร	๑๑๙
คู่สร้างคู่สม	๒๗	จวก	๑๑
คู่สร้างคู่สรค์	๑๙๖	จ้องมอง	๑๓๐
เครื่องกันกระแส	๑๙๐	จอมพลั้ง	๒๐๗
เครื่องพันนาการ	๑๙๗	จอมพารา	๑๒๒
เครื่องราชอิสริยยศ	๒๐๐	จักขุมา	๑๓๙
เคล็ด	๘๙	จักร	๙๖
เคารพพระธรรม	๒๙	จักรพรรดิ	๑๒๒
แค้นใจ	๕๖	จักรรัตนะ	๑๒๒
แค้นนัก	๑๐๕	จักขุ	๑๔๖
โคจร	๖๖	จัดการธุระ	๑๓๙

จัดการศึกษา	๑๕๔	เจ้านายราชตระกูล	๑๑๓
จัดยา	๔๗	เจ้าอารมณ	๕๔
จับเจ้า	๑๕๘	เจียมตัว	๑๙๕
จับให้มัน	๑๖	แจ้งธรรม	๓๙
จาละ	๒๗, ๕๑	ใจ	๑, ๗๘, ๙๔, ๑๒๓, ๑๔๓, ๑๔๖
จาน	๒๑๕		๑๔๗, ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๓,
จามรี	๑๖๖		๑๘๔, ๑๙๓
จ่ายทรัพย์	๕๒	ใจจดจ่อ	๒๗
จารึก	๒๑๖	ใจต่ำ	๒๐
จิต	๔, ๗๓, ๗๕, ๘๒, ๑๒๓, ๑๔๔	ใจเป็นนาย	๑๔๓
	๑๔๘, ๑๕๕, ๑๕๙, ๑๖๗, ๑๙๗	ใจผ่องใส	๑๔๓
จิตกว้างขวาง	๑๔๙	ใจมั่น	๘๒
จิตใจ	๑๐๐	ใจสงบ	๒๐๘
จิตใจชั่วร้าย	๑๓๔	ใจสะอาด	๒๐
จิตตั้งมั่น	๓๙, ๑๖๘	ใจร	๓๑, ๙๕, ๑๔๑
จิตไม่ทอดถอย	๑๗๒	ฉลาด	๑๑๗, ๑๙๘
จิตโสม	๔๕	ฉัตรมงคล	๗๖
จิตวิญญาน	๔๓	ฉันท	๒๐๐
จิตว่าง	๘๙	เฉลิมพระชนมพรรษา	๑๓๔, ๒๐๑
จิตสำนึก	๔๓	ชน	๑๖๐, ๒๐๐
จิตใสสะอาด	๑๒๗	ชนชั้นสูง	๑๘๙
จิตหลุดพ้น	๓๗	ชนม์	๑๘๖, ๑๙๔
เจโตวิมุตติ	๑๖๖	ชนะ	๑๔, ๑๑๐, ๑๑๑, ๑๑๕,
เจ็บไข้	๙๘		๑๕๓, ๒๐๘
เจ็บแล้วจำ	๓	ชรา	๖๖
เจรจา	๑๒๐	ชยสาโรภิกขุ	๑๕๐
เจริญ	๒๑๐	ช่วยทำกิจ	๑๓๘
เจ้าชัว	๑๑๕	ชอบธรรม	๒๑๖
เจ้าของโค	๓๗	ชักชวน	๔๗

ชักนำ	๒๑๘	ชื่อว่าญาติ	๘๐
ชักกัน	๒๓๗	เชื่อมกัน	๑๑๕
ชักมัน	๑๑๕	แซมขึ้น	๑๔๓
ชันด่ำ	๑๕๒	ไซโคโมละผู้อารี	๑๘๗
ชันสูง	๑๕๒	ไซโยให้สามลา	๑๖
ชัยชนะ	๑๖, ๒๘, ๔๕, ๑๒๒	ชื่อ	๑๐๘, ๑๓๙
ชั่ว	๒๐๔, ๒๐๗	ญาณทัสสนะ	๑๒๗
ช่างศร	๕๐	ญาติ	๑๑๔, ๑๓๖, ๒๐๒
ช่างมงคล	๒๐๐	ญาติทางธรรม	๘๐
ชาติ	๑๕๘, ๒๑๖	ญี่ปุ่น	๑๓๑
ชาติกำเนิด	๑๒๕	ดนตรี	๑๒๒, ๑๒๓
ชาติตระกูล	๔๘	ดวงตา	๑๒๘
ชาตินี้	๒๓๗, ๖๙	ดวงศศิฉาย	๑๑๑
ชาติปางก่อน	๒๕	ด้วยปีกแห่งรัก	๓๗
ชาติหน้า	๒๓๗, ๖๙, ๑๑๐	ดอกมะลิ	๑๙๔
ชาย	๗๑	ดอกไม้	๑๒๑, ๒๐๑
ชายหญิง	๑๕๙	ดับไกรธด้วยเมตตา	๕๖
ชานา	๔๐	ดับทุกข์	๑๒๐
ชาวพุทธ	๑๓๐	ดับสูญ	๒๐๕
ชาวเมือง	๒๐๔	ดารา	๑๑๑
ชำระพระไตรปิฎก	๑๘๘	ดาวหางฮัลเลย์	๖๖
ชิงดีชิงเด่น	๖๔	ตำริชอบ	๑๒๐, ๑๙๑
ชิ้นส่วน	๑๓๗	ดิน	๑๐๘, ๑๒๔
ชี้แจง	๔๗	ดี	๙๑, ๑๒๕, ๑๔๓, ๒๐๗
ชีวิต	๔, ๕, ๖, ๗๑, ๘๙, ๑๑๖, ๑๒๙, ๑๔๐, ๑๕๔	ดีกว่าตัว	๑๓๓
ขึ้นบาน	๑๔๙	ดิงาม	๑๘๓
ชื่อ	๒๐๕	ดีต่อดี	๒๓
ชื่อเสียง	๑๘๙	ดูหมิ่น	๘, ๑๑๗
		เด็ก	๑๑๒, ๒๐๗

เด็กแห่งชาติ	๗	ตัดให้ขาด	๑๖
เดโช	๑๘๗	ตัวรู้	๑๕๐
เด่น	๑๒๕, ๑๓๓	ตัวอย่าง	๑๓๕
เดิน	๑๓๖, ๑๔๐	ตา	๑๔๗, ๑๔๗
เดือดร้อน	๑๔๒	ตากสินมหาราช	๑๒๖
เดือน	๑๒๓	ตาชั่ง	๑๑๕
แดนเกษม	๑๓๒	ตามรอยเท้าพ่อ	๒๐๑
โดดเดี่ยว	๑๑๕	ตาล	๙๕
ไต่ยีน	๑๘๕	ตาย	๖, ๑๕๑
ไดอารี่	๒๐๖	ต่ำต้อย	๔๘, ๑๑๑, ๑๘๕
ตกต่ำ	๑๑๒	ตำรวจตระเวนชายแดน	๗๓
ตกแต่ง	๑๒๔	ตำรา	๑๒
ตกาศ	๔๒, ๔๙, ๗๕, ๗๙, ๙๔, ๑๒๐	ติดคัมภีร์	๔๓
ต้นไม้	๘๕, ๙๗, ๑๑๕, ๒๐๒	ตื่นตัวอยู่เสมอ	๑๕
ตระการตา	๑๒๙	เต็มใจ	๑๓๘
ตระกุล	๔๘, ๕๕, ๑๐๘, ๑๘๙	เตรียมพร้อม	๙
ตรัสรู้	๑๒๐, ๑๔๗	เตือนตน	๓
ตราขู	๑๓๒	แตกสามัคคี	๑๑๑
ต้องทำใจ	๖๑	ไตรสิกขา	๑๖๘
ต้องทำจึงสำเร็จ	๑๕๙	ถ่อมตน	๑๑๙
ตอบแทน	๔๗	ถ้อยที่ถ้อยอาศัย	๒๒
ตอบสนอง	๔๓	ถาม	๑๑๓
ตักเตือน	๑๒๗	ถือเนื้อถือตัว	๑๒๕
ตั้งตนไว้ชอบ	๙๖	หนุเตย	๗๗
ตั้งใจฟัง	๑๘๖	หนายความ	๒๙
ตั้งใจมั่นชอบ	๑๒๐	ทบทวน	๑๒๔
ค้นหา	๒๕	ทรชน	๒๓, ๔๕
ตัดป่า	๙๖	ทรงจำดี	๖๓
ตัดรัก	๒๖	ทรัพย์	๑๘, ๔๒, ๔๕, ๗๕,

	๑๗๐,๑๙๙,๒๑๗	ทำบาป	๑๘๙
ทฤษฎี	๒๑๘	ทำลาย	๕๕,๕๙
ทวนลม	๑๙๕	ทำให้มาก	๒๑๐
ทวยราษฎร์	๗๐	ที่ขัง	๒๖
ทวาร	๑๕๘	ที่ประชุม	๗
ทหารผ่านศึก	๒๑	ที่ปรึกษา	๒๐๔
ทหารหาญ	๑๒๒	ที่พิภยาศัย	๕๗,๑๒๘
ทองคำ	๑๑๗	ที่พึง	๘๐,๒๑๕
ท้องเกี่ยว	๙๕	ที่พึงอาศัย	๔๑
ท้องฟ้า	๒๑๒	ที่รักใคร่	๔๐
ทอดทิ้ง	๘๓	ที่ลับ	๑๙๑
ทะเล	๖,๒๐๐	ทุกข์	๒๖,๓๕,๔๖,๘๙,๑๒๑, ๑๒๙,๒๐๘
หักทลาย	๑๒	ทุกข์ใจ	๒๑๕
หักทิม	๒๐๑	ทุกข์ณะ	๑๔๘
หักพิไม่รู้อิสแกง	๑๑	ทุกข์โศก	๑๓๐
ทาง	๒๑๐	ทุ่งลาดหญ้า	๒๘
ทางก้าวหน้า	๙๓	ทุจริต	๑๑,๙๕
ทางที่ผิด	๙	เทพเจ้า	๑๓๕
ทางรถไฟ	๓๕	เทวดา	๑๔,๑๓๕,๒๐๗
ทางสายกลาง	๑๒๐	เทวธรรม	๑๐๒
ทางสายเอก	๒๑๐	เทศกาลกรฐิน	๑๗๒
ทางแห่งความบริสุทธิ์	๑๙๒	เที่ยงตรง	๑๓๒
ทางแห่งความเสื่อม	๙๓	เที่ยงธรรม	๕๐
ทางออก	๑๕๖	แทนกันไม่ได้	๑๘๙
ท้าวเทพกษัตรี	๘๔	โหม่นัส	๒๑๐
ท้าวสุนาริ	๘๔	โทษ	๑๕๖
ทำชั่ว	๑๑๐	โทษะ	๔๖,๒๐๙
ทำดี	๖๐,๑๒๕	ชนบุรี	๒๑๖
ทำตน	๑๕๕		

ธนาคารออมสิน	๕๐	ธาตุแท้	๑๑๘
ธารณี	๑๐๕	นก	๑๓๐, ๑๔๗
ธรรม	๑๑, ๑๙, ๓๖,	นกกระเรียน	๑๕๘
	๓๗, ๔๓, ๔๔, ๔๗, ๕๑, ๕๓,	นครราชสีมา	๓๕
	๕๕, ๑๐๔, ๑๑๖, ๑๒๑, ๑๓๒, ๑๔๓,	นบท่าน	๒๓
	๑๕๐, ๑๕๗, ๑๘๒, ๑๘๓, ๑๘๖,	นรชน	๒๑
	๑๘๗, ๑๙๒, ๒๐๔	นอกเหตุเหนือผล	๑๕๑
ธรรมกำมือเดียว	๑๑๙	นักกีฬายอดเยี่ยม	๖๔
ธรรมของสัตว์บุรุษ	๖๕, ๑๒๗	นักข่าว	๓๘
ธรรมของผู้ครองเรือน	๑๑๖	นักปราชญ์	๑๓, ๒๐๓
ธรรมชาติ	๑๕๑	นักมวยไทย	๔๕
ธรรมรัฐ	๔๙	นักแม่นธนู	๑๒๓
ธรรมดา	๖๘, ๑๔๖, ๒๑๒	นักรบ	๑๔๐, ๑๙๖
ธรรมที่ลึกซึ้ง	๑๘๑	นักเรียน	๑๒๓
ธรรมนิยมโบราณ	๑๐๖	นักเลงการพนัน	๙๓
ธรรมนิติ	๗, ๘, ๑๒, ๑๘, ๑๙, ๓๑,	นักเลงสุรา	๙๓
	๓๓, ๓๙, ๔๑, ๔๘, ๗๘, ๘๐, ๘๘, ๙๑,	นักเลงหญิง	๙๓
	๙๘, ๑๐๕, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๑๐, ๑๑๑, ๑๑๔,	นักวิทยาศาสตร์	๔๓
	๑๑๗, ๑๑๘, ๑๑๙, ๑๒๓, ๑๒๕, ๑๓๓,	นั่งนอน	๕๖
	๑๓๕, ๑๔๐, ๑๕๖, ๑๗๑, ๑๘๒,	น้ำเคราฟ	๙
	๑๘๘, ๑๘๙, ๑๙๕, ๒๐๒,	น้ำรัก	๙
	๒๐๓, ๒๐๔, ๒๐๗	นาคี	๑๘๗
ธรรมราชา	๒๙	นายช่าง	๑๒๑
ธรรมวิชัย	๑๕๓	นางแก้ว	๑๑๗, ๑๒๒
ธรรมส่องโลก	๑๙๖	นานาจิตตัง	๑๖๓
ธรรมแห่งมนุษย์	๑๗	นารี	๑๒๒, ๑๒๓
ธรรมอันขาว	๑๐๒	นายขนมต้ม	๔๕
ธรรมิกถา	๒๗	นิตหน้อย	๑๑๗
กัมมาธิปไตย	๒๐๔	นินทา	๑๒๖, ๑๖๓

นิพพาน	๓๐,๑๙๓,๑๙๖,๒๑๐	บริหาร	๒๑๖
นิสัยสัมปันนะ	๑๓๙	บ่อน้ำ	๕๗
นิสัย	๑๓๔	บัญญัติ	๑๐๖,๑๘๗,๑๙๓
น้ำ	๑๑๗	บันทึก	๗,๘,๑๑,๑๗,๑๘,๒๘,
น้ำตา	๒๔,๑๔๒,๒๐๑		๓๓,๓๕,๓๙,๔๐,๔๓,๕๐,๖๐,๖๕,
น้ำทะเล	๑๘๒		๗๗,๘๔,๑๐๑,๑๐๓,๑๐๙,๑๖๕,๑๗๔
น้ำนมโค	๓๗	บัวพินน้ำ	๘๖
น้ำผึ้ง	๒๔	บ้า	๒๐๙
น้ำใจ	๒๓,๗๔	บากัน	๖๗
น้ำอมฤต	๑๑๗	บ้าน	๕๖,๑๒๔,๒๐๖
เนรคุณ	๑๓๔	บ้านเมือง	๗๓,๑๐๖,๑๑๓,๒๐๓,๒๑๖
เนื้อริมฝีปากงาม	๒๐๘	บาป	๙๔,๑๔๒,๒๑๔
แนะนำ	๙,๑๐,๓๒	บาร์คลิบละครโซน	๙๕
บ่งบอก	๑๐๘	บ่าว	๑๑๘
บทละคร	๑๒๙	บำเพ็ญ	๗๘,๑๙๗
บรรจุ	๘๗	บำรุง	๒๑๗
บรรพชิต	๓๐,๑๐๑,๑๐๓,๑๑๘,๒๐๐	บิดา	๖๒,๗๙,๑๐๐,๑๓๔,๑๓๙
บรรทม	๒๐๓	บุคคล	๔๘,๗๔,๘๓,๘๕,๑๑๔,
บรรเทา	๙๐		๑๑๗,๑๒๘,๑๓๑,๑๓๒,๑๔๑,
บรรเทาทุกข์	๑๙๗		๑๗๔,๑๗๘,๑๙๒,๒๑๐
บรรยาย	๑๘๙	บุคคลผู้มีตาดี	๑๒๗
บรรลัษ	๑๒๒,๑๙๔	บุคคลหาได้ยาก	๗๘
บรรลู่	๑๙๗,๒๑๐	บุคลิกภาพ	๒๐๐
บรรเลง	๘๒,๑๑๔	บุญ	๖๐,๕๗,๙๐,๑๔๑,
บริการ	๑๐,๙๒		๒๐๐,๒๐๘,๒๑๔
บริจาค	๗๖	บุญคุณ	๒๐๖
บริบูรณ์	๗๕	บุญญาบุภาพ	๑๔๑
บริวาร	๒๓	บุญนิธิ	๑๔๑
บริสุทธิ์	๑๘๙	บุตร	๗,๘,๗๑,๑๐๐,๒๐๘

บุพการีชน	๒๐๑	ประเทศญีปุ่น	๑๓๑
บุรุษ	๘๔,๒๑๑	ประเทศไทย	๓๒,๓๘,๖๖
บุชา	๑๗,๒๒,๖๒,๑๐๖,๒๐๐	ประเทศอังกฤษ	๑๒๘
บุรณะซ่อมแซม	๕๕	ประนีประนอม	๒๙
เบญจกัลยาณี	๒๐๘	ประพฤติ	๑,๗๗,๒๑๗
เบญจชั้น	๔๖	ประมาท	๖,๑๕,๑๒๔
เบิกบาน	๘๖	ประยุกต์	๑๓๐
เบียดเบียน	๓๐,๑๗๘,๒๐๖,๒๑๔	ประโยชน์	๗๖,๘๐,๘๓,๑๑๔,๑๒๗, ๑๔๐,๑๕๒,๑๕๗,๒๑๓,๒๑๗
ใบไม้	๑๑๙	ประวัติ	๑๙๔
ใบหญ้า	๒๐๑	ประสานสามัคคี	๙๗
ปกครอง	๒๐๓,๒๐๔	ประสูติ	๖,๕๒,๑๐๔,๑๖๕,๑๙๑
ปกป้องรักษา	๕๘	ประเสริฐ	๑๒๗,๑๘๘,๒๐๗
ปกติสุข	๒๐๓	ประหาร	๒๑๑
ปฏิ	๗๘	ปรากฏ	๑๕๑
ปฏิจสมุปบาท	๑๘๐	ปราชญ์	๑๕,๖๐,๗๘,๗๙,๑๑๓
ปฏิรูปเทศ	๔๑	ปรารภนา	๒,๗,๒๐๐
ปฐพี	๖๐	ปริณายกรัตนะ	๑๒๒
ปณิธาน	๑	ปรินิพพาน	๒๑๐
ปรโตโมสะ	๓๒	ปรุ่งแต่ง	๑๕๑
ปรมาณู	๑๓๑	ปลอด	๑๔๙
ประกอบ	๗๔	ปล่อยวาง	๑๒๑
ประกาศ	๑๒,๓๕,๗๐	ปลา	๑๒๗,๒๐๗,๒๑๕
ประชา	๗๖	ปลุกไม้	๑๕๒
ประชากรโลก	๑๑๖	ปวงประชา	๑๕๒
ประณีต	๑๕๐	ป้องกัน	๑๓,๕๘
ประดับ	๒๐๐	ปัจจุบัน	๒,๔,๑๒๖,๑๕๐
ประทีปโคมไฟ	๑๒๘	ปัญญา	๑๕,๕๑,๕๔,๑๓๓,๑๑๗, ๑๕๗,๑๘๓,๑๘๔,๑๙๐,
ประทุษร้าย	๒๒		
ประเทศ	๑๐๐,๑๑๔,๒๑๖		

	๑๙๒,๑๙๖,๒๑๒	ผ่อนหนักผ่อนเบา	๑๗๙
ป่า	๘๐,๑๑๔,๑๑๙,๑๙๑	ผัดวันประกันพรุ่ง	๕
ปากกิเลส	๙๖	ผ้า	๑๒๘
ปากปก	๑๒๔	ผัดปลั่ง	๒๐๖
ป่าไม้	๒๗	ผัดแล้วกลับตัว	๓
ป่าอันวิจิตร	๕๖	ผิวงาม	๒๐๘
ปากเป็นเอก	๑๗๑	ผิวพรรณ	๑๒๘,๒๐๗
ปากร้าย	๑๓๙	ผือบายมุข	๙๖
ปานกลาง	๑๕๒	ผู้กำจัด	๑๘๘
ปึงปลาหมอ	๓	ผู้ครองเรือน	๑๑๖
ปิดหูปิดตา	๑๔๘	ผู้ซึ่งเคียด	๖๔
ปิยมหาราช	๑๗๖	ผู้ฆ่า	๖๔
บุโรหิต	๒๐๔	ผู้ฉลาด	๒
บุษนิยสถาน	๑๐๖	ผู้ชนะ	๒๘,๒๐๘
เป็นการดี	๖๒,๑๔๘	ผู้ต่ำ	๖๔
เป็นที่รัก	๒๑๒	ผู้ซึ่งมทรพย์	๑๗๔
เป็นทุกข์	๑๙๒	ผู้ซึ่งทาง	๑๙๗
เป็นใหญ่	๒๐๔	ผู้เดินทาง	๑๙๓
เปรียบเทียบ	๑๓๑	ผู้ตกทุกข์	๖๑
เปล	๘๔	ผู้แทนราษฎร	๑๘๒
เปลี่ยนแปลง	๑๐๖	ผู้นำ	๙๘,๑๙๕
แปดคม	๓๔,๔๓	ผู้ปกครอง	๑๐๙,๒๑๖
แปรปรวน	๑๔๖	ผู้เผาผลาญ	๙๔
โปรดปราน	๑๔๘	ผู้แพ้	๒๐๘
ผล	๒๐๙	ผู้ไม่ประมาท	๖,๑๘๖
ผลกระทบ	๒๐๔	ผู้สงบ	๑๘๘,๒๐๘
ผลงาน	๒๐๘	ผู้สิ้นกิเลส	๕๙
ผลบุญ	๒๑๔	ผู้ส่วยทุกข์	๑๙๓
ผลประโยชน์	๕	ผู้หญิง	๖

ผู้เห็นธรรม	๑๘๐	พระแก้วมรกต	๔๒
ผู้เห็นภัย	๑๒๗	พระคุณเหนือพระคุณ	๖๒
ผู้ให้	๒๒,๗๔	พระจันทร์	๗๕,๑๕๗,๑๙๖
ผู้ใหญ่	๑๐๖,๑๘๖	พระจุลจอมเกล้าฯ	๗๒,๑๓๓,
ผู้ใหญ่บ้าน	๑๓๓		๑๕๕,๑๗๖,๒๐๗
ผูกไมตรี	๑๐๔	พระเจ้าตากสินมหาราช	๒๑๖
ผูกอาฆาต	๒๐๘	พระเจ้าแผ่นดิน	๗๖
เผชิญ	๒๐๑	พระชนมพรรษา	๒๐๑
เผด็จผล	๑๙๙	พระตถาคต	๑๑,๘๗,๑๙๗,๒๑๐
เผาผลาญ	๙๔	พระไตรปิฎก	๑๘๗,๑๘๘,๑๘๙
เผาผี	๙๔	พระธรรมโกศาจารย์	๙๔
เผ่าพันธุ์	๘๐	พระธรรมปิฎก	๓๒
เผาศพ	๙๔	พระธรรมวิสุทธิทศจารย์	๙๓
แผ่นดิน	๑๙๓,๒๑๖	พระนฤพาน	๑๙๗
ฝ่ายดี	๑๙๐	พระนั่งเกล้าฯ	๕๓
ฝูงชน	๒๐๗	พระนิพนธ์	๑๙๖
ฝูงปลา	๑๒๗,๑๓๐	พระบรมบรรพต	๘๗
ฝึกตนก่อนจึงสอนผู้อื่น	๑๕๕	พระบรมราชชนก	๑๖๐
ฝึกฝน	๑๐	พระบรมสารีริกธาตุ	๘๗
ใฝ่ใจ	๑๐	พระปกเกล้าฯ	๕๗,๒๐๔
พัคตร์	๔๒	พระปฏิเวธสถัธรรม	๑๕๕
พงศ์พันธุ์	๗๔	พระปฐมบรมราชโองการ	๗๖
พันทุกข์	๓๒	พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช	
พันศอก	๑๙๗		๕๕,๗๖,๙๘,๑๐๐,๒๐๑,๒๐๓
พม่า	๒๘,๘๔	พระปริยัติสถัธรรม	๑๕๕
พรวนดิน	๒๐๖	พระพรหมของลูก	๑๓๔
พรหม	๑๔	พระพรหมจริยาจารย์	๑๑๕
พรหมจรรย์	๑,๓๒,๒๐๙	พระพิจิตรธรรมพาทิ	๕
พร้อมเพรียง	๒๙,๑๐๖	พระพิมลธรรม	๗๐,๗๔,๑๕๕

พระพิพัฒน์บริยัตยานุกุล	๑๗๔, ๑๗๗
พระพุทธคุณ	๘๗
พระพุทธเจ้า	๒๙, ๓๐, ๔๔, ๕๐, ๑๓๔, ๑๖๑, ๑๙๖, ๑๙๗, ๒๐๙
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	๑๑, ๕๘
พระพุทธเลิศหล้านภาลัย	๓๑
พระพุทธศาสนา	๑๕๑, ๑๕๕
พระพุทธองค์	๘๗, ๑๕๑
พระมงกุฎเกล้าฯ	๑๖, ๒๖, ๕๗, ๗๗, ๑๒๒, ๑๒๔, ๑๗๐, ๑๗๑, ๑๙๔, ๒๐๗, ๒๑๓
พระมหากษัตริย์	๑๖๑
พระมหาสมณะ	๑๑
พระมหาอุปราชา	๑๔
พระเมธีธรรมาภรณ์	๔, ๒๐๖
พระยาตาก	๒๑๖
พระรัตนปัญญาเถระ	๖๐
พระราชนิพนธ์นิราศทำดินแดง	๕๘
พระราชบัญญัติ	๔๘, ๕๐, ๑๑๙
พระราชปรารภ	๑๕๕
พระราชวิสุทธิญาณ	๑๔๘, ๑๔๙
พระราชสมภพ	๓๑, ๕๓, ๕๕, ๑๗๕
พระราช	๘, ๔๑, ๒๐๐, ๒๐๗
พระศาสนโสภณ	๓, ๓๓, ๔๖, ๖๑, ๖๗, ๖๘, ๙๐, ๑๒๘, ๒๑๕
พระศาสนา	๑๕๕, ๒๑๖
พระสงฆ์	๒๐๐
พระสมณะโคดม	๙๔
พระสังฆกรรม	๓๖, ๑๕๕, ๒๑๐

พระสัพพัญญู	๔๑
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า	๓๐
พระสุนทรโวหาร	๑๐๗
พระโศภิตญาณเถร	๑๒๑, ๑๕๑
พระหนู	๔๒
พระองค์เจ้าอิศริญาณ	๑๗๙
พระอรหันต์	๑๓๔, ๑๘๔
พระอาทิตย์	๑๙๖
พราณ	๑๓๐
พราหมณ์	๙๔, ๑๘๘, ๑๙๖
พราสออนธรรม	๑๒๘
พฤกษ์	๒๐๒
พยัคฆา	๑๙๙
พยาบาล	๔๗, ๑๙๘
พลังงาน	๔๙
พลังพลาด	๑๔๘
พวกดี	๓๒
พอแล้วรวย	๑๒๘
พอใจ	๑๒๘
พอดี	๒๑๓
พอประมาณ	๑๐๘
พอขุนศรีอินทราทิตย์	๗๐
พอแห่งชาติ	๒๐๑
พาหุสัจจะ	๑๘๓
พิราลัย	๗๐
พึ่งตนเอง	๑๕๕
พึ่งตนพึ่งธรรม	๙๗
พิฆฆมงคล	๗๘
พื้นเดิมดี	๙๖

พุทธโคดม	๒๑๖	ไฟ	๔๖,๒๑๑
พุทธทาสภิกขุ	๒๐,๓๕,๘๙,๙๑, ๑๑๙,๑๓๐,๑๕๑,๑๘๓,๒๐๘	ภรรยา	๑๘
พุทธบูชา	๒๑๖	ภัย	๒๖,๒๙,๘๒
พุทธปรัชญา	๑๙๓	ภาษา	๒๐๖
พุทธรัตนะ	๔๒	ภาระ	๒๑๗
พุทธรูป	๔๒	ภาษาธรรม	๑๙๒
พุทธวิมุตติ	๔๕	ภาษาพุทธปรัชญา	๑๙๓
พุทธลักษณะ	๔๒	ภิกษุ	๑๙๐,๑๙๗,๒๑๑
พุทธศาสน์	๒๑๖	ภูเขาทอง	๘๗
พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก	๘๘	มงคล	๑,๓๒,๙๓
พุทธองค์	๑๓๕,๑๕๕	มณีแห่งปัญญา	๑๕๗
พุมไผ่	๒๐๑	มนตร์	๑๓๓
พุด	๓๘,๑๐๗,๑๑๑,๑๓๕	มนุษย์	๘,๒๐,๙๘,๑๐๙,๒๐๐,๒๐๗
เพ่งโทษตนเอง	๑๗๓	มนุษยชาติ	๒๐๑
เพชร	๒๐๑	มนุษยธรรม	๑๙
เพลงชาติ	๑๑๔	มนุสสา	๒๐
เพศแห่งหญิง	๓๙	มโนกรรม	๑
ผลิตผลิติน	๒๑๘	มรกด	๒๐๑
เพิกถอน	๑๐๖,๒๐๘	มรณะ	๑๓๖
เพียบพร้อม	๔๓	มรณกรรม	๑๗,๔๓
เพื่อน	๓๕,๑๐๒,๑๓๖	มรณสติ	๒๑๒
แพร่ เยื่อไม้	๑๘๔	มรดกไทย	๕๕
โพธิสัตว์	๑๙๗	มหากษัตริย์	๖
โพธิ์	๗	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๕๕
พึงธรรม	๑๑	มหาชนชาวสยาม	๗๖
ฟ้า	๒๐๒	มหาดมะ คานธี	๑๗
พึงขจร	๑๙๔	มหาบุรุษ	๗๗
พูน	๑๘๕	มหาปวารณา	๑๗๒
		มหาสมณะ	๑๑

มหาสมุทร	๑๖๗	มุมนง	๒๑๘
มหิตลาธิเบศร์	๑๖๐	มุสนิธราชนาคราช	๑๔๑
มองซอติ	๑๘๓	เมตตา	๕๖,๖๗,๘๑,๑๔๑
มองคนละมุม	๗๙,๑๖๓	เมลิศดำแย	๒๐๖
มองตน	๑๘๔	เมามัว	๑๔๕
มองแต่แง่ดี	๙๑	เมียร	๑๘,๑๒๓
มองแต่ไม่เห็น	๑๔๕	เมื่อคนดีไม่เป็นที่ต้องการ	๑๖๒
มองโลก	๑๘๔	แม่	๑๘,๑๐๘,๑๓๔
มองโลกด้านร้าย	๕	แม่น้า	๔๑,๙๘,๒๐๐
มองเห็น	๖๖	แม่แห่งชาติ	๑๓๔
มักโกรธ	๔๕	แมลงปอง	๑๘๗
มักขาด	๒๑๓	แมลงเม่า	๑๓๑
มักน้อย	๑๐๘	โมหะ	๓๗,๑๙๕,๒๐๙
มั่งคั่ง	๑๘๙	ไม่เกินความสามารถ	๑๐๗
มั่งสา	๑๙๙	ไม่เกียจคร้าน	๑๕๓
มันคง	๑๓๒	ไม่เที่ยง	๑๙๒
มัวเมา	๗๖	ไม่บริสุทธิ์	๑๘๙
มาฆบูชา	๓๐	ไม่ประมาท	๖,๑๐๔,๑๘๖
มาร	๑๔,๑๔๘	ไม่พอใจ	๑๒๘
มารดา	๗,๑๘,๗๙,๘๑,๑๓๔	ไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้า	๑๔๐
มารยาท	๑๐๘	ไม่ยึดมั่นถือมั่น	๑๙๗
มิตร	๓๒,๘๐	ไม่ลำเอียง	๗๕
มิตรภาพ	๓๕	ไม่เห็นแก่ตัว	๒๑
มีเกียรติ	๑๘๙	ยกย่อง	๑๐
มีบุตร	๑๕๓	ยศ	๕๓,๑๐๐,๑๐๔
มีศคม	๑๐๑	ยอด	๒๔,๑๙๐
มีวิชาเหมือนมีทรัพย์	๑๗๐	ยอดดัดวัน	๙๕
มีเหมือนไม่มี	๑๒	ยอดแห่งงาน	๒๔
มีดบอด	๑๔๕	ยอดแห่งธรรม	๑๙๐

ยานพาหนะ	๑๒๘	รสความหลุดพ้น	๑๖๗
ยามแก่เฒ่า	๘	รสเค็ม	๑๖๗
ยามจะได้	๓๕	รสแห่งพระศาสนา	๑๖๗
ยามจำเป็น	๒๘	รสอร่อย	๗๘
ยามนอน	๒๐๓	ร้องไห้	๑๔๒
ยามป่วย	๘	รอด	๑๔๙
ยามมียามจน	๖๘	ร้อนนัก	๘๓
ยารักษาโรค	๑๙๘	รอบคอบไว้ก่อน	๓๔
ยารักษา	๙๓	รอยบาท	๑๙๔
ยามวิกาล	๙๕	ร้อยปี	๑๑๖
ยามไหนก็ได้	๓๕	ระเบิดปรมาณู	๑๓๑
ย่าเกรง	๑๐๑	ระมัดระวัง	๑๔
ยินดี	๑๓๒	ระลึก	๙๐, ๒๑๒
ยิ้มได้เมื่อภัยมา	๘๒	ระลึกชอบ	๑๒๐
ยิ้มเยาะ	๑๙๑	ระวัง	๑๐๔
ยึดติด	๑๔๕	ระวังภัย	๑๓
ยีนยง	๒๑๖	ระวาง	๑๓
ยุทธหัตถี	๑๔	รัก	๒๔, ๒๕, ๗๕, ๑๒๙
ยุบลง	๑๘๕	รักกัน	๒๗, ๘๘
เย็น	๒๐๒	รักชีวิต	๑๓๑
เยาวชนแห่งชาติ	๑๕๘	รักตนเอง	๙๘
โยคะ	๑๓๒	รักท่าน	๒๓
รดน้ำ	๒๐๖	รักน้อย	๒๑๓
รด	๑๓๗, ๑๔๒	รักบริสุทธิ์	๘๑
รดไฟ	๒	รักเป็นพิษ	๒๖
ร่วมธรรม	๒๐๒	รักไม่เคยลืม	๒๕
ร่วมเงา	๒๐๒	รักรู้	๑๗๐
รส	๑๔๖, ๑๖๗	รักเลี้ยงดู	๕๘
รสแกง	๑๑	รักษาดน	๒๑๑

รักษา	๘,๕๘,๖๙,๗๖, ๑๙๘,๒๑๑,๒๑๕	รำคาญ	๑๗๑
รักษาจิต	๗๓,๘๒	รำรวย	๑๗
รักษาศีล	๑๖๖	ร่ายยา	๑๐๒
รักษาสังขะ	๑๒๐	ร่ำรัก	๒๑๓
รัชกาล	๒๘,๓๕,๕๐,๑๒๒, ๑๕๕,๑๘๗	รืบทวนพูด	๗๕
รัชกาลที่ ๕	๓๕,๑๑๓	รื้อรื้อน	๑๓
รัฐ	๙๘	รื้อรมย์	๘๖
รัฐธรรมนูญ	๒๐๕	รุ่งเรือง	๑๑๓
รัฐบาลไทย	๑๒	รุ่งโรจน์	๑๐๙
รัฐพิธี	๑๗๙	รู่กาล	๖๕
รับประทาน	๑๐๙	รู้เขารู้เรา	๑๗๘
รับราชการ	๕๕,๑๓๒	รู้จริง	๑๗๐
รากะ	๒๐๙	รู้จัก	๑๒๕,๑๕๕
รากี	๘๖	รู้จักกาล	๕๕
รำเริง	๑๓๑	รู้จักตัวเอง	๓๙
รากเหง้า	๑๙๐	รู้จักประมาณ	๕๕,๑๐๘,๒๐๓
ร่างกาย	๘๐,๑๘๐,๑๙๓,๒๐๕	รู้จักประมาณในการพูด	๓๘
ราชনীติ	๕๐,๘๖	รู้จักฟัง	๖๓
ราชภัฏ	๗๖	รู้จักวางตน	๑๐๕
ราชรถ	๑๒๙	รู้บริษัท	๖๕
ราชวงศ์พระร่วง	๗๐	รู้ประมาณ	๖๕,๒๑๗
ราชสกุล วรวรรณ	๑๙๑	รู้ประมาณในโภชนะ	๑๐๙
ราชสำนัก	๕๕	รู้ผล	๖๕
ราชองค์รักษ์	๕๙	รู้ผิดชอบชั่วดี	๑๑๒
ราชอาณาจักร	๑๗,๑๑๓	รู้มาก	๑๗๑
ราวฟ้ากับดิน	๕๕	รู้เหตุ	๖๕,๑๗๕
ราษฎร	๖๗,๑๑๓	รูปร	๑๓๗,๑๔๙
		รูปสวย	๑๕๓
		เรียน	๑๐๕,๑๓๙,๑๕๘

เรียนรู้	๑๖๙	ลอยตัว	๒๑๘
เรียนศิลปวิทยา	๑๗๑	ลอยบาป	๑๘๘
เรือเมล์	๒	ละคร	๑๙๑
เรื่องราว	๒๘,๑๙๕	ละครชีวิต	๑๒๙
เรื่องไม่ควรถึก	๒๐๙	ลักษณะ	๑๐๓,๑๙๕
แรงกรรม	๙๘	ลักษณะของบัณฑิต	๑๕๗
แรงงานแห่งชาติ	๗๕	ลักษณะคนฉลาด	๑๐๓
แรงเหมือนมด	๘๕	ลักษณะผู้นำ	๑๙๕
โรค ๕๙,๗๒,๘๐,๑๖๑,๑๙๘		ล้ำข้าง	๑๑๐
โรคภัย	๓๒,๗๘	ล้ำบาก	๗๕
โรคอา	๒๖	ล้ำเอียง	๗๕
โรงเรียน ๑๑๓,๑๕๒,๑๕๕		ลิขิต	๑๑๓
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	๙๒	ลิง	๑๔๗
โรงพยาบาลสงฆ์	๗๙	ลิ้น	๑๘๕
โรงละคร	๑๒๙	ลิลิตพระลอ	๒๑๕
โรงเรียนบำรุงสตรีวิชา	๑๕๕	ลีลา	๑๒๙
โรงเรียนวัดหัวราชนาจักร	๑๑๓	ลิ้มเลือน	๑๒๓
ไร่เทียมทาน	๙๘	ลิ้มและให้อภัย	๒๐๖
ไร่สาระ	๑๙๑	ลูก	๗,๑๑๓,๑๓๕
ฤกษ์ดี	๑	ลูกศร	๕๙
ลงทุนก่อน	๖๗	ลูกเสือแห่งชาติ	๑๑๐
ลม	๑๐๕,๑๑๕	เล่าเรียน	๑๘๓
ลมจุม	๒๑๖	เลือกตั้ง	๑๘๒
ลมปาก	๑๑๕	เลียด	๒๐๑
ลมแรง	๑๙๕	โลก ๘๕,๑๒๙,๑๓๐,๑๓๑,๑๘๕,๑๙๐	
ลัมล้าง	๕๕	๑๙๓,๒๐๖,๒๐๙,๒๑๒,๒๑๔,	
ลั่วพัน	๙๐	โลกธรรม	๑๒๖
ลั่วลับ	๑๘๗	โลกนิติ	๙,๑๑๓,๑๒๓,๑๒๖
ลอยกระทาง	๑๘๘		๑๓๘,๑๗๐,๑๙๙,๒๑๕

โลกนี้	๑๑๖	วิชา	๗๔,๑๓๙
โลกพินาศ	๑๒๕	วิชาความรู้	๑๙,๑๐๗
โลกภายนอก	๑๘๕	วิชานักปราชญ์	๑๓
โลกภายใน	๑๘๕	วิทยา	๑๒๓
โลกว่าง	๘๙	วิทยาทาน	๑๐๕
โลกหน้า	๒๑๕	วิทยาศาสตร์	๔๓,๑๓๗
โลกอยู่ที่นี้	๑๙๓	วิทยุกระจายเสียง	๓๒
โลกาธิปไตย	๒๐๕	วิธีการ	๕๕
วจีกรรม	๑	วิธีจัดงาน	๕๔
วงศา	๘๐	วิธีชนะ	๑๑๑
วรรณคดีสโมสร	๑๒๒	วินัย	๑๕๘,๑๘๗
วรรณะ	๑๘๖	วิบัติ	๙๓
วรรณกรรม	๑๙๑	วิปัสสนา	๑๖๘
วิภูสงสาร	๑๒๗	วิมานสวรรค์	๑๘๕
วัดไทยพุทธคยา	๑๗๙	วิสุทธิมรรค	๑๖๔
วัดพระแก้ว	๔๒	วิมุตติมรรค	๑๖๔,๒๑๒
วัดพุทธปทีป	๑๒๘	วิริยารัมภะ	๑๘๓
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	๑๘๗	วิเศษ	๑๘๕
วัดอรุณราชวราราม	๔๒,๒๑๖	วิสัย	๒๐๙
วัน	๔	วิสาขบูชา	๘๕
วันคืน	๓,๔๑,๖๐,๗๑,๒๑๗	วิหารธรรม	๑๙๗
วัย	๘,๑๓๖,๑๕๘,๒๐๘	วีรบุรุษ	๑๙๔
วางใจ	๑๘๕	เวทนา	๑๐๙
วางศิลาฤกษ์	๗๙	เวร	๕,๖๔,๑๑๕,๒๐๘
วาทา	๑,๓๘,๑๔๘	เวลา	๑,๒,๓,๖,๓๖,๘๗,๑๓๙,๒๑๗
วาทาสุนัข	๑๕๘,๑๗๘	เวลานานสำหรับคนพาล	๓๖
วาทายอนหวาน	๑๘๗	ไวใจ	๖
วายุชีพ	๒๐๕	ศพ	๙๔
วารี	๒	ศรัทธา	๗๘,๑๙๓

ศรีศักดิ์	๑๐๗	สตรีสากล	๓๙
ศรีสุนทร	๘๔	สถิติ	๑๔๙,๑๕๐,๑๘๕,๑๙๐,๒๑๑
ศรีอินทราทิตย์	๗๐	สถิติปัญญา	๔๘,๑๐๘,๑๑๒
ศัตรู	๗,๙๘	สถิติปฏิฐาน	๒๑๐
ศาสนา	๖๗,๑๘๗	สถิติสัมปชัญญะ	๑๕๐
ศาสนาสากล	๔๓	สถานที่ตาย	๗๒
ศิริโชค	๑๘๗	สถานภูผา	๘๐
ศิลป์	๑๙	สถานวิทยุกระจายเสียง	๓๒
ศิลปศาสตร์	๑๒	สถาปนา	๔๐,๔๙,๕๐,๕๔, ๕๙,๖๓,๗๐,๑๑๓,๑๕๕,๑๖๐
ศิลป์แห่งชาติ	๓๑	สนุกสนาน	๑๓๑
ศิษย์	๑๒๓,๒๐๔	สบาย	๗๒,๘๙,๑๙๘
ศิระ	๒๑๑	สภา	๑๕๓,๑๘๒
ศีล	๗๖,๑๖๔,๑๘๓	สภาพดิน	๑๐๘
ศีลธรรม	๕๕,๖๖,๗๔	สภาสตรีแห่งชาติ	๑๕๓
ศึกษา	๕,๗,๕๓,๖๓	สมณพราหมณ์	๑๑๘
ศึกษาธิการ	๕๔	สมณะ	๓๗,๑๘๘
เศรษฐกิจ	๘,๔๑,๑๒๘	สมเด็จพระมหาเจษฎาธิศร	๙,๑๑, ๑๒,๑๘,๑๙,๒๓,๒๗, ๓๖,๔๕,๔๘,๖๐,๖๒,๗๙,๘๐,๑๐๘, ๑๑๐,๑๑๑,๑๕๒,๑๗๐,๑๗๓,๑๗๕, ๑๘๒,๑๘๖,๑๘๗,๑๙๕,๒๐๒,๒๐๕
เกล้า	๑๘๙,๒๑๘	สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมฯ	๗๐
โคก	๘๒	สมเด็จพระญาณสังวร	๑๖๕
สงคราม	๑๔,๒๘๘	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ	๕๕, ๑๕๕,๒๐๑
สงครามเกาหลี	๒๘	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	๑๔
สงคราม	๑๘๗	สมเด็จพระนางเจ้าฯ	๑๐๐,๑๓๔
ส่งเสริมคนดี	๒๐๓	สมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์	๖๕,๑๕๓
สงบ	๑๑๕,๑๕๐		
สงบเสงี่ยม	๑๑๙		
สงสาร	๑๘,๖๐		
สง่างาม	๑๙๖		
สง่าผ่าเผย	๗		
สตรี	๕๕,๘๔,๑๕๔		

สัปปุรุษ	๕๓	สุขสันต์	๒๐
สัพพัญญู	๑๑๙	สุขสำราญ	๑๗, ๑๔๙
สัมปชัญญะ	๑๕๐	สุขาภิยาจนคาถา	๕๘
สัมปรายภาพ	๑๕๐	สุโขทัย	๗๐
สัมมาสัมพุทธเจ้า	๒๙	สุจิต	๑, ๕๓
สาธารณสุข	๔๗	สุตะ	๕๑
สามัคคี	๑๑๐, ๑๓๒	สุนทรภู่	๑๖, ๒๖, ๓๔,
สามารถ	๔๗, ๖๓, ๑๒๑, ๑๓๓,		๑๐๗, ๑๐๘, ๑๓๙
	๑๔๘, ๒๑๗	สุนัข	๑๔๗
สามิ	๒๗	สุภาพ	๑๓๕
สายตา	๑๓๙	สุภาสิต	๕๓, ๑๗๘
สำคัญ	๔, ๑๑๓, ๑๔๓	สุภาสิตพระร่วง	๘๑
สำมะโนครัว	๑๑๙	สุรา	๕๓, ๙๓, ๙๕
สำรวจตน	๓๓	สุราลัย	๗๗
สำรวจ	๑๒, ๓๑, ๑๔๘	สุริยะ	๑๑๑
สำเร็จ	๑๑๕	สุริยแสงจันทร์	๑๒๖
สำเหนียกรู้	๙	สุริโย	๑๘๗
สิ่งประเสริฐ	๒๒	สุรุษสุร่าย	๙๕
สิทธิสตรี	๑๐๖	สูง	๑๑๑, ๑๑๗, ๑๙๕
สิ้นชีวิต	๗๑, ๗๒	สุญสลาย	๑๕๙
สิ้นทรัพย์	๑๓๘	สูตรแห่งความสำเร็จ	๗๔
สิ้นเนื้อประดาตัว	๑๑๘	สูตรสร้างความสำเร็จ	๑๖๙
สิ้นพระชนม์	๑๓๒, ๑๖๐, ๑๘๓	เสน่ห์	๖๖
สิ้นสาย	๕๓	เสมอกัน	๑๖๒
สุข	๖๗, ๙๐, ๑๒๔, ๑๒๙, ๑๓๒, ๑๔๑	เสมอต้นเสมอปลาย	๑๓๒
สุขะ	๑๘๖	เสริมสวยด้วยศีลธรรม	๖๖
สุขทุกข	๔, ๖๕, ๑๘๔	เส้า	๑๔๗
สุขเล็กน้อย	๒๑	เสียง	๗๕
สุขสบาย	๗๒	เสียประโยชน์	๘๓

เสียดสี	๑๒, ๑๗, ๖๕, ๑๑๖	หาทุน	๙
เสียหาย	๑๓๓	หาย	๑๙๘
เสื่อม	๑๓๒	หิรี	๕๑
แสงสว่าง	๑๓๑	หิโตปเทศ	๑๙
แสดง	๑๖, ๔๙, ๑๘๗	หุบเขา	๒๑๒
แสงวบุญ	๙	หุ	๑๔๗, ๑๘๔, ๑๙๕
แสวงหา	๓๕, ๑๑๗, ๑๓๑	เหตุ	๑๙๓
ใส่ใจ	๙๙	เหตุดับ	๑๓๗
ไล่เดือน	๑๓๐	เหตุแห่งรัก	๒๕
หนทาง	๑๙๓	เห็น	๑๘๕, ๑๘๖
หนอน	๑๓๐	เห็นแจ้ง	๑๓๐, ๑๙๒
หนักแน่น	๒๘	เห็นธรรม	๑๘๐
หน้าที่ของครู	๑๐	เห็นผิดเป็นชอบ	๑๙๙
หมั่นฝึกตน	๑๒๓	เห็นพระพุทธรเจ้า	๑๘๐
หยุดปรุงแต่ง	๑๘๕	ให้สิ่งใดได้สิ่งนั้น	๒๒
หลวงตา	๖๖, ๑๒๙, ๑๘๔	อกตัญญู	๖๐
หลวงวิจิตรวาทการ	๘๒, ๑๒๕	อโกธะ	๗๖
หลุดพ้น	๑๔๕	องค์ปฐมบรมกษัตริย์	๗๐
หยาดน้ำ	๒๔	อดเหมือนกา	๘๔
หยาบช้า	๑๓๕	อดีต	๒
หยิ่งโง่	๑๘๗	อนัตตา	๑๙๒
ห้วงน้ำ	๑๒๗	อนันต์ชัย	๑๓๔
หวาดหวั่น	๑๓๑	อนาคต	๒
หยุดปรุงแต่ง	๑๘๕	อนามัยโลก	๕๙
หอก	๒๑๑	อนิจจัง	๙, ๒๑๔
ห้องสมุด	๑๖๙	อนุชาตบุตร	๗
หอยกาบ	๑๒๗	อนุเคราะห์	๓๘, ๘๘, ๑๓๔
หัวใจ	๑๔๓	อนุรักษ	๕๕, ๒๑๔
หัวใจเศรษฐี	๕๑	อนุรักษสัตว์	๒๑๔

อนุสาวรีย์	๑๐๖,๑๑๘	อัสติบุรุษ	๕๕
อบรม	๙,๑๓๕,๑๕๕	อัสตัย	๕๕
อบายมุข	๙๓	ออกพรรษา	๑๗๒
อภิหรานิยธรรม	๑๐๖	อ่อนน้อม	๑๐๑,๑๓๘
อภัย	๒๐๖	อ่อนน้อมถ่อมตน	๑๐๑
อภัยทาน	๕	อ่อนวัย	๒๐๘
อภิชาติบุตร	๗	อ่อนแอ	๑๐๕
อภิเษก	๒๐๐	อักษระ	๑๒๓
อมตะ	๖	อักษร	๑๒๓,๑๘๘
อมฤต	๒๕	อัมมาสัย	๑๓๙
อมฤตธรรม	๑๒๘	อัฐมิมูชา	๙๐
อย่าเดินทางคนเดียว	๑๔๐	อัคราธิปไตย	๒๐๕
อย่าทงตน	๑๒๕	อัครภาพ	๔,๑๓๗
อย่าว่าแต่เขา	๑๗๕	อันตรธาน	๒๑๗
อย่าเอาเยี่ยงอย่าง	๑๕๖	อับรีย์	๙๕
อยู่กับปัจจุบัน	๒	อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์	๔๓
อยู่ค้าฟ้า	๑๕๐	อาการ	๑๘๕
อยู่ที่ใจ	๒๑๕	อากาศ	๒๐๗
อยู่เป็นสุข	๒๐๘	อาฆาต	๒๐๘
อยู่อย่างมีสติ	๒๑๑	อาชญา	๑๓๑
อรรถ	๑๔๔	อาเขียน	๑๓๒
อริยทรัพย์	๕๑	อาญา	๙๕
อริยมรรค	๒๐๙	อาณาจักร	๗๐
อวชาตบุตร	๗	อานนท์	๑๘๗
อวดฉลาด	๑๐๙	อานาปานสติ	๑๙๗
อวดอ้าง	๑๘๗	อานิสส์	๑๘๘
อวยวะ	๒๑	อามิส	๑๓๖
อวิโรธนะ	๗๖	อายุคนะ	๑๕๖,๑๕๗,๑๘๔
อิทิงสา	๗๖	อายุ	๑๐๙,๑๘๖

อารยชน	๒๑๔	อุบัติ	๑๖๑
อารามอันวิจิตร	๕๖	อุบาย	๔๔
อาวุธ	๖,๑๔๐	อุเบกขา	๒๑๒
อาศัย	๔๑,๔๗,๑๓๗,๒๑๒	อุปการะ	๑๕๐
อาสภิวาจา	๘๕	อุปนิสัย	๕๓
อาสวะ	๑๔๗	อุปกัมภก	๕๘
อาสาศัมภร	๔๗	อุปมาแห่งอายตนะ	๑๔๗
อาสาพบุชา	๑๒๐	เอกภาพ	๔๓
อาหาร	๑๓,๑๔,๘๔,๑๒๘,๑๔๘	เอตล	๑๔๘
อำนาจ	๑๔๔,๒๐๓	โอกาส	๑๘๔,๒๑๑
อินเดีย	๑๗๔	โศตตปปะ	๕๑
อินทรี	๒๐๕	โธวาทปาติโมกข์	๓๐,๓๑
อุดมสมบุรณ์	๑๘๔	โษษฐ์	๔๒
อุทก	๒๐๗	อิโรชิม่า	๑๓๑

ดรรชนีวันสำคัญ

กรมประชาสัมพันธ์	๗๕
กลาโหม : วันสถาปนากระทรวง	๕๘
กองทัพไทย	๑๔
กาชาดสากล	๗๗
กาญจนาภิเษก	๙๘
การจัดการศึกษาแก่สตรี	๑๕๕
การคลัง : วันสถาปนากระทรวง	๖๓
การต่างประเทศ : วันสถาปนากระทรวง	๖๓
การประปา	๑๑๗
การศึกษานอกโรงเรียน	๑๕๒
กีฬาอดเยี่ยม	๖๔
กีฬาแห่งชาติ	๒๐๘
เกษตรและสหกรณ์ : วันสถาปนากระทรวง	๕๔
กำนันผู้ใหญ่บ้าน	๑๓๓
ชนมดัม, นาย	๔๕
ข้าราชการพลเรือน	๕๔
เข้าพรรษา	๑๒๐
คมนาคม : วันสถาปนากระทรวง	๕๔
คลองวังสิต	๔๐
ครู	๙
ครูบาศรีวิชัย	๙๙
งคสุบบุหรีโลก	๙๒
จักรี	๕๘
ฉัตรมงคล	๗๖
เฉลิมพระชนมพรรษา	๒๐๑
ชัยชนะที่ทุ่งลาดหญ้า	๒๘

ไชโย	๑๖
ญาณสังวร, สมเด็จพระ	๑๖๕
ดาวหางฮัลเลย์เข้าใกล้โลก	๖๖
เด็ก	๗
ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหารัชมังคลา	๑๐๕
ตากสินมหาราช, พระเจ้า	๒๑๖
โต พรหมวิธี, สมเด็จพระพุทธมามกาจารย์	๖๕
ตำรวจตะเวนชายแดน	๗๓
ทหารผ่านศึก	๒๑
ท้าวเทพกษัตรี, ท้าวศรีสุนทร	๘๕
ท้าวสุนาริ	๑๑๘
นักข่าว	๓๘
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ	๕๓
น.ม.ส. (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์)	๖
นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	๑๙๑
นามสกุล	๕๘
บรมมหาประยูรวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ	๗๐
บรรเลงเพลงชาติครั้งแรก	๑๑๔
ประชากรโลก	๑๑๖
ปรมาธิบดีชินวรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ	๒๐๕
ปิยมหาราช	๑๗๖
เปลี่ยนแปลงการปกครอง	๑๐๖
เปิดโรงเรียนทั่วพระราชอาณาจักร	๑๑๓
พ่อ	๒๐๑
พระแก้วมรกต	๔๒
พระปฐมเจดีย์	๑๑
พาณิชย์ : วันสถาปนากระทรวง	๑๓๙
พืชมงคล	๗๘
พุทธศาสนิกชน	๘๙

พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก	๘๘
ภูเขาทอง	๘๗
มงกุฎเกล้า, พระบาทสมเด็จพระ	๑๖๙
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๕๕
มหาดไทย : วันสถาปนากระทรวง	๕๔
มหาดมะ คานธี	๑๗
มหิดล	๑๖๖๐
มาฆบูชา	๓๐
แม่	๑๓๔
ยุติธรรม : วันสถาปนากระทรวง	๕๐
เยาวชนแห่งชาติ	๑๕๘
รถไฟ	๓๕
ระเบิดปรมาณู	๑๓๑
ระพี	๑๓๒
รัฐธรรมนูญ	๒๐๔
รัฐพิธียกย่องฟ้าวัดไทยพุทธคยา	๑๗๙
ราชประชานุเคราะห์	๑๔๑
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	๙๒
โรงพยาบาลสงฆ์	๗๙
แรงงานและสวัสดิการสังคม : วันสถาปนากระทรวง	๑๖๐
แรงงานแห่งชาติ	๗๔
ลอยกระทง	๑๘๘
ลูกเสือแห่งชาติ	๑๑๐
เลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก	๑๘๒
วัดพุทธปทีป	๑๒๘
วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน : วันสถาปนากระทรวง	๔๙
วิทยาศาสตร์แห่งชาติ	๑๓๗
วิบุณยกระจายเสียง	๓๒
วิสาขบูชา : วันต้นไม้แห่งชาติ	๘๕

สตรีสากล	๓๙
สภาสตรีแห่งชาติ	๑๕๓
สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณณสิริ)	๕๒
สวัสดี	๑๒
สหประชาชาติ	๑๗๗
สังคมสงเคราะห์	๑๗๕
สังคายนา	๑๘๗
สันติภาพโลก	๑๓๖
สะพานพุทธ	๕๗
สาธารณสุข	๕๐
สิ่งแวดล้อมโลก	๙๖
สุนทรภู่	๑๐๗
เสด็จเยือน ๑๕ ประเทศ	๑๐๐
สามะโนครวั	๑๑๙
ศิลปินแห่งชาติ	๓๑
ศึกษาธิการ : วันสถาปนากระทรวง	๑๑๙
ห้องสมุด	๑๖๙
อนามัยโลก	๕๙
อนุรักษมรดกไทย	๕๕
ออมสิน	๕๐
อัฐมืบูชา	๙๐
อาเซียน	๑๓๒
อาสาสาธารณสุข	๔๗
อาสาทพบูชา	๑๒๐
ไอน์สไตน์, อัลเบิร์ต	๔๓